MILOŠ KRNO

MĂ VOI ÎNTOARCE

EDITURA TINERETULUI

Lei 7,25

MILOŠ KRNO

MĂ VOI ÎNTOARCE

În romînește de DUMITRU CORBEA
și VIRGIL PETRESCU

EDITURA
TINERETULUI

Coperta de N. SĂFTOIU

MILOŠ KRNO
VRÁTIM SA ŽIVÝ
SLOVENSKÝ SPISOVATEL'
BRATISLAVA — 1961

SUB DRAPEL STRĂIN

Ştiu pentru ce mă duc pe front
şi ştiu unde mi-e locul!

Cuvintele căpitanului
Ján Nálepka către fratele său Jozef.

1

Satul era cufundat încă într-un somn adînc. Din cînd în cînd, în liniştea revărsatului de ziuă se auzea cîntecul cocoşilor. Un dulău lăţos scheuna în faţa unei căsuţe de lemn cu acoperiş ţuguiat, de şindrilă, şi cu ferestre mici, la cîteva palme de pămînt. Cu blana zbîrlită, îşi aţintise ochii injectaţi spre secera pală a lunii, învăluită într-o ceaţă argintie. Una cîte una, stelele se stingeau, întunericul se destrăma. Prin pîcla dimineţii începeau să se contureze trunchiurile albe ale mestecenilor risipiţi ici-colo în grădini, ca nişte gîşte pe o pajişte verde. Roua dimineţii cobora din înaltul cerului.

Pe răzorul ce despărţea şirul din dreapta al grădinilor de lanurile mănoase de grîu, un mînz murg, cu capul breaz, se zbenguia în iarba înaltă. Dinspre pădurea din apropiere adia o boare uşoară, aducînd mireasma frunzelor de brad şi iz amărui de ciupercă.

Mînzul se opri din joacă, îşi ciuli urechile şi-şi fremătă nările. Sorbi nesăţios, din toţi plămînii, aerul proaspăt al zorilor şi necheză sălbatic, simţind o forţă nestăvilită revărsîndu-i-se în fiecare părticică a corpului. Urechile sale ascuţite auziră de îndată un nechezat mai gros, venit, ca un ecou, din grajdul aflat în apropiere. La capătul celălalt al satului, o vacă mugi leneş. Mînzului îi lăsă gura apă. De cînd nemţii o rechiziţionaseră pe mama lui, mîndra Harfa, fostul preşedinte al colhozului îl ţinea într-un grajd scund, lîngă văcuţa sa tărcată, şi-l hrănea cu lapte. Acum, ori de cîte ori auzea muget de vacă, îi apărea de îndată în faţa ochilor găleata de tinichea în care se mulgea laptele şi pe care îl sorbea apoi cu botul său catifelat, pînă la ultima picătură. Era cald şi dulce acest lapte, deşi provenea de la o mamă vitregă.

Deodată, gîtul i se încordă şi un tremur nervos, aidoma unduirii stîrnite de adierea vîntului pe oglinda heleşteului din apropiere, îi străbătu pielea de la coama lucioasă pînă la coada pieptănată cu grijă.

Un liliac trecu pe deasupra capului său, apoi se azvîrli în sus, zbură peste case şi se roti deasupra pieţei colhozului, unde, împrejmuită cu un gard viu de floarea-soarelui, pe un postament înalt, pătrat, se înălţa statuia albă, de ghips, a unui pionier cu goarna în mînă.

Satul dormea încă, dar tîrguşorul Ovruci, reşedinţa de plasă, situat la douăzeci de kilometri, era de mult în picioare.

Oamenii, treziţi din somn de vuietul motoarelor, se înghesuiau la ferestrele pe jumătate deschise şi, îngroziţi, se întrebau ce se întîmplă. Treceau pîrîind motociclete, ridicînd nori de praf ; în urma lor se tîrau tancuri cu balauri roşii şi capete de mort zugrăvite pe trupurile lor diforme ; huruitul lor acoperea vuietul camioanelor, pe băncile cărora şedeau soldaţi.

Potcoave de cai răscoleau praful de pe drumeagul nisipos. Drumul era mărginit ici-colo de flori galbene de siminoc pe care, nu se ştie de ce, locuitorii Ucrainei şi ai Bielorusiei le numeau „imortele". După căruţe mărşăluiau, în şir, infanteriştii. Cu uniformele lor cenuşii, păreau nişte stafii în norul de praf.

Torentul înfricoşător al monştrilor de fier şi al trupurilor omeneşti se opri brusc pentru o clipă în întunericul ce se risipea. Se auzi bubuitura unui aruncător de mine. În secunda următoare, acoperişul de paie al grajdului de unde se auzise nu de mult un nechezat fu cuprins de flăcări. În piaţă, goarna din mîna statuii pionierului căzu, spărgîndu-se în bucăţi. Dulăul lăţos, tolănit pe iarba acoperită de rouă, scoase un urlet. Blana sa aspră se înroşi de sînge. Ochii, ridicaţi spre lună, deveniră sticloşi, iar limba, năclăită de sînge, îi atîrna acum, inertă, din gură.

Printre căsuţele de lemn explodau într-una mine, iar uşile se izbeau de pereţi, cu zgomot de sticlă spartă, încă înainte ca oamenii să le fi deschis. Şuieratul neîntrerupt al proiectilelor incendiare era urmat de izbucnirea violentă a flăcărilor, asemănătoare unor cocoşi cu cozi de foc, pe acoperişurile de şindrilă sau de paie ale căsuţelor. Scîntei roşii ca purpura zburau, mînate de vînt, pe deasupra satului, ca şi cum s-ar fi revărsat din coşul vreunei locomotive în plină goană. Fînul şi paiele ardeau sfîrîind

în șure, făcînd să trosnească grinzile de brad, îmbibate cu rășină.

Urletele și vaietele se pierdeau în semiîntuneric.

Mînzul își slobozi picioarele dinainte de funia cu care erau legate ușor și, ca prins de furtună, o luă la goană spre pădure. În urma lui alerga mulțimea.

Motocicletele spintecau lanurile, părînd niște bărci ce plutesc deasupra spicelor verzi. La marginea pădurii se tîrau două tancuri. Soldații din camioane săriseră jos ; pe căștile lor se vedea un cap de mort, așezat pe două tibii încrucișate. Pistoalele automate intrară în funcțiune. Mulțimea care fugea din sat se risipi în toate părțile, ca un pumn de fulgi azvîrlit în bătaia vîntului ; fugea fiecare încotro vedea cu ochii. Unii se aruncară la pămînt.

Lanțul de trăgători se înfigea adînc în rîndurile fugarilor. Urletele soldaților, într-o rusească stîlcită — „Vstavai, rus, zdavaisia !“ — sileau pe orice viețuitor să se ridice în picioare. Curînd, ei siliră o parte a populației să se întoarcă în satul incendiat, pe ceilalți încercuindu-i sub paza baionetelor.

Deasupra caselor în flăcări se învolbura un uriaș nor de fum, iar o lumină roșie-cărămizie acoperi pînă și ultimele stele de pe cer. Împușcături răzlețe răreau rîndurile mulțimii care se revărsa spre sat. Un moșneag cărunt, îmbrăcat într-o cămașă largă ce flutura în vînt, mergea, poticnindu-se, în fața mulțimii, cu un teanc mare de cărți în brațe. Deodată, bătrînul se clătină și căzu cu fața înainte, peste cărți, vrînd parcă să le apere și cu cadavrul său.

O femeie de statură înaltă, a cărei rochie ardea în flăcări, se aruncă în heleșteu ca o făclie vie. După o clipă, explozia unei grenade de mînă azvîrli în sus, ca o fîntînă arteziană, apa tulbure a lacului. Pe suprafața apei apărură bășicuțe de aer, în cercuri din ce în ce mai mari. Peste puțin timp, oglinda lacului se liniști, ca și cum în loc de apă ar fi fost plumb. Nici luntrea, legată cu o sfoară veche, de o salcie de pe mal, nu se mai legăna, confundîndu-se cu oglinda moartă a apei.

— Mamă ! Ma... !

Nici vuietul unei sirene de alarmă n-ar fi putut izbi mai strident urechea omului, ca acest țipăt pierdut, deznădăjduit, izbucnit ca un horcăit însîngerat din gîtlejul unui copil. Un fior rece străbătu spinările soldaților care

se aflau lîngă luntre cînd, descriind o traiectorie largă, în formă de arc, un trup de copil trecu pe deasupra bărcii, căzînd în apă. În apropiere se auziră rîsete grosolane și înjurături nemțești. La marginea pădurii se puse în mișcare șirul baionetelor.

Grupuri noi de soldați alergau spre partea de jos a satului. Deodată, însă, cei din primele rînduri se opriră brusc, ca niște stane de piatră. Erau îmbrăcați în uniforme verzi, țineau puștile în bandulieră, iar pe fețele lor, de o paloare cadaverică, acoperite cu o sudoare rece, scăpărau ochi speriați. Unii dintre ei, care nu de mult își luaseră rămas bun de la cei dragi din îndepărtata Slovacie, se găseau pentru prima oară față-n față cu asemenea grozăvii, pe care nici în coșmarurile cele mai cumplite nu le văzuseră vreodată. Tremurau din tot corpul, se prindeau de mîini cu înfrigurare sau își astupau gura cu palmele, ca să nu urle. Unul din ei nu mai putu suporta tensiunea nervoasă și scoase un strigăt înnăbușit. Alții, cu inima zdrobită, mărșăluiau ca niște somnambuli, fără cea mai mică scînteie de gîndire în creierul lor, cu sufletele cuprinse de deznădejde.

Dar erau și unii care strîngeau din pumni.

— Să te porți astfel cu oameni lipsiți de apărare ! Să ucizi în felul acesta populația !

Printre soldații regimentului de infanterie slovac se ivi silueta unui ofițer de statură mijlocie, cu umeri lați. De sub chipiul așezat pe o parte i se vedea, albă, fruntea brăzdată de cute și licăririle sticlelor de la ochelarii cu rame negre. Își mușca buzele subțiri, severe, iar barba-i rară alungea și mai mult fața sa trasă.

În cîteva clipe, ofițerul își croi drum și ajunse în fruntea detașamentului, în fața pistolarilor. Se grăbi cu pași hotărîți, elastici, spre șurele pe care încă nu se ridicase „cocoșul roșu“, gata-gata să se împiedice de cadavrul moșneagului. Lîngă mîna înțepenită, cu palma ridicată, a mortului, zăcea o carte mînjită de sînge. Ofițerul o ridică și o puse în buzunarul mantalei sale de piele, apoi își potrivi automatul care-i atîrna pe umăr.

Dinspre potecă, un ofițer neamț, înalt și deșirat, le strigă :

— Slovaci, pif-paf bolșevici !

Cineva izbucni furios :

— Brută !

Din rîndul din faţă al soldaţilor slovaci răsună un singur foc. Dar nici nu se potoli bine zgomotul împuşcăturii, că un fruntaş lungan, cu nasul coroiat, se răsti la cel care trăsese:

— Îţi crăp căpăţîna! Ce tot tragi?

Ofiţerul cu barbă se întoarse fulgerător. Cu ochii scăpărînd de mînie, ameninţă cu pumnul spre soldaţi şi strigă din toate puterile:

— Nu trageţi decît la comanda mea!

Îşi croi drum cu coatele pînă ajunse în mijlocul grupului şi, vrînd parcă să-şi verse asupra soldaţilor toată mînia, trase un foc în aer şi zbieră:

— Să n-aud nici o împuşcătură!

Din obrajii săi dispăruse şi ultima picătură de sînge. Stătea cu picioarele larg desfăcute, încremenit ca o statuie. Apoi deodată braţul îi căzu neputincios... Mintea lui era chinuită de o singură întrebare: ce să facă?

Pe cîmp, împresuraţi de uniformele cenuşii, oamenii alergau deznădăjduiţi prin faţa şirului de baionete... Ovăzul călcat în picioare foşnea uşor. O femeie cu un copil în braţe căzuse grămadă, iar un S.S.-ist gras o lovea în cap cu patul puştii.

— Ce să fac? gemu ofiţerul slovac.

Picioarele parcă-i prinseseră rădăcini; nu se mai putea urni din loc. Mîna în care strîngea revolverul tremura, iar privirea sa plină de o ură sălbatică se înfipsese în ceafa ofiţerului neamţ. Îl furnica arătătorul aflat pe trăgaciul pistolului şi un suspin adînc îi izbucni din piept.

„Şi ce va fi mai departe? îi trecu prin minte, iar membrele părea că-i amorţiseră. N-are sens. Dacă-ţi pierzi stăpînirea de sine, te vor ciurui gloanţele."

— E mai groaznic decît iadul — auzi el şoptindu-se în spatele său.

Un soldat îl apucă, gîfîind, de mîneca mantalei:

— Domnule căpitan! Nemţii ne ordonă să tragem!

— Unde vă treziţi? întrebă ofiţerul, smucindu-şi mîneca mantalei. Îşi simţi tîmplele zvîcnind. Se întoarse cu faţa aprinsă şi se răsti la soldat: Cum stai în faţa mea? Apoi, dînd din mînă, şuieră printre dinţi: La dracu! Eu comand!

Fruntaşul cel lungan, cu nasul coroiat, îl împinse cu brutalitate pe soldat şi-l repezi:

— Ce ai tu a face cu nemţii! Făcu un semn cu capul spre ofiţerul cu barbă şi adăugă: Ascultă de ordinele domnului căpitan Nálepka.

Nu, ceea ce se auzea acum nu mai erau glasuri omeneşti. Era o învălmăşeală de vaiete, ţipete, gemete înnăbuşite şi strigăte înspăimîntătoare, de moarte, întrerupte din cînd în cînd de pîrîitul incendiului şi de ţăcănitul pistoalelor automate.

Căpitanul Nálepka îşi acoperi faţa cu mîneca mantalei. Mînia neputincioasă şi revolta îi storceau lacrimi din ochi.

Din uriaşul ghemotoc des şi negru, de fum, limbi roşii de foc se ridicau spre cer. Norul de fum care plutea deasupra satului avea acum o culoare murdară, brun-roşiatică.

În spatele pădurii, soarele se ridica încet. Razele sale făceau să strălucească ramurile acoperite de rouă ale brazilor. Undeva în adîncul pădurii necheza mînzul.

Iar bolta cerului, luminată de văpăile roşii ale soarelui, părea muiată parcă şi ea în sînge omenesc...

2

Toată ziua, Nálepka umblă ca buimac. Avu nevoie de o imensă sforţare, ca să-şi concentreze atenţia asupra actelor oficiale strînse grămadă în biroul regimentului. Îşi isprăvi cu chiu cu vai treburile, înfulecă în grabă o conservă rece de carne şi se apropie de fereastră. Amurgul se lăsa încet, cernit, ca şi cum spuza întunecată a vetrei solare stinse ar fi căzut pe pămînt.

Sub fereastră, pe trunchiul unui tei doborît, şedeau cîţiva recruţi. Lui Nálepka îi părea tare rău de acest frumos tei, dar, din ordin superior, au trebuit să fie tăiaţi toţi copacii de sub ferestrele comandamentelor. Privi un

timp cît de greu înghițeau recruții chiftelele reci de cartofi. Ședeau tăcuți, adînciți în gînduri, ca și cum ar fi avut mereu în fața ochilor toate grozăviile nopții trecute. „Băieții s-au obișnuit destul de repede cu viața de front, gîndi Nálepka. Dar cred că nu se vor obișnui niciodată să privească cu brațele încrucișate satele incendiate și chinurile oamenilor nevinovați, lipsiți de apărare. De altfel, pe front, viața este mult mai ușoară. După ce soldatul a primit botezul focului, șuieratul minelor nu-l mai umple de spaimă. A doua oară, el va ținti fără șovăire și nu-și va pierde cumpătul nici chiar în fața tancurilor, după ce a văzut un asemenea monstru de fier distrus de proiectile sau arzînd în flăcări și își dă seama că nici acestea nu sînt invulnerabile."

Își trecu degetele prin păr. Sufletul îi era plin de amărăciune. Era neomenesc felul în care au fost mînați ei aici. Își aminti cum îi instruia Mrázik pe recruți.

„Iată — spunea el — cum ne-a mințit Tiso[1] ! Și aici există biserici, iar oamenii sînt de treabă. Dacă nu sînteți neghiobi, puteți vedea și voi singuri că nici bisericile n-au fost închise, nici oamenii înfometați."

Era o căldură înnăbușitoare. Nálepka își șterse sudoarea de pe frunte și ieși din biroul întunecos. Voia să stea de vorbă puțin cu recruții. Se gîndea c-ar trebui să-i încurajeze, dar pînă la urmă își dădu seama că nu găsește cuvintele potrivite, de parcă pe creierul lui s-ar fi așternut o ceață deasă. Cîtă nevoie ar fi avut el însuși de o vorbă-două de îmbărbătare...

Ocoli cu pași repezi zidul pridvorului, răspunse fără să scoată un cuvînt la salutul soldaților, străbătu aproape în pas alergător strada pustie și intră pe portița unei grădini.

Amurgul cenușiu așternea pete întunecate sub salcîm și sub teii cu coroana bogată, acoperind din ce în ce totul cu vălul său negru, ca o cernere deasă de funingine adusă de vînt. Nálepka deschise cu grijă ușa căsuței de

[1] Iozéf Tiso — (1887—1947) președintele guvernului fascist slovac, care a dus o politică de trădare a intereselor poporului, sprijinind acțiunile cotropitoare ale fascismului în anii celui de al doilea război mondial. După eliberarea Cehoslovaciei, a fost judecat și condamnat la moarte.

lemn, o închise încet în urma lui și se furișă fără zgomot prin săliță, ca nu cumva stăpînul casei, auzindu-i pașii, să-i iasă în întîmpinare. N-avea nici un chef să stea de vorbă cu el acum.

Intrînd în cameră, se îndreptă spre lampa cu petrol. Fitilul, plin de funingine, se aprinse leneș, scoțînd fum. Nálepka se înfioră : pîlpîirea fumegîndă a lămpii îi aminti de flăcările ce cuprinseseră casele, de fumul roșiatic și gros ce acoperise sătucul, prin care se zăreau din cînd în cînd umbrele nefericitelor victime alergînd îngrozite.

Suflă în lampă cu toată puterea. În cameră se făcu întuneric. Nálepka oftă adînc. Cu pași greoi, neobișnuiți la el, ocoli pe dibuite masa de stejar și se sprijini cu cotul pe aparatul de radio, prevăzut cu baterii electrice, care se afla sub fereastră. Dar întunericul nu putea șterge groaznica amintire a nopții trecute. Ridică sticla fierbinte de lampă și trecu flacăra bățului de chibrit pe fitilul îngust, îmbibat cu petrol. Se așeză apoi în fața aparatului de radio și învîrti butonul.

În lumina palidă a lămpii ieși din întuneric un pat de fier acoperit cu o pătură cazonă, iar deasupra — fotografia unei femei cu ochi blînzi și cu fața brăzdată de riduri ; în apropiere se deslușeau un dulap galben din lemn de brad, o ladă cu niște flori pictate pe ea, două geamantane de piele și o masă cu cîteva scaune. În colțul de lîngă ușă se ghemuise o bătrînă sobă rusească, lipită cu lut. Nálepka se așeză pe marginea patului și se uită la ceas. Aparatul de radio se încălzi încet și, după puțin timp, se auzi vocea cunoscută a crainicului :

„Atențiune ! Vorbește Moscova ! Vorbește Moscova !"...

Un zîmbet forțat îi trecu peste față. Îi venea să rîdă gîndindu-se cum a ajuns pe front. Și iată că de atunci a trecut un an. În acele zile, de la distanță, vedea totul în roz : va trece de partea cealaltă, va pleca la Moscova, iar cînd la radio va răsuna : „Atențiune ! Vorbește Moscova ! Vorbește Moscova !", celor de-acasă li se va părea că-i ascultă vocea. Și care-i realitatea ? Frontul e departe, iar Moscova și mai departe. Trebuie să poarte, ca o sperietoare de ciori, această uniformă și să asiste la evenimente cu brațele încrucișate.

Afară, o ploaie de vară se porni să bată darabana în frunzişul salcîmului. Se stîrni o uşoară adiere; picături minuscule de apă şiroiau de-a lungul geamului, ca nişte lacrimi. Pridvorul fu măturat de fascicola de lumină a unei lanterne de buzunar. Curînd, pe săliţă se auzi bocănitul unor paşi şi un pumn greu lovi în uşă. Un ofiţer înalt, cu umeri largi şi gît de taur, dădu buzna în cameră; în urma lui păşea un flăcăiaş zvelt, subţirel, purtînd tot uniformă de ofiţer slovac.

Nálepka se necăji puţin că fusese tulburat din meditările sale. Se ridică de pe marginea patului şi deconectă aparatul de radio.

— Jano, lua-te-ar toţi dracii! De ce nu vii în mijlocul nostru? tună vocea de bas a căpitanului Čambal, înalt cît un munte.

— Mă doare capul — se scuză Nálepka.

Čambal scoase din buzunarul mantalei două sticle cu gît îngust şi-i făcu cu ochiul locotenentului Pavlík.

— Ia scoate şi tu medicamentul ăla!

Pe masă stăteau aliniate acum patru sticle. Aruncară pe pat mantalele şi, în timp ce Pavlík se ocupa cu destuparea sticlelor de coniac, Nálepka scoase păhărele din dulap.

— Te vindecăm noi, Janko! spuse zgomotos Čambal şi-şi trecu de cîteva ori palma sa cît o lopată prin părul des şi ondulat.

Ciocniră oarecum fără convingere, şovăind, ca şi cum ar fi băut din obligaţie. Fruntea îngîndurată şi privirea posomorîtă a lui Nálepka nu-i scăpară lui Čambal.

— Ptiu, în ce porcărie ne-au vîrît noaptea trecută — spuse Čambal cutremurîndu-se, ca şi cînd ar fi citit gîndurile camaradului său. Cel puţin să bem cît avem ce... Dădu resemnat din mînă şi goli două pahare, unul după altul. Cînd observă că Pavlík nu ţine pasul cu el, îl înghionti zdravăn, apoi se aşeză comod pe scaun. Pe toţi arhanghelii... De ce nu bei cum îi stă bine unui slovac cumsecade? O dată ce nici trupul, nici sufletul nostru nu doreşte războiul, să ne alinăm măcar cu nişte coniac...

Nálepka trase mai aproape un scaun pentru Pavlík, se aşeză şi el în faţa lor şi începu să-şi umple pipa. Deodată însă trînti pipa de masă şi, de ciudă că nu se poate adapta situaţiei, mormăi cu amărăciune:

— Ce porcărie! Fac din noi nişte călăi!

— Călăi? întrebă răguşit Pavlík, părînd că abia acum îşi venise complet în fire.

Un fior rece străbătu spinarea lui Čambal. Cuvintele lui Nálepka treziră în el amintirea grozăviilor pe care ar fi vrut să le dea uitării. Îl privi întunecat, iar în adîncul sufletului simţi cum vorbele acelea îi săgetau rana abia cicatrizată. Fruntea sa joasă, pătrată, pe care se vedea un neg, se încreţi în riduri dese.

— Da' ce, am spînzurat noi pe cineva?

Nálepka întinse mîna după pipă, o strînse cu putere în dinţi şi spuse şuierînd:

— Tot una e! Chiar dacă nu sîntem călăi, sîntem ajutori de călăi!

Čambal se aplecă peste masă, ridică degetul arătător şi, ca să dea mai mare greutate cuvintelor sale, răspunse, silabisind răspicat:

— Dar ajutoare proaste! Şi aceasta-i o deosebire esenţială! E-sen-ţi-a-lă, domnule aghiotant!

Cuvintele lui Nálepka fuseseră aproape ca un trăsnet pentru Pavlík, şi ceea ce auzi de la Čambal nu-l linişti de loc. Trecea printr-o mare zguduire sufletească. Îi părea rău, desigur, îi părea nespus de rău de locuitorii cătunului, dar nici prin vis nu i-ar fi trecut să se simtă complice al călăilor.

Îşi trase capul între umeri şi spuse încet:

— Dar noi nu facem nimic rău...

— Nimic rău... — îl imită batjocoritor Nálepka. Şi tu crezi — continuă el, încălzindu-se din ce în ce — că asta este suficient pentru ca să-ţi simţi sufletul liniştit? Întîi întinzi mîinile, ca să ţi le vîre în cătuşe, apoi hai să ne uităm cum ucid! În mod firesc ar fi trebuit să ne opunem!...

Lovi cu pumnul în masă. Scoase pipa din gură, îşi potrivi ochelarii şi îşi măsură camarazii cu o privire de gheaţă.

Čambal simţi că reproşul lui Nálepka i se adresează lui direct, şi la gîndul ăsta se îngălbeni ca o pară coaptă.

— Ia te uită unde era marele erou! spuse el strîmbîndu-se. Şi tu, mă rog, ce-ai făcut? De ce nu te-ai dus să stingi focul?

Cuvintele lui Čambal își atinseră ținta. Nálepka se chirci, își înălță sprîncenele și, în loc de răspuns, întinse mîna după pahar.

Se lăsă o tăcere penibilă. Încetase pînă și ploaia măruntă de afară. Doar un țînțar bîzîi subțire deasupra lămpii, căzînd apoi în sticla fierbinte.

— Dar ce-am putea să facem ? întrebă Pavlík, și mai abătut.

Čambal continuă să toarne gaz pe foc :

— Cel mult să facem ca uneori locuitorii să capete puțină mîncare. Asta-i tot...

Nálepka ședea parcă pironit locului.

Privirea îi rătăcea de colo-colo prin cameră, oprindu-se, într-un sfîrșit, pe fața lui Pavlík, pe negul de culoare brună, de deasupra buzelor lui. Într-adevăr, nu pot face nimic. Să fugă e cu neputință ; să întoarcă armele împotriva unor forțe mult superioare numericește e o absurditate. Încotro e îndreptată oiștea căruții, într-acolo trebuie să se învîrtească și roțile. Oricît ar scîrțîi, dar trebuie să se învîrtească...

Nálepka era pradă deznădejdii. Se simțea parcă împins într-o mlaștină din care nu putea în nici un fel să scape. Privi spre Pavlík, care-și pironise privirea în pămînt, regretînd că n-a putut să scape de front.

— Mai bine aș fi fugit la Londra ! spuse cu un suspin Čambal.

Nálepka dădu a lehamite din mînă. Čambal umplu din nou paharele, scutură sticla și rînji :

— Să ne clătim conștiința, băieți !

În acel moment, lui Nálepka îi plăcu toastul lui Čambal și se gîndi cu invidie la firea camaradului său. Era ca un cîine Saint-Bernard, cu gîtul său gros, care își vindecă imediat rănile, lingîndu-și-le. În clipa cînd ceva îi pierea din fața ochilor, i se ștergea și din inimă.

„Are dreptate Čambal, își zise el în clipa aceea. Trebuie să te îmbeți ; cel puțin cît durează amețeala, nu cazi pradă deznădejdii. Uiți tot."

Čambal își vîrî două degete în gură și scoase un fluierat puternic, apoi chiui de se cutremură și flăcăruia albastră cu creastă roșie a fitilului din lampă.

Cineva bătu cu pumnii în ușă. Peste cîteva clipe — de-ai fi zis c-a picat din cer — în cameră intră clătinîndu-se locotenentul Hobza, însoțit de trei fete.

— Olga, vino aici, cîntă, fir-ar să fie... !

Čambal o sărută cu foc pe una dintre ele, o fată cu părul ca inul și ochii albaștri. Vru s-o îmbrățișeze, dar fata alunecă cu îndemînare din brațele lui și se trînti pe marginea patului, lîngă Nálepka.

— Pentru dumneata am să cînt — îi suflă fata la ureche, după ce se așezară și ceilalți.

Nálepka se ridică în picioare, își șterse fruntea transpirată și, morocănos, ridică din umeri :

— De ce tocmai pentru mine ?

— Fiindcă ești trist — spuse fata cu un suspin, și Nálepka observă că pe gîtul ei alb, sub semnul de culoare brună al unui neg, se vedea o pată roșiatică, lunguiață.

— Și apoi — adăugă fata, rîzînd cu cochetărie și ridicînd din umeri — dumneata îmi placi...

Un ciudat sentiment de recunoștință cuprinse inima căpitanului Nálepka. Oamenii îl ocolesc, de parcă uniforma sa ar fi purtătoare de holeră, și totuși această fată vede în el un om !

— Hai să dansăm ! Vrei ? Cel puțin ai să te dispui — spuse ea sărind în picioare și, prinzîndu-l de mînă pe Nálepka, îl trase spre mijlocul camerei.

Nálepka se ridică și prinse mijlocul fetei. Dansa ușor și, din întreaga societate, era singurul care ținea ritmul valsului.

— Nemții nu știu nici măcar să danseze — îi șopti fata la ureche, cu o mișcare disprețuitoare a buzelor.

Nálepka o împinse deodată de lîngă el. Agitat, se apropie de masă și își turnă coniac. Cînd Olga veni după el, Nálepka se răsti la ea furios :

— Cară-te !

Se așeză pe marginea patului și abia acum se făcu lumină în mintea lui : pesemne că Olga se numără printre fetele pe care nemții le-au adus aici pentru distracția ofițerilor germani. Gîndul ăsta îl duru îngrozitor.

— Dumitale ți-e ușor — spuse fata. Se așeză lîngă el și își sprijini bărbia în palmă. Dumneata ești ofițer...

Eu însă... Ne-au luat dintr-o şcoală din Lvov. Spuneau că ne trimit la muncă în Germania, dacă nu mergem cu ei... Cînd observă privirea întunecată a lui Nálepka, se retrase de lîngă el şi, ca şi cum ar fi vorbit numai pentru sine, adăugă : Pe sora mea mai mare au împuşcat-o... N-a vrut să meargă cu ei... Înţelegi — spuse ea, întorcîndu-şi spre el faţa îmbujorată de ruşine — eu vreau să mai trăiesc !

Avea lacrimi în ochi.

— De ce n-ai fugit ? întrebă Nálepka.

Fata îl ţintui cu privirea :

— Uşor de spus... Şi dacă ţi s-ar pune dumitale întrebarea asta ?

— Dacă mi s-ar pune mie... — repetă surprins Nálepka şi întoarse capul.

Čambal îşi lepădă vestonul, îşi suflecă mînecile cămăşii şi începu, pe vine, un dans haiducesc. Pavlík sughiţa într-una, tînguindu-se tot timpul că el se spînzură, ceea ce-l făcu pe locotenentul Hobza să-şi scoată cureaua pantalonilor şi să i-o ofere. Apoi, alb ca hîrtia, se sprijini de masă şi suflă în lampă. În întunericul ce se întinsese în întreaga cameră, de undeva de lîngă masă se auzi un glas cristalin de femeie, ce cînta :

Negre mi-s sprîncenele,
Mijlocul de-albină.
Vino, dragul meu cazac,
Dorul de-mi alină !

Olga se lipi de Nálepka şi-şi continuă cîntecul :

Aş veni, fetiţa mea,
Dar e apa rece...
Zvîrle punte peste rîu,
Şi-atunci... zău c-aş trece !...

Nálepka simţi atingerea mîinii catifelate a fetei.

— Vreau să trăiesc... Înţelegi ? Să trăiesc ! şopti fata cu patimă.

Şi Nálepka strînse, fără să vrea, degetele subţiri, reci ale fetei.

3

Razele soarelui inundaseră camera cînd Nálepka deschise ochii. Îl supăra mirosul acru al fumului de ţigară care îmbîcsise aerul. Sări din pat şi sorbi o gură de apă din cană. Apa, caldă, cu gust leşietic, nu-i curmă amăreala. Îşi şterse ochelarii şi şi-i puse, apoi începu să-şi frece tîmplele.

Sub masă zăceau sticlele goale. Sticla lămpii se spărsese. Pe spătarul unui scaun era trîntită mantaua căpitanului Čambal.

Pe jumătate îmbrăcat, se întinse din nou pe pat. Sub capul său trosni ceva. Se ridică în coate şi scoase de sub pernă un pieptene spart, de femeie. Îşi aminti ca prin ceaţă că-l scosese din părul Olgăi.

„A naibii... Şi ţie ce ţi-a trebuit asta ?" se dojeni el. Apoi încercă să-şi amintească cam cînd îi plecaseră musafirii. Poate că se şi crăpase de ziuă; cînd se pregătiseră de plecare. Nu reţinea decît că deschisese fereastra, după care adormise buştean.

Rupea, distrat, dinţii pieptenului, apoi aruncă ciotul printre sticle. Îl mustra conştiinţa că se purtase urît cu Olga. Într-adevăr, e cam uşuratică, totuşi nu trebuia să se răstească la ea. Îşi aminti că, ameţit de băutură, îi zisese în toate felurile, numind-o tîrfa nemţilor. Dar oare lui nu i s-ar putea arunca o asemenea ocară ? !

Olga, cel puţin, nu se teme, nu se fereşte de el. Nici ai casei nu se tem. Ba îndrăznesc chiar să discute cu el chestiuni politice. Dar restul localnicilor ? Dădu a lehamite din mînă şi se întristă. Se simţea foarte singur. De cine s-ar putea apropia aici ? Cui i-ar putea cere un sfat ?

Apăsarea surdă din ceafă se liniştea încetul cu încetul. Se ridică şi se apropie de lada pe care zăcea un teanc de cărţi. Luă una din ele... şi deodată se-nfioră. Pe coperta de pînză a cărţii se vedea o pată mare, închisă. Era sînge, care se uscase şi luase o culoare negricioasă. În faţa ochilor îi jucă o imagine : limbi de foc care ţîşneau din toate părţile şi făptura însîngerată a moşneagului prăbuşit deasupra cărţilor sale...

Își sprijini cu putere spatele de zidul văruit în alb, închise ochii, apoi și-i deschise larg, ca și cum ar fi vrut să alunge un vis urît. Dar amintirea satului în flăcări gonea orice alt gînd din creierul său.

— Ce să fac?

Această întrebare îl ustura acum mai mult decît oricînd înainte. Deschise cartea la întîmplare și privirea i se opri pe trei cuvinte din mijlocul unei pagini:

Ce să fac?

Citi în continuare, cu mult interes, de parcă ar fi așteptat un răspuns la această întrebare de la rîndurile care urmau:

În ultima clipă își aminti că are un revolver în buzunar. Cînd vor trece prin fața lui, îl va împușca din spate pe omul cu arma și-l va elibera pe Feodor.

— Revolver... îl va împușca din spate... — repetă el în rusește cuvintele, și în gînd își puse întrebarea: „Oare el de ce n-a procedat așa?"

„Ce să fac?" se frămînta el și căzu pe gînduri, meditînd asupra fragmentului de roman în care Korceaghin îl ajută pe Feodor să evadeze. Printre genele sale pe jumătate închise licări o scînteie abia vizibilă.

Cineva bătu încet în ușă. Nálepka puse cartea la loc, luă prosopul și apăsă pe clanță.

Pe săliță stătea îngrijitoarea, cu o găleată de apă și cu o mătură în mînă. În spatele ei, lipiți de zid, se zăreau doi copii de vreo zece-doisprezece ani, ce-i aruncau priviri speriate.

— Ștrengarii — spuse femeia, ocrotindu-i cu un gest — atîta m-au necăjit, nu m-au lăsat de loc în pace, cică vor să-l vadă pe bunul domn căpitan...

„Pe bunul domn căpitan, repetă Nálepka în gînd. Sînt eu oare bun? De unde au mai scos-o și p-asta?"

— Odată ce-ați venit aici — se adresă el băieților — haideți, turnați-mi apă!

— Hai, duceți-vă, Mișa, duceți-vă — spuse femeia, împingîndu-l pe cel mai mic dintre ei, cu ochi negri, care semăna leit cu ea — ajutați-i domnului căpitan!

Nálepka apucă găleata și coborî în curte, sub scară. Băiețașul cu părul țepos ca de arici și cu ochii negri se mai sfia puțin, dar celălalt, flăcăuașul blond, cu părul buclat și ochii albaștri, prinse curaj și-și înălță capul. Nálepka își scoase cămașa, își puse cu grijă ochelarii pe

balustrada scării și se uită cu ochi recunoscători spre puști. Un val de căldură îi năvălise în inimă: copiii aceștia nu se tem de el, îl socotesc un om bun.

— Așa, toarnă-mi pe spate — spuse el și se aplecă.

Băiatul cu ochi albaștri îi vărsă găleata deasupra gîtului.

Nálepka își spălă bine fața, suflînd zgomotos în palmele făcute căuș. O răcoreală plăcută se revărsă în întregul său corp, iar în vine sîngele curgea împrospătat. Se frecă cu prosopul pînă cînd pielea i se făcu roșie ca focul. Mîrîi de plăcere. Apoi își pieptănă părul ud și-și șterse gîtul.

— Mișa, Mișa! răsuna prin fereastra deschisă glasul îngrijitoarei.

Băiatul cu ochi negri ridică găleata goală și alergă cu iuțeala vîntului de-a lungul săliței.

Nálepka îi vorbi băiatului cu ochi albaștri, îmbrăcat cu pantaloni de pînză:

— Dar pe tine cum te cheamă?

— Vanea — răspunse rușinat băiatul și se vedea că ar fi dorit s-o ia la fugă pe urmele tovarășului său de joacă.

— Mai stai puțin!

Băiatul se opri și se sprijini de balustrada scării. Nálepka începu să-și lustruiască cizmele.

— Așadar erai curios să-l vezi pe bunul căpitan?

Vanea se mulțumi să ridice din umeri.

— Ia spune, mergi la școală?

Cu o mișcare a capului, Vanea își aruncă pe spate moțul rebel, care-i cădea mereu pe frunte.

— Am mers, dar după aceea școlile au fost închise. Acum mă învață bunicul — mărturisi el, codindu-se. Bunicul e învățător.

Glasul i se poticni și puștiul privi speriat în jur, chitind pe unde ar putea s-o șteargă. Își amintise că bunicul îi dădea lecții pe ascuns și că nimeni nu trebuia să știe de acest lucru.

— Învățător? se miră Nálepka și în ochi i se aprinse o lumină. Și eu sînt învățător.

Băiatul nu se putu opri să nu întrebe:

— Și de ce nu-i înveți pe copii?

— Pentru că am fost trimis aici — răspunse Nálepka și se înroși, deoarece întrebarea lui Vanea îl pusese oare-

cum în încurcătură, căci din partea elevilor şcolii din Stupava nu se obişnuise cu asemenea îndrăzneală... Dar eu nu-s neamţ!

Vanea strîmbă din gură şi dădu din mînă, ca unul ce ştie de mult acest lucru.

— Sînteţi slovac, din Cehoslovacia. Praga vă este capitala. Credeţi că nu ştiu?

Nálepka plesni din palme.

— Ei, dar eşti grozav!

Se aşeză lîngă Vanea, pe scară, iar băiatul, luîndu-şi inima-n dinţi, îi spuse:

— Mama lui Mişa spune că sînteţi om bun. Vorbiţi şi ruseşte. Atunci de ce nu treceţi la partizani?

Rostise cuvintele cu atîta simplitate şi sinceritate, încît Nálepka cu greu se stăpîni să nu zîmbească.

Vanea stătu puţin pe gînduri, apoi mormăi încet:

— Dacă nemţii m-ar fi trimis pe mine aici, eu aş fi fugit de mult...

— Ei, nu mai spune! îl necăji Nálepka. Dar unde sînt partizani aici?

Vanea se umflă în pene, cu un aer important şi — ca şi cum i-ar fi venit greu să răspundă — rosti, lungind dinadins cuvintele:

— Se zice că sînt...

Soarele ardea acum cu putere. Ploaia din timpul nopţii nu lăsase nici o urmă, numai iarba din grădină părea că crescuse mai înaltă, şi nici drumul nu mai era atît de prăfuit. Vanea, tulburat, se muta de pe un picior pe altul. Lumina surîzătoare a soarelui îl înveseli pe Nálepka. Avea inima ceva mai uşoară. Îl privi pe băiat şi se gîndi cu o mîndrie plină de bucurie: „Puştiul nu-i din acelaşi aluat cu Olga. Ăsta ar fugi..."

Alungîndu-şi gîndurile care-i roiau prin cap, Nálepka se ridică şi-i întinse mîna lui Vanea.

— Vino şi mîine. Am să-ţi pun cîteva întrebări, să văd ce fel de şcolar eşti!

Cînd se întoarse în casă, totul era în cea mai deplină ordine. Camera sa strălucea de curăţenie. Dărui îngrijitoarei două conserve de gulaş şi un pachet cu pesmeţi, apoi se îmbrăcă în grabă.

Prin faţa casei trecu în viteză, în josul străzii, un camion. În spate stăteau doi soldaţi nemţi, cu pistoale automate în mîini, iar de cele două părţi, pe bănci înguste,

şedeau fete. Una din ele se întoarse şi-şi flutură mîna spre el. Lui Nálepka îi năvăli sîngele în obraji. I se păru că fata care făcea semne era Olga.

Se sprijini de gard, privind ţintă norul de praf lăsat în urmă de maşină. În faţa ochilor îi reapăru imaginea focului, vălătucii groşi de fum roşu-ruginiu, flăcările... Simţi în inimă o durere surdă, de parcă i-ar fi fost strînsă într-un cleşte. Dar cînd îl zări, în grădina de vizavi, pe Vanea, cu alţi doi băieţi de seama lui, discutînd ceva, serios, nevoie mare, întreaga sa fiinţă fu cuprinsă de un presentiment nedesluşit, luminos.

Ieşi pe portiţă. Răspunse fără plăcere la salutul proprietarului, care sta în faţa casei şi îşi răsucea mustaţa lungă şi neagră. Ori de cîte ori îl zărea pe Nálepka, pe chipul acestuia se întindea un zîmbet slugarnic. Căci zadarnic se linguşea pe lîngă nemţi, zadarnic spiona pentru ei, aceştia nu-l învredniceau niciodată cu un cuvînt, iar locuitorii oraşului îl ocoleau de departe, ca pe un cîine rîios. Numai slovacii stăteau uneori de vorbă cu el. Între aceştia — şi Nálepka.

Gazda ocăra într-una guvernul sovietic. Povestea că ani în şir fusese casier la o bancă, apoi, din cauza unei afaceri lipsite de importanţă, bolşevicii l-au arestat şi l-au condamnat la şapte ani închisoare.

„Se plînge mereu că a răbdat de foame şi, totuşi, uite ce casă şi-a ridicat", îi dădu prin gînd lui Nálepka, cînd îşi aminti cele ce povestea gazda despre condiţiile de muncă din Siberia. Îl întrebase:

— Spune, bolşevicii au aruncat mulţi oameni în închisoare?

— Mulţi, zău, domnule căpitan. Numai aici, la Ovruci, vreo cincisprezece.

— Şi pentru ce?

— Apoi, cum să vă spun — zisese el, răsucindu-şi nervos mustaţa — cine era bogat, era luat. Pe doi i-au trimis chiar în Siberia. Şi, bineînţeles, pe cei care nu simpatizau cu bolşevismul. Unchiul meu, care a fost cîndva jandarm, a luat zece ani... A fost o teroare aici, domnule căpitan, groaznică.

Nálepka îl măsurase din creştet pînă-n tălpi cu o privire dispreţuitoare.

4

O fetiță de vreo șase ani se juca cu păpușa în grădinița din fața unei case cu acoperiș roșu. O culcă într-o cutie, o înveli cu o cîrpă albastră și îi șopti la ureche:

— Ni se aduce păpică, Marusia.

De bucurie, bătu din palme, apoi deschise poarta grădiniței și se strecură afară. Pe fetișoara ei palidă, slabă, străluceau doi ochi mari, albaștri. Pipăi cu piciorușul ei gol nisipul fierbinte de pe drum și, gîndindu-se că mătușa Tania va aduce, fără doar și poate, ceva bun de mîncare, își linse buzele subțiri cu limbuța ei ascuțită.

Peste Ovruci plutea un nor de praf. Părea că pămîntul s-a prefăcut într-o vatră uriașă, care fumegă. Ultimele raze ale soarelui de iunie se revărsau pe acoperișurile de țiglă și tablă ale lungului șir de case ce unduia de la parc pînă la gară. În micile grădini din jurul căsuțelor de lemn se vedeau cireși și salcîmi rămuroși. În lumina crepusculară, frunzele lor grele, de un verde cenușiu, păreau ca de bronz. Vîntul, căruia îi place să hoinărească prin această regiune, piaptănă, jucăuș, lanurile stufoase de grîu, galben-ruginii, apoi, ca un lup hăituit, se retrage spre miazănoapte și se ascunde în desișurile pădurilor bieloruse, ca să se hodinească la umbra stejarilor seculari.

Pe stradela Colibelor, care-și păstrase această denumire cu toate că, încă înainte de război, în locul colibelor vechi se ridicaseră aici două șiruri de case frumoase, de piatră, trecu un tanc greoi, pictat cu balauri roșii și lupi cu limbile scoase. Fetița se sperie, strînse păpușa la piept și, ținîndu-și răsuflarea, se ghemui lîngă gard.

— Nu te uita într-acolo! Sînt nemți! șopti ea. Nu, mama n-a avut dreptate. Balauri și oameni și mai înfricoșători încă decît vrăjitorul cel hain există nu numai în povești... Umblă de colo-colo pe străzi...

Cînd tancul dispăru la cotitură, pe străduța îngustă apăru o fată zveltă. Purta o bluză albă, brodată. Pe braț avea un coșuleț acoperit cu o bucată de hîrtie pătată de grăsime. Pe buze îi flutura un zîmbet, iar ochii verzui

licăreau și ei veseli. Avea o privire curată, pătrunzătoare. În făptura ei se contopeau o feminitate seducătoare și, în același timp, un farmec copilăresc. Nu-i de mirare deci că apariția ei stîrni bucurie și în inima fetiței care rămăsese ciucită lîngă gardul grădinii.

— Mătușă Tania — strigă ea și-și aruncă privirea, curioasă, spre coșuleț — ne-ai adus păpică?

— Am adus, Aniuta, am adus — răspunse fata și, după ce intrară amîndouă, închise portița grădinii.

Fetița o luă la fugă, țopăind, înaintea ei, uitînd, de emoție, și de păpușă. Bucuria ei se transmise și Taniei, care alergă după fetiță aproape în pași de dans. Se opri numai la ușa casei văruite în alb, și privirea ei alunecă peste grădina goală, pustie.

„Cît de mult îmi lipsesc trandafirii din grădinița noastră, se gîndi ea întristată. Ce frumos era totul aici înainte de război."

Cînd intră în casă, văzu fetița agățată de gîtul unei femei blonde, cu un șorț albastru dinainte. Un val de bucurie îi inundă sufletul.

— Zina, am adus! strigă ea, cu fața radioasă.

— Serios? Ai făcut rost?

Tania făcu șmecherește cu ochiul către sora ei mai mare, în timp ce sprîncenele-i dese se ridicară ca două mici aripi negre pe fruntea ei înaltă. Apoi izbucni într-un rîs zgomotos.

— Am făcut rost de un porc întreg! Nu crezi? Uite, poftește...

Zina nu-și lua ochii de la coșuleț. Tania scoase o bucată bună de slănină și o pîine întreagă.

— Dă-mi și mie nițel, mătușă Tania — ceru fetița rugătoare, în timp ce o altă fetiță, și mai mică, trase de fața de masă, strigînd:

— Păpică!

— O bucată atît de mare de slănină, și pîine albă! se bucură Zina din tot sufletul.

Ochii îi înotau în lacrimi. Dintr-o dată, camera deveni parcă mai luminoasă; părea că și soarele, înainte de a apune, voia să ia parte la bucuria celor două surori.

— Ce mai ospăț vom face! spuse ea. Le-ai luat de la piață, Tania? Cît ai dat?

— O sută de mărci germane — rîse Tania. Ce? Nu cumva ai luat-o în serios? Nici unui cățel nu-i trebuie

marca nemţească. Le-am căpătat în schimbul unei basmale, Zinocika ! Se aşeză pe scaunul de lîngă pat, trase picioarele sub ea şi adăugă cu ironie amară : Vezi, pentru asta am învăţat ziaristica la universitate...

Fericită de hrana adusă, Zina poate nici nu înţelese ironia acestor cuvinte.

— Te pricepi la toate — spuse ea şi o trase uşor, în glumă, de părul lucios, negru.

La faţă, surorile semănau între ele. Şi culoarea ochilor era aceeaşi, numai că Tania, cu părul ei negru şi pielea mai închisă, era mult mai frumoasă decît blonda Zina, mamă a trei copii.

Zina trebăluia în jurul mesei, aşezînd farfuriile şi tacîmurile, tăind în felii subţiri slănina. Apoi puse pe masă un castron cu castraveţi şi roşii tăiate rotund şi stropite cu ulei de floarea-soarelui.

Tania se apropie de capătul mesei, oprindu-se în dreptul farfuriei înflorate, de pămînt ars, smălţuit, din care mînca, de obicei, tatăl lor.

— Tata împlineşte astăzi şaizeci şi cinci de ani — spuse ea suspinînd. Frumoasă vîrstă... Noi nu vom apuca-o. Îţi mai aminteşti, Zina — adăugă ea, înviorîndu-se — cînd, acum cinci ani, tata a primit decoraţia aceea ?

— Ce ospăţ a mai fost...

— A îmbătrînit mult în ultima vreme — spuse Tania, întristîndu-se, şi dădu fetiţelor cîte o felie de slănină. Suferă că nu poate preda... Îşi scoase batista din mîneca bluzei, dar se stăpîni şi ridică din umeri. Dar eu ? Cînd am să fiu oare ziaristă ?

În clipa aceea, uşa se deschise brusc şi în cameră dădu buzna un tînăr cu faţa prelungă, cu părul blond-deschis, ondulat ; gîfîia, iar, de nerăbdare, ochii aproape că-i ieşeau din orbite. Nici nu salută, ci se aplecă doar spre Tania, şopti numele fetei şi spuse încîntat :

— Am găsit de lucru !

— Pentru cine, Saşa ? întrebă fata, mirată.

Băiatul o apucă de umeri şi o scutură drăgăstos :

— Pentru noi, pentru noi amîndoi !

Zina o aşeză în pat pe cea mai mică dintre fetiţe, apoi, bătînd din palme, exclamă, suspinînd uşurată :

— Slavă Domnului, Saşa ! Şi ce fel de muncă ai găsit pentru soră-mea ?

— La depoul de cale ferată. Lîngă mine.

— Şi tu ?

Saşa ocoli încet masa, apoi se opri în faţa Taniei. Îşi umflă pieptul şi se bătu cu mîndrie peste el. Se simţea de parcă i-ar fi crescut aripi. Nu mai departe decît aseară, deasupra amîndorura atîrnau încă, ameninţător, nori negri : puteau fi oricînd ridicaţi şi duşi în Germania, la muncă. Dar nu numai atît. Saşa nici n-avea încă diplomă şi i se oferea un post de inginer. Se bucură şi pentru faptul că îşi va însuşi, cît de cît, ceva practică. După ce ocupanţii vor fi izgoniţi, îşi va putea pune în valoare mai uşor cunoştinţele.

În dimineaţa aceea, ieşind de la primărie, cu pieptul umflat de satisfacţie, se mai bucura şi din altă pricină : pe lîngă faptul că va avea un serviciu bun, îi va fi cu putinţă să pună, ici-colo, şi beţe-n roate ocupanţilor...

Zina îşi îmbrăţişă, fericită, fetiţa mai mică. O piatră grea i se luase de pe inimă : nu mai trebuia să se îngrijoreze de soarta surorii ei. Dar privirea Taniei se înceţoşă, ca o oglindă asupra căreia a suflat cineva.

— Ce-i ? Nu te bucuri ? se miră Saşa.

Glasul i se poticni. Se aştepta ca ştirea lui să-i provoace Taniei o mare bucurie, şi acum vedea clar că ea nici măcar nu încearcă să-şi ascundă dezamăgirea. O cunoaşte de mult pe fată, e aproape un an de cînd i-a vorbit despre intenţiile sale serioase ; şi niciodată nu i-a fost greu să-i ghicească gîndurile. Încă din primele zile cînd s-au cunoscut i s-a părut o fiinţă cu inima deschisă, aproape transparentă, şi de aceea nu scăpa nici o ocazie ca să-i şoptească la ureche, necăjind-o, în glumă : „Micuţa mea inimioară de sticlă".

Tania se simţi oarecum jignită că băiatul nu voia să înţeleagă pricina întristării ei. Îi aruncă o privire dojenitoare şi rosti, apucîndu-l de braţ :

— Vrei să le slujeşti fasciştilor, Saşa ? !

Pe Saşa nu-l surprinseră cuvintele fetei. Numai buna sa dispoziţie păli puţin cînd îi spuse :

— Doar n-ai vrea să ne ducă în Germania ? ! Nu te teme — şi mîngîie părul fetei — m-am gîndit bine la toate.

Fiori reci îl străbătură chiar şi numai la gîndul că ar putea fi duşi amîndoi în Germania. Îşi imagina cu limpezime ce soartă groaznică ar aştepta-o acolo pe Tania.

— Nu te teme — spuse el încă o dată. Apoi adăugă în şoaptă : Fiecare vagon va trece prin mîna mea...

Privirea încurajatoare cu care Saşa însoţise aceste cuvinte umplu de căldură inima Taniei. „Da, Saşa ştie ce face. Ce urît a procedat că s-a năpustit aşa asupra lui ! Dar, de fapt, şi Saşa e puţin vinovat. De ce n-a spus clar de la început ? Ar fi trebuit să se consulte cu ea, nu să facă totul de unul singur."

Saşa se linişti. Simţea că Tania are aceeaşi încredere în el ca şi înainte. Cu faţa radiind de bucurie, se apropie de fereastră, de unde se puteau vedea ogoarele de la marginea tîrguşorului. Departe, în spatele potecii, zări ridicîndu-se o dîră de fum. „Încă un porc tăiat de nemţi", îi trecu prin minte. Fumul îi aminti ceva. Faţa sa luă o expresie dîrză, serioasă.

— Ieri, la Slovecino, au aruncat şi copiii în foc — spuse el, şi glasul său ardea de ură.

Zina, care stătea pe marginea patului, scoase un ţipăt. Îşi apăsă batista pe ochi şi ieşi în fugă pe săliţă. Rămase multă vreme acolo, sprijinindu-se de scara care ducea la pod şi ascultînd cu încordare. Apoi urcă fără zgomot scara podului, bătu de patru ori în uşă şi, lipindu-şi buzele de o spărtură, şopti :

— Luka, Luka, au incendiat Slovecino. Au aruncat şi copiii în foc...

Coborî în grabă scara, deoarece i se păru că aude paşi în grădină.

— Şi copiii... — repetă ea.

Cuprinsă de nelinişte, se furişă prin săliţă şi deschise uşa camerei :

— Saşa, nu l-ai văzut pe Vanea ?

— Nu l-am văzut, Zinaida Ivanovna — răspunse băiatul şi sări de lîngă Tania. Nu l-am văzut. S-o fi jucînd undeva cu copiii.

Nici nu auziră cînd se deschise uşa. În cameră intră, tîrîndu-şi picioarele, un bărbat în vîrstă, cu barbă. Se opri, gîrbovit, lîngă masă, fără să spună nimic. Cu palma, îşi freca fruntea înaltă, brăzdată de riduri. Cînd îşi scoase şapca, i se văzu părul rar şi cărunt.

— Dumnezeu să-ţi dea sănătate, Ivan Petrovici ! strigă vesel Saşa. V-am adus ceva pentru ziua dumneavoastră de naştere... Hocus-pocus !

Şi în mîna sa străluci o sticlă de jumătate de kilogram. Ivan Petrovici privi trist, pierdut, spre băiat, apoi, pierzîndu-şi puterile, se prăbuşi pe un scaun, doborînd, cu cotul, de pe masă, farfuria înflorată. Îşi îngropă faţa în palme şi izbucni în plîns.

Toţi trei săriră spre el. Tania privea uimită spre Saşa.

„De la înmormîntarea mamei nu l-am mai văzut plîngînd", îi trecu Zinei prin cap. O cuprinse o nelinişte şi mai mare.

— Du-te ! strigă ea înspre fetiţa mai mare. Vezi unde-i Vanea.

Ivan Petrovici îşi înălţă capul. Îşi aţinti ochii scăldaţi în lacrimi spre Zina şi rosti cu glas răguşit :

— De prisos... L-au arestat nemţii... L-au închis pe Vaniuşka al nostru...

Genunchii Zinei începură să tremure. Femeia se prăbuşi plîngînd pe pat.

Tania îmbrăţişă cu putere umerii tatălui său. Saşa strînse din dinţi şi se apropie de fereastră.

Prin faţa casei treceau soldaţi cu capete de mort pe căşti.

5

Somnul nu se prindea de Ivan Petrovici Sokolov. Umblă de colo pînă colo prin grădină, pînă cînd, cu desăvîrşire istovit, se prăbuşi pe băncuţa din faţa mesteacănului. Degetele sale osoase pieptănau nervos barba încărunţită, a cărei culoare, în lumina palidă a lunii, se contopea cu scoarţa albă a mesteacănului.

Ceva se atinse de picioarele sale. Ivan Petrovici tresări, dar, cînd zări ochii fosforescenţi ai pisicii, se aplecă şi mîngîie, drăgăstos, blana mătăsoasă, caldă, de pe spinarea curbată a animalului, care avea chef de hîrjoană.

— Pe puiul tău l-a sugrumat un neamţ — oftă el. Au pus mîna şi pe Vanea... Nu mai are cine să se joace acum cu tine...

Pisica se lipi de picioarele lui, se întinse și scoase un miorlăit.

— Nu m-au lăsat la el, nu m-au lăsat... — suspină bătrînul. Ei, tu ești numai un animal, și totuși ai inimă...

Tania se așeză fără zgomot lîngă Ivan Petrovici. Îmbrăcase capotul lung, cu guler răsfrînt, al Zinei. Puse mîna pe umărul tatălui ei și se aplecă spre el:

— Nu poți să dormi?

— Stau de vorbă cu pisica — zîmbi cu durere bătrînul, mirîndu-se parcă și el însuși.

— Nimeni din casă nu doarme.

Ivan Petrovici poate nici nu-i auzi cuvintele. Închisese ochii și numai buzele i se mișcau încet.

— Singur acest mesteacăn a rămas așa cum era odinioară. L-am adus împreună cu răposata voastră mamă, de la Moscova, doar știi, din parcul Izmailov. Era un puiet pirpiriu, subțirel... Își întinse picioarele și scoase un oftat. Semeni atît de mult cu maică-ta...

Inima Taniei era grea. Sașa, școala, planurile ei.. totul s-a prăbușit ca un castel de cărți de joc. Dar nu totul: pe Sașa îl mai iubește!

— Sînt îngrijorat, Tania — începu bătrînul peste puțină vreme. Oare nu vor veni la noi să facă percheziție? N-ar fi mai înțelept dacă Luka...

— Nu te teme, tăicuțule. De ce-ar veni? Iar lui Vanea or să-i dea drumul!

În strada învecinată lătră scurt un pistol automat și, de undeva dinspre gard, se auziră zbierete.

— Să mergem la culcare — spuse neliniștit Ivan Petrovici. Mă duc și eu.

Porni după fata lui, dar se opri brusc. Poarta grădinii scîrțîi. O lanternă lumină statura lui Ivan Petrovici. Acesta nu fu în stare să se mai miște, de parcă picioarele îi prinseseră rădăcini. Văzu în fața sa silueta unui tînăr înalt, slab, în uniformă. Gemu cu greu:

— Ce vreți?

Își apăsă mîna pe inimă, vrînd parcă s-o apere de glonte.

Un fior rece îi trecu pe șira spinării: desigur că-l caută pe ginerele său!

Soldatul se opri în fața lui cu picioarele desfăcute, își potrivi șapca și întrebă într-o rusească stricată.

— Aici locuiește Sokolov?

Ivan Petrovici, care se făcuse mic de spaimă, se îndreptă deodată. Nu, totuși ei n-au de unde ști de ginerele său! Frica îi dispăru dintr-o dată, ca un fulg luat de vînt. Îl cuprinse mînia, și sîngele îi năvăli în tîmple. Da, i-au închis nepotul, iar acum au venit desigur și după dînsul. Au aflat poate că a primit o decorație sovietică sau că îi învață, în taină, pe copii. Acum nimic nu-l mai poate ajuta. I-a sunat ceasul din urmă...

— Sînt aici — spuse el lovind pămîntul cu piciorul. Eu sînt Sokolov.

Aștepta ca din spatele soldatului să apară și alții și să urle, așa cum făcuse în dimineața aceea santinela de la comandamentul german. Dar soldatul se apropie liniștit de el, privi precaut jur împrejur, apoi, apucîndu-l de mîneca hainei, îl trase la umbra cireșului scund, bogat în ramuri.

Soldatul se uită încă o dată în jur. Ivan Petrovici crezu că-i așteaptă pe ceilalți.

— Îți ascunzi aici ginerele, care a fost rănit — îi șopti soldatul la ureche.

— Eu nu ascund pe nimeni!

— Nu tăgădui — stărui soldatul. Căpitanul Sitenko se ascunde aici, la dumneata...

Ivan Petrovici simți pe umăr o mînă grea. „A venit totuși după ginerele meu, îi fulgeră prin minte. Dar acum vrea să mai scoată și de la mine ceva... Dacă-l găsesc pe Luka, oricum ne împușcă pe amîndoi.“

— Nu ascund pe nimeni — rosti el demn, cu o indiferență forțată, rigidă. Dacă mă căutați pe mine, iată-mă!

Privea dîrz. Își aminti de povestea lui Ivan Susanin, care și-a jertfit viața inducîndu-l în eroare pe dușman. Și el este gata să se jertfească. Pentru viața ginerelui său. Pentru viața familiei sale.

— Poftim! spuse el, întinzîndu-și mîinile soldatului. Legați-mă! Am luat parte la eliberarea Ovruci-ului, la izgonirea trupelor germane.

Ivan Petrovici abia de se recunoscu. Nici urmă din spaima de adineauri! În întregul său corp se revărsase acum un curaj disprețuitor de moarte, la fel cu cel care se aprinsese în el în o mie nouă sute optsprezece, cînd a intrat aici, în orășel, cu steagul roșu în mînă.

Soldatul se dădu un pas înapoi. Faţa sa îngustă, cu nasul coroiat, se lungi şi mai mult. Spuse zîmbind :

— Mai încet, tătucule, mai încet. Eu nu sînt neamţ, sînt slovac...

— Cu atît mai rău... — bombăni bătrînul, dar soldatul îl întrerupse :

— N-am vreme. Am venit doar să te avertizez — şi se aplecă la urechea bătrînului — că nemţii ştiu că ginerele dumitale se ascunde aici.

Silueta înaltă dispăru apoi după gard. Ivan Petrovici rămase locului ca opărit, repetînd într-una :

— Ginerele meu nu-i aici... Eu nu ştiu nimic... Nu ştiu nimic...

De bună seamă că trebuie să fie o cursă. La ce să se aştepte de la fascişti ? Da, cu siguranţă că asta este. Ei nu ştiu unde se află ginerele său şi cred că de îndată va da fuga la Luka să-l înştiinţeze. Vor să-l atragă într-o cursă, bandiţii...

Porni, totuşi, spre casă. Se urcă pe scara dreaptă de la pod. Şuşoti multă vreme cu ginerele său, în întuneric. Rănitul îi strînse fierbinte mîna şi spuse :

— Ei ştiu despre mine, asta e sigur... Va fi mai bine dacă voi pleca la Soşenko.

O tuse dureroasă îi zgudui trupul. Se ridică şi coborî, şchiopătînd, scara. Bătrînul îl privea cum îşi tîrîie picioarele prin grădină şi cum sare, destul de sprinten, gardul.

Căpitanul Sitenko scăpase de două ori din ghearele acestor diavoli. Încă la începutul războiului, reuşise să treacă, împreună cu cîţiva oameni ai săi, prin inelul duşman. Apoi, nu departe de Ovruci, pe cînd mina un pod, nemţii l-au împuşcat în genunchi şi în umărul drept. Se tîrîse în porumbişte, unde se ascunsese. Acolo l-a găsit mai tîrziu Soşenko, fostul paznic de noapte al colhozului. Îl dusese cu carul în satul vecin, iar cînd nemţii începuseră, nu de mult, să facă şi acolo razii, l-a ascuns în fîn şi l-a adus la Ivan Petrovici.

Bătrînul respiră uşurat. Ginerele său a scăpat, căci nu s-a auzit de nicăieri nici un foc... Se furişă cu un zîmbet de mulţumire în cămăruţa lui. Se aplecă asupra patului şi ascultă, cu lacrimi în ochi, respiraţia liniştită a celor două nepoţele ale sale. În camera cealaltă domnea o linişte adîncă. De bună seamă adormise şi Tania.

I se părea că toate sînt la fel ca ieri. Că micuţul Vanea e lîngă mama sa, ginerele — în pod, iar el veghează, păzind somnul casei întregi.

Se întinse, îmbrăcat, pe canapeaua pregătită de culcare. O piatră grea i se ridicase de pe inimă. Ginerele său se afla la loc sigur. Dar cine putea fi soldatul acela ? Şi Vanea ? Oare-l vor lăsa acasă pînă dimineaţa ?

Somnul îl copleşea, dar privirea zîmbitoare a soldatului cu nasul coroiat nu-i ieşea din cap.

Înainte de a adormi, suspină amar :

— Şaizeci şi cinci de ani...

6

În faţa şirului de case din piatră se opri un camion încărcat. Din el săriră soldaţi plini de praf, în uniforme cenuşii. Potcoavele cizmelor răsunau pe caldarîmul străzii. Pe caroseria împestriţată cu pete verzi, galbene şi brune se vedeau capete negre de mort, pe oase de tibie încrucişate. Soldaţii scoaseră din maşină un porc împuşcat. O huidumă de plutonier le spuse ceva, apoi scuipă, se-ntoarse, trase din cabina şoferului o traistă şi înghesui în ea un picior de găină ce atîrna afară. Fluierînd vesel, dispăru în clădirea cu etaj.

Păşi într-o cameră spaţioasă, mobilată cu patru paturi de fier, un dulap şi o masă de stejar. Închise cu grijă uşa după el, scoase din dulap un geamantan de piele şi îl deschise cu atenţie. Pe dinăuntru, capacul geamantanului era împodobit cu nenumărate ilustrate. Turnul Eiffel, Opera din Viena, catedrala Sfîntul Vit din Praga, vederi din Paris şi Varşovia...

Rînji plin de satisfacţie. Pentru el, toate acestea nu însemnau numai nişte simple ilustrate, ci tot atîtea amintiri vii despre oraşele prin care mărşăluise, mîndru, cu cizma sa soldăţească, bătută în ţinte.

Marele Fritz — așa era supranumit plutonierul de către camarazii săi — scoase din traistă un ceas de buzunar de modă veche și o cupă caucaziană de argint, pe care le puse într-o cutie de lemn sculptată, plină cu inele și lanțuri de aur. Printre acestea se găseau și cîțiva dinți de aur.

Marele Fritz era șeful serviciului de aprovizionare și deoarece în viața civilă era restaurator, aici, în armată, putea să-și valorifice din plin cunoștințele. Știa să procure orice, de la șampanie pînă la fete. Toți ofițerii căutau să se aibă bine cu el, căci era vai și-amar de acela care și-l făcea dușman.

Odată, la Jitomir, un locotenent l-a acuzat, între patru ochi, pe Marele Fritz că fură băuturi de la popota ofițerilor. Plutonierul își umflă pieptul, băgă mîinile în buzunare și spuse, cu fața zîmbitoare, doar atît:

— Ce minunat dinte de aur aveți, domnule locotenent! Exact așa unul îmi lipsește din colecție!

Peste o săptămînă a fost pescuit, din rîul Norin, cadavrul locotenentului. Dintele de aur nu mai era în gura lui. Nimeni nu l-a putut însă acuza pe Marele Fritz, căci se spunea despre el că-i place treaba curată și că sîngele îi face greață. Ba, mai mult, i se reproșa chiar că nu vrea să participe la masacrarea populației ruse. Marele Fritz dădea disprețuitor din mînă: aceasta era o treabă de rînd, iar el este totuși restaurator. Lasă-i pe alții să rupă dinții de aur din gura cadavrelor, că tot la el vor ajunge, în schimbul unui pachet sau două de tutun.

În traistă se mai ascundea și o găină Leghorn, tăiată. Marele Fritz mîngîie, cu o duioșie de necrezut, aripile albe, care atîrnau nemișcate, și, mirat și el de această manifestare de sentimentalism, se gîndea:

„Dragostea trece totuși prin stomac. Păcat că nepricepuții noștri de bucătari strică toate mîncărurile".

În legătură cu găina, își aminti de soția sa, Hilda. La timpul său, și ea a cucerit inima lui Fritz tot prin intermediul stomacului. Cînd începuse să-i facă curte, îl trata cu mîncăruri atît de fine, că nici unui conte nu i se putea găti ceva mai ales. Fără doar și poate, Hilda sa era pe atunci cu adevărat o muiere chipeșă. Dar acum? Acum are trei copii și se neglijează în întregime; s-a deformat cu totul. Dar merită oare să te mai gîndești la asta? Ea

conduce doar cu atîta pricepere restaurantul din Berlin, gătește excelent, iar în ce privește frumusețea, asta o găsește omul la fiecare colț de stradă, mai ales dacă-și atîrnă pe umăr pistolul automat.

Din grădina din spatele casei se auziră rîsete zgomotoase și înjurături grosolane. Fritz se întinse leneș, de-i plesni și cămașa la subsuoară, închise geamantanul și, căscînd, ieși pe coridorul întunecat, de unde, prin ușa din spate, putea ajunge în grădină.

Aici, sub un salcîm, se strînsese un grup mare de soldați. Un subofițer cu părul alb, cu un aparat de fotografiat în mînă, sărea de colo pînă colo, rîdea cu hohote, de-i dăduseră lacrimile, și urla fără încetare:

— Încîntător tablou! Minunat tablou!

Fritz observă abia atunci că, de copac, atîrna un băiețel. Se apropie de soldați și, încruntîndu-se, întrebă sever:

— Ce se-ntîmplă aici?

— Pramatia asta a săpat secera și ciocanul pe trunchiul copacului — răspunse bucătarul. E băiatul de ieri, cel cu pisica...

Privirea lui Fritz se opri pe o tăbliță cu inscripția „Am fost bolșevic", pe care un soldat deșirat tocmai o legase de piciorul copilului. Apoi privirea sa se opri pe fața băiatului.

„Iarăși un fanatic, îi trecu prin minte. Într-adevăr, e băiatul cu pisica..."

Marele Fritz fusese ieri într-o dispoziție bună — poate pentru că băuse mai mult decît trebuia — și, în asemenea situații, în capul său se nășteau tot felul de idei năstrușnice. Îl chemase pe băiat în grădină, legase o sfoară în jurul gîtului pisicii, înnodase unul din capetele sforii de piciorul băiatului, iar pe celălalt el îl ținea strîns în mînă.

— Vrei să asculți un concert de mîțe? glumi el într-o rusească stricată.

Iar cînd băiatul îl privi fără să priceapă, scoase un urlet:

— Fugi că trag!

Băiatul se puse pe fugă, speriat, iar el, în același moment, trase cu toată puterea de al doilea capăt al sforii... Apoi spînzură pisica, astfel strangulată, de o cracă.

„Copil nebun, gîndi el în sinea lui, amintindu-și de gluma de ieri. Cum mai bocea după pisică. Și ce mare lucru-i o pisică? N-are suflet, ca omul! A fost doar o glumă, nu un asasinat! Se întunecă. Bolșevic? Doar abia are vreo zece ani. Mucos, nu bolșevic. Păcat că l-au spînzurat..."

Deodată, pentru a doua oară în viața lui, o senzație neplăcută puse stăpînire pe el. Unde se mai întîmplase oare asta? Ah, da, undeva în Crimeea. Și acolo fusese spînzurat un copil, iar Marele Fritz privea spectacolul din mijlocul mulțimii. Deodată, un fior rece îi străbătuse spinarea; se întorsese. Din mulțime, un bătrîn cu barbă îl ochea cu revolverul. Atunci a scăpat; mîna bătrînului tremurase, glontele nu-și nimeri ținta...

Se întoarse și acum brusc și primul lucru ce-l văzu fu o barbă neagră. În spatele gardului stăteau doi ofițeri slovaci — Nálepka și Pavlík. Lui Fritz i se luă o piatră grea de pe inimă — dar numai pentru o clipă. De după ramele negre ale ochelarilor, o privire rece, tăioasă, îi îngheță aproape sîngele în vine.

„Are o privire groaznică", își zise în sinea lui.

Cînd Pavlík observă că plutonierul îi privește într-un fel ciudat, îl luă de braț pe Nálepka și-i șopti:

— Să plecăm de aici, Jano!

Nálepka se supuse. Abia făcură însă cîțiva pași, că îl măsură cu aceeași privire de gheață pe prietenul său. Gura i se deschise într-o grimasă plină de furie, își ridică sprîncenele și șuieră, revoltat, printre dinți:

— Pînă cînd ai de gînd să înduri toate astea?

Pavlík își plecă fruntea. Nálepka îl prinse cu putere de veston.

— Dacă altceva nu putem — izbucni el — măcar să ne răzbunăm!

Chipul lui încremenit părea cioplit în stîncă. O cută adîncă tăia în două fruntea umbrită de cozorocul chipiului. Mîna sa ca un cleşte dădu drumul vestonului lui Pavlík. Paharul se umpluse pînă la refuz. Ideea răzbunării învinse deznădejdea și puse stăpînire pe întregul său suflet.

Cînd porniră mai departe, își iuți pașii și rosti, desfăcîndu-și brațele:

— O dată moare omul!

Pe frunte avea broboane reci de sudoare. Ultimele raze ale soarelui care apunea dădeau scînteieri aurii mîinilor sale întinse, iar amurgul albastru-cenușiu, vestitorul neauzit al nopții ucrainene, îi mîngîia fața cu o adiere ușoară de vară.

7

Nu se înserase încă, dar pe strada Colibelor nu se mai vedea nici țipenie de om. Numai Ivan Petrovici își făcea de lucru prin fața casei, frămîntîndu-se cum și-ar putea elibera nepotul. L-au respins cu brutalitate și azi-dimineață; nici nu-l lăsaseră măcar să ajungă la comandant.

La Ovruci fuseseră aduși foarte mulți soldați nemți. Arestările erau la ordinea zilei. Se ordonase să fie tăiați toți copacii din fața caselor; toți cîinii au fost împușcați. Vitrinele magazinelor închise, zidurile caselor și gardurile erau pline cu fel de fel de ordonanțe. Deasupra intrării în parcul orășenesc atîrna o placă de lemn, cu un afiș pe care scria: „Numai pentru germani".

Soarta grea a orașului apăsa ca o povară sufletul lui Ivan Petrovici. Și cum putea fi altfel? Căci Ivan Petrovici, ca învățător, crescuse aici o întreagă generație. Dar nu numai din această cauză. Întreg ținutul Jitomir era aproape de inima sa, căci aici își petrecuse el toată tinerețea. Aici a stat în tranșee în timpul primului război mondial și tot aici a zăcut, rănit, în spital, trecînd apoi de partea Armatei Roșii.

Cînd deschise portița grădinii, auzi un glas peltic:

— Bună seara! Te așteptam cu nerăbdare!

Pe scară ședea un bătrîn cu barba zbîrlită, care tocmai vîra în gura sa știrbă o bucățică de castravete crud.

— Ei, ce-i nou, Platonîci? întrebă Ivan Petrovici, așezîndu-se lîngă el.

Soșenko, fostul paznic de noapte al colhozului, se trase mai la o parte, să-i facă loc.

— Am venit să-ţi spun să nu te îngrizorezi din cauza dzinerelui dumitale — vorbi peltic bătrînul. L-am ascuns în sură. Se va vindeca si-apoi va pleca în pădure. Cu degetele sale butucănoase, îşi netezi mustaţa îngălbenită de tutun, apoi îl trase de mînecă pe Ivan Petrovici şi, clipind des, începu să sporovăiască: Ţiudate lucruri se-ntîmplă aiţi, Petroviţi, tare ţiudate! Ieri, fusei în pădure după ţiuperţi, cînd deodată, ca din pămînt, îmi ies în cale doi nemţi. Beţi morţi, Petroviţi, beţi morţi! Strigară către mine: „Sus mîinile, rusule, bolsevicule!“ Ridicai mîinile, să vadă că nu ascund un tun sub haină. Dar ei se năpustesc asupra mea, ca niste viespi: „În dzenunchi, partizan puturos!“ Fac semne, se uită spre ţer, ca găina cînd bea apă, îsi împreunează mîinile si-apoi mormăie, mormăie într-una. Abia atunţi mi se făcu lumină în căpăţînă: vor să-mi esplițe să zic o rugăţiune. Deodată, unul m-apucă de barbă, iar ţelălalt — puff! cu patul armei pe spinarea mea. Ei, gîndeam eu în sinea mea, s-a terminat cu tine, ţetăţene Sosenko, ia-ţi rămas bun de la viaţă... Cînd, deodată, apăru un ofiţer care se răsti la ei... Pe bătrîn îl apucă tusea, înghiţi, plescăind, apoi continuă: Tare mînios îi mai privea ofiţerul aţela... Adevărat, să nu uit, nu era neamţ, ţi dintre ţehoslovaţi, a căror vorbă o înţeledzem şi noi. Şi numai ţe-i chemă pe nemţi în faţa lui si le vorbi asa cum se cuvine să facă un ofiţer, zău, foarte aspru... Bătrînul se aplecă acum către Ivan Petrovici şi privi jur împrejur. Apoi clipi din nou precaut din ochii săi mici şi continuă să povestească în grabă: Apoi, dintr-o dată, îmi strigă la ureche: fudzi acasă, mosule! Da, asa a spus, chiar asa, parcă ar fi fost de-ai nostri, ostas sovietic! Apoi se răsti la ţei doi nemţi pe limba lor, aia cîinească. Iar eu îmi luai tălpăsiţa si pe-aiţi ţi-e drumul... Niţi nu-ţi vine să crezi, Petroviţi — spuse el, clătinînd din cap — ţe lucru rău este frica! Mînă piţioarele omului de parc-ar fi motor... Pe bietul meu ţehoslovac de bună seamă l-au uţis în bătăi... dar mie mi-a salvat viaţa.

Pe faţa sa brăzdată curgeau lacrimi cît bobul de mazăre.

Ivan Petrovici îl privea îngîndurat. Pînă acum nu făcuse deosebire între ocupanţi. În ochii săi erau toţi o apă — fie fascişti germani, fie cei de altă naţionalitate.

— Platonîci — se adresă el bătrînului — ofiţerul acela nu era dintr-ai noştri? Ştii, azi-noapte a fost şi pe la mine

unul. Poate că partizanii noştri s-au îmbrăcat în asemenea uniforme... Sînt atîţia soldaţi aici, ca lăcustele; nici cîinii nu te mai recunosc dacă îmbraci uniforma lor.

Bătrînul Soşenko clătină din cap.

— Da' de unde, Petroviţi! Se întîmplă lucruri ţiudate aiţi, da, foarte ţiudate...

Cei doi bătrîni rămaseră tăcuţi, unul lîngă altul. Pleoapele lui Ivan Petrovici erau roşii în urma nopţilor nedormite; pe fruntea lui înaltă se zăreau brazdele unor riduri adînci; avea faţa lunguiaţă, nasul drept şi regulat; pe obraji se vedeau ici-colo vinişoare de un violet deschis. Soşenko se apropia de şaptezeci de ani. Din faţa sa netedă, rotunjoară şi trandafirie pornea de sus un nas cîrn, roşu. Şi la statură se deosebeau unul de altul. Ivan Petrovici era înalt, deşi puţin adus de spate; Soşenko era scund, bondoc, cu umerii largi. Cu toate că era mai în vîrstă decît Ivan Petrovici, şi mult mai greoi în mişcări, ochii săi vii, ageri, îl făceau să pară mult mai tînăr.

— Se întîmplă astăzi lucruri ţiudate — repetă Soşenko şi se uită jur împrejur. Deodată, privirea i se opri asupra portiţei grădinii, şi bătrînul apucă braţul lui Ivan Petrovici. Un neamţ!

Ivan Petrovici nu se sperie. Ştia de la misteriosul său vizitator din noaptea trecută, care-l avertizase, că nemţii îl vor căuta pe ginerele său; aşa că-i aştepta. Se ridică cu greu, încet, ca unul care are vreme. Repetă în minte frazele germane alcătuite dinainte şi privi spre oaspetele nepoftit.

Marele Fritz se apropie de el. Auzise de la jandarmi că se vor duce la învăţător. Nu în zadar obişnuia să spună despre sine că este ca vulturul — simte de departe mirosul de cadavru şi apare cel dintîi la faţa locului.

Fu plăcut surprins cînd Ivan Petrovici i se adresă în limba germană, căci cu limba rusă a fost totdeauna certat, deşi, cu mare osteneală, învăţase pe de rost unele cuvinte şi cîteva zeci de expresii militare dintre cele mai uzuale din subţirelul său dicţionar germano-rus, ca de pildă: „Davai hleb, moloko, miaso, iaiţa, votku; rus zdavaisa; otdai orujie; gdie partizanî; idi suda, barişnia“ etc.

— Am venit — spuse el şi arătă cu capul spre stradă, de unde se auzea zgomot de paşi soldăţeşti — să facem

percheziţie la dumneata. Va fi mai bine dacă noi doi ne vom înţelege. Căci dumneata eşti un om inteligent, eşti învăţător, nu un bolşevic ordinar.

Ivan Petrovici dădu doar din mînă.

— Toţi oamenii sînt la fel, unii ca şi alţii. Şi ce doriţi de la mine?

— Ai aur, ruble de aur? şopti Fritz, iar cînd Ivan Petrovici dădu negativ din cap, adăugă cu o voce mai ridicată: Vom vedea noi!

În spatele său apărură siluetele celor doi jandarmi. În acelaşi moment, uşa casei scîrţîi şi Marele Fritz împietri de mirare... În faţa lui stătea Tania. Plutonierul rămase cu gura căscată la vederea frumuseţii strălucitoare a fetei. Nu-şi luă multă vreme ochii de la ea; cu o privire insistentă, îi cerceta silueta graţioasă. Apoi se linse pe buze şi spuse:

— Fata dumitale? Şi spuneai că n-ai aur! Eşti un hoţ bătrîn!

Faţa lui Ivan Petrovici se făcu ca purpura. Se răsti la fată:

— Pleacă de aici, vor face percheziţie!

Tania se îndreptă spre bătrînul Soşenko, care stătea în mijlocul grădinii. Fritz strigă după ea:

— Mîine dimineaţă o aştept pe domnişoara la comandament!

„Ce întîmplare norocoasă, se gîndi în sinea lui, cînd, după jandarmi, intră şi el în casă. Mîine chiar vor sosi noi ofiţeri de pe front. Le voi servi o trufanda! Şi-ncă ce mai trufanda!"

Jandarmii întoarseră întreaga casă pe dos. Încercau să afle de la bătrîn unde-i este ginerele, iar cînd Ivan Petrovici le răspunse că nu l-a mai văzut de un an, în furia lor, doborîră de pe perete tabloul lui Lev Tolstoi şi-l călcară în picioare cu cizmele lor grele.

— Şi ăsta e un ţap bătrîn, bărbos ca şi tine — se răsti la învăţător unul dintre jandarmi, care purta ochelari; dar Fritz îi făcu semn din ochi să-l lase în pace pe bătrîn.

Puţin timp după plecarea lor, în cameră se năpusti Saşa. Îşi ştergea într-una cu batista fruntea transpirată, se uita cu îngrijorare în jur, colţurile buzelor i se mişcau nervos şi tremura din tot corpul.

— Ivan Petrovici, oh, Ivan Petrovici! şopti el, sufocîndu-se.

Bătrînul învăţător se cutremură. O presimţire cumplită îi strîngea inima. Apucă cu mîna tremurîndă umărul tînărului.

— Vorbeşte! spuse, privindu-l fix. După o clipă, strigă la el din răsputeri: Vorbeşte, ce-i cu Vanea?

Tînărul abia îşi putu stăpîni hohotele de plîns. Gemu surd:

— L-au spînzurat...

Braţele lui Ivan Petrovici căzură neputincioase. Murmură ca un ecou:

— L-au spînzurat...

Pe frunte îi apărură broboane de sudoare rece. Îşi apăsă o mînă pe inimă, iar cealaltă i se strînse convulsiv.

8

— Trăsni-o-ar s-o trăsnească de treabă, măi băieţi, pentru ce naiba ne-au trimis aici?

— Ca să ne băgăm mîinile în foc, de dragul nemţilor, măgarule! Se vede că eşti încă necopt!

— Sînt, nu sînt, ar fi timpul să plecăm acasă. La noi acum se coseşte otava. Iar noi stăm aici fără rost, ca şi coceanul uscat pe cîmp.

— Nu-ţi fie teamă, n-ai să mucegăieşti aici. Te vor răsuci partizanii şi pe faţă şi pe dos!

— Bandiţi — se amestecă în discuţie o a treia voce. Bandiţi, nu partizani! Cînd am fost în gruparea de şoc, şi acolo...

— Pe mine vrei să mă-nveţi, cap de dovleac? Dar asta de-aici nu e gruparea ta de şoc, e divizia „distractivă". Aşa ne-au poreclit!

— Nu vorbi prostii, Mrázik!

— Dacă n-ar fi întuneric, te-aş scuipa în ochi, lepădătură ce eşti ! Erai ahtiat după decoraţii, de-aia te-ai grăbit să te prezinţi în divizia de şoc, tîlharule ! Ai să capeţi decoraţie o cruce de lemn, dacă n-ai să te astîmperi, diavol ce eşti !

— Ne-au prostit — se auzi prima voce, puţin răguşită. Ne-au minţit că vom avea a face cu nişte sălbatici, şi iată că aici trăiesc oameni la fel ca noi !

— Sălbatici sînt cei care ne mint, nu aceştia de aici ! Sînt cu toţii nişte porci mincinoşi, iar tu, Kováč, eşti un porc ca şi ei ! Ne-au mînat aici domni ca taică-tu ! Li s-a făcut poftă de grîul din Ucraina !

— Tacă-ţi gura ! Pentru vorbe ca acestea poţi s-o păţeşti !

— Am să-ţi trag cîteva perechi de palme, dacă nu te laşi de ameninţări ! Aici nu eşti în garda lui Hlinka[1] !

— Şi eu am să-i ard una ! se auzi din nou vocea răguşită.

Čaplovič asculta în linişte această ceartă. Aprinse o ţigară. Flacăra chibritului lumină o clipă faţa sa prelungă, zîmbitoare. Ca tipograf, avusese prilejul să se iniţieze şi în politică. Cînd plecase pe front, un tovarăş de-al său, tipograf bătrîn, vechi comunist, îl sfătuise să caute să deschidă ochii soldaţilor. Şi Čaplovič îşi îndeplinea conştiincios această sarcină printre recruţi. Întotdeauna avea treji ochii şi urechile.

Acum făcea de gardă, dar îşi rezemase puşca de uşa gheretei înjghebate la iuţeală lîngă partea nordică a pilonilor de beton ai podului de cale ferată. Deodată i se păru că cineva se apropie pe şosea. Stinse mucul de ţigară cu talpa bocancului, luă arma şi trase cu urechea. Într-adevăr, paşii se apropiau de pod.

— Stai ! Parola ! strigă el.

— Svätopluk !

— Sabie — răspunse Čaplovič, şi-şi aprinse lanterna.

În faţa sa stătea un ofiţer de statură mijlocie, îmbrăcat cu o manta de piele. Pe umăr avea galoane de căpitan. Un pistol automat îi atîrna de gît. Purta ochelari şi avea o faţă slabă şi terminată cu o barbă neagră.

---

[1] Andrei Hlinka — şeful partidului populist, partid reacţionar din Slovacia în perioada dintre cele două războaie mondiale.

Čaplovič respiră uşurat. „Toate-s în ordine", gîndi. Salută şi stinse lanterna.

— Eşti de gardă ? întrebă Nálepka şi, fără să aştepte răspunsul, continuă : Totul e-n ordine ?

— Totul e-n ordine, domnule căpitan !

— Cine e în gheretă ? Oameni de încredere ?

Čaplovič ezită. „Dracu' ştie ce fel de om este acest căpitan. Dacă n-ar fi mereu în compania nemţilor, poate că ai putea avea încredere în el. Dă ajutor şi populaţiei civile. Dar atunci de ce-l laudă atîta colonelul ? Faţă de soldaţi e uneori atît de sever, încît vorbele sale taie ca briciul." Îşi spuse iar : „Fii precaut !" Apoi repetă :

— Sînt soldaţii Mrázik şi Dvorský, şi caporalul Kováč, domnule căpitan. Dacă sînt de încredere ? Păi, se ceartă, se mănîncă între ei, aşa cum se obişnuieşte...

Nálepka îşi scoase pipa din buzunar şi o luă între dinţi, dar fără s-o aprindă.

— Hm, hm. Va să zică se ceartă... Acest Kováč este un adept devotat al regimului, nu-i aşa ?

— Pare că da, domnule căpitan.

— Prin urmare nu-i ca tine — zîmbi Nálepka şi-l ameninţă în glumă cu degetul pe fruntaş. Ţi-am văzut fişa personală ; ţi s-a făcut o caracterizare foarte proastă, foarte proastă...

Čaplovič ridică din umeri.

— Apoi dac-au făcut-o aşa, aşa o fi...

— Aşa o fi pesemne — repetă Nálepka îngîndurat. Trebuie să te am în faţa ochilor... Spune — continuă el şi-şi vîrî mîinile în buzunare — dar ceilalţi doi soldaţi ? Sînt tot ca tine ?

Čaplovič se-ncurcă. Ce să răspundă oare ? Dracu' ştie ce zace în acest ofiţer aghiotant. Poate că numai face pe mîţa blîndă. Asta pentru că se teme că glonţul lui Čaplovič s-ar putea rătăci... În război multe se pot întîmpla, iar căpitanul este un vechi combatant, a văzut multe.

Ori de cîte ori îl zărea pe Nálepka, prin mintea lui începea să dea tîrcoale un gînd. Îi zumzăia prin cap ca o muscă insistentă, obraznică ; nu-l putea alunga în nici un chip. Iată, şi acum. Dar de data asta ajunsese la capătul răbdării, aşa că îşi luă inima în dinţi şi spuse :

— Omul nu ştie niciodată ce să răspundă la întrebările dumneavoastră, domnule căpitan. Uneori, cînd vă

aude cineva, ar putea să creadă că... Pot să vorbesc sincer, domnule căpitan?

— Hai, dă-i drumul, de ce ţi-e teamă? mormăi Nálepka şi-şi aprinse pipa. N-am fost trimişi aici ca să ne purtăm ca nişte iepuri laşi!

Cuvintele căpitanului îl puseră din nou în încurcătură pe Čaplovič. Era ca un copil care ţine un măr în mînă, dar nu îndrăzneşte în nici un chip să muşte din el. Pînă la urmă se hotărî totuşi:

— De ce m-aţi trimis atunci la învăţătorul acela să-i spun că nemţii vor veni să-l caute pe gineri-su?

— Čaplovič! se răsti Nálepka. Ţi-am interzis să vorbeşti despre acest lucru! Ştii bine — spuse apoi pe un ton mai prietenos — că există un proverb înţelept: „Vorba-i de argint, tăcerea e de aur!"

Îşi ridică mîneca mantalei şi în întuneric luci cadranul fosforescent al ceasului său de mînă.

— Să intrăm la băieţi!

„Ciudat om, gîndi Čaplovič clătinînd din cap şi potrivindu-şi paşii după paşii lungi, soldăţeşti, ai ofiţerului. Cît de serios a devenit dintr-o dată! Cum mi-a mai închis gura!"

— Ca să nu uit — se-ntoarse spre el Nálepka, şi jeraticul pipei sale se aprinse. Dacă în sectorul vostru nemţii arestează pe cineva, raportaţi-mi numaidecît!

Čaplovič deschise uşa gheretei şi lumină înăuntru cu lanterna. Cînd îl zăriră pe Nálepka, cei trei soldaţi săriră de pe priciuri şi luară poziţia de drepţi. Caporalul Kováč, uimit de vizita neaşteptată, îşi ridică braţul pentru salutul fascist.

— Na stráz! urlă el.

Nálepka atinse cu degetul cozorocul chipiului şi privirea sa tăioasă se înfipse în obrazul bucălat, de copilandru, al caporalului.

— Dumneata cine eşti? întrebă el. Şi cînd Kováč se prezentă reglementar, se răsti aspru: Dumneata acum eşti soldat. Altă dată să saluţi potrivit regulilor militare!... Şi voi, băieţi? se-ntoarse el spre Mrázik şi Dvorský. Văd că arătaţi înfloritor. Umblaţi poate şi după hoţii? Nu? Spun asta, deoarece nu admit jaful!

Mrázik îl înghionti pe Kováč.

— Vezi, ce ţi-am spus eu? şi îl privi furios.

Kováč se-nroşi pînă-n vîrful urechilor.

— Partizani n-aţi văzut? întrebă Nálepka, ştergîndu-şi ochelarii cu batista.

Pe obrajii lui Dvorský, gropiţele se adînciră. Se uită fără să priceapă la Čaplovič, care, pe neobservate, făcu un semn cu capul.

— N-am văzut, domnule căpitan!

— Şi ce-ai face dacă ar veni?

Dvorský ridică din umeri şi-şi întinse dezorientat palma sa uriaşă.

— Păi, dacă ei nu mi-ar face nici un rău, nici eu nu le-aş face — răspunse. Să se răfuiască numai cu nemţii!

— Tu poate că ai trage mai cu dragă inimă în nemţi — strecură Nálepka printre dinţi. Ei, nu-i nimic, băieţi, o să avem timp să tragem destul!

Kováč se holbă la el, şi deoarece nu înţelese rostul cuvintelor acestuia, porni să se laude:

— Eu am şi tras, domnule căpitan. În gruparea de şoc...

— Văd, văd — rosti Nálepka, măsurîndu-l cu o privire neprietenoasă. Ţi-au dat şi-un grad şi ţi-au agăţat şi-o tinichea de piept. Ce-i tatăl tău?

— Comerciant — îi scăpă lui Dvorský.

Mrázik adăugă batjocoritor:

— Şi comandant în garda lui Hlinka!

Nálepka trăgea din pipa sa mică, de lemn. O apuca ba cu dreapta, ba cu stînga. Aceşti doi flăcăi îi plăceau. Îi privi îndelung, apoi spuse încet:

— Čaplovič este cel mai în vîrstă dintre voi, de el să ascultaţi. Şi nu cumva să uitaţi că sînteţi slovaci!

Silueta sa zveltă se pierdu apoi în întuneric. Peste puţin timp pieri şi zgomotul paşilor săi. Doar fumul pipei rămase în ghereta de pază, un fum des, usturător, care stîrnea tusea şi înţepa ochii.

Čaplovič se aşeză în faţa uşii, Dvorský se sprijini cu mîna de umărul acestuia, iar Kováč şi Mrázik rămaseră nemişcaţi în spatele lor.

— Ciudat om — spuse morocănos Čaplovič, iar Dvorský adăugă cu însufleţire:

— Un om şi jumătate!

9

La popota ofițerilor regimentului slovac, cheful era în toi. Un gramofon demodat, mare, cu o pîlnie strîmbă, cînta răgușit.

Căpitanul Čambal răcnea cît îl ținea gura :

Trandafirul ăsta ție îți șoptește,
că-n adîncă taină inima-mi iubește...

Cu statura sa uriașă, se detașa în mod izbitor de ceilalți ofițeri. Era beat turtă. Fața-i ardea. Ochii i se închideau din cînd în cînd de somn, dar cîte o dușcă de coniac îl trezea din nou. La un moment dat, își sfîșie vestonul pe piept și strigă :

— Dă aici, Rudi ! Izbește-mă în piept ! Hai, lovește aici, fariseu în sutană ce ești.!

Un locotenent cu ochi negri și față slabă, spălăcită, care tocmai declama pentru sine, în șoaptă, o poezie, se opri, iar gura i se strîmbă într-o grimasă disprețuitoare. Își umezi cu vin vîrful unui deget, apoi îl făcu să lunece pe marginea paharului gol și ascultă, dus pe gînduri, sunetul subțire, straniu, al sticlei.

— N-am mănuși — spuse arătîndu-și mîna, cu un inel de aur strălucitor pe deget — nu face să-mi pierd vremea cu tine.

— Hai, fariseu în sutană, lovește aici ! Pe Jožo Čambal nu-l doboară unul în sutană, înțelegi ? Sînt tare ca un taur !

Căpitanul Nálepka ședea cu locotenentul Pavlík lîngă fereastră. Urmărea îngîndurat grupul de ofițeri care chefuia lîngă masa din mijloc, strîngînd puternic între dinți nelipsita sa pipă.

Locotenentul-preot cu ochi negri și rever negru se uita fix la Čambal, care avea chef de ceartă.

— Într-adevăr, ești ca un taur, Jožo. Numai că eu nu-s toreador și, de altfel — adăugă el, cu un zîmbet batjocoritor — culoarea roșie oricum nu te prea irită

pe tine. Dar ești muritor, nu-mi pierd timpul cu tine. De pe acum miroși a cadavru.

Căpitanul Čambal aruncă o privire furioasă preotului și scrîșni din dinții săi puternici și albi.

— Ești un vierme — spuse cu o mișcare din umerii săi uriași. Te-aș putea zdrobi oricînd între dinții mei, și s-ar sfîrși cu nemuritorul Deák. Scuipă zdravăn, apoi își înșfăcă paharul : Să bem în sănătatea poetastrului nostru, Deák !

Deák se mărgini să dea din mînă. Își turnă vin în pahar și oftă adînc :

— Ridic paharul în cinstea muzelor care tac atunci cînd armele zăngăne !

— Muzele tale au fundul cît o bute — răspunse Čambal.

Dar Deák nu-l lua în seamă. Sorbea vinul cu înghițituri mari, iar pe fața sa se prelingeau lacrimi. Se înduioșase ; îi era milă de el însuși că nu se născuse undeva într-un ținut sălbatic, unde să nu fie nici oameni, nici războaie.

— Trăiască Rudolf Deák ! strigă locotenentul Hobza, foarte palid la față, îmbrățișîndu-l pe Deák.

Čambal vărsă pe dușumea coniacul din pahar și se răsti :

— Nu închin în cinstea celor în sutană ! Dacă vreți să beți cu orice preț în sănătatea cuiva — adăugă el mai tare — atunci să bem în sănătatea lui Nálepka !

Începu să se agite pe scaun, vru să se ridice, dar picioarele nu-l mai ascultau. Se rezemă de speteaza scaunului, își întoarse capul spre Nálepka și, ridicînd sticla de coniac, strigă :

— Jano, în sănătatea ta !

Nálepka îi făcu cu ochiul și-și ridică paharul. Pavlík ciocni cu el și îi șopti :

— Am fost niște dobitoci, Jano. Era mai bine să fi rămas acasă. Aș fi preferat mai degrabă închisoarea, decît toate astea de aici...

Deasupra meselor se ridica un fum des. Nálepka deschise larg fereastra, privi în întunericul nopții și spuse îngîndurat :

— Zici că trebuia să rămînem acasă ? Ai fi preferat închisoarea ? Zîmbi. Nu, Vlado, lucrurile nu stau așa.

Trebuie să primeşti arma, dacă duşmanul ţi-o vîră în mînă, dar trebuie s-o întorci de îndată împotriva lui! Se plecă spre prietenul său şi-i şopti la ureche: Eu m-am şi gîndit la un anumit plan... Cînd văzu că Pavlík rămîne cu gura căscată de uimire, continuă, vorbind repede: Destul ne-am jeluit, destul ne-am frînt mîinile! Cu rugăciuni nu se cîştigă războiul!

— Poate că ai dreptate, Jano, dar nici rugăciunea nu trebuie subapreciată... Ştiu că ai să rîzi iarăşi de mine!

— Cîrnatul să fie mai lung, iar „tatăl nostru" — cît mai scurt! îi întoarse vorba Nálepka. Sau poate crezi că partizanii stau în genunchi în faţa icoanelor? Icoanele sînt numai pentru babe!

Auzind cuvîntul partizani, Pavlík suspină:

— Ei, de-am da de ei...

Nálepka îşi aprinse încet pipa, care se stinsese. Ochii săi luciră la flăcăruia chibritului. Faţa sa căpătă o expresie ciudat de severă.

— Ai trece dincolo? întrebă.

Pe Pavlík, întrebarea îl surprinse. Între degetele sale, ţigara, pe jumătate arsă, tremura. O strivi în scrumieră şi răspunse repede:

— Poate încă nu...

— Ai vrea să ştii cine va cîştiga războiul?

— Prostii. Am familie acasă...

— Şi eu am — răspunse Nálepka şi se gîndi la maică-sa. Doar nu le vor scoate ochii!? Pot fi ei răspunzători pentru faptele noastre? Altceva mă supără pe mine!...

Se gîndi la oamenii pe care îi rugase să-l ducă la partizani. Cu nici unul n-avusese noroc! Nu-l credeau. Unii se suceau şi se învîrteau fără să dea un răspuns clar, ferindu-se ca pisica de caşul fierbinte; alţii începeau să-i laude pe fascişti, deşi el vedea clar că totul era doar o comedie. Şi aici, la Ovruci, adusese vorba, fiind între patru ochi cu un om despre care gazda susţinea că ar fi membru de partid. Îl vizitase de trei ori la locuinţa sa, dar respectivul clătina îndărătnic din cap, zicînd că, oricum, nemţii au şi cîştigat războiul, că el nu mai crede în nimeni şi în nimic, iar cu partidul a

rupt-o de mult... Iar a doua zi, nemţii l-au spînzurat în piaţă drept comunist...

— Cu dragă inimă aş trece, aş înfrunta orice — spuse el peste puţin timp. Dar în zadar încerc, cuvîntul meu e doar un strigăt în pustiu... Am ajuns să mă gîndesc să fac vreun pocinog, ca să mă pună sub escortă.

— Ai dreptate — spuse Pavlík, întristîndu-se.

Dar Nálepka îşi încruntă fruntea şi se răsti mînios:

— Am dreptate, pe dracu! Trebuie să deschidem oamenilor ochii! Îşi frecă tîmpla cu palma şi adăugă: Nervii noştri, Vlado, nervii noştri sînt ca nişte fire de păianjen.

Între timp, la masa din mijloc cheful ajunsese la punctul culminant. Trei ofiţeri jucau cărţi, izbind cu putere cărţile de masă. Čambal lovi atît de tare cu pumnul în masă, încît paharele zăngăniră. Nu se astîmpăra de loc, era plin de o energie nestăvilită. Apucă umărul lui Deák şi-l scutură ca pe un măr pădureţ:

— A venit potopul, fariseu în sutană ce eşti! Pămîntul se cutremură. Naziştii îi jupoaie pe bolşevici, noi am dori să ne răfuim cu nemţii, iar bolşevicii ne sîcîie pe noi!

Čambal se plictisise să arunce cu grenade de mînă pe fereastră, să gonească în troică prin satele din împrejurimi sau să umble după fete. Ba nici beţiile nu-i mai ofereau vreo satisfacţie. Nu ştia ce să facă, cum să-şi potolească sîngele năvalnic.

Deák căscă lung, plictisit.

— Nu-mi pasă de nimic, dar pe nemţi să-i laşi în pace. În ce mă priveşte — adăugă el înduioşat — eu voi emigra în Honolulu.

Ochii lui Deák, cufundaţi adînc în orbite, priviră extaziaţi în depărtare, scrutînd parcă pămîntul visat. Faţa i se lumină, nările îi fremătau nervos. Parcă nu mai respira aerul îmbîcsit de fum de tutun, duhnind a uniforme, ci adierea fierbinte, exotică, a tropicelor. Din pieptul său izbucni un suspin uşor. Agitîndu-şi degetul arătător prin faţa nasului, repetă silabisind către Čambal:

— Ho-no-lu-lu! Înţelegi?

Se uită chiorîş la Čambal, dar, scîrbit, îşi întoarse privirea de la el, căci ochii tulburi ai acestuia risipeau nălucirile sufletului său.

— Tu nu pricepi nimic — şuieră el, furios.

Nálepka şi Pavlík zîmbiră.

— Vezi, pînă şi o vulpe atît de făţarnică îşi are paradisul său — şopti Pavlík. Cu predicile sale îi aţîţă pe soldaţi împotriva partizanilor, dar el se visează în Honolulu...

Uşa scîrţîi şi în încăpere intră sergentul Kováč. Luă poziţie de drepţi, salută şi îşi roti ochii prin cameră; pesemne căuta pe vreunul dintre ofiţeri.

— Schimbă-l şi recheamă-l la garnizoană — îi spuse Nálepka, ca într-o doară, lui Pavlík. Ăsta n-are ce căuta la paza podului.

Kováč îl zări tocmai atunci pe Nálepka şi deodată se înviora. Se grăbi spre masă, luă poziţia de drepţi şi cuvintele ţîşniră din el ca un torent:

— Raportez domnului căpitan că lîngă Pokalov a explodat o bombă. A fost arestată o persoană suspectă.

Bucuros că se poate lega de ceva, Deák doborî de pe masă o sticlă de vin.

— Vezi? Asta-i! Daţi la cap la toată banda bolşevică! urlă el şi ochii îi luceau ca unui besmetic. Dacă face parte dintre bandiţi — spuse el întorcîndu-se către Nálepka — spînzuraţi-l!

Čambal găsea că bătăiosul preot-poet făcea o figură foarte ridicolă. Duse mîna la gură, părînd că vrea să-şi reţină rîsul gata să-i izbucnească, şi, în extazul beţiei, începu să strige:

— Auzi, Jano? Spînzuraţi-l! O mie de draci! Am să-l spînzur de cel mai apropiat copac, iar de altul îl atîrn pe Deák.

Nálepka îşi puse chipiul pe cap, îşi atîrnă de gît pistolul automat şi, însoţit de privirea curioasă a ofiţerilor care se liniştiră brusc, ieşi cu paşi repezi din popotă.

Abia după ce şi Kováč ieşise, închizînd uşa, ofiţerii începură să se mişte pe scaune, revenindu-şi parcă dintr-o amorţeală. Čambal căscă zgomotos, iar Deák, ţinînd în mînă cărţile de joc desfăcute în formă de evantai, se uită chiorîş spre uşă şi mormăi:

— Ne-a stricat partida...

10

Nálepka şedea la masa de scris din biroul său cu pereţii acoperiţi cu hărţi. În faţa sa ardea o lampă de petrol care arunca o lumină slabă, gălbuie, asupra individului bine legat, îndesat, care stătea în uşa camerei. Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat într-o haină uzată, de culoare închisă. Ochii săi, pe jumătate închişi, arătau ca două deschizături înguste; pe faţa sa osoasă, rigidă, nu se mişca nici un muşchi, doar sprîncenele groase, blonde, se ridicau din cînd în cînd.

Stătea acolo, puternic, fără cea mai mică expresie de teamă, părînd sculptat în lemn noduros de fag. Îl măsura pe Nálepka cu o privire de nedescris. „Al dracului om, cu ce calm îşi potriveşte ceasul de la mînă!" Sîngele rece al căpitanului aproape că-l lovea în demnitatea sa. Îşi încruntă şi mai mult fruntea întunecată.

Čaplovič, care stătea în imediata apropiere a arestatului, urmărea cu încordare toate mişcările ofiţerului aghiotant al regimentului.

— La dumneata s-a găsit o grenadă de mînă — începu în cele din urmă Nálepka în limba rusă. Ştii ce te aşteaptă pentru aceasta?

— Nu sînt un mucos!

— Ai declarat nemţilor că tocmai voiai să predai grenada poliţiei. Aşa e?

Curiozitatea îl încerca tot mai mult pe Nálepka. „Oare cine-o fi acest om? E partizan sau e vreun agent provocator?" Necunoscutul tăcea însă cu încăpăţînare, frămîntîndu-şi în mîini şapca mototolită. Nálepka îşi aţinti privirea asupra lui şi spuse deodată:

— Deci dumneata colaborezi cu poliţia. Eşti duşman al orînduirii sovietice?

Faţa necunoscutului rămase nemişcată, iar Nálepka avu nevoie de întreaga sa stăpînire de sine pentru ca nu cumva să-şi piardă prezenţa de spirit şi, prin aceasta, să pericliteze rezultatul întregii anchete.

— Sau poate că ai legături cu partizanii?

Čaplovič, convins încă din primul moment că în faţa lor stătea un partizan, nu pricepu ce intenţii are căpi-

tanul față de arestat și de aceea se apropie de Nálepka și-i șopti la ureche că cel din fața lor era cu siguranță un om de treabă.

— Nu ți-am cerut părerea! îi închise gura Nálepka și se întoarse din nou spre necunoscut. Uite ce e, vorbesc frumos cu dumneata. Te rog să-mi răspunzi la întrebări. Cine ești?

— Legitimația mea e acolo...

— E falsă!

Bărbatul rămase în continuare neclintit, ca o stîncă. Căpitanul începu să se necăjească deoarece nu era în stare să-i citească gîndurile. Scrîșni din dinți.

— Ai declarat că ești tăietor de lemne și că, în timp ce lucrai, un trunchi de copac ți-a căzut pe picior și că așa ai găsit grenada. Dar ce căutai dumneata la locul exploziei?

— Mă duceam la Pokalov, după pîine.

Nálepka își aprinse pipa și-i făcu semn necunoscutului să ia loc.

— Nu m-așez — spuse acesta ridicînd din umeri, și în acea clipă, pentru întîia oară, își înălță capul ca să prindă privirea căpitanului. De ce m-ați cerut de la nemți?

Privirea lăsată brusc în jos și mîna strînsă pumn pe masă trădară surpriza lui Nálepka, pe care această întrebare îl luase pe neașteptate, ca un fulger picat din senin. Necunoscutul aștepta răspuns; el era acela care-l strîngea acum cu ușa!

— Cred că noi ne vom putea înțelege mai bine — evită Nálepka răspunsul, și în minte își formula degrabă o nouă întrebare. Dacă vei recunoaște totul în mod sincer și făgăduiești că pe viitor vei lucra cu noi, îți poți salva pielea. Accepți propunerea mea?

Bărbatul făcu ochi mari și Nálepka observă că sînt neobișnuit de albaștri. Apoi necunoscutul își coborî încet brațele, ca și cum ar fi simțit deodată că nu-i mai sînt amorțite.

Încercă să-l mai provoace o dată pe Nálepka:

— Osteneală inutilă — rînji el batjocoritor — nu veți scoate nici un singur cuvînt de la mine!

Provocarea nu reuși. Atunci omul își desfăcu brusc cămașa la piept, încît nasturii săriră unul după altul, și păși aproape de masă.

— Impușcați-mă!

Nálepka simți un fior rece străbătîndu-l de sus pînă jos. Începu să-și dea seama că avea în fața lui cu adevărat un partizan. Era cu neputință ca un agent al Gestapo-ului să aibă tăria asta.

Se gîndi să dea cărțile pe față.

— Ascultă aici — spuse, privindu-l fix pe necunoscut — îți vorbesc ca de la om la om. Eu nu sînt fascist. Și aș vrea să trec la partizani.

— Nu știu nimic — răspunse străinul, apoi nu mai rosti nici un cuvînt.

Nálepka își mușcă buzele. Deveni extrem de furios pe sine însuși; aproape că-i venea să-și smulgă părul de necaz. Dăduse prea devreme cărțile pe față. Acum nu va mai obține nimic. Fața prizonierului era din nou de nepătruns. Cu o frază neîndemînatică a stricat totul...

Vîrî în buzunar pipa stinsă, și fața sa posomorîtă se lumină încetul cu încetul. Hotărî să mai facă o ultimă încercare. Își scoase revolverul și, cu o mișcare bătătoare la ochi, ridică piedica.

— Marș în fața mea! spuse el și-l măsură pe necunoscut cu o privire aspră. Apoi se întoarse spre Čaplovič: Rămîi aici, la telefon!

Mergeau tăcuți de-a lungul străduței înguste, întortocheate. La colț, necunoscutul se-ntoarse la dreapta, spre comandamentul german. Cînd Nálepka îl apucă de umăr, arătînd spre stînga, la drumeagul care ducea spre hotar, străinul rămase nițel uimit.

— Nu mergem la nemți?

— Nu, n-am nevoie de ajutor!

Mergînd pe drumul prăfuit, plin de gropi, ajunseră în cîmp. Ceva mai încolo se întindea, întunecată, pădurea. Printre stejarii uriași se zărea obrazul bucălat al lunii. O boare ușoară, răcoroasă, aducea mireasmă de fîn proaspăt. Bărbatul, care mergea cu trei pași înaintea lui Nálepka, se opri deodată și sorbi cu nesaț aerul înmiresmat. Părea că uitase pentru o clipă că în spatele său se află un revolver gata să tragă; era ca și cum ar fi încetat deodată să mai audă urletele ofițerilor beți, care veneau dinspre casele lăsate în urmă.

— Pentru ca cel puțin să știi cine te împușcă — spuse apăsat căpitanul, și în clipa aceea bărbatul se-n-

toarse — mă numesc Nálepka! Îşi ridică revolverul şi trase de două ori în aer, apoi adăugă: Poate c-o să-ţi fie de vreo trebuinţă acest nume pe lumea cealaltă! Cine ştie, e posibil să ne întîlnim vreodată pe-acolo!

Se întoarse şi se îndreptă cu paşi grăbiţi spre casele din marginea tîrguşorului. În tot acest timp simţi în ceafă privirea necunoscutului. Cînd se apropie de străduţa îngustă, privi îndărăt. Bărbatul mergea agale spre marginea pădurii, şi Nálepka observă abia atunci că şchiopăta. Prin urmare era rănit, dar ştiuse să se stăpînească în faţa morţii!

Dacă pînă în clipa aceea nu fusese cu desăvîrşire sigur, acum ar fi pus mîna-n foc că anchetase un partizan. Poate că totuşi va intra în legătură cu el. Necunoscutul va înţelege de bună seamă că nu i-a spus numele de florile mărului. Îngîndurat, intră în biroul său, unde Čaplovič vorbea tocmai la telefon. Acesta acoperi cu palma receptorul şi raportă în şoaptă:

— Telefonează jandarmul german, ăla care înţelege şi ceha... Întreabă ce-i cu arestatul...

Buzele lui Nálepka se destinseră într-un zîmbet larg. Cu un gest uşor, îşi împinse mai sus ochelarii pe nas, apoi îşi netezi barba cu palma. Dar faţa îi deveni dintr-o dată serioasă.

— L-am împuşcat — spuse el liniştit.

— Domnule căpitan! izbucni Čaplovič şi-şi acoperi ochii cu braţul. E cu neputinţă! O clipă începu să se îndoiască de căpitan, apoi în mintea sa îşi făcu loc o nouă idee. Poate era agentul nemţilor? spuse el anevoie, apăsîndu-şi palma şi mai strîns pe receptor.

— Ţi-am mai atras odată atenţia să nu fii curios! spuse aspru Nálepka. Mîna sa strîngea cu o asemenea putere marginea mesei, încît unghiile i se învineţiseră, apoi respiră uşurat. Îşi aţinti privirea calmă pe faţa lui Čaplovič şi silabisi răspicat cuvintele: Raportează: a fost partizan. După o anchetă fără rezultat, l-am împuşcat. Cu propria mea mînă!

Faţa lui Čaplovič se lumină. În ochii săi, Nálepka putu citi că în sfîrşit a înţeles chestiunea. Doar două cuvinte îi izbucniră din piept, dar în aceste cuvinte ardea o bucurie de nespus:

— La ordin!

11

— Nu mă întreba nimic — spuse Saşa şi închise precaut fereastra. Apoi o prinse pe Tania de mînă şi o trase lîngă el, pe divanul pe care obişnuia să doarmă Ivan Petrovici, zicînd: Toţi sînt tovarăşi de încredere. Mai mult nu pot spune.

Sărută îndelung, cu pasiune, mîna fetei. Pe faţa arsă de soare a Taniei apăru un zîmbet fericit. Mîngîie părul ondulat al tînărului, iar buzele lor se întîlniră. Deodată, o tristeţe adîncă umbri privirea Taniei. De pe fotografia ce atîrna pe perete îi zîmbeau două chipuri voioase de copii: ea, Tania, cînd era mică, cu două cozi groase pe cap, îmbrăţişînd pe după gît o fetiţă cu păr bălai.

— Ce-i cu tine? întrebă Saşa şi ridică bărbia fetei.

— Au dus-o în Germania şi pe sărmana Vera — spuse Tania suspinînd, cu ochii într-una la fotografie. Apoi se lipi de Saşa. Sprîncenele semănînd cu două aripioare negre se mişcară, iar pe fruntea ei netedă apărură două cute subţiri. Continuă, cu ochii plini de lacrimi: Din zi în zi, situaţia devine tot mai de nesuportat. Aveam atîtea planuri frumoase, am visat atîta... Şi acum?

Îşi întinse deznădăjduită braţele şi strînse puternic buzele.

Saşa îi mîngîie drăgăstos părul şi îi şterse faţa de lacrimi.

— Vom rezista, Taniuşa. Cred că nu ţi-e frică! o încurajă el. Sînt lîngă tine, Tania!

— Ştiu, ştiu, dar chiar şi aşa e groaznic.

Singur, Saşa era şi el cuprins de nesiguranţă, dar cînd o simţea alături pe Tania, din sufletul său dispărea teama şi în vinele sale se revărsa din nou curajul. Nemţii nu-l suspectează, se gîndea Saşa, căci altfel nu i-ar fi dat de lucru. Iar el va sabota. Va deteriora vagoanele. Oriunde va putea, va provoca pagube fasciştilor. Tania se va convinge şi ea că nu şi-a dăruit inima unui papă-lapte. Nu ştia încă bine cum să înceapă, dar simţea dorinţa de a deveni erou. Şi, în acel

moment, o ciudată însuflețire puse stăpînire pe întreaga sa ființă. Rosti sigur de sine:

— Ucraina suferă, nu trebuie să ne precupețim nici viața pentru libertatea ei!

Tania se cutremură. O surprindea schimbarea neașteptată în starea sufletească a lui Sașa și o neliniștea tonul ciudat cu care vorbea. Și oare de ce se referă numai la Ucraina? Înainte îi povestea toate grijile și necazurile lui, nu-i ascundea nimic, dar în ultima vreme face totul după cum îl taie capul, umblă pe propriile lui poteci... O consideră oare doar un fel de păpușă de porțelan?

— Ia stai nițel, Sașa — spuse ea și-l privi fără să priceapă — dar oamenii sovietici suferă pretutindeni deopotrivă...

— Oamenii sovietici suferă... — repetă Sașa îngîndurat și strînse mîna fetei. Ai dreptate, deși uneori mă gîndesc că ar trebui să ne preocupe soarta națiunii noastre... Ei, prostii — spuse el dînd din mînă. Nu-ți fie teamă. Vom organiza tineretul!

Tania se ridică. Umbla nervoasă de colo-colo prin cămăruță. Își aminti că ieri îi transmisese lui Sașa lista membrilor Comsomolului, iar cînd îi spusese acest lucru tatălui ei, bătrînul se mîniase grozav, că adică de ce se amestecă ea în treburi atît de delicate, dacă n-a rugat-o nimeni. Taniei, mustrarea lui îi provocase o mare durere, de aceea îl întrebă acum pe Sașa ce-a făcut cu lista.

— Nu te teme, Tania, e în mîini bune.

— Bine, bine, dar asta-i o problemă foarte serioasă. Tata este neliniștit. Trebuie să știu negreșit cui i-ai dat-o!

— Dar de ce i-ai spus bătrînului? întrebă el, strîmbînd gura. Ei bine, dacă ții atît de mult, îți spun. I-am dat-o lui Ovseienko.

— Lui Ovseienko!? exclamă Tania, stupefiată. Bine, dar a avut o sancțiune de partid!

— Pentru o prostie fără însemnătate — o întrerupse Sașa. Ovseienko este un bun patriot. Activează în ilegalitate, organizează tineretul!

Din mîna sa mîngîietoare izvora o căldură ciudată. Încetul cu încetul, Tania se liniști. Desigur, tatăl ei era inutil îngrijorat. Sașa e un băiat deștept și știe ce document important este o asemenea listă. De bună seamă că a chibzuit temeinic totul. În adîncul inimii ei se născu dorința de a fi și ea la fel de precautǎ și, totodată, de curajoasă ca Sașa. Dar în aceeași clipă se și sperie: nu cumva să i se întîmple ceva lui Sașa, nu cumva să cadă în ghearele nemților! Omului îi este dat să audă atîtea...

— Sînt îngrijorată pentru tine — șopti ea. Mai bine să pleci la partizani!

Sașa se cutremură. Ochii săi larg deschiși exprimau spaima.

— Nu vrei? îl întrebă Tania, consternată. Sașa! strigă ea. Tu ai fost întotdeauna curajos!

— N-a sosit încă vremea pentru asta — răspunse Sașa, tulburat. Apoi continuă, sigur de sine: Doar și aici este destulă treabă pentru mine. Și încă una plină de răspundere!

Decepția pe care o încercase mai adineaori dispăru din sufletul Taniei, la fel ca și imaginea tînărului din oglinda ce atîrna pe perete.

„Sînt îngrijorată pentru Sașa, își explica fata în sinea ei. Am coșmaruri. Răstălmăcesc totul. Sașa nu e laș, doar duce și aici o activitate despre care nici mie nu-mi este îngăduit să știu."

— Nu vrei să facem o plimbare? întrebă ea.

Tînărul dădu afirmativ din cap și zîmbi.

— Să mergem.

Tania mîngîie drăgăstos, cu vîrfurile degetelor, frumoasele cusături de pe cămașa tînărului. Cu aceeași cămașă cu cusături fusese îmbrăcat în luna mai a anului trecut, cînd îi declarase pentru întîia oară că o iubește. Atunci nu era încă război, și la Ovruci, pe malul pîrîului, cîmpul strălucea în mii de culori. Tania își amintea acum de mireasma dulce, amețitoare, ce plutea deasupra cîmpului.

— Știi ce? spuse ea cu fața strălucitoare. Mergem acolo unde ne-am sărutat întîia oară!

Ieșiră din camera lui Ivan Petrovici ținîndu-se de mîini ca niște copii. Grădinița era inundată de soare. Se grăbiră spre portiță, părînd că vor să-și ajungă din urmă gîndurile, care rătăceau departe, afară din orășel.

Deodată, Tania se făcu albă ca varul. În fața casei stătea Zina, cu batista la ochi. Fața îi era ofilită ca

florile cîmpului după ce au fost cosite. Tatăl ei striga la doi soldaţi nemţi. Tania recunoscu într-unul din ei pe Marele Fritz, plutonierul grăsan şi spătos. Zărind-o pe Tania, acesta sări spre ea şi-o apucă cu brutalitate de mînă.

— Eu aşteptat barişnia la comandament! Barişnia venit acum cu soldaţi! urla el din răsputeri.

— Nu mă duc! strigă Tania, deznădăjduită.

Fritz o smuci spre el.

— Venit! răcni el.

Saşa stătea acolo ca opărit. Îşi muşca buzele, iar ochii îi înotau în lacrimi. Privirea sa se muta de la chipul sălbatic al lui Fritz la pistolul care atîrna pe şoldul acestuia, şi deodată se decise: îi va spune să lase în pace fata, şi dacă nu-l va asculta, se va arunca asupra lui. Dar ce va fi după aceea? Dacă va proceda astfel nu va strica oare mai mult decît va drege?

O sudoare rece acoperea fruntea lui Ivan Petrovici, care se apucă de portiţa grădinii şi strigă:

— Ajutoor! şi, zărind deodată pe uliţă un ofiţer, fără să ştie de ce face asta, se azvîrli în genunchi şi strigă: Hilfeee[1]!

Ofiţerul, care purta o barbă neagră tăiată scurt, alergă spre el, îi apucă braţele întinse a implorare şi-l ajută pe bătrîn să se ridice în picioare.

— Ce s-a întîmplat, moşule?

Ivan Petrovici începu o explicaţie încurcată, aprinsă, că vor să-i răpească fata. Apoi privi faţa ofiţerului şi se îngrozi: de după ochelarii cu ramă neagră îl priveau doi ochi vii, pătrunzători. Abia acum îşi dădu seama că vorbise ruseşte cu ofiţerul şi deodată schimbă vorba în germană.

— Am înţeles totul, sînt slovac — îl întrerupse Nálepka, iar privirea sa pătrunzătoare se îndreptă asupra lui Fritz, care îşi pocni călcîiele, luînd poziţia de drepţi.

Tania se smulse din mîinile neamţului şi se ascunse în spatele lui Saşa. O durea mîna. Cînd degetele lui Fritz se înfipseseră ca un cleşte în braţul ei, avusese senzaţia că cinci lipitori greţoase se prinseseră de pielea ei.

---

[1] Hilfe — ajutor (în limba germană).

— Salvaţi-mă! auzi Nálepka.

Căpitanul se răsti în germană la plutonier:

— Ce înseamnă asta?

Mîna lui Fritz se strînse pumn şi, mînios şi tulburat, neamţul îi ocoli privirile ca hoţul prins asupra faptului. Cu mare greutate schiţă un zîmbet şi răspunse:

— Ni s-au reîntors ofiţerii de pe front şi, înţelegeţi, nu-i aşa, vor să se distreze... Soldaţii de rînd se autoaprovizionează în acest domeniu, dar domnii ofiţeri...

Pe tîmplele lui Nálepka, vinele se umflară. Un val de furie, greu înnăbuşită, îi cuprinse creierul. Adresîndu-se lui Fritz, pe un ton ce nu suferea contrazicere, îi ordonă:

— Pleacă! N-ai ce căuta în casa asta! Aici locuieşte un ofiţer slovac.

Fritz înţelese că, vrînd-nevrînd, trebuie să plece. Ridică din umeri şi făcu semn cu capul soldatului care-l însoţea s-o ia înainte.

— Nu ştiam că locuiţi aici — mormăi el, dar cuvintele îi îngheţară pe buze... „Cu ce ochi mă priveşte, gîndi el. Ca atunci cînd l-au spînzurat pe copilul acela... Aproape că te trec fiorii!"

Nálepka se uită la tăbliţa cu numărul casei şi deveni şi mai furios: aici locuise Vanea. Ca să-l convingă pe Fritz că locuieşte într-adevăr în casa asta, se răsti către cei ai casei, care se strînseseră în jurul său:

— Hai, ce staţi, încălziţi-mi apa!

Ivan Petrovici se învîrtea prin curte ca un somnambul. Parcă nu-i venea să creadă că totul trecuse. Abia în uşă — părînd că şi-a revenit oarecum — îi strînse mîna lui Nálepka şi-l pofti în casă.

— Mulţumesc, domnule ofiţer, mulţumesc că mi-ai salvat fiica — şopti el şi în ochi îi luciră lacrimi. Am înţeles totul, ştiţi, pricep niţel germana.

Cînd intrară în cameră, îi prezentă amîndouă fiicele şi nepoţelele şi, cu un glas scăzut, adăugă:

— Am avut şi un nepot, se numea Vanea. L-au spînzurat nemţii acum cîteva zile.

— Ştiu — spuse Nálepka, şi Ivan Petrovici îi auzi scrîşnetul dinţilor.

— Poftim, luaţi loc la noi — spuse bătrînul peste puţin timp, apoi mîngîie umărul lui Nálepka şi continuă cu sfială: Nu ştiu, dacă nu ne-o luaţi în nume de rău, aş

vrea să vă rog ceva. Avem două camere. Cămăruța mea v-aș ceda-o dumneavoastră. N-ați dori să locuiți la noi? V-aș fi foarte recunoscător... Mi-ați salva fiicele.

Nálepka nu zăbovi nici o clipă cu răspunsul. Se bucură de propunere. Va putea sta de vorbă uneori cu bătrînul învățător, ar împrumuta cărți de la el.

— În ordine — spuse el și-și îndreptă ochii spre Tania care, tremurînd încă de spaimă, ședea pe un scaun în dreptul ferestrei.

Ivan Petrovici o privea și el îngrijorat, iar Zina îi întinsese un pahar cu apă, șoptindu-i:

— Bea, Taniușa, să te liniștești puțin.

Tania se cutremură toată, de parcă abia acum înțelese din ce grozăvie scăpase.

„Ce-o fi cu Sașa?"

Se uitase în fugă la chipul băiatului și privirea ei întîlnise ochii lui speriați, înspăimîntați.

Își îngropă fața în palme și izbucni într-un hohot de plîns.

12

Frunzele mesteacănului foșneau prietenos deasupra băncii din grădină. Vîntul mișca ușor foile cărții pe care Nálepka o ținea pe genunchi. Bătrînul învățător îi împrumutase „Război și pace" al lui Tolstoi, iar căpitanul se adîncise cu totul în lectura cărții. Citea pentru a treia oară acest roman, dar acum atenția îi era concentrată cu deosebire asupra figurii lui Davîdov, poetul și partizanul rus care a dat atîtea lovituri armatelor lui Napoleon.

Nori pufoși, albi, pluteau pe bolta cerului. Vîntul făcea să murmure frunzele mesteacănului. Încă de a doua zi după ce se mutase la Sokolovi, Nálepka îndrăgi mult această băncuță liniștită, înconjurată de un umbrar verde. Aici nu pătrundea zgomotul vehiculelor militare

care goneau pe șosea și, în tovărășia cărții, scăpa de sentimentul chinuitor al neputinței.

Ivan Petrovici se furișă pe nesimțite lîngă Nálepka. Se opri lîngă el, gîrbovit, cu brațele lăsate în jos, și un sentiment patern îi copleși inima.

— Învățați rusește, vă exersați? întrebă el cu un zîmbet.

— Mulțumesc pentru cărți, tovarășe Sokolov — spuse Nálepka. Și cînd văzu că la aceste cuvinte ochii lui Ivan Petrovici străluciră, adăugă: Ei da, învăț. Dumneata — și zicînd acestea Nálepka îl privi lung pe Ivan Petrovici — ce crezi, vor cîștiga rușii războiul?

Ivan Petrovici își frecă multă vreme cu palma gulerul hainei, apoi, încurcat, începu să răsucească un nasture de la haină și își trase capul între umeri. Întîrzia cu răspunsul.

— Nu știu, domnule ofițer. Sînt bătrîn — spuse el, lăsînd ochii-n jos — nu m-amestec în politică.

Privirea lui Nálepka era însă curată și fermă. Ivan Petrovici simți că această privire îi pătrunde pînă-n adîncul sufletului.

— Dumneata îmi ești foarte apropiat, parcă ai fi de-ai noștri — spuse el prinzînd curaj — dar, te rog, nu mi-o lua în nume de rău, că în zilele noastre omul nu știe niciodată cu cine are a face... Iată, azi-dimineață mi-ai cerut literatură politică, ceva din operele lui Lenin. Cu toate că știi bine că fasciștii interzic asta. Ține seama de vîrsta mea înaintată și fii înțelegător.

Pe bătrîn îl cam durea faptul că era nevoit să se poarte atît de rezervat, dar în ultima vreme devenise din cale-afară de prevăzător, ca și cum, împreună cu decorația și carnetul de partid, ar fi îngropat sub dușumeaua cămăruței sale și încrederea în oameni.

Nálepka zîmbi. Lăsă cartea din mînă, se trase ceva mai la o parte pe bancă și spuse:

— Și eu am fost învățător. Iar tata a rătăcit ani în șir prin lume după o bucată de pîine.

Ivan Petrovici se așeză lîngă el și-l privi îndelung, vrînd parcă să se convingă dacă poate să pună întrebarea care-l frămînta de atîta vreme.

— Spune-mi, dar te rog nu te supăra — se hotărî el în cele din urmă — de ce luptă slovacii de partea nemților?

— De ce, de ce... — răspunse Nálepka, desfăcîndu-şi braţele. Pe mine, de pildă, m-au trimis pe front drept pedeapsă. Înainte de asta m-au dat afară din şcoală. Pur şi simplu ne-au mînat aici. Îşi potrivi ochelarii şi adăugă : Dar noi ne înţelegem bine cu compatrioţii dumitale. Deschise cartea, o răsfoi, parcurse cîteva rînduri şi spuse cu un surîs : Tolstoi descrie aici cum l-au izgonit ruşii pe Napoleon. Fiecare neamţ ar trebui să citească această carte !

Ivan Petrovici îl asculta tăcut. Bătrînul îi plăcea tot mai mult lui Nálepka. Om prudent, da, cît de bine s-a ţinut atunci cînd Čaplovič l-a avertizat că ginerele său e căutat. Ce-ar fi dacă l-ar ruga să transmită un mesaj partizanilor ?

— Azi am timp de citit — spuse el în treacăt. Mîine însă mă aşteaptă o muncă grea.

Ivan Petrovici se învioră deodată, ca păstrăvul în apă curată, şi înhăţă momeala aruncată de Nálepka.

— Ce fel de muncă ?

Puse această întrebare cu o curiozitate atît de lacomă şi de neascunsă, încît Nálepka zîmbi şiret.

— Nimic deosebit. Mergem cu nemţii la Pokalov. Se spune că sînt mulţi partizani pe acolo. Am primit ordin să curăţăm pădurea, iar în sat să-i strîngem pe comunişti. Dimineaţa, la ora cinci...

Ivan Petrovici era numai urechi. Închisese şi ochii, pentru a nu scăpa nici un cuvînt.

— Aşa, aşa — făcu el, dînd din cap.

Peste puţin timp începu să se mişte pe bancă. Se aplecă spre Nálepka şi întrebă cu multă căldură în glas :

— Cum te cheamă după tată ?

— Mihailovici. Ivan Mihailovici.

Gheaţa se sparse. Faţa lui Ivan Petrovici strălucea, ochii i se luminară.

— Spune, Ivan Mihailovici... Deunăzi m-a vizitat un soldat slovac. M-a prevenit că ginerele meu este în primejdie. Nu cumva dumneata l-ai trimis la mine pe omul acela ? Era noapte...

Nálepka dădu din umeri şi zise, scoţîndu-şi pipa din buzunar :

— Nu ştiu nimic.

Bătrînul privi în ochii căpitanului, care clipeau şiret, văzu zîmbetul ce-i apăruse în colţul buzelor şi mîngîie cu mîna tremurîndă umerii lui Nálepka.

— Mulţumesc, mulţumesc, acum ştiu !

Îi părea rău că n-are la el chibrit. Ar fi vrut cel puţin un foc să-i ofere lui Nálepka. Cînd tutunul se aprinse, urmări îngîndurat dîra subţirică de fum care urca şerpuind şi şopti deodată :

— Ivan Mihailovici, şi zahărul acela cu siguranţă că tot dumneata ni l-ai trimis.

Nálepka îşi ridică sprîncenele, se întoarse către Ivan Petrovici, clătină din cap şi, stăpînindu-şi cu greu rîsul, imită vocea bătrînului :

— Nu ştiu, nu ştiu nimic. Fasciştii interzic aşa ceva...

— Ei, acum mi-ai zis-o — rîse bătrîneşte Ivan Petrovici. Ei bine, voi căuta cărticelele acelea, le voi căuta !

În dosul gardului apăru o barbă de culoarea inului. Portiţa grădinii se deschise încet şi pe ea se furişă Soşenko. Păşea prudent şi se uita mereu de jur împrejur. Deodată se opri, ca şi cum picioarele i-ar fi prins rădăcini. Holbă ochii, îşi şterse cu mîneca murdară a cămăşii sudoarea de pe frunte, apoi picioarele sale bătrîne, încălţate în nişte cizme uzate, se puseră în mişcare cît putură mai repede spre banca din grădină. Ajuns aici, căzu în genunchi în faţa lui Nálepka şi îmbrăţişă strîns picioarele acestuia.

— Dragul meu binefăcător, salvatorul meu — hohoti el cu un glas pierdut. El e, el e...

La ultimele cuvinte se ridică greoi şi, potrivit obiceiului strămoşesc rus, se aplecă pînă la pămînt cu braţele încrucişate pe piept.

În clipa aceea, Nálepka nu-şi amintea unde a mai văzut această faţă şi privea uimit, fără să priceapă, spre Ivan Petrovici. Dar bătrînul învăţător înţelese de îndată cheia misterului. Acum era în întregime convins că se poate încrede în Nálepka şi începu să explice fericit :

— Acesta este Soşenko, cel pe care l-ai salvat în pădure.

Nálepka îl privi mai atent pe bătrîn. Faţa sa zîmbitoare deveni serioasă şi el ridică ameninţător degetul :

— Altă dată să-ţi ţii gura, moşule !

Soşenko se îndreptă din şale, vrînd să ia poziţie de drepţi, ca odinioară, în timpul milităriei, dar se clătină.

— La ordin! Altă dată îmi voi ţine gura!

Ivan Petrovici şi Nálepka rîseră cu poftă, deşi Soşenko gîndise foarte serios ceea ce spusese. Apoi Nálepka strînse călduros mîna celor doi bătrîni, îl rugă pe Ivan Petrovici să-i ducă în cameră cartea şi porni spre comandament. Privind îndărăt, o văzu la fereastra bucătăriei pe Tania şi, alături de ea, pe Ivan Petrovici.

Pe străduţă întîlni doar cîţiva bătrîni. O ceată de copilaşi se jucau şi cîntau după gardul unei grădini întinse, în fundul căreia se vedea o casă de lemn cu etaj. Cînd copiii îl zăriră, tăcură dintr-o dată, de parcă ceva ar fi înnăbuşit în ei cuvintele. Prin crăpăturile gardului, ochii lor speriaţi îi urmăreau toate mişcările.

„Mă consideră duşman, gîndi cu amărăciune Nálepka. Dacă ar bănui..."

Oamenii îl ocoleau pe departe, şi în asemenea clipe Nálepka ar fi dorit să-şi rupă în mii de bucăţi uniforma asta pe care o ura. În curtea comandamentului se adunaseră subofiţerii celor trei companii de infanterie care urmau să iasă a doua zi, împreună cu nemţii, pentru „curăţirea" pădurilor. Se strînseră toţi în jurul lui Nálepka.

— Ei, ce faceţi, măi băieţi, sînteţi bine dispuşi?

— Şi bine, şi rău, domnule căpitan — răspunse cineva.

O altă voce adăugă:

— Ar fi mai bine acasă.

— Dar moralul oamenilor cum e?

— Amestecat. Se pot auzi şi murmure, domnule căpitan!

Nálepka privi prudent în jurul său, apoi, cu o voce scăzută, începu să vorbească:

— Ascultaţi, băieţi! Niciodată n-am fost vînător, dar într-o bună zi am fost totuşi invitat la o vînătoare de ţapi. Nu trag prost — şi îşi depărtă braţele — dar nici măcar o dată n-am nimerit ţinta. Sper că m-aţi înţeles!... Se gîndise mult, îşi alesese cuvintele, pentru ca nu cumva cineva să se poată lega de el. Purtaţi-vă astfel — adăugă el, vîrîndu-şi mîinile în buzunare — încît acasă să puteţi privi fără a vă ruşina în ochii mamelor voastre.

— Am înţeles! strigă fruntaşul Čaplovič, a cărui statură înaltă se ridica deasupra celorlalţi. Ţinta să fie bolta cerului!

Nálepka se înroşi şi-şi plimbă privirea pe feţele celor prezenţi. Dacă îl va denunţa careva? Eh, are s-o scoată el la capăt! Va spune că voise să tatoneze starea de spirit a soldaţilor. Şi pentru ca să poată găsi la nevoie şi un alt pretext, spuse, în semn de avertisment:

— Aveţi grijă de muniţii şi de vieţile oamenilor.

13

Era o noapte senină de vară. Luna strălucea pe cerul fără nori. Lumina ei verzuie făcea să sclipească undele rîului Norin. O linişte adîncă domnea în pădurea care împrejmuia cîmpul. Molizii zvelţi şi bătrînii stejari rămuroşi stăteau nemişcaţi, turnaţi parcă în plumb. Nu departe se vedea, albă, dîra îngustă a drumeagului, iar în şanţurile de pe margini, acoperite cu iarbă înaltă, cenuşie din cauza prafului, cîntau cu însufleţire greierii; în afară de cîntecul lor, nimic nu tulbura liniştea nopţii.

Din depărtare se auzi tropot de cai, iar peste puţin, de după salcîmi apărură siluetele a doi călăreţi. Se opriră la marginea pădurii, lîngă mesteacănul cel mai apropiat de drum. Caii nechezară. De pe primul, un murg vînjos, cu spata lată, sări jos un om. Dădu celuilalt călăreţ dîrlogii şi automatul său, iar el îşi continuă drumul pe jos. Privea atent în dreapta şi în stînga, căutînd parcă pe cineva. Abia făcu vreo douăzeci de paşi, că de lîngă trunchiul celui de-al treilea mesteacăn se desprinse o umbră omenească.

Călăreţul se opri. De bucurie, aproape că i se tăiase respiraţia, iar cînd bărbatul înalt, cu umerii largi, i se adresă cu o voce joasă de bas: „Căpitanul Nálepka?", acesta răspunse emoţionat:

— Da. Sînt Nálepka.

— Bondarenko — se prezentă străinul şi strînse mîna lui Nálepka. Ştiam că vei veni. De parolă n-a fost nevoie — adăugă el, aproape scuzîndu-se — te cunoaştem.

Se întoarse şi fluieră încet. Din şanţul de după mesteacăn apărură alte umbre. Doi bărbaţi se apropiară de Nálepka. Amîndoi purtau haine scurte de piele, iar de gît le atîrnau pistoale automate.

— Ţi-i prezint pe tovarăşii mei — spuse Bondarenko. Acesta este comandantul grupului local de partizani, iar ăstălalt este comisarul său politic. Deşi cred — şi se-ntoarse către bărbatul prezentat drept comisar politic — că vă şi cunoaşteţi.

Nálepka privi atent chipul zîmbitor al bărbatului din faţa lui, care tocmai îi întindea mîna. O faţă cunoscută. Oare unde a mai văzut-o? Numai cînd comisarul politic îşi încruntă sprîncenele stufoase, îşi aminti de chipul bărbatului pe care-l anchetase nu de mult.

— Da, noi ne-am cunoscut — spuse comisarul politic, rîzînd zgomotos. Primeşte mulţumirile mele, tovarăşe Nálepka. Mă numesc Sitenko. Ai fost prevăzător, şi aşa se şi cuvine!

— Dacă în nici un chip nu puteam să mă dumiresc în privinţa dumitale — răspunse Nálepka, rîzînd şi el.

— Avem încredere în dumneata — începu Bondarenko cu un glas serios.

Un val fierbinte de bucurie se revărsă în inima lui Nálepka, ca şi cum abia acum ar fi înţeles clar că se află în sfîrşit printre partizani.

— Sînt la dispoziţia voastră — îl întrerupse el pe Bondarenko, şi ochii îi străluciră. După acţiunea de mîine, pot să trec la voi.

Bondarenko rămase puţin pe gînduri, apoi făcu semn cu capul spre celălalt călăreţ.

— Cine-i cel de colo, care a venit cu dumneata?

— E ordonanţa mea. V-am adus nişte medicamente şi două mitraliere uşoare. Cred că aveţi nevoie de aşa ceva.

Bondarenko îl bătu pe umeri pe Nálepka.

— Minunat băiat, asta pot s-o spun! Dar niţel cam nerăbdător. Mai aşteaptă cu trecerea la noi. Organizează-ţi oamenii, într-un număr cît mai mare. Apoi îl măsură cu o privire curioasă pe căpitan. Cum stau lucrurile cu acţiunea aceea de mîine? Ştii pe cine vor să aresteze de la Pokalov? Pe ce traseu vin nemţii?

Ploua cu întrebări.

— Dar de ce stăm în picioare, tovarăşi! spuse Sitenko şi se aşeză pe marginea şanţului.

Se aşezară cu toţii, îşi apropiară capetele şi discutară cu temeinicie planul operaţiunii de a doua zi.

— Iată lista persoanelor — spuse Nálepka. Aceştia vor fi căutaţi la Pokalov. De altfel, garantez că gloanţele soldaţilor mei vor zbura — şi arătă cu mîna în sus — drept spre cer. Da, chiar spre ceruri — şi rîse, ca şi cum s-ar fi aflat între vechi cunoscuţi. Cînd le-am atras atenţia băieţilor să nu tragă în oameni, unul dintre ei a spus-o chiar aşa: ţinta va fi bolta cerului! Îşi aprinse pipa de lemn cu coada scurtă, oferi din tutunul său celorlalţi, apoi începu să povestească: Starea de spirit a trupelor slovace nu este prea favorabilă fasciştilor. Nici unul nu are chef să lupte de partea nemţilor, dar mulţi se tem de comunişti.

Sitenko izbucni într-un hohot de rîs, de aproape să se înnăbuşe:

— Nu, zău, ne socotesc chiar aşa nişte diavoli? Şi totuşi priveşte aici — şi se lovi cu palma peste frunte — n-avem coarne!

— Dar copite da — interveni Bondarenko — şi vom şti să lovim cu ele în nazişti! Cu toate acestea, nu sîntem nişte monştri — continuă el şi-şi puse mîna pe genunchiul lui Nálepka. Odinioară, n-aş fi făcut rău nici măcar unei muşte. Am fost preşedinte de colhoz. Zilele ne treceau în muncă paşnică. Dar războiul e război...

Nálepka se pregăti de plecare. Ceea ce îi spusese Bondarenko despre lipsa lui de răbdare avu darul să întărească şi mai mult hotărîrea sa anterioară. Nu-i era îngăduit să se pripească. Trebuie mai întîi să-şi organizeze oamenii!

— Ei bine, vom organiza trecerea la partizani a unei unităţi mai mari — spuse el. Dar acum plec, ca nu cumva să fiu căutat. Benko! strigă el însoţitorului său. Adu lucrurile acelea!

Porniră spre caii care suflau nerăbdător şi băteau pămîntul cu copitele. Pe marginea şanţului se aflau înşirate o lădiţă cu medicamente, două mitraliere, un pachet care mirosea tare a tutun şi o ladă cu muniţii.

Își luară rămas bun cu strîngeri puternice de mînă. Sitenko îl îmbrățișă pe Nálepka.

— Legătura cu noi s-o ții prin Taniușa Sokolova — îi spuse la plecare.

Nálepka încălecă, salută, apoi se aplecă pe coama calului și porni în galop. Benko dădu și el pinteni calului, nu cumva să rămînă în urma ofițerului.

De pe nesfîrșita stepă ucraineană se stîrni o adiere care clătina molizii rămuroși și foșnea misterios în coroanele stejarilor de la marginea pădurii. De undeva, de după Ovruci, mînau spre Pokalov, ca niște crîmpeie ușoare de voal, turme de nori străvezii... Sub bătaia aripilor sale nevăzute, cîmpul unduia, iar călăreților li se părea că norii s-au oprit locului și că luna se lua la întrecere cu caii lor.

Nálepka stătea ușor în șa, îndemnînd cu pintenii calul său voinic, ca să alerge și mai repede, iar vîntul îi fluiera pe la urechi.

Întîmplările acestei nopți i se păreau un vis de necrezut. Își aminti cum aseară, stînd lungit pe pat în camera în care începuse să se întunece, cineva bătuse ușor în ușă. Își ridicase capul și, uimit, sărise în picioare: în cameră se furișase Tania.

— Iertați-mă că vă incomodez — spusese fata, emoționată, înroșindu-se toată. V-am adus un mesaj...

Se așezase fîstîcită pe un scaun, își mișcase nervoasă degetele și privise pe sub sprîncenele ei dese spre căpitan.

— Partizanii ar dori să se întîlnească cu dumneavoastră — auzise Nálepka vocea Taniei. La miezul nopții, pe drumul care duce spre Pokalov, la al treilea mesteacăn.

O bucurie nemărginită îi umpluse inima. Tresărise, îi prinsese mîna Taniei și atinsese recunoscător cu buzele degetele fetei.

„Ce încîntătoare era... Și cum s-a mai intimidat", îi trecu prin minte lui Nálepka.

De undeva departe se auzi un foc de armă. Nálepka închise ochii. Vedea în închipuire linia de atac a infanteriei germane împresurînd pădurea; vedea salturile înainte, sprintene, ale propriilor săi soldați; auzea țăcănitul mitralierelor. Peste cîteva ceasuri, toate acestea nu vor mai fi simplă închipuire, ci pădure adevărată, soldați adevărați și mitraliere adevărate.

Fruntea i se încreți, dar în jurul buzelor apăruse un zîmbet.

Ca un ecou slab la tropăitul calului său, din spate băteau ritmic copitele bălanului lui Benko, iar sunetele nopții, sub clar de lună, clocoteau ca valurile Niprului.

14

O dată cu bufnița care se ascunde în scorbura bătrînului salcîm de pe marginea drumului se risipi și întunericul. Se stinseră ochii bufniței, se stinseră și stelele de pe cerul roșiatic al zorilor, pictat parcă cu purpura florilor de mac.

Pe locul unde adineauri mai clipeau, palide, stelele căii lactee, se înălță discul roșu ca sîngele al soarelui. Iarba măruntă a luminișului din pădure, acoperită de rouă, strălucea în toate culorile curcubeului. O dată cu primele raze ale soarelui care poleiră coroanele copacilor, întreaga pădure prinse viață. Crăcile trosneau, iarba foșnea, era larmă multă, zgomot, ici-colo se auzea cineva tușind sau strănutînd. Pokalov, sătucul din apropiere, era de mult în picioare...

Braunias, locotenent din serviciul de informații al Wehrmacht-ului, bătu furios în scîndura putrezită din fața fîntînii satului. Nu-i intra în cap cum s-a întîmplat că toți oamenii pe care pusese să-i caute, în baza unei liste precis întocmite, dispăruseră din sat încă înainte de ivirea zorilor.

Soldații detașamentului german de pedepsire se-nghesuiau în jurul fîntînii, ca broaștele primăvara. Trupa, care — în lipsă de altceva — nu mînca de două zile decît heringi sărați, nu se mai sătura cu apa proaspătă, rece. Apa caldă de la Ovruci nu le potolea setea. Goliră fîntîna pînă aproape de fund, apoi, împărțiți în două grupuri, porniră spre pădure.

Soldații slovaci ocupară poziții într-un luminiș, în spatele copacilor. Sublocotenentul Pavlík și locotenentul

Lieskovan şedeau pe trunchiul unui stejar căzut, aplecaţi asupra unei hărţi schiţate la repezeală. Creionul lui Pavlík desenă pe ea un cerc mare, care se întindea de la Ovruci pînă la Pokalov, iar Lieskovan mormăi :

— Va să zică aici sînt nemţii...

— Iar aici sîntem noi — adăugă Pavlík. Uite, de aici — şi îşi înfipse creionul într-un punct al hîrtiei — nu avem voie să ne mişcăm, deoarece mai încolo sînt partizani — spuse el şi-i făcu cu ochiul lui Lieskovan.

Soldaţii şedeau în jurul lor, pe iarbă. Unii căscau sau dormitau, sprijinindu-şi bărbia în palmă. Numai recruţii îşi ridicau capul în fiecare minut şi trăgeau cu urechea în dreapta şi-n stînga. Cu toate acestea se supuneau destinului, respectiv voinţei superiorilor, aşteptînd, cu o strîngere de inimă amestecată cu oarecare curiozitate, desfăşurarea evenimentelor.

— N-ar trebui să-i fie permis comandantului să meargă totdeauna în frunte — spuse, dînd din capul său rotund, Kováč.

— De ce?

— Ar putea fi împuşcat.

— Ce te pricepi tu la asta — se răsti la el Čaplovič, care-şi rezemase spatele de trunchiul unui brad. Comandantul ne apără viaţa!

Soldatul Mrázik se scărpină după ureche şi suspină tare:

— Hei, dacă aş fi partizan, ce i-aş mai fugări pe ticăloşii ăştia de nemţi!

— Pune-ţi lacăt la gură — se auzi un glas de după un stejar. Nu ştii că Kováč e mort după Hitler?

— Şi eu îl iubesc, lua-l-ar dracu' — rînji Dvorský. Îl iubesc cum iubeşte capra cuţitul!

Deodată, soldaţii tăcură. În pădure, dincolo de luminiş, cineva cînta cu voce răguşită:

...Soldaţii pe front, învîrtiţii acasă...
La radio Moscova iar ne-a chemat...
Haideţi, soldaţi, în prizonierat!

Čaplovič scuipă furios şi alergă în direcţia de unde se auzise vocea. Pe poteca îngustă venea, împleticindu-se, sergentul Chovan, ţinînd în mînă o sticlă respectabilă.

Faţa îi era roşie ca racul, iar ochii săi mici, de purcel, luceau suspect deasupra nasului lung ca un castravete. Se izbi cu umărul de un brad uriaş şi înjură.

— Ce te-a apucat, mă, eşti beat? întrebă Čaplovič, căci altă dată Chovan n-ar fi pus mîna pe pahar pentru nimic în lume, iar acum era beat că abia se putea ţine pe picioare.

— Am sărbătorit — se bîlbîi el şi faţa îi strălucea — am sărbătorit frăţia, măi camarade, frăţia. Nu-şi termină bine fraza, că-l apucă sughiţul. Apoi îi întinse sticla lui Čaplovič. Mai e o picătură pe fund. Votcă rusească, adevărată votcă rusească, prietene. Le-am dat două mitraliere. Ne-au vizitat trei inşi, toţi băieţi unu' şi unu', simpatici, veseli, fir-ar să fie de treabă...

Pînă la urmă se dovedi că în sticlă era votcă destulă, nu numai cîteva picături. Čaplovič trase vîrtos o duşcă, apoi îl aşeză pe Chovan pe iarbă şi se-ntoarse la plutonul său. Sticla trecu din mînă-n mînă, pînă ce tremură, goală, în mîna unuia dintre recruţi, căci un soldat apăru alergînd de-i ieşea sufletul şi strigînd din răsputeri:

— Vin!

— Cine?

— Dracu' ştie!

Ochii aproape că-i ieşeau din orbite, cînd de partea cealaltă a luminişului, la nici trei sute de paşi de ei, se furişară siluete cenuşii. Soldaţii puseră mîna pe pistoalele automate şi pe puşti.

— Mai încet, recruţilor! şuieră Mrázik printre dinţi.

În clipa aceea, Nálepka alergă spre ei cu sufletul la gură. Respira repede, gîfîind, şi-şi smulse de pe umăr automatul. Vru să strige ceva, dar din gîtlej îi ieşi doar un horcăit subţire. Faţa i se înroşi brusc, strînse puternic din buze şi aruncă de după ochelari o privire hotărîtă. Se aruncă la pămînt, culcă automatul pe trunchiul copacului răsturnat şi apăsă pe trăgaci.

— Foc! izbucni din pieptul său.

Fără să stea pe gînduri, recruţii îi urmară exemplul, începînd să tragă cu furie. Grenadele de mînă zburau descriind un arc lung. Čaplovič şi Mrázik, care la început îl priviseră fără să-l înţeleagă pe Nálepka, strigau acum din răsputeri:

— Uraaa!

Deasupra luminişului şuierau gloanţe. De partea cealaltă, cîţiva inşi încercau să fugă buimăciţi, dar mitraliera lui Mrázik nimerea cu precizie ţinta.

Deodată, din spatele unui tufiş acoperit de rouă, cu frunze ce străluceau aproape ca sticla, se ridică un ofiţer deşirat, dar dispăru de îndată în tufişul des.

— Sînt nemţi ! strigă îngrozit de moarte Kováč.

Glasul lui Nálepka răsună însă mai tare decît cuvintele caporalului :

— Trageţi ! Apoi sări către Kováč şi se răsti la el : Acesta este sectorul nostru, aici nu sînt nemţi !

Cinci minute a durat focul nimicitor. După care apăru un soldat neamţ, cu o batistă albă atîrnată de puşcă. Nálepka strigă imediat :

— Încetaţi focul !

Se lăsă o linişte ca de mormînt. Căpitanul porni spre luminiş, iar Čaplovič, învingîndu-şi îngrijorarea şi stăpînindu-şi totodată rîsul, îl urmă de îndată. Un plutonier neamţ, scund, gras, alerga spre el, fîlfîind batista albă atîrnată în vîrful baionetei şi urlînd fără încetare :

— Kameraden ! Kameraden !

Se întîlniră în mijlocul luminişului. Din stejărişul tînăr se auzeau gemetele răniţilor. Nálepka se apropie de plutonier şi începu să-l ocărască furios.

— Camarade, voi sînteţi vinovaţi ! De ce-aţi venit fără să ne anunţaţi ? Tocmai în acest loc mitraliorii noştri au fost atacaţi de partizani ! Pe ei îi aşteptam !

Plutonierul tremura din tot corpul. Arma, cu batista albă în vîrf, îi tremura în mînă ca frunza de mesteacăn în bătaia vîntului. Broboane de sudoare rece îi acopereau fruntea. Apoi se încovoie gata să se prăbuşească. Nálepka îl măsură de sus pînă jos cu o privire ironică.

— Îmi pare rău, camarade, a fost o neînţelegere — spuse el, smulgînd de pe baionetă batista şi ştergînd cu ea faţa transpirată a plutonierului.

— Mulţumesc, mulţumesc ! bolborosi plutonierul, care nu-şi revenise încă în fire, şi se uită recunoscător spre Nálepka. Mulţumesc ! Dacă domnul căpitan nu era aici, pieream cu toţii...

Nálepka zîmbi, apoi se-ntoarse spre soldaţi şi le ordonă :

— Strîngeţi răniţii !

Soldaţii, care-şi revenirá din uimire, alergară să execute ordinul. Nálepka îi făcu cu ochiul lui Pavlík :

— Parcă ar porni la atac cu baioneta...

Pavlík era de o paloare cadaverică. Respira greu, iar mintea îi era copleşită, ca de un coşmar, de gîndul ce va avea să urmeze după aceasta. Se aplecă spre Nálepka, care se aşezase între timp pe un trunchi gros de copac şi-şi ştergea fruntea. Îi şopti la ureche :

— Jano, ce-ai făcut ?

Întrebarea îl surprinse pe Nálepka. A procedat oare în mod înţelept ? Va putea ieşi cu faţa curată din acest bucluc ? Aceste gînduri făceau să dispară senzaţia dulce a răzbunării satisfăcute, această bucurie nedefinită, copilărească. Însă cînd îşi aminti că nemţii veniseră în sectorul său fără să se anunţe, se linişti. Toate atuurile erau în mîna lui. Va prezenta totul drept o regretabilă neînţelegere.

Ridică din umeri şi spuse, calm, doar atît :

— Prea mă mînca palma...

15

La popota ofiţerilor germani se auzea clinchet de pahare, iar zgomotul vocilor semăna cu clocotul unui cazan cu apă. În sala arhiplină, unde fumul putea fi tăiat cu cuţitul, printre vorbele nemţeşti se amestecau din cînd în cînd şi cuvinte slovace. Soldaţii care cărau sticlele păreau nişte umbre în semiîntunericul dens. Alergau de la o masă la alta, iar în aer plutea mirosul caracteristic al uniformelor noi şi duhoarea acră a trupurilor asudate.

Ivărul unei ferestre scîrţîi. Prin geamul deschis, fumul se revărsă în valuri în întunericul de-afară, risipindu-se deasupra petelor dreptunghiulare de lumină, proiectate pe iarba din grădină. În capul mesei stătea noul comandant al garnizoanei, maiorul Hirner, decorat cu crucea de cavaler. Cu degetele sale subţiri şi lungi,

pipăia marginile paharului de cristal gravat. Din cînd în cînd își trecea palma peste părul cărunt, dat pe spate, și peste cicatricea de pe obrazul stîng. Își ridică paharul și bău în sănătatea ofițerilor săi.

Marele Fritz stătea la ușă și-și ștergea fruntea transpirată cu o batistă albastră. Ochii îi umblau de colo pînă colo. Își dirija cu mult zel soldații, pentru a intra în grațiile noului comandant.

Cu prilejul festivității de azi, maiorul Hirner invitase întregul corp ofițeresc al unităților germane staționate acolo, precum și cîțiva ofițeri slovaci. Ca nou venit, se simțea întrucîtva stingher în acest mediu și era într-o dispoziție destul de proastă.

Era o noapte călduță, de vară. Secera argintie a lunii plutea liniștită deasupra cîmpurilor. În local, lumina celor cîteva becuri electrice se lupta din greu cu marea de ceață care se îngroșa cu noi și noi rotocoale de fum ce ieșeau din țigările subțiri și albe. Ofițerii nemți, dezlănțuiți, hohoteau, izbeau cu pumnii în masă și căutau să se întreacă unii pe alții spunînd, zgomotos, glume care mai de care mai fără haz. Din cînd în cînd, pe dușumea erau azvîrlite pahare, de parcă zgomotul de sticlă spartă ar fi putut amuți glasul conștiinței.

Pe nimeni nu-l interesa farmecul minunat al nopții.

Nálepka stătea în colțul de lîngă fereastră, în tovărășia unui locotenent neamț. Întreaga sa ființă se revolta împotriva acestei petreceri impuse, cu toate că odată căutase și el uitare într-un asemenea chef. În fața ochilor săi apărură poienile de la Smižany, căscioarele scunde, văruite în alb, tufele de cartofi în floare de pe mica bucată de pămînt a părinților și chipul brăzdat de riduri al mamei sale.

Deodată, în cameră răsună o melodie înceată, melancolică, și, la foșnetul aripilor ei nevăzute, ofițerii tăcură. Toți ochii se îndreptară spre Nálepka. Cîntecul se înălța tot mai puternic :

Dac-aș fi o păsărică,
Peste codri aș zbura
Pînă-n sat la noi, încoace,
Să văd muica ce mai face,
Măiculița mea...

Maiorul Hirner asculta și el, dus pe gînduri, cuvintele cîntecului, pe care nu le înțelegea ; în schimb, în minte avea imaginea unor locuri exotice.

În ultimii zece ani dinainte de război călătorise mult în fostele colonii germane din Africa, precum și prin Asia ; acasă, își vindea moșiile, ca să-și poată permite orice distracție ce-i dorea inima. Locuia în romanticul său castel, la sud de Berlin, iar pentru fiii săi cumpărase în oraș două vile moderne, luxos mobilate. Se trăgea dintr-o veche familie aristocratică. În zidurile groase ale bătrînului castel familial, moștenit din tată în fiu, existau ascunzători secrete. În camerele castelului atîrnau pretutindeni piei de urși și tigri, în vreme ce pardoselile erau acoperite cu o întreagă colecție de covoare scumpe, orientale ; deasupra porții masive, din fier forjat, a castelului strălucea străvechiul blazon nobiliar. Toți strămoșii maiorului fuseseră militari, generali. Bunicul său dinspre mamă luase parte la campaniile împotriva lui Napoleon. Maiorul Hirner pășise și el — deși relativ tîrziu — în cariera militară, pentru a continua tradiția familială. El acceptă postul de profesor de istorie la Academia militară din Berlin numai după ce se săturase de călătorii și de aventuri vînătorești.

Aruncă din nou o privire ofițerului străin. Fruntea înaltă a lui Nálepka și ochii săi vioi îi aminteau de Erik, fiul său mai mare, medic la spitalul militar din Hamburg. Se aplecă la urechea locotenent-colonelului Žiak, comandantul regimentului slovac, și-l întrebă cu interes :

— Cine-i băiatul acesta cu voce așa de frumoasă ?

— E aghiotantul meu, cel mai bun ofițer al regimentului nostru — se lăudă locotenent-colonelul.

Locotenent-colonelul Žiak avea azi chef de vorbă și era cît pe-aci să mărturisească cum că fără ofițerul său aghiotant poate nici n-ar mai putea ține în mînă frînele regimentului, dar maiorul se ridică brusc. Urmat de privirile ofițerilor, ținînd un pahar în mînă, acesta se îndreptă cu pași puțin cam nesiguri spre mica masă rotundă la care stătea căpitanul Nálepka.

— În sănătatea dumitale, camarade ! Să bem ! Ciocni cu Nálepka fără să-i dea vreo atenție locotenentului neamț care stătea lîngă acesta. Nici nu știam că slovacii au cîntece atît de emoționante...

— E un cîntec trist — zîmbi Nálepka, învîrtind în mînă paharul gol. Dar avem şi cîntece mai vesele. Privirea sa cuprinse în fugă pe cei prezenţi, apoi se întoarse cu un uşor suspin spre maior : Cîntăm întotdeauna melodiile pe care ni le dictează inima.

Aceste cuvinte atraseră atenţia maiorului Hirner. Vedea că are de-a face cu un ofiţer dezgheţat, inteligent, cu care poţi să discuţi lucruri interesante, şi-şi propuse să-l cunoască mai îndeaproape.

Se aşeză la măsuţă. Privea cu interes cuta orizontală care brăzda fruntea lui Nálepka, dîndu-i un aer de severitate, şi în acelaşi timp zîmbetul fin ce i se ascundea în colţul buzelor. Curios lucru !

— Precum văd, dumneata eşti un om de inimă — spuse el — şi totuşi se spune că eşti un eminent soldat... Aceste însuşiri contradictorii se întîlnesc rar împreună !

„Cute serioase şi zîmbet fin, gîndi în sinea lui. Precum scaietele şi trandafirul... Scaiete şi trandafir... Unde am mai auzit eu asta ? Nu, se linişti el pe sine, această dualitate nu înseamnă că ar lua în serios numai anumite lucruri, iar celelalte i-ar stîrni doar un zîmbet ironic. Se pare că această dualitate este o însuşire personală a căpitanului. De bună seamă că şi soldaţii îl iubesc foarte mult. Numai de n-ar avea barba aceea rusească, dezagreabilă ! Oare de ce nu şi-o rade ?“

Nálepka ridică din umeri, îşi desfăcu braţele şi, neluîndu-şi ochii de pe faţa maiorului, spuse :

— Aţi ghicit, domnule maior. Dar ce să fac ? Am şi inimă, sînt şi luptător.

Maiorul Hirner examină multă vreme cu atenţie concentrată cutia de chibrituri care se afla pe masă în faţa lui, apoi atinse uşor mîneca vestonului lui Nálepka.

— Dumneata eşti un om inteligent. Mi-ai răspunde la o întrebare ?

Nálepka se încovoie puţin. Părea că-şi încordează toate simţurile pentru a putea citi în gîndurile maiorului şi pentru a pîndi, vigilent, orice cuvînt al acestuia. Rosti doar aşa, într-o doară :

— Cu dragă inimă, domnule maior !

— Spune, de ce nu ştiu să lupte soldaţii voştri slovaci ?

Pe Nálepka nu-l surprinse întrebarea. În jurul buzelor apăru un zîmbet ştrengar, căci în sală domnea o

bună dispoziţie generală. Chiar maiorul sughiţa şi el fără încetare, iar locotenentul vecin se hlizea somnoros. Ceva îl zgîndărea aproape irezistibil să-i arunce în ochi acestui ofiţer arogant adevărul. Aşa, ca să-i rămînă în gît !

— Slovacii ştiu să lupte — răspunse el tăios — dar nu au cu cine să se bată.

Ochii spălăciţi, incolori, ai maiorului Hirner se deschiseră largi. Dintr-o dată i se păru că Nálepka îl priveşte cu ură, ba chiar cu dezgust. Vrînd parcă să se ferească de privirea care i se înfigea în faţă, îşi acoperi cu palma cicatricea ce-i brăzda obrazul. Se mişcă neliniştit pe scaun. Ar fi dorit să plece, dar ochii pătrunzători ai lui Nálepka parcă-l ţintuiau locului.

Lui Nálepka îi părea rău că a întins puţin prea tare coarda. Îşi dădu seama că maiorul nu este beat şi că de bună seamă a înţeles aluzia. L-a subapreciat pe neamţ şi şi-a dat cărţile pe faţă. Cu toate că, deocamdată, are nevoie de încrederea fasciştilor. Căută deci să-l împace pe maior :

— Nu cumva să mă înţelegeţi greşit, domnule maior ! Pe-aici n-am întîlnit partizani, astfel încît pentru moment nu avem împotriva cui să luptăm !

Un plutonier grăsun, cu mustăţi scurte, puse pe masă ţigări şi-i zîmbi recunoscător lui Nálepka. „Omuleţul acesta cu burtică — se făcu lumină în mintea lui Nálepka — este plutonierul pe care l-am şters pe frunte cu batista albă, smulsă de pe baionetă.“ Îşi aminti de împuşcăturile de ieri împotriva detaşamentului german de pedepsire.

— Dar vă pot asigura, domnule maior, că soldaţii slovaci vor şti să lupte — adăugă el.

Maiorul Hirner respiră uşurat şi bău dintr-o sorbitură coniacul rămas în pahar. Puse jos paharul, care pocni zgomotos pe masă.

— Aşa, aşa — şi dădu din cap mai dispus, punîndu-şi prieteneşte mîna pe umărul lui Nálepka, lucru de care se miră şi el însuşi. E bine, e foarte bine, camarade.

De pe masa vecină, Nálepka luă o sticlă plină cu votcă poloneză. Plutonierul, serviabil, aduse de îndată două pahare curate şi, între timp, îi şopti lui Nálepka :

— Încă o dată vă foarte mulţumesc !

Nálepka dădu din cap, turnă votcă în pahare şi întinse unul maiorului.

— Mă bucur că tocmai dumneavoastră aţi venit la Ovruci !

Apoi se întoarse către locotenentul neamţ de la masa lui şi-i turnă votcă în pahar, peste vinul băut pînă la jumătate, apoi îl privi pe plutonier, care avea creştetul capului asudat.

— Vă rog, iertaţi-ne neînţelegerea de ieri — se adresă el maiorului. Mă gîndesc la împuşcăturile acelea inutile. Soldaţii mei au luat drept partizani detaşamentul de pedepsire şi uite ce-a ieşit.

Faţa maiorului Hirner se destinse. Amîndoi izbucniră într-un rîs zgomotos. Maiorului îi dădură pînă şi lacrimile. Îşi şterse ochii cu podul palmei, îl bătu prietenos pe umăr pe Nálepka, apoi spuse, dînd din mînă :

— O nimica toată ! Pe front se întîmplă şi asemenea lucruri. Se gîndi cu dezgust la pădurea din Pokalov şi adăugă : Mai ales pe un asemenea front blestemat, de pădure, unde, în loc de armată regulată, ne aflăm în faţa unor bandiţi. La ce dracu am învăţat ştiinţa strategiei ? Ce fel de război este acesta ? La aceste ultime cuvinte se sperie puţin. Îşi aminti de convorbirea sa cu generalul Koch, care îi ordonase să organizeze cu grijă paza liniei ferate. Nu, totuşi lucrurile nu stau aşa — şopti el. Se poate lupta şi aici, chiar dacă nu după manualul lui Klausewitz. Începînd de luni, pe aici vor trece mari transporturi.

— Într-un cuvînt, trebuie să întărim apărarea liniei ferate — îl întrerupse Nálepka.

— Aşa e, trebuie să luăm măsuri pentru întărirea serviciului de pază — repetă maiorul. Contez şi pe iniţiativa dumitale.

Maiorul Hirner se ridică şi-i întinse mîna. Nálepka luă poziţia de drepţi şi îşi plecă ceremonios capul.

— Mulţumesc pentru încredere. Totul va fi în ordine.

Maiorul îi mai strînse o dată mîna. De o jumătate de an aştepta avansarea la gradul de locotenent-colonel. Mai ştii ? Poate că şi acest căpitan va contribui la realizarea multaşteptatei sale înaintări. Transporturile trebuie să fie asigurate împotriva atacurilor partizanilor, iar trupele slovace ocupă un sector foarte lung.

— Sper că ne vei mai cînta ceva, dar de astă dată un cîntec mai vesel !

Nálepka îşi stăpîni rîsul şi, înveselit, spuse :

— La ordin !

Cînd maiorul Hirner se întoarse la masa sa, Nálepka se aşeză din nou lîngă locotenentul Braunias, se scărpină în barbă şi izbucni într-un rîs vesel :

— Acum mi-a venit cheful să cînt melodii mai vesele !

Cu un ciot de creion mîzgăli pe cutia de chibrituri din faţa sa cuvîntul „luni“, apoi îi făcu cu ochiul lui Pavlík, care şedea cu Lieskovan la masa vecină, şi începu un vechi cîntec haiducesc :

Trei zile m-au urmărit,
Nu m-au prins, nu m-au găsit...
Dar şi-un an de-ar tot căta,
Nu vor da de urma mea !

16

Către miezul nopţii, la popota ofiţerilor germani buna dispoziţie pierise. Numai Nálepka rămăsese vioi şi turna cu sîrg votcă în paharul locotenentului Braunias, care abia îşi mai putea ţine ochii deschişi.

— Spuneai că ieri a fost pus în libertate un comunist care activează în ilegalitate — începu Nálepka. De ce ? Cum e cu putinţă asta ? Dacă-mi amintesc bine, îl cheamă, parcă, Binenko.

Braunias, locotenent în serviciul de informaţii al armatei germane, zîmbi semnificativ şi-şi întinse mîna spre Nálepka :

— Dă-mi o ţigară, îţi voi spune la ureche... confidenţial — şi începu să sughită. Îţi voi şopti la ureche, dar foarte confidenţial !

Nálepka nu avea ţigări, fuma numai pipă. Se ridică, se duse la masa vecină şi-i şopti lui Pavlík :

— Vrea o ţigară !

Cînd se întoarse cu pachetul de ţigări, Braunias făcu un semn de refuz cu mîna şi izbucni într-un hohot de rîs :

— Nu-mi trebuie, tot n-am să spun, nici chiar dumitale !

„Îşi bate joc de mine neisprăvitul ăsta", gîndi enervat Nálepka. Nu îndrăznea nici să-i mai dea de băut, de teamă că se va îmbăta prea tare înainte de a i se dezlega limba. „Binenko, Binenko ! Nu cumva e un trădător, care lucrează mînă-n mînă cu nemţii ?" Îi era ciudă că pierde un prilej atît de bun. Făcu o mutră supărată şi începu să se pregătească, demonstrativ, de plecare.

— Nu m-am aşteptat la una ca asta de la dumneata — îi spuse el lui Braunias. Luptăm doar în slujba aceleiaşi cauze, şi dumneata faci pe misteriosul. Uite că maiorul dumitale nu a avut secrete faţă de mine !

Braunias se sperie că rămîne singur la băutură, căci camarazii săi se plictisiseră de mult de el. Iar Nálepka îi cîştigase simpatia. Se agăţa cu putere de mîneca vestonului lui Nálepka, ca acesta să nu poată pleca, apoi îl trase lîngă el la masă şi începu să vorbească în grabă :

— Stai, căpitane ! Ştiu că eşti un băiat de treabă. Văzînd că vorbele sale nu au un efect prea mare asupra lui Nálepka, care continua să privească posomorît în gol, îi spuse, ca să-l împace, marele secret : L-am scărmănat niţel pe Binenko ăla, după care ne-am înţeles cu el. L-am eliberat şi pe Ovseienko. Ştii — şi se uită cu băgare de seamă jur împrejur — tipul lucrează pentru naţionaliştii ucraineni, şi pe aceia îi lăsăm în pace.

— Cum adică ? întrebă Nálepka, făcînd pe indignatul, dar inima-i rîdea. Nu zadarnic apăruse de atîtea ori pe scena teatrului de amatori din Smižany şi nu degeaba îşi canonea limba cu germana !

Braunias îl măsură cu o privire tulbure, înceţoşată de băutură, şi adăugă în şoaptă :

— Ţinem o legătură permanentă cu el. Înţelege, asta-i politică înaltă...

Ultimele cuvinte le pronunţă apăsat, silabisind, ca şi cum le-ar fi atribuit o însemnătate tainică.

— Dar asta-i minunat — spuse Nálepka izbind cu pumnul în masă. Vezi, şi-ţi părea rău să-mi dai această veste bună. De ce să nu aflăm aşa ceva şi noi, slovacii...

Îşi trase capul între umeri, dar în ochi îi ardea curiozitatea. Se vede numaidecît că dumneata eşti ofiţer cu informaţiile. „Te am de-acum încolo la mînă", gîndea însă în acest timp.

Braunias îi aruncă o privire caldă, recunoscătoare. În acest băiat slovac dăduse de un suflet înţelegător, care ştia să preţuiască cum se cuvine aptitudinile sale. Nu aşa cum se întîmplă la statul-major. De fapt e şi păcat să se spetească atîta fără nici un folos. L-au vîrît aici, în gaura asta blestemată. Cum să-şi valorifice aici talentele ? Îl măgulea faptul că Nálepka îi sorbea, însetat, cuvintele şi continuă în şoaptă :

— Sîntem înţeleşi cu bulbiştii [1]...

Cuvintele îi curgeau din gură nestăvilite, ca grîul dintr-un sac rupt ; vorbea despre tot ce-i venea în minte. În cele din urmă, Marele Fritz întrerupse potopul de cuvinte, atrăgîndu-i atenţia lui Braunias, în mod delicat, că maiorul se pregăteşte de un toast. La început, Braunias se posomorî, îşi increţi fruntea, dar după aceea se întoarse spre masă.

Maiorul Hirner îşi ridică paharul şi, relevînd succesele de pe front, pe care, de fapt, de mult le acoperise praful uitării, strigă :

— Trăiască ofiţerii armatei slovace şi conducătorul lor...

Deodată se poticni şi începu să tuşească. Numele acela îi scăpa ca peştele mărunt din plasă. Aproape că spuse „Nálepka". Avea mereu pe limbă acest nume, căci tot timpul discutase cu locotenent-colonelul Žiak despre el. Acum se aplecă pentru o clipă spre comandantul regimentului, apoi, cu faţa strălucitoare, solemnă, zise :

— Preşedintele Tiso !

Încreţindu-şi fruntea, locotenentul Braunias sorbi vinul amestecat cu votcă. Îl sîcîia ideea că maiorul s-a împrietenit cu Nálepka şi că a discutat cu el lucruri dintre cele mai confidenţiale. Trebuie să-l cîştige de partea sa pe acest tînăr slovac, care se vede cît de colo că-i un ofiţer destoinic...

[1] Bulbişti — bande naţionaliste aflate în slujba fascismului, care vagabondau prin satele ucrainene, în timpul celui de al doilea război mondial, prădînd, ucigînd, siluind, şi ai căror şefi, numiţi „atamani", îşi atribuiau porecle răsunătoare. Printre aceştia se număra şi cel care-şi spunea „Taras Bulba", ai cărui adepţi purtau numele de bulbişti.

Își ridică privirea tulbure asupra maiorului și mormăi cu dispreț:

— Un om mărginit! Soldat și nimic mai mult. Bea în sănătatea unui mort. Fii atent, căpitane — continuă să șușotească, apucînd un nasture de la vestonul lui Nálepka — Führerul l-a invitat pe Tiso al vostru la cartierul general, apoi la Kiev, la mănăstirea Lavra. Iar acolo — și-și duse în semn de avertisment degetul la gură — se pregătește un atentat împotriva lui!...

Speriat de propriile sale cuvinte, locotenentul tresări brusc. Pe figura sa de om beat, mușchii se încordară. Totuși n-ar fi trebuit să spună aceste lucruri.

— Cine? țîșni fără întîrziere întrebarea lui Nálepka.

— Nu-i așa că ești curios? spuse Braunias, holbîndu-se și rîzînd perfid. Ei, ți-o voi destăinui. Dacă am spus „a" — zise el deodată cu voce tare, dar continuă iarăși în șoaptă — atunci spun și „b". Noi, oamenii serviciului de informații — și, zicînd acestea, se împunse cu degetul în piept — pregătim atentatul, din ordin superior. Se îndepărtă pentru cîteva clipe de Nálepka, parcă înfuriat dintr-o dată și pe căpitan și pe sine; îl măsură cu o privire neîncrezătoare, apoi își frecă cu palma pleoapa umflată și rînji triumfător: Nu-i așa că n-ai știut de toate astea? Își coborî de îndată vocea și continuă în șoaptă: Da, Tiso al vostru va da ortul popii — spuse el întristat, dar izbucni numaidecît în rîs — dar voi cel puțin veți lupta mai bine! Iar noi ne vom îngriji de un alt președinte pentru voi!

Nálepka îi strînse mîna lui Braunias:

— Sînt întru totul de acord cu dumneata, ar fi și cazul...

Braunias se străduia să-l facă pe Nálepka să-și întoarcă spre el fața sprijinită în palme. În cele din urmă reuși să intercepteze privirea căpitanului și clătină din cap:

— Văd că nu-ți renegi sîngele. Ești însă un naiv. Vezi că noi vom răspîndi printre soldații slovaci știrea că bolșevicii v-au asasinat președintele și astfel îi vom ațîța împotriva partizanilor.

— Genială idee! Niciodată nu mi-ar fi trecut prin minte așa ceva! spuse Nálepka cu un aparent entuziasm, dar, în același timp, se gîndea: „O vei ațîța pe moaș-ta... !"

Observă că Braunias băuse mai mult decît îi era măsura. Și îndată îi apăru în fața ochilor chipul moșneagului cu pufoaică, pe care jandarmii îl duseseră în fostul depozit al colhozului, transformat în închisoare.

Se uită jur împrejur și văzu că dezlănțuitul Čambal juca pe vine haiduceasca. Începu și el să bată tactul în dușumea, ca și cum s-ar fi temut că ofițerii aceia amețiți de băutură ar putea să-i citească gîndurile. Era tot numai un pachet de nervi. Sub masă, mîinile sale se frămîntau fără încetare.

În cele din urmă îl măsură atent încă o dată pe Braunias. Îl examina așa cum se obișnuiește cu un cal de curse, de care vrei să știi exact ce anume e în stare, peste ce obstacol poate sări. Da, acum va încerca să-l încalece definitiv.

— Adineauri aminteai că prizonierii voștri nu vor să vă destăinuiască nimic — spuse, încercînd să-i dezlege limba.

— Mîine vor fi lichidați — mormăi Braunias.

— Știi ce, eu le voi dezlega limba!

Braunias făcu ochii mari și-i arătă cotul.

— Ești un cîrpaci în treburile astea — îl ațîță Nálepka, la care fața lui Braunias se întunecă.

— Oamenii ăștia tac ca mormîntul — bombăni el. Iar dumneata nu te mai făli.

— Ei bine, am să-ți dovedesc! Să mergem la închisoare! răspunse Nálepka. Bea-ți vinul!

Cuvintele căpitanului avură asupra lui Braunias efectul unui duș rece. Chiar și așa, cu capul amețit, bănuia ceva suspect îndărătul acestor cuvinte. Din creier îi dispăru dispoziția trandafirie pe care i-o stîrnise amestecul neobișnuit de vin și votcă. Privi șocat fața severă, rigidă, a lui Nálepka.

— Ce vrei de la mine? mormăi printre sughițuri zgomotoase și fața îi deveni palidă ca de mort.

Ochii lui Nálepka, pe jumătate închiși, străluceau ca o lamă de cuțit. Braunias se trase fără să vrea înapoi, iar mîna pe care o ținea pe masă începu să-i tremure.

„Acum trebuie să-l prind! se gîndi Nálepka. Dacă nu merge cu frumosul, îl voi sili. Îl am la mînă, a trăncănit vrute și nevrute!" Îl cuprinse neliniștea, ca înaintea unei furtuni amenințătoare. Simți o nemărginită dorință să strige în urechile locotenentului: „Un singur cuvînt al

meu ar ajunge ca să fii împușcat! Trebuie să-i eliberezi pe prizonieri. Mi-ai trădat multe secrete importante". Dar o altă voce interioară îl îndemna la prudență: „Chibzuiește bine ceea ce faci". Și această ultimă voce învinse.

— Ascultă, locotenente — spuse el în șoaptă. Eu mă pricep să vorbesc pe limba lor. Vom pune mîna dintr-o singură lovitură pe cinci Binenko!

Braunias privi spre masa principală, sperînd parcă să primească de acolo ajutor, dar avu impresia că maiorul se uita la el cu reproș, revoltat că unul dintre ofițerii săi i-a stricat buna dispoziție a lui Nálepka. Cel puțin acest lucru credea locotenentul că-l poate citi în ochii maiorului.

Dezmeticirea pricinuită de spaimă nu dură decît un timp foarte scurt. Braunias se ridică în picioare, total amețit, și totul începu să se învîrtă în jurul său.

— Să mergem! spuse Nálepka, bătînd fierul cît e cald. Înțelegi?

Picioarele locotenentului se îngreunaseră, de parcă ar fi avut atîrnate de ele niște pietroaie. Vru să se sprijine de marginea mesei, dar Nálepka îl apucă de braț și-l susținu.

— Să mergem! Pe urmă vom continua cheful.

Braunias se holbă la el cu ochi pierduți. I se părea că Nálepka are două capete. O durere surdă îl săgetă în creier. Simțea că nu are destulă putere să se gîndească la toate. Dar, de altfel, în această clipă nu-i mai păsa de nimic...

Porni tăcut spre ușă, sprijinindu-și cotul amorțit de puternica palmă a lui Nálepka.

17

După miezul nopții, nemții alarmară întregul orășel. Jandarmii, în uniforme cenușii, umblau din casă în casă, scotoceau pivnițele, podurile, aruncau în stradă pilotele, pernele din paturile calde încă, desfăceau dulapurile.

Luminile reflectoarelor dănțuiau pe coroanele plopilor și pe zidurile înalte ale bisericii Sf. Vasile, cu cele două turnuri rotunde, despicînd bezna din parcul orașului.

Cizme grele, soldățești, mărșăluiau pe străduțele pietruite din Ovruci.

„Partizan, gdie partizan?" Întrebarea aceasta se auzea în toate casele, umplînd de curaj inimile împietrite de groază ale oamenilor, șoptindu-le parcă: „Se tem călăii; există totuși cineva de care li-e groază!"

Abia dimineața s-a aflat cauza alarmei de peste noapte. Se răspîndi vestea că la miezul nopții au evadat șapte prizonieri din fostul depozit al colhozului. Santinela a fost lovită în cap.

Cînd știrea ajunse la urechile bătrînului Soșenko, acesta nu mai avu răbdare; se furișă de îndată la Sokolovi și-i povesti Taniei întreaga întîmplare.

Tania îmbrăcă o rochie veche, uzată, pe care o purtase încă răposata ei mamă, își legă pe cap o basma de culoare închisă, cu buline, o trase tare pe ochi și, cu un coșuleț în mînă, porni spre Pokalov.

Se întoarse abia după-amiază. Aduse Zinei, pentru cei mici, patru ouă și o bucată de pîine; se schimbă la iuțeală în bucătărie și începu să mănînce cu poftă o porție mare de varză călită.

Prin fereastra deschisă auzi pe cineva cîntînd; fața ei ostenită se-nvioră deodată. Nu-i mai ardea de mîncare. Dădu la o parte farfuria, o acoperi cu un capac și se apropie de fereastră.

Melodia necunoscută, tărăgănată, îi evoca o țară cu munți înalți, cu căderi de apă și vulturi care-și fîlfîiau aripile. Tania își închipuia Slovacia ca pe o țară muntoasă, unde în văi înguste licăresc căsuțele albe ale cătunelor. Poate pentru că Nálepka îi povestise odată despre munții Tatra. „Și acum, în timp ce cîntă, se gîndește de bună seamă la pămîntul său natal."

Nu voia să-l tulbure pe căpitan, care se afla în cămăruța lui Ivan Petrovici, cu toate că îi adusese un mesaj din partea lui Bondarenko. „Las' să cînte; e atît de plăcut să-l asculți!" Privirea îi căzu pe oglinda știrbă din perete. Își văzu fața și se miră: cum îi mai străluceau ochii! Curios, parcă ar avea febră.

Cînd se gîndi ce fire rea, capricioasă are, strîmbă din gură. Toate prietenele ei au o fire mai echilibrată, mai aşezată. Olga, sărăcuţa, era încă de mică o fire veşnic visătoare. Pînă şi în zîmbetul ei se simte puţină tristeţe. Dar Nataşa? Între ele, o numeau numai „fata cu ochii surîzători". Chiar dacă, foarte rar, începea să plîngă, pe genele ei dese nu apăreau decît cel mult două, trei lacrimi, ca nişte picături de rouă, iar după aceea zîmbetul îi lumina din nou faţa. Sora ei mai mare, Zina, este o fiinţă echilibrată, modestă. Iar Idei rar îi înmuia ceva inima. Era complet lipsită de sentimentalism, nepăsătoare, mai ales faţă de sine însăşi, hotărîtă, curajoasă. Tania auzise nu de mult că, după chinuri cumplite care duraseră săptămîni întregi, a fost spînzurată, la Jitomir...

Aşa erau prietenele ei, în timp ce ea, ea însăşi, îşi dădu cu părere de rău seama că este roaba unor stări de spirit neaşteptate şi capricioase şi că, potrivit acestor stări, i se schimbă şi firea. Ca şi luna lui april. Şi cel mai mult o supără teama permanentă că nu e în stare să se stăpînească şi că faţa ei îi trădează gîndurile. Dacă se întristează, gura i se strîmbă a plîns; dacă o înveseleşte ceva, rîde numaidecît, din toată inima. Iată, chiar acum, de pildă, îi place un cîntec şi de îndată îşi pierde liniştea. Oglinda crăpată de pe perete — bine că nu poate să strige! — îi spune parcă: „Uite cum îţi mai ard ochii"...

Cîntecul se-ntrerupse brusc. Tania nici nu se putuse reculege cînd uşa scîrţîi şi în bucătărie intră Nálepka, cu un pahar în mînă. Era fără veston, cu gulerul cămăşii desfăcut. Cînd o zări pe Tania se opri:

— Dumneata eşti acasă? Iartă-mă! Îşi încheie nasturii de la gulerul cămăşii şi se apropie de robinet. Mi-e o sete grozavă. Azi-noapte a trebuit să mă iau la întrecere cu nemţii, la băutură.

Sorbi dintr-o înghiţitură apa din pahar, dar nu dădu nici un semn de grabă. Îl bucura posibilitatea de a discuta cu fata şi de a o admira în voie. În sinea lui se amuza de tulburarea Taniei. Îi făcea plăcere să privească acest chip frumos, cu trăsături regulate, cu sprîncene dese, chip pe care, aşa cum putuse să constate, se oglindea tot ceea ce se petrecea în inima fetei.

— Am fost dincolo — spuse Tania. Ai noştri vă trimit mulţumirile lor pline de recunoştinţă.

— Pentru ce?

— Pentru că i-aţi ajutat pe prizonieri.

— Trebuie că au un om de legătură foarte destoinic, dacă au şi aflat-o — spuse el zîmbind. Principalul este că am reuşit. Puse paharul pe masă şi-şi desfăcu braţele. Nemţii sînt mărginiţi, în asta stă tot meritul meu.

— Nu fiţi atît de modest.

Tania simţi că tot sîngele îi năvăleşte în obraji.

În timp ce Nálepka se gîndea cît de emotivă este această fetiţă, în faţa ochilor Taniei apăru chipul lui Saşa. Tînărul îi povestise că şi el fusese printre cei arestaţi, dar că a scăpat împreună cu ceilalţi.

— Vă datorez mulţumiri şi pentru Saşa — continuă Tania tulburată, copleşită de un val de recunoştinţă, ca şi atunci cînd Nálepka o salvase din ghearele lui Fritz. Saşa a fost şi el printre cei închişi — adăugă ea cu o privire caldă.

— Şi el?

Nálepka fu cuprins de uimire. Îşi aminti întreaga desfăşurare a evenimentelor din noaptea trecută. Mai întîi îi veni în minte figura hotărîtă a unui partizan cu o umflătură învineţită pe frunte. Apoi, împleticindu-se, ieşise un moşneag cu barbă albă. Ducea în spinare un băieţel torturat, zdrobit. După el păşeau doi băieţandri. Şirul celor ce fuseseră arestaţi trecea prin faţa lui Nálepka, care îi şoptea fiecăruia să dispară cît mai repede. Santinela germană, doborîtă, zăcea după uşă. Braunias, beat, se aplecase asupra soldatului şi mormăia cuvinte de neînţeles. Saşa însă nu era printre cei eliberaţi. Sau poate totuşi? Abia acum îşi aminti că, de fapt, pe ultimii doi deţinuţi nici nu i-a mai văzut. Auzise paşi de după depozit, astfel încît se mărginise să strige: „Fugiţi!"

Tania îşi rezemă fruntea de fereastră, apoi îşi întoarse chipul drăgălaş spre căpitan.

— Îl arestaseră şi pe el. Din cauza unui sabotaj la depoul feroviar.

— La depou? întrebă mirat Nálepka şi se gîndi la convorbirea sa cu Braunias. Dar se linişti de îndată, căci îşi aminti că şi de la depou fuseseră arestaţi şase oameni.

— Aproape că uitasem — şi Tania se lovi peste frunte. Ai noştri vă sfătuiesc să vă luaţi un nume conspirativ.

Cu o mişcare devenită tic, Nálepka îşi împinse ochelarii mai sus şi aruncă o privire pătrunzătoare, caldă, asupra fetei :

— Găseşte ceva, Tania !

Fata se înroşi şi-şi plecă ochii. Încet, ca şi cum ar fi vorbit numai pentru sine, ea răspunse :

— Eu am şi găsit, dar ai noştri vor ca alegerea s-o faceţi chiar dumneavoastră...

— Ce nume ai propus ?

Se lăsă o tăcere adîncă ; se auzea doar tic-tac-ul monoton al ceasului de perete ; în ungherul de lîngă vatră scîrţîia dulapul alb de bucătărie.

— Hai, spune odată, nu te fîstîci — o încurajă Nálepka pe fată, ca pe un copil.

Tania stătea înaintea lui, făcînd feţe-feţe. Nici ea nu înţelegea de ce o tulbură atît prezenţa căpitanului. Era foarte supărată pe sine însăşi : de ce se pierde atît de uşor cu firea ? Pentru nimic în lume nu şi-ar fi ridicat capul. Apoi şopti :

— Repkin.

Nálepka luă poziţie de drepţi, îşi lovi călcîiele, şi ochii îi străluciră.

— La ordin, Tatiana Ivanovna — spuse şi salută glumeţ. Raportează Repkin !

— Bine, am să le spun tovarăşilor. Tania privi cu o indiferenţă prefăcută spre căpitan. Dar nici nu sfîrşi aceste cuvinte, şi inima îi fu cuprinsă de o nelinişte ciudată. Trebuie să plec la depou — încheie ea şi se ridică.

Se tulbură şi mai mult văzînd că Nálepka se aşază pe un scaun de bucătărie.

— Mai rămîi, Tania — spuse el cu o privire serioasă — am atît de rar prilejul să stau de vorbă cu dumneata. Şi, ca şi cum i-ar fi fost teamă că fata va pleca totuşi, începu să vorbească repede : Ştii, Tania, ce m-a impresionat aici, la voi, din prima clipă ? Femeile ! Nu mă înţelege greşit — spuse el zîmbind din colţul gurii, cînd văzu că fata se-nroşeşte. Femeile de aici sînt mult mai independente, mai curajoase decît la noi.

Tania îşi puse mîinile pe genunchi şi dădu din umeri.

— Ştiţi, cauza este, în parte, războiul. Şi apoi, la noi există egalitate în drepturi.

— Asta nu-i încă totul. Şi la noi femeile au diferite drepturi, cu toate acestea nu îndrăznesc să gîndească independent, să ia hotărîri. Între timp îşi umplu pipa, o aprinse, trase cu plăcere fumul şi, pe neaşteptate, îi puse Taniei următoarea întrebare : Cînd ai început să înţelegi ce anume dă de fapt sens vieţii omeneşti ?

— Cînd ? Cum să vă spun ? Da, foarte devreme — răspunse fata. Apoi, ca o lămurire, adăugă : Ştiţi, aceasta face parte din educaţia noastră : tata, şcoala, Comsomolul...

— Da, aşa e — o întrerupse Nálepka. Acesta este marele dumitale avantaj.

Îşi sprijini bărbia în palmă, iar gîndurile sale zburară departe, peste munţi şi văi, în îndepărtata sa patrie de la poalele munţilor Tatra ; zburară către anii adolescenţei sale. Amintirea reînvie în faţa sa nenumăratele nopţi albe, cînd, ca student, iar mai tîrziu, ca tînăr învăţător, stătea adesea pînă-n zori aplecat deasupra cărţilor.

— Tania — spuse el peste puţin timp, cu privirea visătoare îndreptată încă spre depărtări — nici nu-ţi poţi închipui cît de greu, prin ce muncă amarnică a trebuit să-mi croiesc drum către cunoaşterea adevărului. Pe noi ne-a amăgit şcoala, şi cărţile ne-au dus pe-un drum greşit — într-un cuvînt, au creat doar un haos în capul nostru. Ştiu că par ridicol — oftă el — dar uneori am impresia că scurta mea viaţă cuprinde istoria întregii omeniri, cu toate străduinţele şi căutările ei.

De sub sprîncenele ei negre, încruntate, Tania îl privea cu înţelegere. Sorbea cu nesaţ toate cuvintele bărbatului şi, privindu-i buzele întredeschise, dinţii albi şi puternici, înţelese că doreşte, din tot sufletul, ca el să-şi continue povestirea, să-i vorbească mult, mult de tot.

— Am crezut în puterile cereşti — continuă Nálepka cu un zîmbet ironic. Am crezut şi în diavoli. Mă rugam, ba studiam chiar şi învăţăturile budiste. Se ridică, îşi puse pipa pe scrumieră şi, cu mîna în buzunar, se apropie de sobă. Într-o zi mi-a căzut în mînă „Capitalul" lui Marx. Şi abia atunci, deşi aveam douăzeci şi patru de ani — rostise „douăzeci şi patru" mai apăsat — numai atunci a început să mi se lumineze mintea. Fireşte, n-am înţeles prea multe din cele cuprinse în această carte. Se apropie de Tania şi zîmbi cu amărăciune, de parcă i-ar fi fost milă de el însuşi : Era un timp cînd credeam că numai

ţăranii sînt nedreptăţiţi şi că industria îi asupreşte. Şi ştii — aici îşi înălţă capul — mai tîrziu, citind despre colhozuri, mă gîndeam să fac o călătorie de studii aici, la voi. Fireşte că n-am reuşit. Izbucni în rîs şi adăugă : Am calculat chiar cît pămînt ar cîştiga Slovacia dac-ar fi arate toate răzoarele !

Tania nu-şi putu stăpîni rîsul, cu toate că ochii ei trădau că înţelege cu desăvîrşire raţionamentul lui Nálepka. Spuse rîzînd :

— Hei, la noi e pămînt destul !

Nálepka se aşeză pe scaun, dădu din mînă şi se aplecă spre Tania :

— Lăsînd gluma la o parte, generaţiei noastre i-a trebuit multă trudă pentru a înţelege ceea ce la voi a devenit ceva de la sine înţeles.

Tania ar fi ascultat la nesfîrşit cuvintele lui. Simţea că-i vorbeşte un suflet deschis, cineva care se află foarte aproape de inima ei. Dar uşa se deschise şi prin deschizătură îşi băgă capul Benko, ordonanţa lui Nálepka.

— M-a trimis domnul sublocotenent Pavlík — spuse gîfîind, dar se opri, uitîndu-se neîncrezător spre Tania.

— Poţi vorbi liniştit — spuse Nálepka, apropiindu-se de el.

Benko raportă în şoaptă :

— Comandantul german ştie că azi-noapte domnul căpitan a fost pe-acolo.

Inima lui Nálepka bătu mai tare. Îi ceru scuze Taniei că trebuie să plece şi ieşi, urmîndu-l pe Benko.

Tania rămase singură în bucătărie. Se aşeză pe un scăunel, gîndindu-se la cele auzite. Ar fi vrut să-l mai întrebe multe pe căpitan despre viaţa din Slovacia, dar soldatul acesta le întrerupsese discuţia. N-a înţeles ce-a spus, dar a băgat de seamă că pe Nálepka vorbele soldatului îl neliniştiseră.

Cînd auzi portiţa grădinii trîntindu-se, sări în picioare şi se aplecă pe fereastra pe jumătate deschisă. Îi văzu mergînd în susul străzii. Privi multă vreme în urma lor, pînă ce dispărură după case ; apoi se întoarse la masă, unde, pe scrumieră, stătea pipa uitată de Nálepka.

O luă drăgăstos în mînă şi o răsuci cu grijă între degete, ca pe un lucru extrem de delicat, fragil. Şi din nou i se aprinseră în obraji trandafiri roşii...

18

Marele Fritz îl conduse pe Nálepka în faţa unei case dărăpănate, cu etaj. Cînd intrară în grădina cu copacii tăiaţi, santinela germană se opri din mestecatul seminţelor de bostan şi luă poziţie de drepţi.

Fritz arătă cu mîna spre o fereastră de la parter :

— Acolo locuieşte domnul locotenent !

În loc de mulţumire, Nálepka dădu doar din cap şi dispăru pe coridorul întunecos. Bătu multă vreme în uşă pînă ce în broască se răsuci o cheie. Locotenentul Braunias scoase capul şi pe faţă îi apăru un zîmbet forţat.

— A, dumneata erai ? Intră !

Fără să-i întindă mîna, Nálepka intră în cameră. Privirea sa plină de ură se fixă asupra feţei palide a lui Braunias.

— Comandantul dumitale ştie ce s-a întîmplat — spuse pe un ton măsurat, dar fără să-şi ia ochii de la locotenent. Prin urmare, dumneata ai aruncat totul asupra mea !

— N-ai dreptate, căpitane — răspunse Braunias, clătinînd din cap şi înroşindu-se puţin. I-am raportat doar ceea ce ne-am înţeles : că în clipa cînd am ajuns acolo, închisoarea era goală.

Nálepka se aşeză pe marginea unui scaun, aruncă o privire fugară asupra covorului caucazian multicolor şi mormăi supărat :

— Pînă la urmă, voi avea încurcături din cauza dumitale. Cu toate că dumneata ai fost cel care a deschis uşile închisorii.

Braunias se învîrtea în jurul mesei ca un tigru în cuşcă. Îşi pusese mîinile la spate şi-şi muşca buzele, vrînd parcă să-şi înfrîneze în felul acesta furia amestecată cu desperare. În zadar căutase Nálepka, încă în noaptea aceea, să-l convingă că în timp ce el discuta cu santinela, Braunias descuiase uşa depozitului, eliberîndu-i pe partizani. Ştia că băuse mai mult decît trebuie, dar nu-şi amintea nimic cu exactitate. Totuşi avea vaga impresie că Nálepka fusese instigatorul. În inima lui se cuibărise bănuiala.

— Dracu' ştie pe sufletul căruia dintre noi apasă această poveste urîtă.

— Nu fi ridicol, locotenente ! îi închise gura Nálepka. Eu n-am fost beat !

Braunias aprinse o ţigară. Trăgea lacom în piept fumul aromat, apoi strivi ţigara între degete şi o aruncă pe covor. Nici nu simţi măcar că-şi arsese degetele. În mintea sa se trezi amintirea unei adunări furtunoase a Hitlerjugend-ului. În acea adunare, petrecută cu nouă ani în urmă, fusese descoperit un comunist camuflat în rîndurile organizaţiei.

— Nici dracu' n-o scoate la capăt cu dumneata — spuse, ridicînd din umeri.

Nálepka făcu un gest plictisit din mînă.

— Cu mine să nu joci teatru, locotenente ! Spune, cine m-a denunţat !

— Îţi aminteşti, căpitane, că ţi-am vorbit nu de mult de un oarecare Binenko. Acela i-a dus maiorului o scrisoare cum că noi am umblat aseară pe acolo.

— Binenko, Binenko — repetă Nálepka încet şi se ridică.

Îi întinse mîna lui Braunias şi ieşi în stradă.

De după colţul unei căsuţe noi de lemn, cîţiva copii se uitau pe furiş şi, cînd îl zăriră, o luară la fugă cît îi ţineau picioarele. Nálepka îşi privi cu dezgust uniforma şi în sufletul său glasul ostaşului dornic să lupte pe faţă acoperi o clipă celălalt glas, care parcă-i şoptea : „Rezistă, loveşte-i, izbeşte-i de aproape atîta timp cît va fi cu putinţă !"

Pînă cînd va trebui să mai joace această comedie dezgustătoare ? Oare va reuşi ca pînă la plecarea lor din Ovruci să-şi convingă soldaţii să treacă la partizani ? Fir-ar să fie de treabă !... E drept, n-au nici un chef să fie pe placul fasciştilor, dar deocamdată n-au nici curajul să întoarcă armele împotriva lor. Pînă nu-i va convinge, nu poate fi vorba să treacă la partizani.

Traversă o stradă îngustă şi ajunse la comandamentul regimentului. Aşa ! Acum ştie cel puţin cum se numeşte denunţătorul aflat în solda nemţilor. Braunias amintise ieri că Binenko lucrează în depoul feroviar. Trădătorul ăsta trebuie înlăturat ! Dar cum ? Poate că cel mai bun lucru ar fi să-l cheme aici, apoi să ordone să fie dus în pădure şi împuşcat acolo. Sau poate că ar fi mai bine să-l predea partizanilor ? Căci e totuşi vorba de un cetăţean

sovietic. Hotărî în orice caz că nu va lăsa lucrurile să tărăgăneze. Binenko e un denunţător — la urma urmei, indiferent al cui glonte îl va trimite pe lumea cealaltă.

Din clădirea comandamentului ieşi sublocotenentul Pavlík. Mergea cu mîinile în buzunare, fluierînd încet. Cînd îl văzu pe Nálepka, îi ieşi în cale şi începu să-i povestească plin de vervă :

— Închipuie-ţi, Jano, la ce concluzie am ajuns azi-dimineaţă. Am făcut o comparaţie între cultura nemţilor şi cea a locuitorilor de aici. Rezultatul este că cei de aici sînt cu mult superiori. Ce mă priveşti aşa ? Ascultă-mă, am redactat cîteva întrebări scurte. Din geografie şi istorie. Prima încercare am făcut-o cu doi ofiţeri germani — catastrofă curată ! Fetiţa la care locuieşti tu ştie mai mult decît oricare din ei. Sînt nişte îngîmfaţi !

Nálepka clătină din cap. Nu ştia ce să facă, să rîdă sau să se supere. Îşi scoase chipiul, îşi trecu degetele prin păr şi suspină :

— Nu-ţi găseşti o ocupaţie mai inteligentă ? Pierzi timpul cu fleacuri, iar eu nici nu ştiu unde mi-e capul de-atîta treabă. Ascultă-mă : trimite-l de îndată pe Čaplovič să mi-l aducă pe Binenko de la depoul feroviar ! Îşi scoase pipa din buzunar. Mă, filozofule, mă, bagă-ţi bine în cap, îl cheamă Binenko ! Încă ceva, Vlado. Repartizează ca santinele, mîine la miezul nopţii, în sectorul „Kriváň", pe Dvorský şi pe Mrázik. Ai înţeles ?

Pavlíc salută puţin cam supărat şi plecă. Nálepka îşi aprinse pipa şi privi lung după el. Fumul pipei îl liniştea. În Mrázik şi Dvorský poate avea încredere, ei nu stau să filozofeze. Are gărgăuni acest Vlado, curat gărgăuni ! Îşi pierde timpul cu examinări. O pune pe Tania să-i răspundă la întrebările lui. Dacă ar cunoaşte-o cu adevărat, ar şti şi fără asemenea prostii cu cine are de-a face.

Intră îngîndurat în biroul său. Benko tocmai vorbea cu cineva la telefon.

— Ne cheamă depozitul — raportă acesta şi-i dădu receptorul lui Nálepka. Domnul locotenent Lieskovan cere nişte cartuşe.

Ţinînd în mînă receptorul legat cu un şnur lung, Nálepka se apropie de masa sa de lucru şi strigă în telefon :

— Alo ! Aici vorbeşte ofiţerul aghiotant al comandantului. Eliberaţi de îndată trei mii de cartuşe... Bineînţeles ! De asemenea, şi medicamentele, conform notei... Cum?

Da, din ordinul meu!... Bine!... Locotenentului Lieskovan, personal.
Puse receptorul pe furcă, rupse o foaie din blocul ce zăcea pe masă şi mîzgăli pe ea la iuţeală, cu creion chimic: „Ia în primire lucrurile. Aşteaptă ordinele mele. Jano".
— Asta o duci lui Lieskovan!
Îndată ce Benko dispăru pe uşă, Nálepka se aşeză la masa sa de lucru, dar, auzind paşi pe culoar, trase repede un sertar în care, deasupra hîrtiilor, se găsea un revolver masiv. Desigur că e Binenko... Aceasta va fi cea mai bună metodă de rezolvare... După aceea va raporta că a făcut-o din autoapărare.
Uşa se deschise şi în birou intră Saşa, cu părul numai onduleuri. Nálepka îl privea stupefiat. Era atît de nerăbdător să-l vadă pe Binenko şi, iată, tocmai acum, dracu-l aduce aici pe acest nu ştiu ce al Taniei. Naiba ştie ce îi e de fapt Taniei acest băieţandru... Iubit? Prieten?
Se apropie puţin cam încurcat de Saşa, îi întinse mîna şi-l întrebă:
— Te-a trimis Tania la mine? Poftim, ia loc!
Saşa nu se simţea în apele lui. Îl privea pe Nálepka. fără să priceapă ce voia acesta.
— Tania? Nu! Unul din soldaţii dumneavoastră a venit după mine; spunea că doriţi să-mi vorbiţi...
— Dumitale?
Nálepka se încruntă. Îşi înălţă sprîncenele şi-i aruncă o privire care nu mai era de loc binevoitoare. O clipă rămase ca opărit.
Apoi se întoarse brusc, păşi la masa sa de lucru şi deschise sertarul. Fără să stea pe gînduri, scoase de acolo revolverul, ridică siguranţa şi vîrî arma în toc.
Saşa urmărea încordat mişcările lente, precise, ale căpitanului şi, neştiind ce să creadă, zîmbea.
„De-ar fi numai o confuzie", dorea în sinea lui Nálepka şi, fără măcar să-l privească pe băiat, îl întrebă:
— Pe dumneata te cheamă Binenko? Nu ţi-am cunoscut pînă acum numele de familie.
— Da — răspunse Saşa.
Mîna sa, sprijinită pe spătarul scaunului, tremura.
— Ai fost eliberat ieri de nemţi, nu-i aşa?
Saşa dădu din cap, iar în ochii săi albaştri, spălăciţi, se ivi spaima. Nálepka îşi frecă tîmplele. Să-l împuşte? Nu, prin aceasta i-ar pricinui cu siguranţă o mare durere

Taniei. Şi apoi — cum i-ar putea explica mai tîrziu fetei?
Cu pumnii strînşi, ieşi pe culoar, unde Čaplovič aştepta lîngă uşă.
— Ascultă — îi şopti Nálepka — cînd se întoarce Benko, îl conduceţi pe acest om la Pokalov, la casa cu numărul şapte. Acolo îl căutaţi pe Bondarenko şi-i transmiteţi acest bilet. Şi, zicînd acestea, rupse din carnetul său o foaie şi scrise pe ea cu litere cirilice: „Vi-l trimit pe denunţător. Repkin". Dar aveţi grijă de el, nu cumva să fugă!
Nálepka se opri în prag şi închise pentru o clipă ochii. Întrebarea: „Ce va spune Tania cînd va afla?" îi apăsa sufletul ca o cumplită povară.

19

Benko rămase lîngă şinele de cale ferată, iar Nálepka se grăbi spre ghereta de pază, situată ceva mai jos de pod. Din depărtare, locomotiva venea în goană spre pod, trăgînd după ea un singur vagon de marfă. O ploaie de scîntei ţîşnea din coşul locomotivei. Punctele strălucitoare roiau cîteva clipe prin aer, apoi erau brusc înghiţite de întuneric.
Ochiul verde al unui semafor clipi des, şi garnitura trecu în viteză prin faţa lui Nálepka. Apoi, încetinind, trecu peste pod.
Scînteile se stinseră şi, curînd, zgomotul roţilor se pierdu în depărtare. Scînteierile milioanelor de stele se răsfrîngeau de pe bolta cerului; greierii ţîrîiau încet în noaptea călduţă. Nálepka tuşi zgomotos şi zgîlţîi uşa gheretei.
— Dormiţi? strigă el.
Din gheretă ieşi de îndată Dvorský şi luă poziţie de drepţi:
— Facem de pază, domnule căpitan...

Îndată apăru şi Mrázik. Ţinea puşca în mînă şi raportă încet :
— Ordinul este să rămînem în gheretă, domnule căpitan...
— Şi dacă ar fi venit nemţii ? îl întrerupse Nálepka.
Dvorský se scărpină după ureche şi rînji şiret :
— Apoi, eu pe neamţ îl recunosc de departe, după mers. Şi-apoi v-am văzut şi prin fereastră că veniţi. Se îndreptă, îşi mişcă gîtul şi adăugă : Discutam tocmai de unde or fi avînd nemţii atîtea tancuri.
— De unde, de unde — spuse Nálepka zîmbind. Doar întreaga Europă este încă în mîinile lor. Apoi se apropie de soldaţi şi le dădu, cu voce înceată, următorul ordin : Rămîneţi înăuntru. Numai cînd voi trage două focuri, începeţi să trageţi în direcţia pădurii, după care vă veţi retrage peste cîmp, spre drum.
— Adică din faţa partizanilor ? întrebă Dvorský.
Nálepka îi dădu un ghiont în umăr şi privi nervos în jur.
— Da, din faţa partizanilor. Împuşcăturile pot dura cel mult patru minute. Unul dintre voi să vină de îndată să raporteze.
— Am înţeles, domnule căpitan !
Cînd băieţii intrară din nou în ghereta de pază, Nálepka se uită la ceas şi porni de-a lungul şinelor. Pe pod apărură trei siluete. Nálepka avu un moment de ezitare : „Or fi ei într-adevăr ? Şi dacă-s nemţi ?"
Ştia că n-are timp de şovăire. Mai făcu cîţiva paşi, după care strigă :
— Stai ! Parola !
— Tatra ! mormăi o voce răguşită, de bas.
Nálepka respiră uşurat. Da, ei erau.
— Berlin ! dădu el răspunsul parolei.
Între timp, una din cele trei siluete, un bărbat în manta de piele, cu umeri largi, ajunse, şchiopătînd uşor, în apropierea lui Nálepka şi întrebă încet :
— Repkin ?
Noul nume avu o rezonanţă ciudată în urechile lui Nálepka. Suna plăcut, dar totodată neobişnuit. Simţea însă că-l apropie într-un fel de căpitanul Sitenko şi de Bondarenko, ceea ce îi umplea întreaga fiinţă de o emoţie plină de bucurie. Repetă ca un ecou :
— Repkin.

Sitenko îi strînse cu putere mîna :
— Te salutăm. În sfîrşit, ne-a fost dat să trăim şi clipa în care putem strînge mîna partizanului Repkin ! Ce părere ai, tovarăşe Bondarenko ?
— Preotul nostru susţine — spuse Bondarenko rîzînd, şi se întoarse spre Nálepka — că Dumnezeu e alcătuit din trei persoane, iar el din două. Pentru nemţi e popă, iar în ochii noştri — partizan. Cam aşa e şi cu dumneata !
Privirea lui Nálepka căzu pe legătura de sîrmă din mîna lui Bondarenko.
— V-aţi şi pregătit ?
— Da.
În timp ce ocoleau ghereta de pază, Bondarenko îi şopti la ureche :
— Am primit armele şi medicamentele. Dar acum nu ştim — şi ridică vocea — cui să-i mulţumim, lui Repkin sau căpitanului Nálepka ?
Nálepka îşi aprinse pipa, trase de două, trei ori, după care mormăi cu jumătate de gură :
— Pentru asta nu trebuie să-mi mulţumiţi.
Din pieptul său izbucni un suspin. Se văzu, în închipuire, călărind în fruntea patrulei de partizani pe cîmpul luminat de razele lunii. Da, ce n-ar da să nu mai fie nevoit să continue acest joc dublu. De-ar ajunge odată printre partizani, dar nu singur, ci cu întreg regimentul. Mergea fără să scoată un cuvînt, strîngînd pipa între dinţi ; la lumina chibritului aprins de Bondarenko, privi în ochii acestuia şi întrebă încet :
— Ce-aţi făcut cu denunţătorul acela ?
Bondarenko se înecă cu fumul amărui al ţigării, începu să tuşească şi se întoarse mirat spre Nálepka :
— Care denunţător ?
— Cel pe care vi l-au adus soldaţii mei. Încă ieri.
Sitenko se apucă cu amîndouă mîinile de cap şi înjură :
— Trăsni-l-ar o mie de trăsnete ! Dumneata l-ai trimis ? A căzut în mîinile trupelor bulbiste, ale naţionaliştilor. Ni l-au luat de sub nas.
— S-au dat drept partizani — îl întrerupse Bondarenko. Da, mi s-a raportat în sat că au fost văzuţi doi soldaţi slovaci împreună cu un civil...
Nálepka îşi muşcă buzele. Ce să facă acum ? Ar fi vrut să-şi tragă palme pentru că nu lichidase socotelile cu

individul acela atunci, pe loc... dar în fața ochilor îi apăru din nou chipul Taniei. În acest fel îi va veni mai ușor să-i povestească cele întîmplate. Dar nu încă deocamdată. Cu cît mai tîrziu, cu atît mai bine...

Sitenko șuieră printre dinți :

— O dată ce l-ai avut în mînă...

Nálepka își dădu seama că de fapt el singur era de vină. S-a purtat cu mănuși față de un trădător și astfel a stricat totul. Noroc că Benko n-a suflat nimic despre bilet pseudopartizanilor, ci l-a dus la locuința lui Bondarenko.

Nici n-ar fi putut săvîrși Nálepka un lucru mai rău. Ei, Tania, Tania ! Dar de ce să învinuiască fata ? Numai el singur purta răspunderea. Trebuia să fie mai hotărît, iar mai tîrziu i-ar fi putut explica Taniei totul. A vrut să se eschiveze de răspundere, dar viclenia sa nu a dus la nimic bun. I se păru că și Sitenko îl consideră un băiețandru neîndemînatic, stîngaci, și acest lucru îl durea foarte tare.

„O dată ce l-ai avut în mînă"... îi răsunau încă în urechi cuvintele acestuia, pe cînd se întorcea călare, împreună cu Benko. Pistolul automat îi apăsa umărul de parcă ar fi avut sute de kilograme. Se uita indispus la ceas. Transportul va sosi peste zece minute.

— Mișcă-te mai repede ! se răsti la Benko, vrînd parcă să-și descarce asupra acestuia toți nervii.

După patruzeci-cincizeci de pași, se opriră. Nálepka își scoase pistolul și trase de două ori în aer. Dinspre pod se auzi de îndată o puternică răpăitură de pușcă. Nálepka numără în gînd secundele, și cînd îi văzu pe Dvorský și Mrázik trăgînd într-una, se apropie și începu să fugă în fața lor, de-a curmezișul cîmpului, în direcția șoselei ce ducea la Ovruci.

Din gara Ovruci ieșea pufăind o locomotivă. Străbătea greoi, leneș, cîmpia, sigură de sine, așa cum calcă proprietarul pe pămîntul său. Pieptul ei larg de fier străbătea întunericul dens, negru ca smoala. În spatele locomotivei, ca o imensă coadă, șerpuiau cîteva zeci de vagoane-platformă, pe care se conturau, pierdute în întunericul nopții, siluetele tancurilor.

Nálepka se opri la marginea șanțului. Văzu că din sectorul învecinat aleargă spre Mrázik, care trăgea într-una, soldați germani. „Cu atît mai bine, se gîndi el în sinea lui, cel puțin vor exista și martori ai împușcăturilor."

Scînteile zburau acum deasupra gheretei de pază. Locomotiva ajunse, huruind, pe pod. Trecură cu zgomot și cîteva vagoane. În clipa aceea, o explozie puternică făcu să se cutremure totul ; se auziră pînă departe trosnituri și pîrîituri. O coloană de flăcări de un roșu aprins țîșni spre cer, deschizîndu-se acolo sus ca un uriaș trandafir de foc ce lumina bolta.

Nálepka se piti în șanț, lîngă un stîlp de telegraf ; pe Benko, presiunea îl izbi de pămînt. Apoi se lăsă o liniște ca de mormînt. Întunericul părea acum și mai compact. Nálepka se ridică și ieși pe șosea. Lui Benko i se păru că fața căpitanului zîmbea.

Transportul se dusese pe copcă. Legătura feroviară era acum întreruptă.

20

Tania dădu buzna în camera lui Nálepka. Era foarte agitată. Trînti după ea ușa, străbătu dintr-o privire camera, apoi alergă de-a dreptul spre Nálepka.

— Ce s-a întîmplat cu dumneata, Tania ? Nálepka se ridică de pe scaun și puse cartea pe pervazul ferestrei. De ce ești așa de îngrozită ?

Tania stătea în fața lui cu capul ridicat, iar pe față avea o expresie ciudată, aproape rătăcită, ca și cum ar fi fost biciuită de o furtună de gheață. Nálepka n-o văzuse încă niciodată în această stare.

— Ce s-a întîmplat ?

Tania izbuti cu greu să spună doar atît :

— L-au împușcat.

Își mușca buzele, iar ochii i se umplură de lacrimi.

— Pe cine ? Spune odată !

Lui Nálepka îi înghețase sîngele în vine. Chiar ieri intervenise pe lîngă maiorul Hirner pentru Ivan Petro-

vici. Cineva îl denunţase pe învăţător că predă lecţii, în taină, copiilor.

— Pe un partizan — hohoti Tania.

Nálepka oftă uşurat.

— Închipuiţi-vă — începu Tania să vorbească — un sublocotenent neamţ le-a ordonat soldaţilor dumneavoastră să tragă. Am privit totul din curtea lui Soşenko. Soldaţii slovaci nici nu se mişcau. Priveau doar spre partizan, care stătea acolo, lîngă gard, dar nici unul nu-şi ridică puşca.

— Şi de ce n-a fugit?

— A luat-o la fugă — spuse Tania şi-şi desfăcu braţele. În zadar îi ameninţa cu pumnul ofiţerul neamţ pe soldaţii slovaci. Partizanul a strigat în urmă: „Împuşcaţi-l pe neamţ!" Neamţul şi-a scos revolverul... — aici Tania îşi acoperi faţa cu mîinile — şi închipuiţi-vă că nimeni n-a schiţat nici măcar un gest... Îşi şterse ochii cu batista şi, cu capul plecat, şopti: L-a împuşcat.

Nálepka închise fereastra şi, cu dinţii puternic încleştaţi, se apropie de masă. Ca o peliculă de film care se desfăşoară cu repeziciune, în faţa ochilor lui se înşiruiau chipurile familiare: Mrázik, Kováč, Dvorský, Čaplovič şi încă mulţi alţii, cărora nu le reţinuse numele. Simţea cum îi ard obrajii. Îi era ruşine în faţa Taniei de compatrioţii săi.

— Vezi, aşa sînt oamenii noştri — spuse el liniştit. Nu ridică arma împotriva ruşilor, dar n-au nici curajul să-l ucidă pe neamţ...

„Într-adevăr, aşa sînt, reflecta el în sinea lui. Dar aceştia nu sînt decît nişte simpli soldaţi. Eu însă? Ce-aş fi făcut eu în locul lor? Oare aş fi avut mai mult curaj?" Îl mustra conştiinţa şi o voce lăuntrică îi şopti: „Ar fi timpul să prinzi curaj!"

Tania observă privirea întunecată a lui Nálepka. Vru să-i îndrepte gîndurile în altă direcţie şi, cu ochii lăsaţi în pămînt, spuse:

— În primul moment credeam că e Saşa.

Nálepka deveni şi mai întunecat. Îşi vîrî mîinile în buzunare şi se aşeză pe colţul mesei. Faţa îi era aspră şi nemişcată, aproape împietrită; nici măcar nu clipea. Nu se putea hotărî să-i dezvăluie fetei adevărul despre Saşa.

— Semăna cu el?

Tania suspină:

— Da. Dar numai la prima vedere. Ce bine că Saşa se află printre partizani. Ar trebui să mă duc după el — adăugă ea oarecum fără convingere, de se sperie şi ea de rezonanţa rece a propriului său glas. Dar ai noştri vor să rămîn pe lîngă regimentul dumneavoastră...

— Este un lucru cît se poate de înţelept, Tania — o întrerupse brusc Nálepka şi privirea i se îmblînzi. Mai cu seamă din punctul dumitale de vedere!

Cuvintele sale exprimau atîta certitudine, încît Tania se linişti... Nálepka îi întinse un plic verde.

— Dacă tot eşti repartizată la noi, fii bună şi predă asta lui Benko. E o scrisoare pentru mama mea.

Îndată ce Tania închise uşa după ea, Nálepka se prăbuşi pe un scaun. Gîndurile sale se învîrteau într-una în jurul lui Saşa.

— Tania, Tania!

Izbi cu pumnul în masă; fruntea îi era brăzdată de cute adînci. Stătu multă vreme nemişcat, apoi se ridică, îşi puse chipiul pe cap şi plecă la comandament. Ici-colo, trecătorii îl salutau cu plecăciuni. Pe drum îl opri şi bătrînul Soşenko şi, cu ochii plini de lacrimi, îl rugă să nu plece din Ovruci.

Curînd intră în biroul său, dar nici nu se aşeză bine la masa de lucru, că pe culoar se auziră paşi milităreşti şi cineva bătu energic în uşă. Nálepka se ridică.

— Intră!

În deschizătura uşii se ivi statura masivă a maiorului Hirner. Îşi scoase mănuşa din piele de căprioară, trînti uşa şi îi întinse mîna lui Nálepka.

— Să trăiţi, domnule maior — spuse Nálepka în germană. Şi, mirat, se întrebă în sinea-i: „Ce dracu' caută la mine comandantul german?" Poftiţi, luaţi loc — continuă el şi trase mai aproape un scaun, iar după ce se aşezară amîndoi, adăugă politicos: Cu ce vă pot fi de folos, domnule maior?

Hirner îşi freca cu palma cicatricea de pe faţă. Nálepka ştia că atunci cînd maiorul îşi pipăie cicatricea, ceva nu e în ordine. Într-adevăr, maiorul îl măsura cu o privire extrem de îngrijorată:

— Nu-l găsesc nicăieri pe locotenent-colonelul Žiak — începu el. Vin la voi cu două probleme. Mai întîi, un grup de soldaţi slovaci a refuzat azi-dimineaţă să execute

ordinele noastre. Trebuiau să împuşte un bandit. Se pare că soldaţii dumneavoastră sînt partizanii numărul doi.

— Asta nu, domnule maior! protestă Nálepka. Ostaşii noştri sînt în general buni soldaţi. Desigur însă — şi ridică din umeri — se găsesc printre ei şi bandiţi.

— Şi încă în număr mare! îl întrerupse maiorul Hirner. Sau sînt nepăsători! Sări de pe scaun şi izbucni: E de-a dreptul scandalos! Podul a fost aruncat în aer sub nasul lor!

— Ancheta e în curs, domnule maior — răspunse liniştit Nálepka. Ceea ce se ştie deocamdată este că santinelele noastre s-au retras numai după o luptă violentă. Şi că au cerut de îndată întăriri.

Maiorul Hirner se aşeză din nou pe scaun şi îşi puse cotul pe masă. Cu degetele sale lungi, îngrijite, trase spre el scrumiera de bronz şi se porni s-o răsucească nervos pe masă. Asta îl mai linişti puţin. Examină cu interes uniforma curată, bine croită, a căpitanului Nálepka, mîna sa îngustă, faţa uscăţivă. Nici barba nu-l mai supăra. Pe zi ce trecea avea o încredere tot mai mare în căpitan şi spera că acest ofiţer destoinic va face ordine printre trupele slovace.

— Trebuie să procedezi mai cu hotărîre, căpitane — spuse el cu bunăvoinţă paternă. Căci energia se potriveşte de minune cu firea dumitale! Mai multă fermitate! Goni o muscă obraznică şi adăugă: Cealaltă chestiune se referă însă la un lucru şi mai important, cu toate că eu nu sînt poliţist, ci doar soldat.

Curiozitatea lui Nálepka creştea din ce în ce. Urmărea încordat faţa maiorului, care trăda o mare dezorientare. Privea cicatricea lată, pe care degetele maiorului o mîngîiau cu o deosebită gingăşie. Se sprijini puternic de spătarul scaunului şi spuse doar atît:

— Vă rog, domnule maior.

Hirner îşi trase mîna de pe faţă şi pocni din degete.

— Nu ştii cine poate fi acest Repkin? Îşi aţinti privirea pe faţa lui Nálepka şi şuieră: Blestemată istorie!

Pe căpitan îl străbătu un fior rece. Îşi lăsă capul pe spate şi închise o clipă ochii. I se părea că stă pe marginea unei prăpăstii fără fund. Era pregătit la orice, numai la această întrebare nu. Fusese oare trădat? Dar cine aflase despre el? Nu, asta nu era cu putinţă.

Tuşi forţat, ca să cîştige timp. Cîteva clipe îi fură de ajuns ca să-şi recapete prezenţa de spirit şi, de astă dată, fu el cel care pune întrebări:

— Ce fel de Repkin? Aţi spus Repkin, nu-i aşa?

— Da, aşa-l cheamă.

Nálepka se gîndi că maiorul vrea poate să-l încerce, dar răspunse cu sînge rece.

— N-am idee, domnule maior.

Maiorul se indispuse vădit, dar nu-şi pierdu speranţa. În aşteptare, privirea sa rămase aţintită spre buzele lui Nálepka. Nădăjduia de la el un ajutor.

— Cred, domnule maior — continuă Nálepka, şi vocea lui suna ferm — că respectivul trebuie să fie vreun rus. Acesta este desigur un nume conspirativ, nu-i aşa?

Maiorul dădu din mînă; se vedea că se frămîntă, dar gîndurile îi erau încîlcite.

— Nu... adică da! se rectifică el. Sub acest nume se ascunde un spion bolşevic. Dar nu prea cred să fie rus... După toate probabilităţile e slovac.

— Slovac? făcu pe miratul Nálepka... Dar acesta este un nume curat rusesc! Dacă totuşi ar fi aşa — spuse căpitanul îndreptîndu-se — îl voi descoperi, domnule maior!

— Rezultatul să mi-l raportezi direct mie. Nu prin Braunias. Ştii, locotenentul ăsta e un îngîmfat şi un ambiţios. E mai mult politician decît soldat... Şi, vorbind între patru ochi — aici se aplecă spre Nálepka — n-aş putea spune că te simpatizează în mod deosebit...

Nálepka zîmbi şi şopti:

— Cred că nici pe dumneavoastră, domnule maior!

Maiorul clipi din ochi. Ar fi dorit mult să-i împărtăşească lui Nálepka toate grijile şi necazurile sale. Că partizanii acţionează fără întrerupere, iar soldaţii slovaci nu fac nici două parale, cu toate că printre ei sînt şi germani din Slovacia. Şi, principalul, că nu izbuteşte să afle cine este Repkin. Cu toate că şi comandantul diviziei s-a interesat de acesta. Da, ofiţerii săi ar fi procedat mai înţelept dacă ar fi tăcut în privinţa lui Repkin. Cît despre faptul că Braunias nu prea-l simpatizează, asta auzise el din mai multe părţi. Dar poate oare să-l intereseze pe un maior simpatia unui oarecare locotenentaş fluşturatic? Nu face să-ţi pierzi timpul cu aşa ceva. Temelia Reichului sînt ofiţerii activi, nu politicienii zgomotoşi!

— Peste puţină vreme vor veni alţii să ne schimbe din acest cuib blestemat — spuse el în timp ce-şi trăgea mănuşile. Dar vom rămîne totuşi vecini. Eu voi fi la Ielsk, iar voi... — îşi scoase din buzunar un carnet şi-l răsfoi neîndemînatic — iar voi la Kop-ci-e-vici... Ptiu, aproape că-ţi scrînteşti limba pînă ce-l pronunţi ! Bătea nervos cu palma în spătarul scaunului, apoi clătină din cap şi suspină : Ei, da, Repkin, Repkin...

URMÎND ÎNDEMNUL INIMII

Simt că nici nu doresc fericire mai mare decît să-mi văd patria liberă...

**Cuvintele lui Ján Nálepka
către A. Sijan.**

11

Trecuseră două săptămîni de cînd regimentul 101 de infanterie slovac fusese mutat în Bielorusia, în sătucul Kopcievici. Nemţii ocupînd jumătatea de jos a satului, grosul soldaţilor slovaci fu nevoit să-şi găsească adăpost sub corturile de campanie ridicate în partea de sus a satului. Dar şi aici, în Bielorusia, trăiau oameni la fel cu cei din Ucraina, şi ostaşii se împrietenită repede cu ei.

Satul se afla pe importanta linie ferată Gomel-Minsk ; printre căsuţele de lemn împodobite cu ferestre vopsite în alb străbătea din ambele părţi adierea înmiresmată a codrilor. Din pădure se revărsa mirosul brazilor zvelţi, care-şi înălţau fruntea deasupra coroanelor de frunziş ale stejarilor seculari, cu rădăcinile lor înfipte adînc în terenul mlăştinos. Aceşti codri seculari erau plini de miresme şi de umezeală, iar foşnetul neîntrerupt al frunzelor era acompaniat de zgomotul liniştit al aripilor milioanelor de ţînţari.

Oamenii erau cît pe ce să fie înghiţiţi de ţînţari. În zadar soldatul Mrázik îşi îndesa acum pipa cu mahorcă ; nici acest fum usturător nu-l apăra de atacurile în masă ale sugătorilor de sînge. Şi ţiriiau cu glasuri greţoase, subţiri, ca de sticlă, în jurul urechilor ; cum începea să se lase amurgul, îi cădeau pe faţă şi-l înţepau.

— Spurcăciuni blestemate — ocărî el, în timp ce se apăra neîndemînatic.

Intră în ghereta de scînduri, cu acoperiş de paie, de lîngă şine. Odinioară fusese cabina acarului, dar în prezent era ocupată de postul de pază. Mrázik scotea din gură nori de fum atît de deşi şi de usturători, încît Dvorský începu să tuşească aprig, gata-gata să se înnăbuşe.

— Nici cu gaz nu-i nimiceşti pe blestemaţii ăştia de ţînţari — mormăi Mrázik.

— Cel puţin ne mai distrăm o leacă cu ei — spuse Dvorský.

Mrázik se scărpină cu sete pe ceafa acoperită cu păr des, apoi la subsuoară, îşi ridică bărbia prelungă, slabă şi şuieră printre dinţi :

— Te poţi umple de păduchi în corturile astea. Bine că ne-am găsit cameră.

— Azi-dimineaţă, doi recruţi cu caş la gură au pus fiecare cîte un păduche pe lama baionetei — povesti rîzînd Dvorský şi gropiţele din obraji i se adînciră — şi au organizat un concurs al cui păduche soseşte mai repede la celălalt cap al baionetei. Ai auzit cum îl mai apăra pistruiatul acela pe Tiso !

— Lepădături ! rosti cu furie Mrázik şi-şi scoase capul pe fereastra spartă.

Discul sîngeriu al soarelui dispăruse în spatele codrilor. Pe bolta senină a cerului se stingea încet roşeaţa amurgului. O siluetă cenuşie se apropia pe fîşia îngustă de cîmp ruginiu, unde se cocea hrişca.

— Un hitlerist — mormăi Mrázik, iar Dvorský, ghemuit pe un buştean, sări ca ars.

— Porcii — şuieră acesta şi-l apucă de mînecă pe Mrázik. Ascultă, Ondriš, ce mai tura-vura... Spune, ai cartuşe destule ?

Mrázik îşi băgă mîna în buzunar şi-l privi, fără să priceapă, pe Dvorský, care-şi tot lingea buzele uscate şi nu-şi lua ochii de pe cîmp.

— Am vreo şase.

— Eu am o bucată de cîrpă şi sîrmă.

Îşi încărcă puşca, îngenunche lîngă ferestruie şi, reţinîndu-şi respiraţia, lipi patul armei de faţa sa aprinsă.

— Se duce la post, lua-l-ar naiba cu tot neamul său ! spuse Mrázik, clătinînd din cap.

— Ce-o fi, o fi — şopti Dvorský. Apoi adăugă, mai vesel : Uită-te bine la el !

În clipa aceea apăsă pe trăgaci. Împuşcătura răsună. Silueta în uniformă cenuşie îşi desfăcu braţele şi se prăbuşi pe loc, parcă tăiată cu coasa.

Mrázik făcu ochii mari şi rămase în picioare, încremenit, în pragul gheretei. Simţi parcă un cîrcel în picioare, care cedă însă încetul cu încetul, ca atunci cînd sîngele începe să circule în membrele îngheţate. Apoi respiră uşurat şi rînji :

— L-ai nimerit straşnic! Repede, completează-ţi încărcătura de cartuşe — şi-i întinse, cu faţa devenită serioasă, un cartuş. Poate că o vor cerceta!

Pe Dvorský îl trecu o sudoare rece; mîinile îi tremurau.

— Ţine, trage-o prin ţeavă — şi-i aruncă lui Mrázik o bucată de cîrpă legată de-o sfoară, iar de sub grindă scoase o sîrmă groasă şi lungă.

Mrázik începu curăţirea armei cu atîta zel, încît sudoarea îi acoperi şi creştetul capului; lustrui pînă şi închizătorul, apoi rezemă arma de zid.

— Luceşte ca oglinda — spuse el suflînd greu. E curată ca lacrima. Da, la fel de curată. Deodată se îndreptă din şale şi adăugă: Spune, de la cine ai învăţat asemenea drăcovenii?

— Drăcovenii? se indignă Dvorský. De jumătate de an îmi bat capul cum să le fac rău!

Se aşezară pe buşteanul din faţa gheretei şi Dvorský îl privi pe Mrázik, vrînd parcă să-l întrebe: ei, şi-acum ce ne facem? La început îi trecuse prin minte s-o ia din loc, de-a dreptul prin pădure, dar cuvintele lui Mrázik: „E curată ca lacrima“ îl liniştiseră. Nu vor putea descoperi cine a tras.

— Aha, ne vine schimbul — spuse trăgîndu-l pe Mrázik de mîneca bluzei. Doi boboci!

Pe drumul nisipos care traversa întinderea mlăştinoasă alergau spre ei doi recruţi, îngroziţi de moarte. Primul, un flăcăiaş cu faţa nerasă, de statură mijlocie, avea sub ochi o umflătură albastră-violetă. Dvorský abia îşi putu stăpîni rîsul: erau cei doi hîtri care organizaseră întrecerea păduchilor. Se sili însă să facă o figură serioasă. Hotărît lucru, îi plăcea acest recrut cu ochii umflaţi, pe nume Králik. Era abia de două săptămîni pe front, dar se şi luase la bătaie cu un neamţ. Pentru o fată. N-are importanţă rezultatul bătăii — principalul este că flăcăul are curaj.

— Aţi auzit împuşcătura? gîfîi Králik, agitat.

— Ei şi? ridică din umeri Mrázik şi arătă cu mîna spre ogorul de hrişcă. A fost împuşcat cineva. De partizani. Faţa i se lumină deodată şi el se îndreptă din şale: Dar voi trebuie să fi văzut!

— N-am văzut nimic — spuse celălalt recrut şi privirea îi alerga de colo-colo pe cîmp.

Mrázik se răsti la el:

— Nu minţi, idiotule, nu te dezvinovăţi! Degeaba suceşti şi răsuceşti lucrurile! Trebuie să fi văzut! Acum în zadar caşti ochii ăia urduroşi! Dacă or veni nemţi, spuneţi-le că aţi văzut trei partizani fugind înspre pădure. Altfel, mai ştii, ne-ar putea învinui pe noi.

Dvorský se ridică, se întinse de-i trosniră toate oasele şi-l bătu pe Králik pe umăr.

— Nu vă temeţi, vouă nu vă fac nici un rău partizanii. Dar acum duceţi-vă la hoitul acela... Ce-o fi, o fi; i-am văzut cu toţii pe partizani, e limpede... Iar noi ne ducem şi raportăm chestiunea.

Îl trase pe Mrázik de mîneca mantalei şi amîndoi ieşiră pe şosea. Cînd se apropiară de satul situat la mai puţin de doi kilometri, Dvorský îşi frecă mulţumit mîinile.

— Ei, ce e, tanchist vestit ce eşti? îi rînji Mrázik.

— Lasă-mă în pace! Nu mă zgîndări!

— Cu tancul tău ai ajutat la înnăbuşirea grevei minerilor din Handlova — continuă să-l înţepe Mrázik, ca să-şi arate superioritatea faţă de curajosul său camarad.

Dvorský aproape că-l străpunse cu privirea. Faţa îi ardea de ruşine, şi supărarea pe care i-o provocaseră cuvintele lui Mrázik îi evocă, dintr-o lovitură, trecutul întunecat. Şi, într-adevăr, îi era ruşine de trecutul său.

— Ştii — spuse el, deschizîndu-şi palma bătătorită, furios pe el însuşi — pe atunci eram încă prost, ca talpa cizmei; pur şi simplu ne-au mînat acolo. Dar acum...

Nu sfîrşi vorba, ci se posomorî şi-şi muşcă buzele.

— Dar azi nu te-ai mai lăsa tîrît, nu-i aşa, Martin? spuse Mrázik, căutînd să-l împace.

— Da, zău că nu! spuse Dvorský şi, privind cum păleau ultimele raze ale soarelui, îşi încleştă pumnii. Alaltăieri, soarele apusese la fel. Şi cam pe la vremea asta nemţii împuşcaseră un băieţel în mijlocul satului. Îl apucă pe Mrázik de umeri şi izbucni: Ăştia-s nişte fiare!

Deasupra lor, la mare înălţime, se auzi zumzetul unui avion. Ca şi cum cineva ar fi smuls un pumn de fulgi din trupul unei berze în zbor, în urma avionului plutea prin aer ceva alb.

— Manifeste! exclamă Mrázik, iar Dvorský o luă la fugă pe cîmp.

Foi subţiri de hîrtie se roteau deasupra capului său. Sări şi apucă cu îndemînare una. Ţinea în palme o foaie

de hîrtie mototolită. O netezi pe genunchi şi, cînd aruncă o privire asupra ei, inima-i bătu puternic de bucurie.

— E în slovacă ! strigă el.

Citea cu nesaţ rîndurile şi nici nu-şi dădu seama că citeşte textul cu voce tare :

— *Vor să ne silească pe noi, muncitori şi ţărani slovaci, să ajutăm la cotropirea ţării muncitorilor şi ţăranilor ucraineni şi ruşi, pentru ca pe pămînturile lor să se stabilească mari moşieri germani ! Mii de trăsnete, slovaci ! Arătaţi-le nemţilor că nu sînteţi vite care rabdă resemnate să fie mînate la abator ! Treceţi la ruşi ! Treceţi în masă de partea lor !*

În timp ce Mrázik îşi umplu buzunarul cu manifeste, Dvorský îşi apăsă mîna pe inimă şi, ca şi cînd ar fi depus un jurămînt în faţa cuiva, spuse solemn :

— Nu, nu vom fi vite !

2

Era noapte. Dintr-o colibă de la marginea satului se auzea un cîntec deşucheat :

Cică Domnul nu ne lasă !...
Dar lui Dumnezeu ce-i pasă
Că, umblînd prin glod şi zloată,
De un an n-am fost acasă ! ?

— Astîmpăraţi-vă ! strigă cineva. Ei, zi mai departe !

Nálepka se opri lîngă gardul cîrpăcit cu şipci orizontale, asemănător unui ţarc ciobănesc, şi-l apucă pe locotenentul Pavlík de umăr.

— Auzi poeziile soldaţilor ?

Cu nişte boccele voluminoase în spinare, Čaplovič şi Chovan trecură pe lîngă ei. Priviră jur împrejur, apoi se rezemară de trunchiul unui tei de lîngă drum. Prin fe-

reastra deschisă răsună din nou vocea care cîntase adineauri :

Crunt e războiul ! Gloanţe
Vin calea să-mi aţină,
Păduchii mă mănîncă,
Mă tăvălesc în tină !

— Arhanghelul tău de ştrengar ! rîse cealaltă voce.

Pavlík îi şopti lui Nálepka :

— Ăla care cîntă e Králik. Locuieşte aici împreună cu Dvorský.

— I-auzi la el ce zice ! continuă discuţia de după fereastră. Ce, tu ai venit aici să te tăvăleşti în tină ? N-au decît să se tăvălească nemţii !

— Da, dar mai întîi să crape !

— Atunci trimite-i pe lumea cealaltă ! spuse cineva izbind cu pumnul în masă.

Pavlík nu mai suportă. Cu toate că în ultimele săptămîni fusese şi el molipsit de îndrăzneala nemărginită a trupei — într-adevăr, băieţii nu se mai puteau stăpîni — nu uita nici o clipă prudenţa necesară. Sări peste gard şi ciocăni în rama ferestrei :

— Mă, v-aţi pierdut minţile ?

În cămăruţă se aşternu o linişte asemănătoare calmului ce urmează exploziei unei grenade. Nu se auzea nici musca.

— Vino odată ! îl zori Nálepka.

După ce Pavlík se întoarse pe drum, adăugă :

— Pe legea mea, Vlado, trupa este mai curajoasă decît noi !...

— Noi, în schimb, sîntem mai chibzuiţi.

— Mai chibzuiţi — repetă Nálepka ironic. E uşor să fii chibzuit cînd ai oameni curajoşi.

Păşeau mai repede, ca să-i ajungă din urmă pe Čaplovič şi pe Chovan. Nálepka fluiera încet. Deodată izbucni în rîs :

— Am publicat o dată în revista „Slovacia de la poalele Tatrei“ o poezioară despre felul cum a fost ales într-un cătun de la noi un îngrijitor pentru taurul comunal...

Se opri o clipă și începu cu voce tare :

Satu-ntreg s-a adunat la primărie,
Toți vorbesc, se întrerup.... ce gălăgie !
Să se facă rînduială ! strigă unul...
Fără pic de-ntîrziere... mii de draci !
Că de-o lîncezi buhaiul, cui îi ducem
Pentru montă sutele de vaci ! ?

Îl lovi vesel pe Pavlík peste umăr, porniră, dar după cîțiva pași se opri din nou și continuă rîzînd :

...Taurilor le-om veni de hac !
Un flăcău voinic și zdravăn vom alege,
Să le fie juncilor pe plac.

Între timp, Chovan ajunse la prima santinelă și rosti parola. Nálepka tăcu, privi precaut împrejur, apoi toți patru se abătură din drum spre linia ferată.

Domnea o liniște adîncă. Nisipul moale înghițea zgomotul pașilor. Nu se auzea decît respirația celor patru bărbați. Era trecut de miezul nopții ; aerul se cam răcorise, încetase și țiuitul supărător al țînțarilor.

Lui Pavlík aproape că-i ieșiră ochii pînă ce zări șinele, în beznă. Chovan și Čaplovič lăsară jos poverile. Čaplovič îngenunche și, cu ajutorul unei sape cu mîner scurt, scormoni pietrișul dintre traverse. În groapa săpată, nu prea adîncă, așeză un obiect greu, sferic. Apoi se grăbi spre ghereta de pază și scormoni și acolo pămîntul nisipos.

Cerul fu brăzdat de o stea căzătoare. Pavlík suspină :

— De-am fi odată dincolo !

— Trebuie să mai rezistăm — mormăi Nálepka. Pînă vor da de urmele noastre. Aici le putem dăuna mai mult !

Dinspre ghereta de pază răsună o împușcătură.

— Ce fac idioții aceia ? se-nfurie Nálepka și porni spre ferestruia slab luminată.

În fața gheretei dădu peste Dvorský, care stătea ghemuit. Din ușa luminată de o lampă așezată pe un buștean, Mrázik îi întindea tocmai pușca. Cînd îl zări pe căpitan, aproape că se făcu stană de piatră ; uitase parcă și parola, de speriat ce era.

— Ce tot tragi ? se năpusti Nálepka asupra lui.

— Eu ? Dvorský își desfăcu brațele, făcînd o figură nevinovată, apoi luă poziția de drepți : Eu n-am tras. Acolo s-a tras, asupra unui neamț. Dinspre pădure...

— Dinspre pădure ?

— Cam așa ceva, domnule căpitan...

— Cîte focuri s-au tras ?

— Păi, numai unul.

Întunericul ascunse zîmbetul lui Nálepka. Încă de ieri bănuise el ceva, aflînd de împușcarea santinelei germane. Fusese împușcat pe cînd se ducea spre postul său, iar seara, pe linia ferată, trecuse în goană un tren militar german. Partizanii n-ar fi irosit zadarnic cartușul ; ar fi minat desigur linia ferată...

— Ascultă, Dvorský — spuse el calm — vrei să-mi dai pușca ta ?

Dvorský își lovi călcîiele bocancilor, de răsunară.

— La ordin ! Iată pușca. E curată ca lacrima !

— Ei, mare meșter ești tu, mă, mare meșter ! spuse Nálepka rîzînd. Firește, acum e curată ca lacrima... Dar — își ridică glasul — ia șterge-o și raportează nemților ce s-a întîmplat.

— Să trăiți, o șterg, domnule comandant de companie — spuse Dvorský, dar își dădu seama numaidecît și se corectă :... domnule căpitan !

Apoi o rupse la fugă spre ghereta de pază vecină.

Nálepka străbătea agale cîmpul în direcția drumeagului nisipos și zîmbea. Despre împușcătură nu se mai comentase. Ajunsese la casele mărginașe ale satului, cînd din urmă îl ajunse Čaplovič, care-i șopti la ureche :

— Dvorský ăsta are școala mea !

Peste o jumătate de oră, Nálepka se afla în birou, lîngă telefon. Îl sună pe comandantul garnizoanei germane din localitate, locotenentul Wolf, care nu răspunse însă multă vreme. După un timp îndelungat, cineva începu să mormăie la celălalt capăt al firului și scoase un căscat prelung.

— Dumneata ești, domnule locotenent ? strigă Nálepka în receptor. Aici căpitanul Nálepka. Da, personal... Dinspre pădure s-a tras asupra santinelei dumneavoastră. Sectorul căii ferate situat la liziera pădurii este în primejdie. Parcă mi-ai amintit că aștepți un transport... Da, la orele cinci. Propun ca Wehrmacht-ul să preia asigurarea sec-

torului de cale ferată periclitată. E nevoie de oameni de încredere. Da, trimite-i numaidecît ! Pe ai mei îi voi retrage... Pentru trei zile ?... Nu, cred că nu va fi necesar decît în cursul nopţii... Ziua pot sta de pază şi slovacii... Noapte bună !

Puse în furcă receptorul şi suspină uşurat. Afară, pe culoar, duşumeaua scîrţîi şi cînd Nálepka privi spre uşa pe jumătate deschisă, îl văzu în prag pe Čaplovič.

— Ce cauţi aici ?

— Am venit să-ntreb dacă n-aveţi nevoie de ceva — spuse încurcat Čaplovič. Spuneţi, domnule căpitan — prinse el curaj — de ce i-aţi chemat pe nemţi ?

— De ce ? izbucni în rîs Nálepka. Ai să vezi tu mîine !

3

Se crăpa de ziuă, cînd o explozie uriaşă cutremură cerul şi pămîntul.

Soldaţi în uniforme cenuşii alergau zăpăciţi de colo pînă colo pe strada prăfuită, mărginită de cele două şiruri de căsuţe de lemn ; mulţi erau fără bonete, alţii în cămaşă sau cu vestoanele neîncheiate.

Cei mai curajoşi dintre civili îndrăzniră să iasă pe ascuns după ei ; feţele lor strălucind de fericire trădau nădejdea plină de bucurie că se petrecuse un eveniment deosebit, care va pune capăt o dată pentru totdeauna suferinţelor lor şi nesiguranţei.

Dincolo de sat, înspre linia ferată, răpăiau puştile. Pe cîmpul acoperit de rouă zăceau împrăştiate pretutindeni, ca nişte cutii de chibrituri, bucăţi din vagoanele de marfă, printre care se vedeau tancuri răsturnate. Nemţii porniră un foc intens de armă asupra pădurii învecinate. Dar pădurea rămase mută ; se înfăşură într-un văl uşor de ceaţă, în care contururile mestecenilor, cu trunchiurile lor albe, se pierdeau cu totul.

Locotenentul Wolf, comandantul garnizoanei germane din localitate, ordonă jandarmilor să aresteze toate santinelele de pe întregul sector. De deznădejde, aproape că-şi smulgea părul şi acoperea cu blesteme santinelele arestate, pe cale de a fi duse la comandament. Stătea gîrbovit lîngă un tanc „Tiger“ distrus, şi ochii săi mari, albaştri, erau plini de lacrimi. Era dezorientat, nu ştia ce să facă şi-şi muşca pînă la sînge buzele înguste, vinete. Războiul era şi mai dificil decît munca sa extenuantă la planurile noilor cartiere de locuit din Viena. Îşi plîngea de milă, iar furia provocată de neglijenţa santinelelor îl sufoca.

Unul dintre ofiţerii săi subalterni luă poziţie de drepţi şi îi raportă sec pagubele pricinuite de explozie. Locotenentul Wolf îl asculta mut, dar mintea lui nu prindea înţelesul cuvintelor.

Deodată se întoarse. În spatele său stătea Nálepka. Locotenentul îşi lăsă capul în jos, parcă ruşinat. Nálepka îi întinse mîna, luă o mină foarte serioasă şi spuse compătimitor :

— Este regretabil, domnule locotenent, ce bucluc s-a abătut asupra noastră. Eu v-am atras atenţia. Dar în cine mai poţi avea încredere, dacă nici în soldaţii Wehrmacht-ului...

Locotenentul Wolf holbă nişte ochi furioşi spre subalternul său.

— Să fie executate santinelele ! Raportează diviziei ! Apoi îl privi ţintă pe Nálepka şi din piept îi izbucni un suspin adînc. Ce altceva aş putea face ?

— Foarte just — îl încurajă Nálepka — nu e vorba de o viaţă-două de om, ci de menţinerea disciplinei, de victorie.

Parcă un diavol jucăuş s-ar fi strecurat în Nálepka. Soldaţii germani alergau dezorientaţi printre vagoanele distruse, înjurau cu glas tare, iar Nálepka zîmbea, neputîndu-se stăpîni. Îi păreau la fel de ridicoli, ca şi vorba goală pronunţată adineauri : „victorie“.

Fu nevoit să-şi acopere gura cu batista, ca şi cum şi-ar fi şters faţa. Clătinînd din cap, se întoarse spre Wolf.

— Cu ce-aş putea să vă fiu de folos ? N-aveţi nevoie de soldaţi ?

— Mulţumesc, domnule căpitan. Am şi cerut ajutor. Aştept să sosească un tren special cu un detaşament de geniu din Ielsk. De altfel... — se întrerupse, scoase ţigări din buzunar şi-i oferi lui Nálepka. A, da, dumneavoastră fumaţi doar pipă. Da, am vrut să vă mai spun — şopti el confidenţial — că în raportul meu am amintit şi de dumneavoastră. De faptul că dumneavoastră mi-aţi atras atenţia... Aceşti cîini — şuieră el printre dinţi — au adormit cu siguranţă în post. Deodată îşi aţinti privirea pe faţa lui Nálepka şi, recăpătîndu-şi aparent echilibrul, întrebă cu sînge rece : Ce părere aveţi, să ordon exterminarea sătenilor ?

Tot timpul, Nálepka urmărise cu încordare cît de agitat era locotenentul, cît de nervos îşi curăţa ochelarii. Acum strînse liniştit pipa între dinţi, dar n-o aprinse, ci şi-o scoase din gură şi remarcă indiferent :

— Cred că acest lucru este inutil. Dacă-mi este îngăduit să dau un sfat, aş zice să lăsaţi în pace populaţia civilă. Este de-a dreptul surprinzător — continuă el cu şiretenie — cît de puţini oameni fanatici se găsesc printre ei. De multe ori, ei înşişi mă informează pe mine. Trebuie mai degrabă întărită disciplina în rîndurile santinelelor.

Wolf avea, ce-i drept, o fire încăpăţînată, dar astăzi era de acord cu orice. Hotărî să întărească disciplina.

— Dublează posturile, domnule locotenent. Linia ferată este ameninţată îndeosebi dinspre pădure.

— Voi cere întăriri.

Nálepka îi strînse mîna devenită moale şi neputincioasă.

— Vă trimit şi eu ajutoare.

Trecînd prin mirişte, ieşi pe drumul de care ; după aceea străbătu poteca ce ducea spre comună. Primul pe care-l întîlni fu Králik, recrutul. Nálepka îl măsură cu o privire cercetătoare şi, deoarece pe lîngă el tocmai treceau doi jandarmi nemţi, se răsti sever :

— Ce pierzi timpul aici, cînd acolo e nevoie de ajutor ! şi arătă cu mîna în direcţia liniei ferate. Un, doi, marş la şcoală ! Toţi oamenii valizi să vină să ajute, dar în pas alergător ! Să-ţi intre bine în cap : de la un soldat se cere mai mult decît de la un cal. Ai înţeles ?

Králik se-nroşi, salută încurcat şi fugi spre şcoală, ridicînd o dîră de praf în urma lui.

Soarele se înălţase deasupra codrilor. Razele sale inundară miriştea umedă de rouă. Albastrul cerului devenea tot mai compact, îşi pierdea nuanţa de oţel, iar la răsărit lumina roşiatică se stingea încetul cu încetul. Ceaţa se risipea, parcă înghiţită de scoarţa albă a mestecenilor de la marginea pădurii.

Nálepka sorbea însetat, din toţi plămînii, aerul proaspăt, înrourat. Întinse mîna, a joacă, după un fluture galben ca lămîia. Curînd ajunse la clădirea şcolii. Soldaţii tocmai ieşeau în curte şi se înghesuiau în jurul lui Mrázik şi Králik. Nálepka se apropie pe furiş şi se ascunse în spatele unui salcîm.

— ...un glonte în cap drăguţului tău de căpitan ! auzi el o voce răguşită. Ne-a vîndut nemţilor !

„Mă săpunesc zdravăn“, îşi spuse Nálepka, încruntîndu-şi fruntea. Curiozitatea îi creştea din ce în ce.

Mrázik îi luă de îndată apărarea. Striga gesticulînd :

— Să fie linişte, ceată de păduchioşi ! Căpitanul ştie ce face ! N-aş da nici măcar un nasture de cămaşă de-al lui pe capul tău de dovleac, secătură ce eşti !

— Dar ceea ce este, este, şi ce-i mult, e mult ! se oţărî şi Dvorský. Ne recheamă pe noi de la postul de pază şi trimite în locul nostru nemţi ! Ptiu ! şi scuipă zdravăn. Cu toate că nici aşa nu le-a ajutat. Tot a fost minată linia.

O altă voce îl susţinu :

— Iar acum ne mînă să le ajutăm nemţilor ! „De la un soldat, se cere mai mult decît de la un cal !“ Aşa a spus, nu ?

— Aşa, aşa — încuviinţă Králik.

Dar Mrázik se răsti :

— Măi, nu cumva erau nemţi prin apropiere ?

— Ba erau. Tocmai că a vrut să se grozăvească în faţa lor cu asprimea lui !

— Eşti un prost ! şi Mrázik îl îmbrînci spre ceilalţi soldaţi. Nătăfleaţă !

— Ciudat om mai e... — începu să şovăie Dvorský, căci îşi aduse aminte că Nálepka îl surprinsese cînd a tras asupra santinelei.

— Mai bine să fugim în pădure, băieţi !

— De ce să fugim ? Tiso nu-i ca Hitler...

— Ia spuneţi-mi — începu din nou Králik, dar tăcu dintr-o dată, căci poarta se deschise brusc şi în faţa soldaţilor se opri Nálepka. Îi ameninţa cu pumnul. Unii luară de îndată poziţie de drepţi. Chiar şi prin ochelari, privirea sa furioasă arunca scîntei şi, sigur de sine, şi-o plimba pe chipurile ostaşilor.

— Şi ce ziceaţi ? Vreţi să trageţi un glonte în mine ? spuse el cu răceală. Hai, daţi-i drumul ! Viteji ce sînteţi ! Fiecare ar vrea să fie de capul lui ! Se apropie de ei şi-şi ridică fruntea. Cine nu mă recunoaşte drept comandantul său ? Hai, mai cu curaj !

Stăteau în faţa lui, toţi cu ochii lăsaţi în jos. Nimeni nu îndrăznea să-şi ridice privirea.

— Nu mă învăţaţi voi pe mine ! Ştiu eu ce fac ! Iar acum — adunarea ! Soldatul Mrázik, preia comanda !

Se potoliră de parcă le-ar fi făcut un duş rece ca gheaţa. Pînă şi Králik zîmbea acum, iar Dvorský veni în faţa lui Nálepka şi vru să-i explice.

— Domnule căpitan...

— Am spus adunarea !

Grupul dezordonat al soldaţilor se resfiră şi, în cîteva clipe, se transformă în rînduri reglementare de trei cîte trei, care, la comanda lui Nálepka, ieşiră din curte. Nálepka îi urmă şi el pe stradă, apoi se opri şi privi lung după ei.

„Grosul regimentului e format din flăcăi cinstiţi şi curajoşi“, se gîndea el bucuros, dar în acelaşi timp îl necăjea faptul că băieţii s-au cam codit pînă ce s-au supus ordinului său. Trupa nu sesizase încă deosebirea dintre ofiţer şi ofiţer. Dar de ce nu ? se întreba în el conştiinţa... Starea de spirit se coace, însă el nu se interesează destul de băieţi, face numai după capul său. Totuşi observase ceva, ceea ce era un lucru nou. În trecut, cînd se amesteca tot aşa printre soldaţi, totdeauna discuţia se învîrtea în jurul aceluiaşi subiect : că ar fi timpul să meargă acasă, să cosească fînul. Acum însă, unii sînt preocupaţi să fugă în pădure, la partizani !

Cu mîinile în buzunare, porni în josul străzii, spre comandamentul regimentului. Čaplovič, cu faţa zîmbitoare, îl şi aştepta în uşă, oarecum nerăbdător.

— Ei, ce e ? îi făcu cu ochiul Nálepka. Te voi propune să fii înaintat caporal.

4

După explozie, circulaţia pe linia ferată care trecea prin Kopcievici se oprise cu desăvîrşire, iar în gheretele de pază veniră din nou santinele slovace. Nemţii ocupau doar un mic sector în josul satului.

Se însera, dar Tania nu se întorsese încă din misiune. Čaplovič se uita nerăbdător din spatele gheretei şi era tare îngrijorat să nu i se fi întîmplat fetei vreo nenorocire. Ceruse pentru a treia oară luneta lui Dvorský, pentru a cerceta depărtările. Dvorský observase încă mai de mult că Čaplovič pusese ochii pe Tania. Acum se furişă în spatele lui, îl înghionti şi izbucni într-un hohot de rîs.

— Tot nu vine, o doare-n cot de tine ! Şi-a găsit cu siguranţă vreun partizan !

— Ţine-ţi gura, mamelucule !

— Ce-ţi închipui că se uită una ca ea la tine ? continuă Dvorský să-l înţepe. N-o interesează nici Nálepka, darmite tu ! Ah — suspină el ironic — în zadar te topeşti de dor, marea n-o poţi sorbi, stelele nu le poţi număra.

În sfîrşit, în lentila lunetei apăru, furişîndu-se, o siluetă de fată. Čaplovič nu mai auzea, nu mai vedea nimic ; îl împinse la o parte, cu umărul, pe Dvorský, şi faţa i se lumină. Da, vine Tania. Aleargă peste cîmp ca o căprioară. Čaplovič se mira de faptul că Nálepka o evita pe fată. Căci Tania venise după ei de la Ovruci, iar căpitanul... Inima femeii e ca nuiaua de salcie, se-ndoaie lesne, dar Nálepka nici n-o bagă în seamă.

Cînd Tania ajunse la coliba acoperită, în partea de miazănoapte, cu licheni, inima lui Čaplovič bătu cu putere. Îşi potrivi boneta şi, cu respiraţia reţinută, se apropie de fată. Ochii săi mîngîiară mîna mică a Taniei, cu unghii roze.

— A fost cu noroc ? întrebă el în loc de salut, gîndindu-se emoţionat : „Ce mînuţe drăgălaşe ! Dacă trebuie, şterg praful la sediul comandamentului, dar dacă e necesar, aduc şi veşti !“

— Toate-s în ordine — răspunse fata.

— Aţi auzit împuşcături ?

Tania făcu din cap că nu. Čaplovič căuta cu mare zel în memorie cuvinte ucrainene și rusești, ca să poată povesti cît mai repede ce s-a întîmplat aici. Dar ușa gheretei se deschise deodată și Dvorský scoase capul. Ochii săi negri, șireți, străluceau, iar fața sa cu gropițe zîmbea.

— Dar Tania înțelege și slovaca — spuse el înghiontindu-l pe Čaplovič. Și nu te lăuda, că începînd de azi și eu sînt fruntaș ! M-au înaintat, Tania — se adresă el fetei și, fără multe formalități, o așeză pe bușteanul care se afla în fața ușii. Asta așteptam — șopti el la urechea fetei. Vreau să trec la voi avansat. Înțelegi ? Aici mă omoară plictiseala !

Tania izbucni în rîs. Dvorský vorbea încet, silabisind. Avea un excelent simț al limbii și, chiar dacă nu-și însușise ucraineana, se putea feri cu grijă de expresiile slovace pe care ucrainenii nu le-ar fi înțeles.

— Îți mai spun o noutate — continuă el și se aplecă intenționat aproape de tot de Tania. L-am ocărît pe căpitan că a predat nemților paza sectorului nostru. Azi însă am văzut cu propriii mei ochi că santinelele au fost împușcate. „Au minat linia ferată sub nasul vostru — îi ocărau — ați păzit prost, bestiilor !"

— Ce înseamnă „bestii" ? întrebă Tania, care nu înțelesese acest cuvînt.

Dvorský își dădu boneta pe ceafă, se scărpină după ureche, apoi își arătă dinții albi și scoase un mîrîit.

— Cîine ? întrebă Tania, rîzînd.

— Nu — dădu din mînă nerăbdător Dvorský. Adică e și cîine, și leu, și urs...

— Înțeleg, înțeleg — încuviință fata, deși nu înțelegea.

Dvorský suspină dezamăgit. Vedea că fata nu prinde înțelesul cuvîntului, dar nu-i putea explica de fel. Ridică din umeri : ce să se mai chinuie ?

— Ne înțelegem bine și fără tine — zîmbi el către Čaplovič, ca și cum ar fi vrut să-i dea de înțeles că este tot atît de inutil acolo, ca și a cincea roată la căruță. Čaplovič se-nroși de mînie și se așeză pe iarbă, cu spatele spre Dvorský. Era furios și plin de draci că Dvorský îl înțepa tocmai în prezența Taniei.

Tania observă că cei doi băieți aproape-aproape să se ia de păr din cauza ei. Zîmbi și-i spuse lui Čaplovič :

— Mergem de îndată !

Privirea lui Dvorský străbătu ogorul semănat cu hrișcă.

— Ia spune — vorbi el pe neașteptate — îndrăgeau oamenii colhozurile astea ?

— Sigur că da !

— Da, dar ce se întîmplă cu aceia care sînt legați de propriul lor pămînt ? Cu acela, știi, care ar dori să lucreze numai pentru el ?

I se păru că Tania nu l-a înțeles. De altfel așa și era. O asemenea întrebare, fata nu mai auzise în viața ei. În minte îi răsări imaginea unei zile însorite de iunie, în care, jur împrejur, pe cîmp, zăceau tancuri dușmane distruse, fumegînde. Asta se întîmplase înainte de evacuarea Ovruciului. Lucrătorii sovietului de ținut veniseră la Ovruci și-i chemaseră pe colhoznici la o adunare, invitîndu-i să împartă între ei efectivul de animale al colhozului. În acest fel, vitele nu vor încăpea toate, chiar din prima zi, pe mîinile nemților. Colhoznicii din Ovruci se apucară cu mîinile de cap. Se gîndeau cum o să reînceapă viața după război, dacă împart acum totul.

— Să lucrezi numai pentru tine ? repetă ea în slovacă și, dusă pe gînduri, își încruntă sprîncenele dese. Vedeți, odinioară, la noi, în Asia Centrală, pînă și apa era proprietate particulară. Dar azi cui i-ar trece prin minte să stăpînească, să zicem, chiar și numai trei metri de pîrîu ? Se uită la Dvorský și-l întrebă : Voi cît pămînt aveți acasă ?

— Două hectare, dar din ele trebuie să se sature cinci guri flămînde.

— Ei, vezi ? Se ridică, își scutură praful de pe fustă, întinse mîna lui Dvorský și își luă rămas bun, zîmbind. Mai gîndește-te la aceste lucruri !

— Nu cumva să îndrăznești să-i faci curte ! îl amenință Dvorský cu pumnul pe Čaplovič, care înghiți în sec și porni pe urmele fetei.

Pe Nálepka îl găsiră la birou. Cînd o zări pe Tania, se ridică de pe scaun și strînse mîna fetei.

— Ei, cum a fost ? Eram neliniștit.

Fețele amîndurora se-nroșiră. Nálepka își mîngîia nervos barba și, încă înainte ca Tania să fi putut răspunde, o zori :

— Spune odată !

— Am fost la statul-major al partizanilor — zise Tania respirînd adînc — e la trei ore de mers de aici. M-am întîlnit acolo cu doi cunoscuţi. Cu popa din Pokalov — închipuiţi-vă ! — şi cu un fost coleg de şcoală al lui Saşa. Dar el nu ştia că şi Saşa se află printre partizani.

O clipă tăcu încurcată. De ce vorbea oare acum despre Saşa ? Nu cumva — şi Tania se sperie de propriul ei gînd — pentru ca din inima ei să nu se şteargă chipul băiatului ?

I se părea acum că Saşa făcea pe viteazul numai cînd nu-l ameninţa nici o primejdie. Îşi aminti că atunci cînd îl sfătuise să treacă la partizani, citise în ochii lui spaimă. Acum, ce-i drept, plecase la ei, dar nu cumva numai pentru că nemţii îl închiseseră ? Oare Saşa să fi ales, dintre două rele, pe cel mai mic ? „Nu, nu, se strădui Tania să se convingă pe ea însăşi. Trebuie să mă gîndesc la el ca la un băiat cu suflet curat, curajos, aşa cum îl ştiu dinainte. Dar de ce mă nelinişteşc acum toate acestea ? Oare nu dintr-un sentiment de autoapărare ?"

În timpul acesta îl privise sfioasă pe Nálepka. Cînd fata îi amintise de Saşa, Nálepka avu o senzaţie atît de neplăcută, de parcă s-ar fi trezit deodată sub un duş rece.

Tania scoase de sub basma o bucăţică de hîrtie împăturită — de bună seamă, o foaie ruptă din vreun caiet de şcoală — şi i-o întinse.

— Ei ştiu de dumneata. Îţi trimit aici răspunsul.

Chiar şi în timpul conversaţiei, Nálepka se gîndea într-una la Saşa.

„Cred că astăzi îi voi spune totul. Dar nu, nu ! îi spunea o altă voce : Încă nu !"

— I-am predat popii un bileţel pentru Saşa — adăugă Tania. Peste puţin timp se va întoarce la Pokalov.

— N-ar fi trebuit să faci asta — spuse, tresărind, Nálepka, şi Tania se cutremură.

— Sînt groaznic de obosită — rosti ea, privindu-l pe căpitan puţin cam speriată, şi porni spre uşă.

Pe sală se auzi zgomot de paşi. Tania apucă clanţa şi şopti cu reproş :

— De ce vorbiţi astfel ?

Lui Nálepka i se strînse inima. Prin uşa întredeschisă pătrunse în cameră o fîşie galbenă de lumină. Mîna Taniei dădu drumul clanţei şi cînd, în lumina semiobscură,

Nálepka interceptă privirea fetei, se sprijini cu palma de marginea mesei şi spuse înduioşat :

— Dacă ai şti cît de mult...

Nu termină ce avea de spus... În prag apăru Čaplovič, ţinînd în mînă lampa de petrol aprinsă. Tania ieşi în fugă în curte şi se rezemă de trunchiul unui mesteacăn zvelt. În urechi îi răsunau ca o dulce melodie cuvintele : „Dacă ai şti cît de mult...". Tresări, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un somn adînc. El îi vorbise astfel ! El ! Şi acum îi arde palma de atingerea mîinii lui. Ce bun şi curajos e ! În schimb, Saşa...

Inima îi tresăltă ca o pasăre speriată ; bătea des şi cu putere. Îi simţea zvîcnirile în tot trupul. Avea senzaţia că inima i s-a rupt în două şi că fiecare dintre părţi pulsează de sine stătător. Mîngîie trunchiul copacului.

Nálepka nu ştia că Tania îl priveşte din grădină, prin fereastra deschisă. Lampa revărsa în cameră o lumină caldă. Căpitanul îşi sprijini îngîndurat capul în palme, dar cînd privirea îi căzu pe hîrtia de sub lampă, se învioră brusc şi se adînci în citirea mesajului.

Îngăduiţi-mi să vă transmit mulţumirile guvernului nostru. Înainte de a ne întîlni personal, vă rugăm, dacă vă este cu putinţă, să daţi răspuns la următoarele întrebări :

a) Unde sînt plasate trupele cehe, slovace, germane, romîne, italiene şi ungare. Care este efectivul lor total şi al fiecărei unităţi luate în parte.

b) Unde se găsesc comandamentele unităţilor germane, statul-major al frontului de sud sau alte comandamente superioare ale nemţilor.

c) Ce ordine au primit autorităţile germane de ocupaţie în legătură cu operaţiunile împotriva partizanilor în perioada de toamnă şi de iarnă.

d) Ce modalitate socotiţi că ar fi cea mai indicată pentru aruncarea în aer a podului de pe rîul Ptici.

e) Ce transporturi trec pe liniile ferate.

f) Dintre oamenii dumneavoastră, prin cine şi unde puteţi ţine legătura cu noi.

g) Unde există depozite de pîine, de alimente, de furaje şi altele.

Materialele din rapoartele dumneavoastră le vom trimite la Moscova. Nu vă vom uita și ne vom îngriji de securitatea dumneavoastră personală.

Vă rugăm foarte mult să ne vizitați joi, 10 septembrie 1942, între 9 și 11, ora Moscovei; cel mai potrivit loc ar fi drumul ce duce spre comuna Klasovaia, la un kilometru, doi de Mihedovici. Așteptăm răspunsul dumneavoastră pînă la 6 septembrie 1942.

Salutări,

Ivan Vasilievici.

3. IX. 42.

„Deci și la Moscova se știe de noi", gîndi el bucuros și se lovi cu palma pe genunchi.

— În sfîrșit, începe dansul!

Čaplovič zîmbi cu însuflețire. Oricît îl mîna curiozitatea de a afla ce scriu partizanii, nu îndrăzni să întrebe. Dacă însă căpitanul este atît de bine dispus, înseamnă că în scrisoare sînt vești bune.

— Începem treaba! reluă Nálepka și ochii îi străluciră. Dar așa, zdravăn! Apoi se uită la ceas: locotenent-colonelul nu mai putea fi în biroul său la ora asta. Noroc că-i un om moale și-i lasă mînă liberă aghiotantului său. Își împinse ochelarii mai sus pe nas și ordonă cu severitatea comandantului: Cheamă-i de îndată aici pe Lieskovan, Pavlík și Čambal.

Čaplovič luă poziție de drepți, salută, și ușa se închise în urma lui.

5

Noaptea, dincolo de sat izbucniră împușcături furioase. Explodau grenade. O mitralieră ușoară lătra ca un cîine legat în lanț. Rachete verzi și albe luminau acoperișurile caselor; caii, speriați, nechezau în grajduri. Pe

stradă alergau zăpăciți soldați germani și slovaci. Alarma îi trezise din somnul cel mai dulce.

Vreo zece soldați stăteau întinși pe iarbă, în spatele colibei pădurarului. Ei făceau această zarvă infernală, de parcă o întreagă companie s-ar fi aflat în luptă. Printre ei se mișca greoi statura uriașă a căpitanului Čambal. Arunca în tufișurile dese din apropiere grenadă după grenadă și răcnea din toată puterea plămînilor săi:

— Partizani! Partizani!

Sosi, alergînd, un grup german de luptă. Soldații se aruncară la pămînt și dezlănțuiră un foc sălbatic asupra pădurii. Cînd întreaga garnizoană locală era în picioare, Čambal și soldații săi se retraseră pe neobservate în grădina de lîngă colibă, unde unul dintre ei scoase din sacul său de merinde o sticlă respectabilă cu rachiu, pe care o întinse căpitanului.

Alcoolul îl ameți pe Čambal și-l făcu să dea glas unui cîntec vesel:

În zăvoiul înverzit
Nicăieri n-am poposit...

— Hei, Jano! strigă el, zărindu-l peste gard pe Nálepka. Vino-ncoa'!

Se apropie de poartă și continuă să cînte mai încet:

Numai codrul frate bun e,
Căci aude, dar nu spune...

— Așa e, pădurea nu destăinuie nimic! rosti el către Nálepka, ridicînd degetul, în semn de avertisment, cînd acesta deschise portița grădinii. Nu trădează nimic! Hai, Jano, bea!

Nálepka se uită cercetător la Čambal, și cînd văzu că e beat, se înroși de mînie.

— Ce înseamnă asta?

Cuvintele lui Nálepka îl făcură pe Čambal să-și strîmbe gura cărnoasă, ca un copil certat, apoi își lăsă capul în jos și ridică îndărătnic din umeri.

— Doar vezi și singur! Îi păcălesc pe nemți. Pun să se tragă spre pădure și urlu ca un taur: „Partizani!"

Şi vitele alea mă imită, trag cu arma, de parcă şi-ar fi pierdut minţile. Hrrr! Ce i-aş mai sfîşia cu dinţii, uite-aşa, cu dinţii...

— Lasă prostiile, Jožo! A venit şi locotenent-colonelul. Faci neghiobii!

— Dacă a venit înseamnă că-i aici; ştiu că nu dispreţuieşte nici el băutura — spuse Čambal. Fac neghiobii? întrebă el strîmbînd din nas. Nu ştii nimic şi vorbeşti aiurea! Am vîndut cartuşe partizanilor, ca să ştii, mă ăla înţeleptul! Pentru votcă, înţelegi? Cum am putea justifica lipsa? Le-am tras, şi gata! Na, dă şi tu o duşcă — şi-i întinse sticla lui Nálepka. Văzînd mişcarea de refuz a căpitanului, bombăni, vădit jignit: Prieten al ruşilor, dar votca rusească nu-i trebuie!...

Altă dată, Nálepka nu trebuia îndemnat de două ori să bea, dar acum sorbi doar o gură, aşa, de formă, şi întinse sticla unui soldat care apăru ca o umbră în spatele lui Čambal.

— Am băut cu partizanii — îşi descărcă sufletul Čambal, ştergîndu-şi fruntea transpirată. Înţelegi tu asta, mă, prieten al ruşilor? Eu sînt cehoslovac! Îşi puse mîna pe umărul lui Nálepka şi, înnăbuşindu-se de rîs, îi şopti la ureche: Vitele astea naziste caută pretutindeni pe unul Repkin. Dar nu găsesc nici pe dracu'. Dacă există cu adevărat un Repkin, apoi eu sînt acela! Faţa lui deveni deodată din cale-afară de serioasă. Se lovi cu pumnul în piept, de răsună, apoi îşi aţinti ochii asupra lui Nálepka şi spuse: Sau poate tu eşti acela?

— Ai face bine să termini odată — mormăi Nálepka indispus. Vezi, Jožo, asemenea lucruri trebuie făcute numai în stare de trezie. Şi apoi te-ai tocmit pentru votcă în schimbul cartuşelor! Nu ţi-e ruşine?

— Eu îi sprijin pe aliaţii noştri, domnule comandant de companie — răspunse Čambal batjocoritor, printre sughiţuri dese — dacă n-aţi binevoit a înţelege pînă acum!

— Atunci de ce nu le-ai dat munitiile gratuit?

Čambal îşi smulse chipiul din cap, îşi trecu degetele prin părul său aspru şi mormăi cu indignare:

— Doar n-am înnebunit. Aha! exclamă el deodată. Au şi încetat. Se întinse, căscă cu poftă şi adăugă, peste măsură de mulţumit: Mă duc să mă culc. Dacă se întîmplă ceva, vezi, scoate-mă din încurcătură, că eşti treaz sută la sută şi nu degeaba ai pe nas aceşti...

La ultimele cuvinte, desenă cu arătătorul două mici cercuri în aer, în faţa ochilor săi, vrînd să sugereze astfel forma ochelarilor. Apoi salută poznaş şi intră cu paşi greoi în colibă.

Cînd Nálepka ieşi din grădină, soldaţii se şi întorseseră în sat. Ostaşii lui Čambal îl convinseseră pe locotenent-colonelul Žiak că partizanii trăseseră asupra lor din pădure şi că ei n-au făcut altceva decît să riposteze. Reuşiră să-l scoată şi pe Čambal din încurcătură. Raportară că fusese uşor rănit, după care ordonanţa sa intră pe furiş la el şi-i înfăşură mîna cu un pansament murdar.

Întregul sat era în picioare. Oamenii stăteau rezemaţi cu coatele pe ferestre sau se strînseseră prin grădini. În curtea din spatele şcolii, Nálepka o descoperi pe Tania în mijlocul unui grup de femei. Intră pe portiţă, şi cînd Tania veni în întîmpinarea lui, faţa i se lumină. Spuse zîmbind:

— Čambal se plictiseşte. El a făcut întregul bîlci.

— Prin urmare n-a fost nimic serios?

— Da' de unde! Jožo s-a îmbătat şi a tras la întîmplare, orbeşte.

Tania îşi încheie jerseul şi-şi potrivi basmaua.

— Ai să răceşti — spuse Nálepka, privind-o. E frig.

— Nu-i de loc frig — răspunse ea, ridicînd din umeri. Dar ştii ce — începu ea, ca şi cum ar fi uitat cu totul discuţia de ieri — mîine-poimîine vine iarna; oamenii ar avea nevoie de ceva lemne de foc...

— Vom căuta să rezolvăm problema — spuse căpitanul.

Tania, uşurată, izbucni în rîs:

— Ostaşii au şi început să care lemne! Numai de nu i-ar prinde nemţii!

Nálepka se ruşină. Iată, ostaşii săi ajută populaţiei, iar el habar n-are de aceasta. Cu toate că ar fi trebuit să ştie.

— Vezi, am rămas în urma trupei — spuse el. Nu-i nimic, mîine voi da şi ordinul.

Stătea proptit de gardul scund, de lemn, de parcă era bătut în cuie, şi nu-şi lua ochii de la Tania. Ar fi dorit să

prindă privirea fetei, dar întunericul înghițea totul. Îi părea rău că Čambal nu lansa acum rachetele luminoase. Își netezi mașinal șuvițele de păr scăpate de sub chipiu. Se gîndea într-una: de ce se fîstîcește întotdeauna în prezența Taniei?

Își aduse aminte de seara din ajun. Čaplovič stătea cu lampa în mînă, acolo, în ușă, iar el — cît pe-aci să-i declare dragoste fetei. De bună seamă că s-ar fi făcut de rîs, gîndi el; în preajma Taniei se simțea totdeauna de parcă ar fi avut mîinile legate. Nu, acum chiar nu mai are nici un sens să amîne chestiunea. Va spune ce știe despre Sașa, pentru ca și fetei să-i fie limpede cum stau lucrurile cu acesta!

— Ascultă-mă, Tania — începu el cu voce înceată, caldă. Cred că am făcut rău că nu ți-am povestit de la început o anumită istorie urîtă. Știi, Tania... Binenko ne-a trădat!

— Ivan Mihailovici! strigă fata îngrozită.

Nálepka îi strînse cu putere mîna.

— A căzut în cursă, a cedat presiunilor nemților — continuă el în șoaptă. Și-a vîndut sufletul. Ce să-ți spun mai mult... Acum — spuse el și respiră ușurat de parcă o piatră grea i se ridicase de pe inimă — acum e la bulbiști. Lăsă mîna fetei, își potrivi ochelarii și, adresînd cuvintele mai mult sie însuși, spuse: Mi-a fost îngrozitor de greu.

— De ce nu mi-ai spus asta atunci, imediat? rosti încet Tania. Sau poate?...

— Mă temeam să nu-ți pricinuiesc o prea mare durere. Înțelegi, Tania?

O stea brăzdă cerul întunecat. Ochii Taniei erau plini de lacrimi, ca picăturile de rouă de pe florile albastre de porumbică. Poate pentru prima oară în viața ei privea indiferentă, fără nici o dorință, bolta cerească. Își lăsă încet capul în jos. Creierul îi vîjîia și un tremur ușor îi cuprinse întregul trup. Ceva se stinse în sufletul ei, așa cum vîntul ce bate dinspre pădure stinge lumînarea de pe masă și lasă în întuneric toate fețele dragi, chiar și ale celor foarte dragi.

Se dezmetici doar în clipa în care Nálepka îi atinse ușor umărul.

— Dacă inima te va durea foarte mult, mai treci pe la mine!

Aceste cuvinte umplură cu o căldură ciudată sufletul încremenit al fetei.

6

— Niciodată n-ai venit mai bine! spuse Nálepka zîmbind și-i oferi un scaun lui Braunias. Tocmai mă pregăteam să te vizitez la Ielsk!

Puse țigări în fața oaspetelui, îi oferi politicos foc, apoi se instală comod în fața mesei sale de lucru. Cu toate că-l rodea curiozitatea, părea cu desăvîrșire calm, ba chiar amabil și spuse cu o ironie abia perceptibilă în glas:

— Vechea dragoste nu ruginește, nu-i așa, domnule locotenent?!

Braunias zîmbi forțat:

— Așa e, nu ruginește — și dădu sec din cap — numai că dragostea asta dintre noi doi s-a născut din constrîngere...

— Principalul este că totuși s-a născut, nu crezi?

— Nu glumi, căpitane, am fost beat — spuse Braunias, iar Nálepka oftă, aparent sincer:

— Viața e un lucru complicat. Cu atît mai mult pe front, și încă la un pahar cu vin. Dar poftim, începe — zise el, îndreptîndu-se pe scaun.

Se lăsă pe speteaza scaunului și închise fereastra. Apoi scoase din sertarul mesei o sticlă de coniac și două pahare. Umplu paharele cu atenție, în timp ce Braunias își rotea privirea prin încăperea cu pereții acoperiți — ca și cei din Ovruci — cu hărți uriașe.

— Precum văd, ai rămas credincios principiilor dumitale — remarcă Braunias pe un ton înțepător. Nici aici nu-i atîrnat pe perete portretul lui Tiso.

— Dar vezi bine, locotenente, că n-am unde să-l spînzur.

Fără să aştepte vreo invitaţie, Braunias sorbi din coniac, apoi strivi ţigara în scrumieră.

— Am venit la dumneata în chestiunea noastră comună — spuse mai încet şi de pe faţa sa dispăru zîmbetul politicos. Au început iar să zgîndăre cazul acela de la Ovruci. Verflucht noch einmal[1] !

Nálepka ridică din umeri, ca şi cum n-ar fi avut nimic de-a face cu eliberarea prizonierilor.

— Ştii — se-nfurie Braunias — acum ne-a denunţat unul dintre ofiţerii voştri de informaţii. Aşteaptă puţin... Îşi scoase blocnotesul din buzunar, îl răsfoi grăbit, apoi spuse : Hobza ! Locotenentul Hobza.

Se uită chiorîş la Nálepka şi observă că încreţiturile din colţul ochilor se adînciră.

— Deocamdată fac tot ce-mi stă în putinţă — continuă el. Dar cred c-or să te cheme şi pe dumneata la interogatoriu, de aceea este important ca declaraţiile noastre să corespundă... Începu să se agite pe scaun şi, cu dinţii încleştaţi, şuieră : Santinela a declarat că a fost lovit pe la spate... Locotenentul acela al vostru l-a cercetat şi pe el.

Nálepka se aprinse de mînie. Îi era ruşine că printre ofiţerii slovaci se găseau şi asemenea pramatii ca acest Hobza. Dar, pe lîngă mînie şi revoltă, simţea şi un grăunte de veselie, văzîndu-l pe Braunias atît de speriat. Ce beat fusese atunci ! Nici n-a fost nevoie de prea multă osteneală, pentru a-l convinge că el le-a dat drumul prizonierilor !

— Ai să ieşi din încurcătură, dragul meu locotenent — îl linişti Nálepka. Ai să scapi cu siguranţă.

— Atunci trebuia să-mi fi păstrat minţile ! izbucni Braunias şi goli dintr-o înghiţitură paharul plin cu coniac.

Întreaga încăpere se umplu repede cu fumul pipei lui Nálepka. Chiar şi razele soarelui străpungeau cu greu perdeaua deasă de fum ; numai păhărelele de coniac luceau din cînd în cînd. Ciocniră, băură, iar Nálepka se aplecă spre Braunias.

[1] Blestemat fie încă o dată (în limba germană).

— Am nevoie de sfatul dumitale.

Braunias rămase uluit şi-i aruncă o privire neîncrezătoare.

— Vreau să întăresc paza obiectivelor militare — începu Nálepka cu şiretenie. După afacerea aceea neplăcută de la Ovruci, vreau să mă evidenţiez printr-o activitate bună, înţelegi, nu-i aşa ?

Cele auzite treziră interesul lui Braunias. Doar şi el se străduia să lucreze cu cît mai bune rezultate, ca să spele pata lăsată de afacerea de la Ovruci. Nálepka îi vorbea de la suflet la suflet, deoarece şi el se frămînta la fel, exact la fel. Acest război capricios împotriva unui inamic invizibil, care se ascunde în mijlocul codrilor sălbatici, nici nu poate să fie pe placul unui ofiţer adevărat. Nu-i de mirare aşadar dacă, ici-colo, sub influenţa vinului, se săvîrşeşte cîte o gafă de mai mică importanţă.

Peste puţină vreme, Nálepka era în posesia tuturor informaţiilor de care avea nevoie. Braunias l-a sfătuit ca în septembrie şi octombrie să întărească posturile de pază, căci atunci vor fi de aşteptat transporturi militare mai mari. Nálepka află cîte ceva pînă şi despre depozitele germane şi, cu faţa zîmbitoare, deschise fereastra, prin care se revărsă în cameră aerul curat, cald.

Locotenentul începu să se pregătească de plecare. Era aşteptat la comandamentul garnizoanei din localitate. Pe faţă nu i se mai citea încordare, ca la începutul convorbirilor, şi Nálepka înţelese dintr-o privire că Braunias era pe cale să-şi recapete încrederea în el.

Braunias se ridică şi Nálepka socoti că izbutise să-l înmoaie cu desăvîrşire pe locotenent. La despărţire i se păru totuşi că în ochii lui Braunias mai existau încă unele sclipiri de neîncredere.

Îşi conduse oaspetele pe prispă. Soarele nu mai ardea atît de tare. Ba se stîrnise şi un vîntuleţ ; nici ţînţarii nu mai erau atît de supărători.

Nálepka privi spre cer. Gîşte sălbatice călătoreau în cîrduri, ca nişte nouraşi cenuşii, înaripaţi. Coroana mesteacănului de lîngă gard tremura, tristă, în vînt. O frunză uscată, îngălbenită, îi căzu la picioare.

Da, toamna bate la uşă aici mult mai timpuriu decît acasă, la Smižany. În copilărie, îi plăcea să se joace cu frunzele aurii, vestitoarele toamnei. Se jucau de-a prăvă-

lia şi plăteau băcanului cu frunze de copaci ca şi cum ar fi fost bani de aur, ducînd acasă mici pungi de hîrtie pline cu nisip — zahărul cumpărat în schimbul talerilor de aur. Hei, curînd vor fi douăzeci de ani de atunci. Dar oare ce-o fi făcînd maică-sa ?

7

Locotenent-colonelul Žiak dădu buzna, cu faţa de o paloare cadaverică, în camera de lucru a lui Nálepka. Cu mîna stîngă, se sprijini de perete. Buza de jos îi tremura. Semăna cu un copil din clasa întîi, pe care domnul învăţător îl dojenise. Nu reuşi să scoată un sunet ; parcă-i paralizase limba. Urechile mici arătau mai clăpăuge decît altă dată, iar fruntea joasă era brăzdată de mii de încreţituri.

Nálepka se afla la fereastră, frămîntat de întrebarea : cu ce scop a venit în goană aici, pe un tanc — fără să se fi anunţat în prealabil — însuşi comandantul diviziei ? Deoarece Žiak continua să stea mut, ca paralizat, Nálepka, enervat, spuse cu glas tare, vrînd parcă să-l trezească din starea aceasta :

— La ordin, domnule locotenent-colonel !

Žiak ocoli privirea aghiotantului său, îşi frecă neajutorat mîinile şi şopti cu voce înnăbuşită :

— Colonelul a venit aici din cauza dumitale ! Respiră adînc şi adăugă : E turbat. Ştii, Hobza i-a raportat că ieri trei oameni de-ai noştri au trecut la partizani. Dar — spuse el oftînd — nu pot pune pază specială pe lîngă fiecare soldat.

— Şi pe dumneavoastră Hobza nu v-a informat ?

Žiak clătină dezorientat din cap şi spuse încet :

— Să mergem, pentru numele lui Dumnezeu !

În deschizătura uşii apăru capul sergentului Chovan. Intră şi se furişă neobservat prin spatele locotenent-colonelului, pînă lîngă Nálepka.

— Pe dumneavoastră vă caută — îi şopti el la ureche. Îi adun pe băieţi, şi dacă se întîmplă ceva...

— Bine — răspunse cu voce tare Nálepka şi se întoarse spre Žiak. Ei, putem merge, domnule locotenent-colonel !

Colonelul Palfousek, un bărbat cu o ţinută milităroasă, înalt, musculos, de vreo cincizeci de ani, se plimba nervos, în sus şi în jos, prin camera de lucru a lui Žiak. Nici nu-i întinse mîna lui Nálepka, ci îi făcu doar semn din cap să ia loc.

— Credeam că eşti un ofiţer destoinic, cinstit — începu el într-o slovacă stîlcită — dar am aflat lucruri foarte proaste despre dumneata. Încă înainte de război profilul dumitale politic...

Nálepka stătea parcă pe jeratic. Privirea sa aluneca fără încetare de la uşă la fereastră şi de la fereastră la Palfousek, care, cu mîinile la spate, se oprise în mijlocul camerei.

— Eu sînt german sudet — tună el mîndru, cu glasul său adînc, de bas. Servesc în armata slovacă la dorinţa expresă a guvernului vostru. Înţelegi asta, căpitane ? Eu nu tolerez făţărnicia, iar dumneata eşti făţarnic, căpitane Nálepka !

Privirile li se întîlniră. Colonelul avu impresia că Nálepka vrea să-l întrerupă, de aceea continuă grăbit :

— Ai să te poţi apăra mai tîrziu. Ascultă-mă ! Dumneata îţi îndeplineşti serviciul, pe de o parte, ca ofiţer exemplar, dar în acelaşi timp — pe toţi sfinţii ! — faci cu ochiul spre Moscova ! Linişte ! lovi el cu pumnul în aer. Aşa stau lucrurile şi nu altfel !

Îi întoarse spatele şi făcu doi paşi spre Žiak, care se dădu înapoi din faţa lui şi îşi lăsă capul în jos.

Palfousek se întoarse brusc şi spuse iritat :

— Vrei dovezi ? Bine ! Întreţii legături prieteneşti cu populaţia băştinaşă. Îi tratezi cu mănuşi. Ca un veritabil gentleman — zîmbi el ironic, clătinîndu-şi capul încărunţit. Apoi continuă : Moralul trupei e prost. Şi totuşi se spune că soldaţii sînt ataşaţi de dumneata.

— Nu e vina mea !

Nálepka nu se mai putea stăpîni. Răsuflă uşurat : va putea să dezmintă cu uşurinţă asemenea acuzaţii.

— Starea de spirit a trupei şi ataşamentul faţă de dumneata au o strînsă legătură între ele. Peştele de la cap se-mpute ! Palfousek îşi şterse cu batista faţa trans-

pirată şi se sprijini de colţul biroului. Explică-mi — continuă el cu voce ridicată — ce căutai dumneata la Ovruci prin preajma închisorii ?

Nálepka îşi pregătise de mult răspunsul şi acum se bucura că furiosul colonel ţinuse să-i pună această întrebare ca un ultim atu. Dădu să se ridice, vrînd parcă să ia poziţie de drepţi, dar cînd colonelul îi făcu semn să rămînă pe scaun, se aplecă numai în faţă şi răspunse :

— Am fost acolo cu locotenentul Braunias, dar cînd am ajuns noi, închisoarea era goală !

— Să admitem — spuse cu jumătate de gură Palfousek, apoi adăugă aspru : Ai legături cu partizanii ?

Această întrebare căzu ca un trăsnet asupra lui Nálepka. Îşi împinse mai sus pe nas ochelarii, îşi netezi fruntea cu degetele şi simţi că sîngele îi năvăleşte în obraji. Simţea zvîcnetul inimii cînd în gît, cînd la tîmple, ca şi cum ar fi avut o inimă mare cît tot corpul. Capul îi vîjîia. N-avea sens să nege, colonelul avea de bună seamă informaţii precise. Şi chiar dacă ar izbuti să obţină ceva prin negare, bănuiala tot ar stărui asupra lui. Ar fi mai înţelept să recunoască şi să dea chestiunii un alt aspect. În felul acesta ar putea să se scuture de umbra bănuielii.

Privirea îi rătăci, prin fereastră, pe stradă, unde, în jurul tancului, se şi adunase un mare grup de soldaţi. Zărind feţele cunoscute, simţi cum îi dispare sentimentul neputinţei. Dacă s-ar întîmpla ceva, băieţii i-ar sări în ajutor, apoi s-ar refugia cu toţii în pădure.

— Vorbeşte ! se răsti la el Palfousek.

— Da, domnule colonel, am avut legături cu elemente suspecte !

Nálepka vorbea cu o voce echilibrată, fermă. Palfousek aproape că se cutremură. Sprîncenele sale cărunte se zbîrliră, iar privirea i se pironi pe chipul lui Nálepka. Înghiţea în sec, cu răsuflarea întretăiată.

— Sînt aghiotantul comandantului de regiment — se grăbi Nálepka să profite de stupoarea colonelului.

— Şi ce legătură are asta ?

— Trebuie să desfăşor şi o activitate de informare — se revărsară nestăvilite cuvintele din gura căpitanului. Locotenentul Hobza este nepotrivit pentru acest rol. Cine l-a avertizat pe locotenentul Wolf că partizanii vor să mineze şinele ?

Faţa lui Palfousek deveni acum şi mai serioasă, dar întrucîtva se luminase. La început se aşteptase ca Nálepka să nege faptele pentru care divizia avea dovezi scrise. Era necăjit pe sine însuşi. Părerile preconcepute despre crimele capitale ale lui Nálepka se spulberau ca nişte baloane de săpun. Găsi fireşti legăturile lui Nálepka cu anumite persoane suspecte. Asta alcătuia o parte din activitatea de procurare a unor informaţii.

— Ştiu că dumneata ai avertizat Wehrmacht-ul — remarcă el.

Nálepka era acum sigur pe sine. Colonelul se îmblînzise, pînă şi vocea îi devenise întrucîtva mai domoală. Nálepka îşi dădu seama că era momentul să-l înmoaie în întregime pe colonel, să-i risipească orice bănuială.

— La Ovruci, de pildă, am pus în libertate pe unul dintre oamenii de legătură ai partizanilor — continuă el cu curaj — după ce i-am smuls toate datele despre acel grup de partizani. Şi l-am silit să raporteze sistematic ce pregătesc partizanii.

Soldaţii se-nghesuiau acum sub ferestrele biroului şi Nálepka se simţea şi mai sigur pe el. Privi drept în ochii colonelului şi zîmbi.

— Venea la mine în fiecare sîmbătă. În cîte locuri am zădărnicit infiltrarea spionilor ! Chiar şi aici, la Kopcievici. Nu sînt însă birocrat şi n-am pus totul în procese-verbale.

Colonelul Palfousek se prăbuşi pe un scaun. Gîtul său ras cu grijă, sub obrazul ursuz, era roşu-liliachiu ca al unui curcan. Încetul cu încetul, totul se limpezi în creierul său, şi acum se simţea jenat faţă de el însuşi că s-a năpustit ca un berbec înfuriat asupra unui ofiţer care, după cum se vede, serveşte cu cinste interesele Reich-ului. E un băiat cu mintea isteaţă şi de bună seamă că de aceea îl invidiază locotenentul Hobza. Nálepka face faţă cu cinste îndatoririlor sale, doar trecutul nu-i este în întregime nepătat. Dar omul se poate schimba. Milităria, mai ales, limpezeşte de multe ori capul răvăşit al oamenilor.

— Explicaţiile dumitale sînt deocamdată suficiente — spuse Palfousek ridicîndu-se. Dar barba asta de rus trebuie să dispară, fir-ar să fie ! Este de-a dreptul provocătoare. Consideră ce-am spus drept un ordin. Ai înţeles ? Întinse mîna lui Nálepka şi adăugă : La mine vei găsi în-

totdeauna sprijin. Şi încrede-te în armata germană. Vezi, zilele Stalingradului sînt ca şi numărate.

Nálepka luă poziţie de drepţi, cu o figură din cale afară de serioasă:

— Mulţumesc, domnule colonel!

Cînd Nálepka deschise uşa, aproape că-i turti nasul sergentului Chovan, care trăgea cu urechea. În trecere, îi strînse mîna şi-i şopti:

— Spune-le băieţilor să se împrăştie!

8

A doua zi dimineaţă, comandamentul regimentului 101 slovac primi două telefonograme din partea comandamentului diviziei de acoperire, cu următorul text:

Locotenent-colonelului Žiak. Raportează cel mai tîrziu pînă la orele 18 dacă Nálepka şi-a tăiat barba rusească. Colonel Palfousek.

Locotenent-colonelului Žiak, căpitanului Nálepka, locotenentului Hobza. Rog a descoperi cît mai urgent cu putinţă cine se ascunde sub numele conspirativ de Repkin. Sicherheitsdienst [1]-ul german se interesează de el. Colonel Palfousek.

Nálepka stătea îngîndurat la masa lui de lucru. Cea de a doua telefonogramă îi pricinuia griji mari. Ieri izbutise să scape din cursa întinsă de Palfousek, dar oare prin aceasta se rezolvase totul? Nu cumva mai dispunea şi de alte dovezi? Dar atunci de ce i-o fi adresat şi lui ordinul? Probabil că nu are alte informaţii. Sau poate că i-au întins doar o cursă şi acum îl ţin sub observaţie, să vadă ce va face. Nu excluse nici această posibilitate.

[1] Serviciul de Siguranţă (în limba germană).

Cînd îşi aminti de cîtă încredere se bucură din partea maiorului Hirner, se mai linişti. Pesemne că despre trecutul său nu ştiu mai mult decît că s-a declarat în repetate rînduri împotriva preoţimii catolice, ceea ce, la urma urmelor, în ochii nemţilor nu e o crimă chiar atît de mare. Se ştie că, în calitate de învăţător, a scris în ziare articole progresiste, dar, în legătură cu aceasta, chiar Palfousek i-a spus odată că prima republică a înşelat intelectualitatea şi că pe front fiecare slovac poate să binemerite încrederea Reich-ului german, căci aici, de regulă, multora li se deschid ochii.

Îşi aduse aminte de primele zile după venirea lor pe pămîntul sovietic. Vîntul îngheţat, de miazănoapte, care răscolea cenuşa satelor arse pînă-n temelii, le pătrundea oamenilor, fără cruţare, pînă-n măduva oaselor. Avea şi acum în faţa ochilor pata albă a unei gropi de var, în care, printre cadavre, gemeau sfîşietor muribunzii... Văzuse în vitrinele marilor magazine cadavrele comsomoliştilor spînzuraţi. În urechi îi răsunau şi azi vaietele deznădăjduite ale femeilor torturate, cu fiare înroşite, de călăii Gestapo-ului.

„Are dreptate Palfousek — gîndi el în sinea lui — aici într-adevăr ţi se deschid ochii." Îşi încleştă pumnii. După cum se vede, ei socotesc importantă, ba chiar extrem de importantă persoana lui Repkin. Acest lucru îl cam nelinişte. Chiar dacă, pentru moment, îndepărtase bănuiala care plutise asupra sa, primejdia nu trecuse încă. În locul lui, de acum înainte îl vor ţinti pe Repkin. Noroc că are un nume conspirativ. Trebuie neapărat să scornească ceva care să-i înşele pe urmăritori şi să constituie un fel de zid chinezesc între el şi Repkin.

Telefonul zbîrnîi. Nálepka ridică receptorul şi, încă de la primele cuvinte, faţa i se întunecă. Strîngea atît de tare receptorul, că unghiile i se făcură albe.

— Alo, aici căpitanul Nálepka. Da, personal — spuse el în germană. La ordin, domnule maior... Au fugit trei oameni, domnule maior. Cercetările continuă... Cum? Aha, Repkin... Din păcate n-am reuşit încă... Facem tot posibilul, continuăm cercetările... Vă rog, domnule maior!

Se apleacă peste telefonogramă şi pe buze îi flutură un zîmbet. Apoi se-ntinse şi-şi trecu mîna prin barbă. Îşi vedea faţa oglindită în geamul pe jumătate deschis. Îl cuprinse mînia, amestecată cu un fel de regret, gîndindu-se

că va trebui să se despartă de barbă. Se obişnuise atît de mult cu ea, şi acum, dintr-o dată, cineva îi ordonase : căpitane Nálepka, jos barba ! Ce va spune Tania ?

Încuie telefonogramele în sertarul mesei, îşi puse chipiul pe cap, mai aruncă o privire tristă în geamul ce-i servea drept oglindă şi mîngîie încă o dată drăgăstos podoaba feţei. Scăpase destul de uşor din încurcătură, dar barba trăgea ponoasele. Păcat de ea ! Nu o dată s-a dovedit folositoare. Oamenii de pe aici aveau mai multă încredere în el, cînd privirile le cădeau pe barba asta rusească ; şi partizanii îl recunoşteau mai lesne.

Ieşi pe stradă. Pe firele de iarbă îngălbenite, călcate în picioare, care creşteau de-a lungul şanţului de la marginea drumului, străluceau picături de rouă limpezi ca lacrima. În aerul pur, de o mare transparenţă, săgetau rîndunelele ; cîteva ciripeau sub acoperişul căsuţei învecinate, părînd că se pregătesc să părăsească această regiune aspră, unde peste puţină vreme furtunile aveau să urle ca nişte haite înfometate de lupi. În marginea drumului, şirul lung de tei îşi scutura, trist, frunzele aurii.

Pe lîngă Nálepka trecură doi moşnegi, salutîndu-l cu plecăciuni adînci.

— Mulţumesc frumos pentru lemne — bolborosi din mers cel mai scund dintre ei, dar cînd zări apropiindu-se un soldat german, tăcu şi-şi iuţi paşii.

Nálepka se îndrepta spre capătul de sus al satului, unde, în coliba cea mai mărginaşe, locuia Nastia, o tînără infirmieră. Era o blondină mică, rotofeie, veşnic zîmbitoare, cu ochi albaştri şi nas cîrn ; se pricepea şi la tunsul părului. Nu-i de mirare deci că ofiţerii slovaci veneau la ea cu predilecţie.

Se număra printre prietenele Taniei, de la care Nálepka aflase că Nastia este comsomolistă şi că înainte de război fusese studentă la facultatea de medicină din Kiev.

Cînd Nálepka intră în cameră, Nastia, care trebăluia în halatul ei alb de medic, bătu din palme :

— Ce vînt vă aduce pe aici, Ivan Mihailovici ? Abia alaltăieri v-am tuns.

Nálepka se aşeză pe scaun în faţa oglinzii şi îşi apucă barba. Abia îşi putea stăpîni mînia.

— Jos barba, Nastia !

— Jos barba ? exclamă mirată fata şi se aplecă spre căpitan.

— Da, da !

Nastia îi făcu poznaş cu ochiul şi suspină încet :

— Ah, înţeleg acum, înţeleg...

— Ba nu înţelegi nimic !

Nastia sări sprintenă spre fereastră, o trînti şi, ca un copil bosumflat, bătu din piciorul încălţat cu sandale cu talpă de lemn.

— N-o tund ! Şi-a pierdut minţile fata asta ? Nu ! Scuturîndu-şi buclele blonde, zise : Vorbesc eu cu ea !

Nálepka o măsură cu o privire cercetătoare şi în acelaşi timp nedumerită.

— Cu cine vrei să vorbeşti ?

Nastia izbucni într-un rîs vesel, răsunător, apoi oftă din adînc :

— „Fata de dor se topeşte, flăcăul nu bănuieşte"... Zău aşa ! „Un chip frumos stîrneşte frămîntare în inimă." Sînt vechi proverbe ruseşti, Ivan Mihailovici, dar credeţi-mă, totuşi — şi strigă întărîtată — că Tania e o scorpie dacă are de obiectat împotriva bărbii dumneavoastră !

În primul moment, Nálepka nu ştiu ce să facă, să rîdă sau să se supere. Era în mare încurcătură. Nastia observă şi zîmbetul, şi fruntea încruntată. Ochilor ei şireţi nu le scăpa nici umbra de tristeţe ce se ascundea dincolo de zîmbetul căpitanului.

— Dacă eu v-aş fi pe plac — spuse ea în glumă şi privi cochet spre Nálepka — zău că v-aş accepta şi cu barbă. Dar, din păcate, părul meu nu e negru — spuse ea, ridicînd bosumflată din umeri — ce pot să fac ?

— Fii serioasă, Nastia — spuse rîzînd Nálepka. Totuşi îi făcea plăcere că Nastia făcuse o legătură între el şi Tania. Cum le mai încurci pe toate ! Nu Tania, ci comandantul meu mi-a ordonat asta !

Nastia ridică foarfeca şi luă poziţie de drepţi.

— Dacă-i ordin, e ordin. O tund. Dar ascultaţi-mă — continuă ea, privindu-l în ochi pe Nálepka — dumneavoastră sînteţi cu adevărat un sihastru atît de înrăit ?

— Cum adică ?

— Despre unii ca dumneavoastră la noi se spune : „Acest om se va-nsura cînd taurul va făta".

— Păi dacă nu mă vrea nimeni — rîse Nálepka. Degeaba mă învinuieşti.

— Ia nu mai umblaţi cu secrete! Eu vă doresc din toată inima fericire, Ivan Mihailovici, din toată inima! Numai de-ar fi vremuri mai bune...

Băgă de seamă că, discret, Nálepka se uita mereu cu coada ochiului la ceas şi înţelese că n-are timp de pierdut. Se apropie, îi legă un şervet alb de gît, i-l vîrî pe după guler şi întrebă încă o dată:

— Prin urmare, o tund?

— Da — răspunse Nálepka scurt şi închise ochii.

Nastia se apucă de lucru. Foarfeca ţăcănea, briciul scîrţîia. În tot acest timp, Nálepka nu deschise ochii. Aruncă o privire în oglindă numai cînd Nastia îi şterse faţa. Apoi se ridică de pe scaun şi se întinse. Scoase din buzunar două pachete de ciocolată şi le puse pe neobservate pe masă.

— Ei, nu-i mare nenorocire — spuse Nastia, măsurîndu-l cu o privire serioasă — chiar şi fără barbă sînteţi un flăcău chipeş!

Nálepka o ameninţă glumeţ cu degetul, îi strînse cu putere mîna şi, la plecare, mai aruncă o privire în oglindă.

„Bine m-au mai aranjat", gîndi el în sinea lui.

În faţa casei se întîlni cu o femeie bătrînă pe care o vedea adesea, căci în fiecare dimineaţă venea după apă la fîntîna din faţa comandamentului. Femeia îl măsură cu o privire temătoare, ca pe un străin, şi o luă la fugă, trecînd pe partea cealaltă a străzii.

La fereastra camerei lui o zări pe Tania, cu cîrpa de praf în mînă. Simţea că faţa i se înroşise ca macul. Sprîncenele dese, negre, ale Taniei se încruntară de uimire, iar ochii aproape că-i ieşiră din orbite.

— Asta-i surpriză, nu glumă! îi strigă Nálepka şi-şi mîngîie bărbia rasă. Cel puţin bine că mai e cineva care mă recunoaşte!

Tania îi ieşi în întîmpinare şi îşi împreună mîinile de mirare.

— Ce-au făcut cu dumneata, Ivan Mihailovici?

— Biata barbă a suferit din cauza partizanatului — îi şopti poznaş Nálepka. A trebuit s-o tai din ordinul comandantului de divizie.

Pe faţa Taniei trecu un zîmbet, iar în ochi i se aprinseră mici flăcărui. Era poate cel dintîi zîmbet, cea dintîi privire mai vie din clipa în care aflase adevărul despre Saşa. Ochii ei încercănaţi trădau nopţile de insomnie. Dar

în întunericul marii dezamăgiri se furişase şi o rază de lumină. Simţea că Ján îi este mult mai apropiat sufleteşte decît Saşa, deşi căuta să tăgăduiască chiar şi faţă de ea însăşi schimbarea ce se petrecea în inima ei. Amintirile şi sentimentele ce-o legaseră de Saşa i s-au şters repede din suflet, dar o chinuia gîndul că omul în care crezuse a devenit trădător. Şi pentru alinarea rănii acesteia usturătoare găsise un singur remediu: credinţa că Saşa a fost un băiat cinstit, dar că s-a frînt din cauza torturilor. În acelaşi timp însă, într-un colţ ascuns al inimii răsuna şi glasul conştiinţei. Oare nu poartă şi ea o parte din vină? Nu cumva Saşa observase că ea se depărtează tot mai mult de el?

Nálepka privi lung în ochii fetei şi ea răspunse privirii lui. Dar cînd o întrebă dacă nu s-ar putea întîlni spre seară, fata se apropie de el, îi luă drăgăstos mîna şi spuse în şoaptă:

— Azi nu. Să nu mă înţelegi greşit, dar azi aş dori să rămîn singură.

9

Ochii lui Nálepka luciră o clipă la lumina chibritului, apoi se stinseră o dată cu flacăra albăstruie care-l arse aproape la degete.

Nastia trebăluia în întuneric în jurul vetrei văruite, apoi aprinse lumînarea lipită pe o farfurioară de lemn.

Nálepka şedea în capul mesei. La stînga sa se afla sublocotenentul Pavlík, iar la dreapta, un flăcău zvelt, cu părul lins, în cămaşă rusească brodată. La celălalt capăt al mesei, lîngă Tania, se aşezase Nastia şi, plimbîndu-şi privirea de la Nálepka la lumînare, se străduia să taie fitilul prea lung, ars, al lumînării.

Nálepka împinse punga sa cu tutun în faţa flăcăului. Pe sub sprîncene, cercetă cu privirea fruntea înaltă, puţin cam colţuroasă, a tînărului, părul său blond, ochii mari,

albaştri, şi răsuflă uşurat. Ce noroc că i l-au adus lui spre audiere ! Hobza l-ar fi predat pe loc nemţilor, iar pentru aceştia e suficient ca cineva să încalce interdicţia de a ieşi seara din casă.

În timp ce flăcăul îşi răsucea tăcut, cu neîndemînare, ţigara, Nálepka se gîndi fără să vrea că de bună seamă o aprinde numai din bună-cuviinţă.

Tînărul pufăi încet fumul, apoi scoase din sîn o bucată de ţesătură roşie, împăturită cu grijă.

— Uitaţi, tovarăşe căpitan — începu el puţin cam încurcat — Tatiana Ivanovna m-a sfătuit să vă predau aceasta spre păstrare...

Întinse pe masă un steag comsomolist. Pe pînză era brodată steaua cu cinci colţuri. Iar în jurul stelei, ca nişte raze luminoase, se vedeau, scrise cu alb, cuvintele : Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

— La mine ar putea să-l găsească — adăugă el, parcă scuzîndu-se. Tatiana Ivanovna s-a gîndit că poate aţi putea să-l duceţi acasă, în ţara dumneavoastră. Am auzit că plecaţi în permisie.

În ochii lui Nálepka luci o lacrimă. Privea steagul cu emoţie, plin de recunoştinţă. Apoi îşi întoarse ochii spre Tania. Şi pe genele fetei strălucea o lacrimă, ca o bobiţă de cristal.

Cu respiraţia întretăiată, Tania rosti :

— Ia-l ! De la noi, comsomoliştii, în semn de recunoştinţă. Arată-l acasă tineretului.

Nálepka se ridică, îl îmbrăţişă şi-l sărută pe amîndoi obrajii pe flăcău.

— Bine ! După război am să vi-l aduc înapoi.

Mîna îi tremura în timp ce împăturea steagul şi-i netezea cutele. Frumos strîns, îl puse pe pat şi se aşeză din nou pe scaun.

— Şi dumitale îţi mulţumesc, Tania. Nici nu ştiu cum să vă arăt recunoştinţa mea.

Tania stătea cu capul plecat şi arunca nervoasă mici bucăţele de hîrtie în flacăra lumînării. Ceilalţi schimbau între ei priviri, dar nimeni nu îndrăznea să întrerupă liniştea plină de emoţie. Doar Nastia tuşi intenţionat, ba chiar strănută, şi bombăni :

— Nu ştie... nu ştie... Apoi sări în picioare şi glasul ei vesel îi electriză pe toţi : Eu ştiu cum ! Mîncînd cu poftă din salata franţuzească pe care am pregătit-o împreună

cu Taniuşa — şi privi cu un zîmbet şiret spre Nálepka. E grozavă !

Cele două fete începură să se agite prin cameră şi, după puţină vreme, pe masă apăru un castron respectabil, iar în jurul său, farfurii şi furculiţe. Pavlík luă un pachet de pe pervazul ferestrei şi-l desfăcu. Înăuntru erau doi cîrnaţi şi o pîine cazonă. Apoi se apropie de Nastia, îi şopti ceva la ureche, şi pe masă apăru dintr-o dată o sticlă de votcă, înconjurată de nişte pahare de ceai, cu suport metalic.

— Trebuie să sărbătorim permisia lui Ivan Mihailovici — vorbi Nastia. Dar poate că acesta nici nu e Ivan Mihailovici, căci n-are barbă ! îl necăji ea, cu un rîs vesel, pe căpitan. Nici propria sa mamă nu-l va recunoaşte !

— Da' de unde — se împotrivi Nálepka, trăgînd din pipă — acasă n-am purtat barbă !

Nastia se aplecă la urechea Taniei :

— Mă durea inima cînd a trebuit s-o tund. Şi te ocăram pe tine. Ascultă, Tania, într-adevăr a primit ordin sau poate totuşi tu... !

— Taci, Nastia — o înghionti Tania, clipind des. Te-ar putea auzi.

Nastia rîse în pumni.

— Crezi că nu i-am spus ce gîndesc ?

Între timp, Pavlík turnă votcă în pahare.

— Serviţi şi din mîncare, tovarăşi — invită Nastia oaspeţii. Pentru că şi proverbul spune : „Votca pune omul la pămînt, iar pîinea îl pune pe picioare !" Înţelegeţi ?

Pavlík şi Nálepka rîseră.

— Să începem totuşi cu votca — propuse Nálepka.

Tania întinse, supusă, mîna după pahar.

— Pentru ca să vă întoarceţi cît mai curînd la noi ! spuse ea pe un ton serios şi puţin cam sfios.

Paharele se ciocniră cu un clinchet, apoi toţi trecură la cîrnaţi şi la minunata salată franţuzească „à la Nastia", preparată din mai multe feluri de legume tăiate mărunt şi stropite apoi cu ulei de floarea-soarelui. Flăcăul, căruia Nastia îi spunea Arkaşka, se aplecă spre Nálepka :

— Care-i situaţia la dumneavoastră acasă ? Există şi acolo partizani ?

Era mult timp de cînd Nálepka nu mai fusese în Slovacia, iar din cele două-trei scrisori primite de acasă sau de la prieteni — fireşte că acestea erau „pieptănate" cu

grijă, pentru ca cenzura să nu se poată lega de ele — nu prea ştia ce se întîmplă pe la ei. Printre rînduri, ce-i drept, putea citi ici-colo că oamenii murmură, că sînt nemulţumiţi. Despre acest lucru, de altfel, povesteau şi recruţii sosiţi pe front, precum şi ofiţerii ce se întorceau din permisie. Dar nu ştia dacă această nemulţumire s-a transformat într-o rezistenţă făţişă.

— Cred că încă nu sînt, dar — spuse el, punîndu-şi mîna pe inimă — cu siguranţă vor fi !

În această clipă îi era limpede că odată şi odată, după ce va însuşi instruirea necesară de la partizanii sovietici, se va duce acasă, va mobiliza tineretul şi va organiza rezistenţa în munţi.

— Patria dumitale este o ţară muntoasă, nu-i aşa ? se interesă Arkaşka, de parcă i-ar fi citit gîndurile. La fel ca la noi în Caucaz, nu ?

În locul lui Nálepka răspunse Tania :

— Nu tocmai. Sînt şi cîmpii. Căpitanul a fost învăţător într-o regiune de şes, lîngă Dunăre.

Cînd Nálepka o auzi pe Tania vorbind despre Dunăre, în sufletul lui se trezi amintirea primelor luni petrecute pe front, şi ochii săi străluciră :

— La Jitomir am învăţat un cîntec nostim, în care e vorba de Dunăre. Este un vechi cîntec ucrainean.

Încercă să îngîne încet melodia. Privirea lui visătoare se pierdu, prin fereastră, în întunericul nopţii. Sus de tot, deasupra teiului cu coroana bogată, atîrna luna ca un lampion rotund şi galben. Lumina ei argintie se revărsa asupra ramurilor dese.

— Nu-l cunoaşteţi ?

Tania îşi potrivi şuviţele de păr rebele, negre ca smoala, şi începu să cînte. Glasul ei adînc, pur, umplea cămăruţa.

Spre mare Dunărea îşi poartă
A sale valuri line.
La ataman, în fapt de seară,
Un tînăr chipeş vine.

Aş vrea să plec, o, atamane,
Pentru o zi acasă :
Amarnic plînge după mine
O fată prea frumoasă...

Ochii tuturora erau îndreptaţi spre Tania. Chipul fetei se îmbujorase, iar trăsăturile ei oglindeau un dor nestăpînit, plin de bucurii şi dureri. Întreaga ei fiinţă era plină de glasul lui Nálepka. Simţea parcă atingerea caldă a mîinii lui...

Numai Nastia zîmbea şi-i făcea cu ochiul lui Nálepka, vrînd parcă să întrebe dacă şi după el plînge acasă vreo fată. Nálepka clătină doar din cap, dojenitor.

Tania îşi înălţă sprîncenele, ceea ce făcu ca fruntea ei netedă să se încreţească, şi continuă mai cu îndrăzneală :

Nu pot... deşi mi-e tare milă
De tine şi de fată.
Ai să o uiţi... hai, fii cuminte...

Tania îşi lăsă capul pe spate şi încheie cîntecul cu ochii închişi, tristă, copleşită de simţăminte :

N-am s-o uit niciodată !...

Nálepka simţea că în ochii Taniei, ascunşi după pleoapele pe jumătate închise, arde un misterios foc lăuntric. Lui îi cîntase acest cîntec, lui ! Dar de ce nu-i mai cîntase niciodată pînă acum ? De o săptămînă încheiată căuta să nu-l întîlnească.

Nu mai urmărea textul cîntecului. O privea pe Tania, iar inima îi bătea puternic. Urechile lui aproape că sorbeau glasul fetei. Melodia puse stăpînire pe el. Buzele lui şopteau, în gînd, după fată : „N-am s-o uit niciodată !..."

Cîntecul fu întrerupt brusc. Din stradă se auziră împuşcături. Nastia sări la fereastră, iar Tania, trezită dintr-un vis minunat, se posomorî.

Nálepka îi şopti lui Pavlík să-l conducă pe Arkaşka pînă la marginea satului, de unde pădurea era doar la o aruncătură de băţ. Apoi scoase din buzunar un pachet gros de hîrtii şi i-l înmînă Nastiei...

— Poftim adeverinţele de angajare pentru tineret, conform listei primite.

Nastia uită pe loc de împuşcături şi bătu din palme.

— Minunat ! Nu vor mai putea fi luaţi de nemţi !

— Cred că au împuşcat din nou pe cineva — suspină Tania şi, cu capul plecat, se apropie de fereastra închisă.

— Tania — spuse Nálepka, oprindu-se lîngă ea — plec cu inima atît de grea... Își apăsă fruntea pe geamul ferestrei și adăugă tulburat: De orice ai avea nevoie, adresează-te lui Pavlík.

O nouă împușcătură răsună în noapte. Tania se întoarse brusc și ieși în fugă din cameră.

— Ai înnebunit? strigă Nastia după ea și-i făcu semn cu capul lui Nálepka s-o rețină.

Nálepka o ajunse din urmă abia pe culoar. Tania se opri și suspină:

— E groaznic! Bine că ai ieșit.

— Ce-i cu dumneata?

— O, nimic — răspunse fata cu un zîmbet trist.

Ieșiră pe scările ce duceau în grădină și Nálepka o luă drăgăstos de braț. Tania se întoarse spre el și-i spuse cu reproș:

— De ce tocmai de la dumneata a trebuit să aflu lucrul acela groaznic despre Sașa?

Nálepka nu răspunse. Strînse doar mîna fetei.

— Ce om curios ești — șopti Tania. Spune-mi, te întorci sigur?

Stăteau atît de aproape unul de altul, încît Nálepka simțea mireasma părului ei. Respirația ei fierbinte îi mîngîia fața. O îmbrățișă cu o forță aproape irezistibilă, o strînse puternic, și buzele li se contopiră într-un sărut lung, fierbinte.

10

Bătrînul Michal Nálepka nici nu deschise bine ochii de dimineață, că nelipsita țigară îi și fumega în colțul gurii. Își răsuci mustața lungă, zbîrlită, netezi cu palma sa bătătorită părul rar, încărunțit, și tuși greu, ca oamenii care fumează mult.

Deasupra satului Smižany, situat nu departe de Tatra, atîrnau nori cenușii, de toamnă. În fereastră băteau picături grele de ploaie. Chipul bătrînului Nálepka se posomorî: la ce dracu' atîta ploaie! Afară, pe cîmp, e mult de muncă, și, iată, de două zile plouă cu găleata. Lua-o-ar naiba de vreme, cu Sfîntul Petru cu tot! Preotul ar trebui să se sinchisească mai mult de țărani, să-l roage pe Dumnezeu să dea nițică vreme bună pentru ei. Dar de cînd lumea-i lume, preotul arde tămîie numai pentru domni și acest lucru bătrînul Nálepka i l-a spus odată verde în față. Înainte vreme, popa se tot gudura în jurul contelui, căutînd să-i intre în voie, iar acum îl adoră pe Hitler, i-ar pune poza pînă și pe altar, dacă s-ar putea.

Scuipă cu năduf. Își freca ochii și înghițea fumul usturător. Se așeză pe marginea patului și se uită supărat la ceasul deșteptător de pe bufet. Ora cinci. Trebuie să dea de mîncare vitelor. Se întoarse încet: patul nevestei era gol. Își trase pantalonii și opincile și ieși, orbecăind, în bucătărie.

Soția lui ședea la masă și, la lumina lămpii, răsfoia o mulțime de hîrtii scrise. Era îmbrăcată cu rochia ei neagră de duminică. De trei zile o îmbrăca în fiecare dimineață. Își aștepta fiul, în haină de sărbătoare.

— Ce tot umbli în toiul nopții, ca o stafie? bodogăni bătrînul.

Femeia își potrivi basmaua neagră și mormăi, scuzîndu-se:

— Ia, mai citesc scrisorile lui Janko. Își lăsă mîinile în poală și suspină: De-ar veni odată!

— Cînd va sosi, va fi aici, și gata!

Și bătrînul își aruncă pe umăr cojocul de piele de oaie, își trase pe cap pălăria roasă și ieși în curte.

Femeia rămase multă vreme cu mîinile în poală. De cînd Jano a scris că vine acasă în permisie, se gîndește tot timpul numai la asta; nici de treabă nu-i mai arde ca altă dată. Tot numără și numără în gînd cîtă vreme a trecut de cînd nu și-a văzut fiul, și ochii i se umplu de lacrimi. Dacă ar scrie cel puțin mai des și mai mult! Dar se spune că scrisorile sînt cenzurate, iar fiul ei are obiceiul să spună deschis ce gîndește.

Printre scrisori se găsește și fotografia lui Janko. Șade, în uniformă, pe o bancă, picior peste picior, sprijinindu-și cotul de spetează. N-are chipiu pe cap, iar fruntea îi e mohorîtă, și o barbă rară, dar destul de mare, îi acoperă fața. În ultima sa scrisoare însă scrie că, din ordin superior, a trebuit să-și taie barba. Pînă și unor asemenea

lucruri li se dă atenţie în armată, şi încă pe front! Dar bătrîna Nálepka se linişti: cel puţin fiul ei va arăta ca înainte de a fi fost în Rusia. Numai de-ar veni odată!

N-avea răbdare să stea locului. Se înfofoli în broboada ei mare, din lînă cenuşie-închisă, şi ieşi pe prispă. Ploaia încetase, doar din streaşină mai picura. Se lipi de zid, aşteptînd. O voce lăuntrică îi şoptea într-una: „Vine azi, vine sigur azi!"

Nici pe prispă nu rămase mult timp. Ieşi pe strada plină de noroi şi privi îndelung spre cotitura drumului.

— Bună dimineaţa, mătuşă Nálepka! auzi ea o voce cunoscută.

Bătrîna se întoarse şi dădu cu ochii de bătrînul învăţător, cu pelerina sa lungă, neagră, care-l învăţase pe Janko încă din clasa întîi primară.

— Îl aştepţi? Îl aştepţi? întrebă el. Dacă-mi aduc bine aminte, spuneai că trebuie să sosească zilele acestea.

— Da, domnule învăţător, a scris că vine.

Învăţătorul stătea în faţa ei gîrbovit, cu fruntea îngîndurată, şi suspina.

— Cît o mai ţine oare acest război? Îşi ridică ochii osteniţi asupra bătrînei şi, ca şi cum ar fi vorbit numai pentru sine, mormăi ursuz: Gîndul ăsta nu mă lasă să dorm; cutreier satul şi nu-mi găsesc locul. Auzi — şi bătrînul învăţător se învioră deodată ca păstrăvul prins, cînd e pus în apă proaspătă — bărbatul dumitale i-a zis-o bine ieri comisarului! La cîrciumă... I-a prorocit că va fi spînzurat de prima salcie. Izbucni într-un rîs piţigăiat, bătrînesc, iar cînd bătrîna îşi împreună palmele îngrozită, o încurajă vesel: Nu-i nimic, mătuşă Nálepka! E un om şi jumătate moşul dumitale, om dintr-o bucată!

— Şi dacă, Doamne fereşte, îl bagă la închisoare? Doar ştiţi ce pică au hlinkiştii pe noi.

— Nu te teme! Fiul dumitale este căpitan, şi încă pe front. Nu îndrăznesc să se atingă de voi nici cu un deget!

Fruntea bătrînei se descreţi şi faţa ei mică, îngustă, luă o expresie mai liniştită. Dar de îndată un alt gînd o îngrijoră: Da, fiul ei e căpitan, într-adevăr, dar mintea lui e la fel de fierbinte ca şi a bătrînului. Leit tatăl său, numai că Jano ştie să se stăpînească mai bine. Se aprinde, dar are puterea să se înfrîneze. Şi în asemenea clipe ce mai cuvinte ies din gura lui! Vorbeşte înţelept, chibzuit, şi atît de convingător că, vrînd-nevrînd, îi dai dreptate.

Dar cînd se gîndi la comisar, îşi strînse puternic buzele. O să le pună impozite mari pe palma lor de pămînt. Toţi îi persecută: şi comisarul cu gardiştii lui, şi îngîmfatul de notar. Nu de mult au vrut chiar să le confişte aparatul de radio pe care l-au primit în dar de la Janko. Chipurile, că bătrînul ascultă posturi de radio străine.

Tare ar mai fi vrut să-şi verse necazul, să-l facă de două parale pe comisar, căci bătrînul învăţător fusese întotdeauna prietenul familiei lor. Îl învăţase nu numai pe Janko, ci şi pe cei doi fraţi ai lui, Jožo şi Andriš. El l-a convins pe bătrîn să-l dea pe fiul său la o şcoală superioară.

— Ştiţi dumneavoastră, acest comisar... — începu ea încurcată.

Deodată însă, dinspre cotitură apăru o maşină Praga. Bătrîna Nálepka n-avu timp nici să-şi revină, că din taxi sări fiul ei.

Alergă cu paşi mărunţi înaintea lui Janko al ei şi i se aruncă în braţe. Nálepka îşi îmbrăţişă cu dragoste mama, îi sărută obrajii, apoi, zărindu-l pe fostul său învăţător, se apropie de acesta şi-i strînse cu putere mîna.

— Cît de mult te aşteptam — spuse mama, ştergîndu-şi ochii — toată noaptea mă zvîrcoleam, trăgeam cu urechea, aşteptam să-ţi aud paşii... Vino, fiul meu scump, vino în casă!

— Aşteaptă, mamă, am şi două valize.

Şoferul pusese între timp în faţa casei cele două geamantane. Nálepka plăti, apoi se întoarse zîmbind spre mama sa.

— Ce faceţi, mamă? Sînteţi sănătoşi cu toţii?

— Sîntem sănătoşi, Janko, numai că ne-a fost prea grea aşteptarea!

Bătrînul învăţător mîngîia mîneca mantalei de piele a lui Nálepka.

— Ei, ce faci, Janko, fiule, văzut-ai, învăţat-ai multe?

— Destule, încă prea multe, domnule învăţător. Acolo, domnii gardişti — şi aici strîmbă ironic din gură — i-ar putea cunoaşte mai bine pe sfinţii lor protectori nemţi!

— Am auzit cîte ceva, fiule, am auzit — spuse bătrînul învăţător. Clătină din cap şi şuieră printre dinţi: Ticăloşii!

Uşa casei scîrţîi şi bătrînul Nálepka se opri în prag, cu picioarele larg desfăcute. Cînd îşi zări fiul, buza de jos

îi tremură şi pe faţa sa zbîrcită se rostogoli o lacrimă cît un bob de mazăre.

Bătrîna Nálepka urmărea cu încordare cum îl primeşte bătrînul pe fiul său şi îi şopti, emoţionată, învăţătorului :

— Vezi, aşa e bărbatul meu : se ţine el tare, dar mai că-i vine să plîngă.

— Ei, eu am plecat — îşi veni în fire învăţătorul... Deseară am să viu să stăm puţin de vorbă. Spune-mi, Janko — se-ntoarse el către Nálepka — cînd ai să fii general ?

— General ? izbucni în rîs acesta. Apoi faţa sa luă o expresie ciudată, serioasă şi spuse : Nu peste multă vreme. Dar voi fi general rus !

— Tot una-i, generalul e pretutindeni general ! filozofă cu voce tare învăţătorul şi rămase în mijlocul drumului, pînă ce toţi trei intrară în curte.

Bătrînul mai aruncă o privire spre grajd, iar mama începu să trebăluiască în jurul cuptorului.

— Numaidecît va fi gata cafeaua — şopti ea şi învălui cu privirea ei mîngîietoare chipul fiului, în timp ce acesta îşi dezbrăcă mantaua, deschise o valiză şi scoase din ea o sumedenie de cărţi.

— Ascundeţi bine această valiză — şopti el mamei sale. În ea sînt arme. Odată şi odată s-ar putea să fie nevoie de ele.

Mama îşi lovi palmele, înspăimîntată.

— Janko, dar asta este strict oprit !

— Nu-ţi face nici o grijă !

— Dacă zici tu... — cedă mama, convinsă pînă-n măduva oaselor că ceea ce face fiul ei nu poate fi decît un lucru bun.

Odată, pe cînd era încă student, îi mărturisise că nu crede în Dumnezeu. Cu toate că rămăsese stană de piatră de speriată ce era, încetul cu încetul i se făcu lumină în cap şi simţi, cu inima de mamă, că oricît de groaznic ar fi acest păcat, Janko al ei este totuşi un băiat de treabă, cinstit. În vacanţele de vară, acasă — după ce ieşise învăţător — stătea adesea nopţi întregi cu nasul în cărţi. De multe ori uita să şi mănînce. Atunci ea se furişa fără zgomot în cămăruţă şi-l privea cu respiraţia reţinută. Cînd Janko îşi întorcea capul, ea îi mîngîia părul şi punea în faţa lui, pe o farfurie de lemn, o bucată de slănină. Uneori voia să afle ce citeşte fiul ei, şi atunci Janko începea să-i

explice în amănunţime. Deşi printre cuvintele sale se amestecau şi termeni ştiinţifici, mama înţelegea totdeauna — desigur, mai degrabă cu inima decît cu mintea.

Îi povestea cîte nedreptăţi trebuia să îndure poporul sărac şi că odată lucrurile se vor schimba, cu siguranţă. Încă atunci amintea de Rusia, cum şi-a învins ea toţi duşmanii, cum s-au aliat muncitorii cu ţăranii. Îi povestea cu entuziasm despre un anume Korceaghin, un erou cu voinţă de fier — şi mama sa a înţeles : Janko al ei vrea să fie la fel ca acest Korceaghin. Ceilalţi flăcăi de-o seamă cu el umblau după distracţii, le era mintea numai la chefuri, în timp ce Janko se frămînta fără încetare cum să procedeze ca toţi oamenii să aibă o viaţă mai bună pe pămînt.

Dumnezeu îi amăgeşte pe oameni cu raiul. Ei, da, şi feciorul ei vorbeşte de un rai, numai că el e niţel cam nerăbdător. În zadar sînt supăraţi unii pe el : Janko al ei are inima curată.

Se gîndea adeseori în felul acesta la feciorul ei, şi durerea îi strîngea inima cînd îşi amintea ce viaţă chinuită, grea, a avut acest Korceaghin, cîţi răuvoitori a avut şi cum a murit. Nu, gîndea ea, dînd din mînă, feciorul ei este sănătos, feciorul ei va trăi.

Căpitanul Nálepka scoase din valiză steagul Comsomolului. Apoi se apropie de masă, se aplecă deasupra scrisorilor sale strînse cu grijă, legate cu fundă, şi spuse, cu zîmbetul pe buze :

— Mamă, nu cumva le citeai din nou ?

Mama nu răspunse, dar îşi îmbrăţişă strîns fiul.

11

Toată ziua, ochii lui Nálepka se lipiră aproape de somn, dar nu se putu odihni. Rubedeniile şi vecinii nu mai conteneau cu vizitele. Venise şi bătrînul învăţător. Sorbeau cu toţii cuvintele lui Nálepka. Povesti mult despre oame-

nii sovietici, despre felul cum trăiau înainte de război, însă cu mare greutate şi fără nici un pic de plăcere spuse două-trei cuvinte despre grozăviile războiului. I se părea că o dată cu pumnul de ţărînă ucraineană de la Ovruci, ascuns în fundul geamantanului, adusese acasă şi atmosfera apăsătoare a războiului şi că nu poate în nici un chip să scape de ea.

Cum se înseră, se culcă şi adormi numaidecît. Dormi atît de adînc, încît, atunci cînd deschise ochii, soarele era sus, deasupra norilor cu margini dantelate. Îmbucă ceva în grabă, îmbrăcă hainele civile, uzate, şi ieşi pe cîmp. Pe fîşiile înguste ale miriştilor şi ogoarelor ardeau focuri mărunte. Lujerii de cartofi, umeziţi de ploaie, sfîrîiau în foc, şi prin fumul des răzbea mirosul cartofilor copţi.

Cîţi ani or fi oare de cînd el, singurul dintre copiii de pe tarlalele învecinate, îndrăznea să sară prin vîlvătaie ? Să fi trecut cu adevărat şaptesprezece ani ? Îşi aminti de liliacul mare, cenuşiu, care dădea tîrcoale pe deasupra capetelor copiilor ; de băieţii care se făleau cu prostiile lor, certîndu-se cine să fie căpetenia haiducilor. „Cel care va sări peste foc“, spusese Miša Ondro. Janko Nálepka voise să sară, dar Miša îl împinsese la o parte şi încercase el primul. Nu izbutise însă. Janko îşi ţinuse răsuflarea, se avîntase de la vreo zece paşi şi zburase pe deasupra flăcărilor ca un glonte tras din puşcă. E adevărat că se pîrlise puţin la o mînă, dar nu luase în seamă faptul. Strînsese din dinţi şi rîsese plin de demnitate. Îl învinsese pe Miša şi devenise astfel căpetenia haiducilor.

Cît de pustie e acum poieniţa de lîngă pîrîu ! Şi iarba veştedă, îngălbenită, parcă pălită de brumă. Iată, tufişurile de afine şi răchită au fost tăiate. A dispărut fără urmă şi pietroiul de lîngă drumeagul bătătorit, colbuit — o stîncă uriaşă, sferică, de calcar, despre care copiii povesteau că ar fi un trăsnet solidificat. Poate că a fost rostogolită de acolo. Sau poate a înghiţit-o pămîntul negru, precum înghite apa lacului o piatră aruncată în ea ! A dispărut ca şi cum s-ar fi ales praful din ea. A dispărut la fel ca vremurile fericite ale copilăriei.

Au trecut mai mult de doisprezece ani de cînd micul Janko fugărea fluturi prin această poieniţă. Îl descosea într-una pe învăţător cum se numeşte cutare sau cutare

fluture. Dacă prindea vreunul, îl înmuia în spirt denaturat, apoi îl fixa cu un ac cu gămălie. Avea o colecţie întreagă.

Cu doisprezece ani în urmă, o ceată desculţă de copii alerga prin otava argintată de rouă. Chiar şi din hărmălaia glasurilor ascuţite ale copiilor se desluşeau de departe strigătele lui Janko :

Mîţă, mîţă hoaţă,
Vino de înhaţă
Mielul de la urmă,
Rătăcit de turmă...

Janko era totdeauna în frunte, iar în spatele său urma şirul lung al copiilor, semănînd cu o coadă mişcătoare ce se bălăngănea în dreapta şi în stînga pentru ca „mîţa“ ce gîfîia, dar totuşi neobosită, să nu-l poată prinde pe copilul din coadă, care căuta să ajungă în fruntea şirului. După aceea, copiii îl legau la ochi pe Janko şi întreaga ceată se zbenguia şi ţipa în jurul său :

Iată-mă, prinde-mă !

Cu mîinile întinse, Janko dădea năvală, şi dacă-l apuca pe vreunul şi-l pipăia, îl recunoştea pe loc. Dar Janko era socotit îndemînatic şi la jocul cu mingea. Înconjurat de copii, el se apleca deasupra mingii umplute cu păr şi cînd, la un semn dat, copiii o zbughiau în toate părţile, mingea îi zbura din mînă ca o săgeată şi arareori se întîmpla să nu nimerească spinarea unuia sau altuia dintre ei. Din cercul desenat pe iarbă, Janko trimitea cu lovituri precise de băţ bucata de lemn, ascuţită la amîndouă capetele, iar din locul unde bucăţica de lemn atingea pămîntul, copiii căutau s-o trimită înapoi în cerc. Dar băţul spinteca, şuierînd, aerul deasupra capetelor copiilor şi ţurca zbura de obicei atît de departe, încît nici flăcăiandrii nu izbuteau s-o retrimită în cerc. Sau cînd îngenuncheau pentru jocul „Am tăiat viţelul, ce cumpăraţi ?“ în care, la această întrebare, nu-ţi era îngăduit să răspunzi decît cu un singur cuvînt, ca de pildă : „coadă“, „coarne“, „uger“ — şi aceasta fără să rîzi — nimeni nu-l putea face pe Janko să rîdă, şi astfel nu trebuia să dea niciodată zălog. Copiii şuşoteau că Janko n-ar rîde nici dacă ar fi gîdilat. Dacă îşi băga în

cap să-şi stăpînească rîsul, nimeni n-o mai scotea la capăt cu el.

Nálepka ocoli poieniţa şi, străbătînd un răzor îngust, ajunse pe malul pîrîului, acoperit cu tufişuri de răchită. Aruncă în apă o piatră şi zîmbi. De cîte ori nu se ascunsese aici, în tufiş, cînd se jucaseră de-a hoţii şi vardiştii! Iată, tufişurile n-au fost încă tăiate.

Se aplecă din nou după o piatră, apoi privi cercurile ce se lărgeau într-una pe oglinda apei şi se gîndi cît de curat e aici pîrîul şi că la fiecare pas omul se împiedică de-o piatră. Pe stepele ucrainene, apa pîraielor e tulbure, iar piatră nu găseşti să tragi cu tunul. Şi aerul este mai tare pe aici. Simţi aproape că-ţi taie respiraţia cînd îţi umpli plămînii. În ultimele luni, ochii lui Nálepka se obişnuiseră cu cîmpiile necuprinse, cu orizontul nemărginit, în timp ce aici, acasă, privirea se izbeşte la tot pasul de munţi şi stînci. Natura a despărţit aici, cu pereţi de stîncă, fiecare talpă de pămînt de bucăţica învecinată. Oamenii sînt şi ei la fel. Fiecare trăieşte numai pentru sine, se ascunde ca melcul în căsuţa lui: garduri, răzoare îi despart pe unii de alţii.

Focurile mărunte ardeau tot mai viu. Din ghemotocurile negre de fum izbucneau limbi de flăcări, semănînd cu nişte cozi strălucitoare de fazan. Înainte vreme, Nálepka nu se gîndea niciodată de ce vecinii nu se ajută între ei. Fiecare stă singur, ca parul în gard, la voia întîmplării, dispunînd doar de cele două mîini bătătorite ale sale. Ce uşor ar fi dacă vecinii ar strînge într-o singură grămadă lujerii de cartofi din partea de jos a pămînturilor şi ar ridica o altă grămăjoară comună din buruienile strînse în partea de sus. Căci ogoarele sînt înguste şi lungi ca nişte curele, iar oamenii se împiedică unul de celălalt. Cît sînt de uniţi oamenii din Ucraina sau de la Kopcievici! Cînd le-a împrumutat cai ca să care din pădure lemne de foc pentru iarnă, băgase de seamă cum se aduceau lemnele, pe rînd, în fiecare căsuţă; nu fiecare numai pentru sine. Aici, oamenii s-ar ciorovăi ale cui lemne să fie cărate mai întîi... Nici un ţăran nu l-ar ajuta pe celălalt, afară dacă-i e frate sau cumnat...

Păşea încet de-a lungul malului, ocolea băltoacele şi cînd ajunse în drum, se opri în faţa unui plop înalt cît

un turn. Nu văzuse de vreo şase ani acest loc. Pe atunci, copacul acesta era încă sănătos, la fel ca acum paisprezece ani, cînd, în timpul unei ploi torenţiale, căutase adăpost sub el, împreună cu micuţa Ema, copila aceea cu ochi albaştri. Aici s-au sărutat pentru prima oară, aici şi-au jurat credinţă veşnică, aici a săpat Janko o inimă în scoarţa copacului, iar în mijlocul inimii, iniţialele „J" şi „E". După doi ani, tot în acest loc s-a produs şi ruptura dintre ei. Cînd trecuse ultima oară pe aici, inima încă mai putea fi desluşită în scoarţa crăpată, cu toate că se ştersese destul de tare şi fusese acoperită de licheni mărunţi, ca nişte fulgi brumării.

„Nu eram versat în topografie, îşi zise în sinea lui. Am săpat-o în partea de miazănoapte, pradă vînturilor aspre. Nu-i de mirare că s-a şters..." Acum, din inima aceea n-a rămas nici urmă. Trăsnetul a lovit plopul tocmai în acel loc, schilodindu-i trunchiul şi făcîndu-l de nerecunoscut. Se spune însă că şi Ema s-a schimbat tot atît de mult. Ce importanţă mai are? De atunci a cunoscut multe fete, dar sentimentul cald, curat, de care fusese pătruns atunci nu s-a mai întors niciodată. Da, niciodată!

Niciodată? Mintea îi era frămîntată de gînduri. Se dezlipi cu greu de acest loc, de parcă o forţă fermecată s-ar fi ascuns sub scoarţa urîţită, plină de cicatrici, a plopului schilodit. Iar cînd se depărtă la cîţiva paşi, în faţa ochilor săi apăru un chip drag — şuviţe negre ca pana corbului, pieptănate lins pe spate, o faţă roşie-brună, nişte ochi adînci, verzui, o gură sever arcuită, ascunzînd un surîs misterios, şi nişte sprîncene dese, negre ca smoala... Tania! Da, oare ce face Tania acum?

În urechi îi răsună rîsul vesel, cristalin, al fetei, care se topi deodată într-o melodie dulce. Şi Nálepka începu să fredoneze încet cîntecul popular ucrainean despre Dunăre.

O voce cunoscută întrerupse această minunată visare, care înlătura distanţa uriaşă dintre atît de îndepărtatul sat bielorus şi Smižany:

— Noroc, Jano!

Un flăcău cu căciulă din blană de oaie, în cămaşă, cu faţa arsă de soare, se grăbea spre el. Nálepka se necăji puţin că fusese trezit din visările sale. Pe de altă parte

însă se bucura că, după atîția ani, îl revedea pe fostul său coleg de școală.

— La naiba, Edo, cum ai ajuns aici ?

Îi ieși în întîmpinare și-i întinse mîna. Rămase însă uimit : de ce-i dă Edo mîna stîngă ? Abia acum băgă de seamă că mîneca dreaptă a cămășii atîrna goală de pe umăr.

— Te miri ? zîmbi flăcăul cu amărăciune. Am devenit schilod. Mi-am pierdut mîna încă în Crimeea, ca soldat al grupării de șoc... Doar știi, „pentru Dumnezeu, pentru patrie !"

Nálepka clocotea de mînie. Au fost mînați acolo împotriva voinței lor. Oare va reuși să-și convingă flăcăii să treacă la partizani ?

Privirea îi alunecă de pe piscurile acoperite cu zăpadă ale Tatrei pe chipul lui Edo :

— Și acum ce faci ?

— Păi, îmi duc zilele acasă ; mai lucrez pămîntul, cît sînt în stare. Ție cum îți merge pe front ?

— Binișor.

— Dar nemții — întrebă Edo, cu o scînteie de curiozitate în ochi — se vor mai umfla multă vreme în pene ?

Nálepka dădu din mînă și șuieră printre dinți :

— Au început să asude cu sînge. Nu vor mai avea multă vreme suflu.

— Am fost rănit de o schijă de grenadă. Au trebuit să-mi amputeze brațul. Dar ascultă, Jano, un lucru pot să-ți spun : dacă ar izbucni ceva aici, chiar și așa cum sînt acum, cu o singură mînă, le-aș veni de hac stăpînilor noștri de acum !

— Dacă ar izbucni ceva — spuse Nálepka, suspinînd. Și deodată adăugă cu glas ferm : Va izbucni, Edo, e de la sine înțeles ! Trebuie să izbucnească !

Își vîrî mîinile în buzunare și-și roti privirea jur împrejur, peste munți. De cîte ori nu i-a urcat în timpul copilăriei ! Ca cercetaș, a cutreierat în lung și-n lat întreaga regiune. Cunoaște fiecare văiugă, fiecare viroagă, ba își amintește chiar și de băltoace. Ar putea însemna pe hartă pe dinafară fiecare poiană, fiecare dîmb sau arătură. Și pentru întîia oară în viață văzu într-un fel nou această regiune muntoasă : de data asta, cu ochii soldatului.

12

Nálepka desfăcu plicul cu o curiozitate plină de nerăbdare și scoase din el două scrisori. Locotenentul Lieskovan îl înștiința în cîteva rînduri că a venit acasă în permisie pentru două săptămîni și că-i trimite alăturat o scrisoare de la Pavlík.

Se așeză lîngă fereastra care dădea spre stradă și începu să citească :

Dragă Jano, imediat după plecarea ta, am primit ordin ca, împreună cu aliații noștri, să pornim atacul împotriva pădurii. Ca de obicei, și această acțiune s-a terminat cu „un succes strălucit". Înțelegi ! Patru recruți însă au căzut „pentru Dumnezeu și patrie".

Nici nu-ți poți închipui cît de mult ne lipsești ! Bătrînul ăsta nehotărît mai asculta, cel puțin, de cuvîntul tău. Dacă erai aici, puteam evita jertfele omenești. Noi, ofițerii, am primit cu toții ordinul să-l urmărim pe Repkin. Ne-a vizitat și maiorul Hirner. I-a părut foarte rău că nu te-a găsit aici ! „Nálepka, spunea el, ar da cu siguranță de urmele lui Repkin."

Nálepka izbucni într-un hohot de rîs. Își frecă mulțumit mîinile și continuă să citească :

Dinspre pădure am avut parte de o mare surpriză. Locotenentul Wolf a zburat în aer cu pat cu tot. A murit pe loc, bineînțeles. Și, închipuiește-ți, pe coridor s-a găsit un bilet, bătut în perete cu un ac de gămălie, pe care scria, în limba germană : „Cu salutări, Repkin". A început o mare anchetă. L-au bănuit chiar și pe Jožo Čambal, dar, spre norocul lui, în ziua exploziei fusese plecat la Ielsk. Sînt convinși că Repkin nu poate fi decît unul dintre ofițerii noștri, dintre cei care, în momentul acela se aflau aici. Bine că tu n-ai fost !

Nálepka își netezi părul cu mîna. Ochii-i surîdeau. Frumos au mai lucrat partizanii ! Acum, nici umbră de bănuială nu mai poate cădea asupra lui. Păcat însă de cei patru bieți soldați. Pavlík putea să conducă acțiunea cu mai multă îndemînare.

Pe pagina următoare a scrisorii mai erau cîteva rînduri :

Da, ca să nu uit! Se zvoneşte că vom fi mutaţi la Ielsk. Lieskovan pleacă azi în permisie, aşa că-ţi trimit prin el aceste rînduri. Astfel, cel puţin, pot să-ţi raportez mai pe larg. Din nou au rămas doi oameni în pădure. Foarte mulţi te aşteaptă să vii. Altfel, te invidiez că eşti acasă. Dacă-ţi permite timpul, treci pe la ai mei. Povesteşte-le despre toate.

După semnătură, încă o remarcă :

Mai am o noutate pentru tine. Pentru siguranţă, aplică metoda noastră. Înţelegi ?

Pe fruntea lui Nálepka apăru o cută ; sprîncenele i se ridicară. La ce metodă s-o fi referind Pavlík ? Ce să înţeleagă prin asta ? Îşi bătu multă vreme capul, se gîndi îndelung şi trecu în revistă toate întîmplările comune amîndurora.

— Încotro o iei, leneşo ? auzi de afară vocea tatălui său.

Bătrînul tocmai o mîna pe Ryska la jgheab şi smucea lanţul înfăşurat de coarnele vacii.

Nálepka se lovi cu palma peste frunte şi izbucni într-un hohot răsunător. Îşi aminti că, la Ovruci, Pavlík obişnuia să adauge la rapoartele pe care i le trimitea cîteva rînduri scrise cu lapte.

Se ridică de pe scaun şi se năpusti în bucătărie, unde maică-sa tocmai punea lemne pe foc.

— Mamă, am nevoie de o lumînare !

Bătrîna îşi lovi palmele :

— De lumînare ? Acum, în plină zi ?

— În plină zi, în neplină zi, am nevoie de o lumînare !

— Ai pierdut ceva ? Caută mai bine cu lanterna !

Nálepka ardea de curiozitate. Îşi desfăcu braţele şi suspină cu deznădejde :

— N-am pierdut nimic ! Vreau să încălzesc o scrisoare.

Bătrîna chiar că nu mai înţelegea acum nimic. Clătină din cap şi-şi privi cu îngrijorare fiul.

— Mi-a scris un camarad de pe front — îi explică fiul.

Bătrîna deschise lada şi şopti speriată :

— Să încălzeşti o scrisoare ? Vai, băiatul meu, ce tot vorbeşti... ?

Scoase o lumînare sfinţită, lipită de sus pînă jos cu chipuri de sfinţi, din cele care se obişnuia a fi aprinse în satele de prin Spiška, cînd se apropia vreo furtună. Bătrînul Nálepka nu permitea însă niciodată să se aprindă acasă lumînări sfinţite ; zicea că bucata asta de ceară tot nu va apăra pe nimeni de trăsnet, că totul nu este decît o înşelătorie popească pentru prostirea omului sărac. De aceea, bătrîna ascundea totdeauna pe fundul lăzii toate lumînările sfinţite, iar mai tîrziu, înmormîntă lîngă ele şi credinţa ei în puterea lor de vrajă.

— Iat-o, Janko, dar pentru ce-ţi trebuie ?

— Nu te teme, mamă. Nálepka zîmbi de îngrijorarea bătrînei. Vezi bine că sînt sănătos tun. Dar camaradul meu a scris cu lapte cîteva rînduri din scrisoarea sa...

Bătrîna făcu pe nevăzute o cruce. Nálepka observă şi se duse grăbit în casă, rîzînd voios. Aici aprinse lumînarea, trecu de două-trei ori de la un cap la altul scrisoarea pe deasupra flăcării şi deodată pe hîrtie apărură nişte litere galbene. Cu respiraţia reţinută, sorbea din ochi rîndurile ce urmează :

Tania îţi trimite salutări. Speră că în curînd vă veţi întîlni. Cu ajutorul cîinilor poliţişti, au descoperit că Tania a fost în locuinţa lui Wolf. Auzind că e suspectată, am socotit că e mai bine să plece la partizani. Şi încă ceva...

Pe ochii lui Nálepka se lăsă o ceaţă. A trebuit să-şi adune toate puterile ca să poată citi liniştit pînă la capăt :

Ieri, în raionul nostru au apărut avangărzile marilor unităţi de partizani ale lui Kovpak şi Saburov. Ştiu de la Nastia.

Tania, Nastia, privirea gînditoare, pierdută, a lui Pavlík, avangărzile lui Kovpak şi Saburov, cele patru victime de prisos, înşelătoria izbutită cu biletul prins de zid şi explozia de sub patul locotenentului Wolf, maiorul Hirner, credul pînă la ridicol — toate acestea i se perindau prin faţa ochilor ca nişte secvenţe de film lipsite de continuitate. Şi întreaga lui fiinţă fu cuprinsă de o mare nerăbdare. Înapoi pe front, cît mai repede înapoi pe front !

Mama sa se furişă lîngă el încet, ca o umbră. Îşi aprinsese tocmai pipa cînd auzi scîrţîitul duşumelei. Deodată

se întoarse şi, văzînd faţa plină de îngrijorare a mamei, zîmbi şi spuse liniştitor :

— Vezi, mamă, asta-i toată vrăjitoria — şi arătă cu degetul spre literele de culoare galben-brună. La căldură, literele scrise cu lapte devin brune. Camaradul meu mi-a scris despre unele lucruri secrete.

Cu toate că din scrisorile şi cuvintele fiului ei bătrîna ştia că acesta se ridică împotriva nemţilor, cînd auzi de lucruri secrete fu cuprinsă de o senzaţie apăsătoare. Tremura pentru fiul ei, era îngrijorată pentru el, simţea o nemărginită teamă.

Nálepka pufăia însă liniştit din pipă, şi calmul său se revărsă încet-încet şi asupra bătrînei. Ea se mîngîia cu gîndul că Janko chibzuieşte totul temeinic. I se părea că fiul ei îşi potoleşte clocotul sîngelui cu citirea cărţilor, deasupra cărora, în tinereţe, îşi slăbise ochii. Nu o dată intrase ea pe neaşteptate în cameră cînd Jano le trăgea o săpuneală celor doi fraţi mai mici, Jožo şi Andriš. Dar nu cu ţipete şi ameninţări, cum făcea tatăl lor, ci sfătuindu-i frumos, înţelept, explicîndu-le şi vorbindu-le din inimă. Era o adevărată bucurie să-l asculţi. Nu, Jano ştie să se păzească ! Nici în război nu face vreun rău, ci îi ajută pe oameni şi are grijă de viaţa flăcăilor slovaci. Şi ici-colo le mai pune beţe-n roate nemţilor, că aşa le trebuie, o merită ! Zău că da !

— Numai să ai grijă de tine, fiule ! Şi bătrîna îşi puse mîna plină de încreţituri pe umărul lui Janko. Şi puneţi odată capăt acestui groaznic război.

— Ne străduim, mamă — răspunse Ján, şi gîndurile sale zburară departe, pe front, la camarazii săi.

Pe dulap stătea un teanc mare de cărţi, în majoritate manuale şcolare, pe care fraţii săi le moşteniseră de la el. Se ridică şi trase, de dedesubt, atlasul şcolar. I se năzări să caute pe hartă localităţile unde se găsea regimentul 101 de infanterie, dar din întîmplare deschise la pagina în care era harta Cehoslovaciei. Puse atlasul pe genunchi şi, cu un creion bine ascuţit, desenă cîteva cercuri prin munţii situaţi de-a lungul şoselei şi a căii ferate. Cu cît făcea mai multe cerculeţe, cu atît mai vîrtos trăgea din pipă şi cu atît mai des scotea din gură rotocoale de fum albăstrui.

13

— Nu ne deranjaţi ! Vedeţi că discutăm ! şuierăm Nálepka printre dinţi.

Gardistul care intrase în compartiment însoţit de un jandarm se dădu înapoi în faţa privirii ameninţătoare. Răspunsul său sună a scuză :

— Nu vă legitimăm pe dumneavoastră, ci pe aceşti civili.

— Sînt ofiţer de front, înţelegi ? îl întrerupse Nálepka. Dispăreţi de aici !

Gardistul ridică din umeri, se uită chiorîş la bătrîna care şedea în faţa lui Nálepka şi la cei doi bărbaţi între două vîrste de lîngă ea, şi faţa sa se-nroşi de mînie.

Trenul gonea, roţile ţăcăneau, tampoanele scîrţîiau. Frica te face să iei şi un purice drept elefant. Gardistul auzi un ţăcănit suspect şi i se păru că Nálepka ridicase piedica revolverului. Parcă ar fi căzut un trăsnet la doi paşi de nasul său. Ieşi pe culoar şi trînti uşa după el.

— Pierde-vară, ticăloşi ! Nu te lasă nici să călătoreşti liniştit — mormăi Nálepka şi, aşezîndu-se pe locul său, se uită cu coada ochiului la mătuşică.

Băbuţa dădea din cap.

— Se vede numaidecît că eşti om bun !

Nálepka coborî din tren în gara Poprad. Nici nu apucă să privească în jur, ca să caute în mulţime figuri cunoscute, că lîngă urechi îi răsună un zăngănit insistent. Doi F.S.[1]-işti în uniforme negre îi tăiaseră drumul şi cel mai scund dintre ei ţinea în mînă o cutie de metal, pe care o zăngănea într-una în faţa lui Nálepka.

— Winterhilfswerk ! Winterhilfswerk ! repeta insistent acesta şi Nálepka simţi în vocea lui o îngîmfare nemăsurată.

— Nu înţeleg nemţeşte — se răsti la el, abia stăpînindu-şi mînia. Ştia bine că acest măscărici strînge donaţii pentru ajutorul de iarnă destinat armatei lui Hitler şi,

[1] F.S.-Freiwilliger Schutzdienst (serviciul voluntar de apărare a ţării) — formaţiunea paramilitară a partidului germanilor din Slovacia, organizaţie cu caracter fascist din timpul celui de al doilea război mondial.

cu toate acestea, se răsti supărat : Sîntem în Slovacia, vorbeşte în limba slovacă !

Individul în uniformă rămase cu gura căscată, dar după aceea îşi ridică trufaş capul şi strigă enervat, de astă dată în slovacă :

— Donează pentru ajutorul de iarnă ! Este datoria dumitale de ofiţer...

Nálepka simţea cum îl cuprinde furia. Tot sîngele îi năvăli în cap şi se-nroşi de parcă ar fi fost bătut peste faţă cu urzici. Îşi strînse centura peste mantaua de piele şi se răsti către neamţ :

— Du-te pe front, să crăpi, nu sta aici să-i jefuieşti pe slovaci !

Cei doi nemţi holbară nişte ochi mari la el. Cel mai scund dintre ei îşi ridică încet pumnul şi-l duse în faţa nasului lui Nálepka. Acesta fu atît de surprins, încît rămase aproape împietrit. Văzu pumnul ameninţător, avînd pe unul din degete un inel mare, cu cap de mort, văzu uniforma neagră, strîmbătura dispreţuitoare de sub mustăcioara arogantă şi gîtul subţire al individului. Era izbitor de alb acest gît, pe care se mişca în sus şi în jos, de la bărbie pînă la guler, mare, proeminent, mărul lui Adam. Deodată îl apucă cu toată puterea de gît şi, în acelaşi timp, îi puse o piedică, împingîndu-l cu putere. Neamţul, pe jumătate gîtuit, căzu la picioarele camaradului său.

Nálepka îşi şterse scîrbit mîna de mantaua sa de piele şi dispăru în mulţimea care se strînsese în jurul lor. F.S.-iştii îşi reveniră abia acum, şi cînd cel scund se ridică cu chiu cu vai de la pămînt, începură să strige :

— Hilfe ! Ajutor ! Bandit !

Oamenii rînjeau, bucurîndu-se de cele întîmplate şi aţinîndu-le intenţionat calea. Între timp, Nálepka intră în grabă la bufetul gării, unde, în faţa tejghelei, stăteau şi beau cîţiva tăietori de lemne din Važet, în cioareci, pe cap cu pălării cu boruri întoarse, şi cu cojoace de piele de oaie. Îndată după el, pe uşă se năpusti unul dintre tovarăşii lor, strigînd cu o voce tunătoare, de bas, celorlalţi :

— Apăraţi-l ! şi arătă spre Nálepka. A dat de pămînt un neamţ !

Unul dintre flăcăi, un lungan căruia sub cojocul descheiat îi lucea catarama de aramă a chimirului lat, veni

în faţa lui Nálepka, îl măsură din cap pînă-n picioare şi spuse :

— Apoi, bine. Se vede că-i un flăcău de treabă — mormăi el. Să nu lăsăm, fraţilor, să i se facă vreun rău. Apoi îl prinse de mîneca mantalei şi, fără multă vorbă, îl trase spre tejghea. Eh, dacă i-a tras-o neamţului, să bea atunci cu noi !

Nálepka nu se lăsă rugat. Băură cu toţii în sănătatea lui, apoi dădu şi el un rînd.

— Să bem pentru ca pretutindeni nemţii să fie daţi în felul ăsta de pămînt ! strigă cel cu voce de bas care fusese martor ocular al întîmplării.

— Nu te teme, bade — spuse Nálepka — mă înapoiez din Rusia. Le vin şi acolo bine de hac !

— Aşa, aşa, aşa le şi trebuie, neamul lor de nesăţioşi ! se auzi vocea răguşită a unui tăietor de lemne cu capul cărunt, care izbi cu mînerul securii în tejghea.

În uşă apărură uniforme negre.

— Acesta a fost ! ţipă cu voce piţigăiată cel cu hainele pline de noroi, arătînd înspre Nálepka.

În local intrară doi poliţişti.

Cei din Važet se postară ca un zid viu în faţa lui Nálepka, iar în mîinile unora dintre ei luciră securile.

— Acest domn ofiţer este aici cu noi de trei ore — spuse un flăcău mai isteţ, iar unul dintre poliţişti zîmbi politicos.

Nálepka îşi aminti atunci că-l cunoaşte pe poliţist de la meciurile de fotbal. Ieşi pe neaşteptate în faţa celor din Važet şi comandă poliţiştilor :

— Drepţi ! Stînga-mprejur !

Cînd poliţiştii, zîmbitori, se supuseră ordinului, continuă comanda :

— Direcţia uşa, înainte marş !

Poliţiştii ieşiră din încăpere în pas de defilare.

— Nu tolerăm ca nemţii să ne comande ! spuse Nálepka cu aprindere şi se apropie de fereastră.

Vreo zece F.S.-işti se adunaseră pe peron, agitîndu-se furioşi. Un tînăr slăbuţ, îmbrăcat într-o scurtă roasă, se învîrtea în jurul lor, iar cînd nemţii porniră din nou spre bufet, le-o luă înainte şi se îndreptă în grabă spre Nálepka.

— Sînt aici cu camionul. Vor să vă aresteze. Veniţi, vă iau cu mine !

— Asta da ! aprobă propunerea şoferului un tăietor de lemne înalt. Haideţi, oameni buni, să-l conducem pe domnu' căpitan !

Cei din Važet îl luară în mijlocul lor pe Nálepka şi-l conduseră la camion, trecînd prin faţa nemţilor, care rămaseră cu buzele umflate. Apoi, voioşi, îl ridicară pe căpitan de vreo două ori în aer, îi strînseră pe rînd mîna, iar după ce camionul coti după colţ, săriră, hohotind de rîs, în trenul care fusese între timp tras la peron.

— V-am văzut şi eu cum i-aţi venit de hac maimuţoiului acela — spuse şoferul. Unde să vă duc ?

În piaţă se aprinseră lămpile. Nálepka fu cuprins de beţia curajului.

Nu va scăpa uşor din povestea asta, dar ce i s-ar putea întîmpla ? O dată ce pe seama sa sînt puse atîtea lucruri, atunci ce importanţă mai are unul în plus sau în minus. Se va duce unde va fi lume mai multă, ca să-şi aducă aminte de el cei din Poprad. Să vadă domnii gardişti că pînă şi ofiţerii sînt sătui pînă-n gît de ei. Cel puţin va turna puţin curaj în vinele fricoşilor, care şi la Poprad se găsesc cîţi purici în blana unui cîine. Iarba creşte mai repede chiar numai dacă aude apa clipocind. Iar oamenilor, cuvîntul le dă curaj.

— Opreşte în faţa Astoriei — şi făcu semn din cap spre cafeneaua puternic luminată. Scoase din buzunar o monedă de zece coroane, dar şoferul îi strînse mîna :

— Nu, nu primesc. Mă bucur că am putut vedea cît de curajos v-aţi purtat. Am ce povesti prietenilor !

Cînd Nálepka intră în cafenea, toţi ochii se îndreptară spre el. Se uită de jur împrejur, căutînd o masă liberă, cînd deodată se auzi strigat de o voce cunoscută :

— Jano, pentru numele lui Dumnezeu !

Se întoarse. De la o masă apropiată se ridică vechiul său prieten, învăţătorul Kokavec.

— Auzisem că eşti acasă — spuse acesta, trăgîndu-l spre masa lui. Am intrat să beau o cafea cu soţia.

Nálepka îl îmbrăţişă, întinse mîna soţiei, se prezentă tînărului slab care şedea la masa lor şi-i şopti încet prietenului său :

— Nu, nu m-aşez lîngă voi. Sînt urmărit de nemţi.

— De nemţi ? se miră Kokavec şi dădu dispreţuitor din mînă. Oricum nu mai am multe zile de stat în şcoală. Hai, ia loc lîngă noi, să bem un pahar de vin !

Nálepka îşi scoase mantaua, o puse în cuier şi privi, cu sprîncenele încruntate, spre unul din colţurile cafenelei, unde un gardist stătea la masă cu o tînără.

— Şi ce mai faci, Jano ? Ai venit pentru un timp mai îndelungat ? Am primit scrisoarea ta.

— Cred că pînă la urmă numai pentru cîteva zile — răspunse Nálepka cu un surîs amar şi se scotoci prin buzunar după pipă.

N-o aprinse. O puse doar pe masă, comandă o sticlă de vin şi-i şopti lui Kokavec :

— Am dat de pămînt un neamţ în gară, un F.S.-ist. Acum mă caută peste tot. Dacă vor reuşi să pună mîna pe mine, mă vor trimite cu siguranţă înapoi, pe front. Dar — ridică din umeri — atîta pagubă... E ca şi cum ai condamna un peşte, aruncîndu-l în apă !

Chelnerul turnă vinul în pahare şi plecă. Nálepka se aplecă spre prietenul său.

— Nu voi mai putea suporta multă vreme. Am să trec dincolo.

— Te întîlneşti cu partizanii ?

— Fireşte ! Apoi, privind spre soţia prietenului său, adăugă : În sănătatea dumitale ! Să bem pentru victorie !

Tînărul învăţător suplinitor — colegul lui Kokavec — se-ntoarse brusc către Nálepka :

— Ce crezi, domnule căpitan, e sigur că ruşii vor învinge ?

În Nálepka parcă ar fi intrat deodată o sută de diavoli. Izbi cu pumnul în masă, de făcu paharele să zăngăne, şi strigă cu foc :

— Mai mult ca sigur că vor cîştiga acest război ! Se ridică şi, aţintindu-şi privirea asupra mesei la care stătea gardistul, adăugă cu glas tare : Fasciştii or să lustruiască cu limba tălpile cizmelor noastre !

În spatele orchestrei se afla un grup de tineri sportivi ; cîţiva dintre ei îl cunoşteau bine pe Nálepka. O furtună entuziastă de aplauze se revărsă ca un val peste întreaga cafenea.

Nálepka se îndreptă cu paşi măsuraţi spre masa gardistului şi se răsti la el:

— Şterge-o de aici!

— Ptiu! Afară cu gardistul! strigă unul dintre sportivi.

Gardistul îşi luă haina pe braţ şi dispăru. Nálepka pocni din degete spre şeful orchestrei:

— Iar acum — un cîntec!

În cîteva clipe cînta întreaga cafenea. Pînă şi jucătorii de cărţi îşi întrerupseră partidele şi fredonau...

După un timp, Nálepka se-ntoarse brusc spre Kokavec:

— Am creat bună dispoziţie, dar acum e timpul să dispărem cît mai repede care încotro!

14

Ziua luă sfîrşit şi familia Kokavec nu ştia despre Nálepka decît că a fost arestat. Nu izbutiră cu nici un chip să afle ce soartă îl aşteaptă. Kokavec şedea la fereastră, fuma ţigară după ţigară şi din timp în timp îi adresa soţiei sale aceeaşi întrebare:

— Ce să facem?

— Să mai aşteptăm — spuse ea în cele din urmă. Ai să vezi că Jano are să se descurce pînă la sfîrşit. Se aşeză lîngă soţul ei şi adăugă veselă: Nu există om care să-l înfunde pe Jano!

— Crezi?

— Aşa era şi la Institutul pedagogic — vorbi femeia. Îl putea convinge şi pe dracu' să-şi facă cruce. Ţinea în mînă întregul an. Aveam un profesor, un adept fanatic al partidului lui Hlinka, şi Jano şi-a bătut joc de el de ţi-era mai mare dragul. Lăsă capul în jos şi-şi puse mîinile pe genunchi: Să fi spus un cuvînt şi ne-am fi aruncat şi în foc — spuse ea suspinînd. E adevărat că

nici unul dintre noi, cei din anul trei, nu făcea parte din adepţii lui Hlinka. Jano le deschisese tuturor ochii.

— Într-adevăr — interveni Kokavec — de la început nu i-a înghiţit pe hlinkişti!

Soneria de la uşă zbîrnîi ciudat, răguşit, şi pe Kokavec îl trecură fiorii. Cine putea fi la ora asta, atît de tîrziu, dacă nu poliţia? Mulţi îi văzuseră la cafenea împreună cu Nálepka; de bună seamă, s-a găsit cineva care să-i denunţe.

Aruncă soţiei o privire plină de înţeles şi ieşi încet în anticameră. Deschise cu prudenţă uşa.

— Am sosit — se auzi o voce cunoscută.

Inima lui Kokavec bătu puternic. Îl îmbrăţişă cu bucurie nestăvilită pe oaspetele său.

Nálepka îşi dezbrăcă mantaua, se pieptănă în grabă şi, cu o voce cu desăvîrşire calmă, îi spuse lui Kokavec:

— M-au ţinut închis zece ore.

Intrară în cameră.

— N-au vrut să mă găzduiască mai mult — adăugă el rîzînd şi-i întinse mîna soţiei lui Kokavec. Iar de la minister mi-au dat să înţeleg că am de ales: sau curtea marţială sau, în trei zile, înapoi pe front!

Stăpîna casei puse pe masă o farfurie cu cornuleţe vanilate, o sticlă cu un lichior de culoare verzuie şi trei păhărele. Invită musafirul să ia loc.

— Dar, la drept vorbind, nici n-ai apucat bine să stai acasă!

— Nu face nimic — spuse Nálepka, dînd resemnat din mînă. Oricum mi se făcuse dor de front. Nu regret de loc. Cel puţin am făcut acasă puţină zarvă. Se sprijini cu amîndouă coatele pe masă şi-l privi îndelung pe Kokavec: Ascultă, voi de ce nu faceţi ceva aici? Oamenii doar se vaită, iar măscăricii ăştia de nemţi se umflă în pene ca nişte păuni!

Pus în încurcătură, Kokavec începu să deseneze cu degetul cercuri pe faţa de masă brodată şi, puţin cam ruşinat, aproape scuzîndu-se, răspunse:

— Numai ţie ţi se pare că dormim; de fapt însă şi aici se întîmplă cîte ceva. Uite, vara trecută m-au atras şi pe mine în activitatea ilegală. Ţinem evidenţa celor care s-au dat cu nemţii şi colaborează cu ei, multiplicăm

manifeste, răspîndim presa comunistă. Nu, totuşi nu trîndăvim, nu ne pierdem vremea de pomană.

O tristeţe cu greu ascunsă se citea în ochii lui Nálepka. Sorbi din lichiorul dulce şi privi spre fereastră, dincolo de care cădeau încet fulgii primei ninsori. Tot aşa îşi petrecuseră ei şi revelionul anului o mie nouă sute treizeci şi nouă. Şi atunci fulguia. Pînă-n zori discutaseră despre broşurile politice care le căzuseră în mînă. Soţii Kokavec au înţeles atunci că Jano a ajuns să vadă foarte clar lucrurile.

— De ce-ai căzut pe gînduri, Jano? întrebă stăpîna casei.

Nálepka îşi aprinse pe-ndelete pipa şi spuse:

— Mă gîndeam cum stăteam odată aici, la voi.

Din pipa sa izbucni o flăcăruie trandafirie, iar fumul începu să se ridice făcînd rotocoale. Nálepka împrăştie cu mîna fumul, se sprijini de masă şi continuă, vorbind parcă numai pentru sine, adîncit în propriile lui probleme:

— Ei bine, n-am făcut altceva decît să pierdem timpul. Avem în noi fum mult şi foc puţin. Care a fost de pildă ţelul meu? şi rîse cu amărăciune. Ştiam doar atît: că rugăciunile nu ne satură şi că învăţătorul este bun numai ca să fie cineva care să umple pipa parohului. Dar care era ţelul?...

— Să slujim poporul, interesele poporului — îl întrerupse Kokavec. Acest lucru ţi-era limpede încă de pe atunci.

— Bine, bine, să slujeşti poporul — izbucni Nálepka, iritat. Dar cum? Prin ce să-l slujim? Aceasta n-o ştiam, prietene! Bîjbîiam doar în întuneric, ca orbii. Întinse pipa lui Kokavec, pentru ca acesta să-şi aprindă ţigara, şi continuă: Ne rezumam doar la teorii. Ne jucam de-a asociaţia. Cînd ne plăcea un lucru, cînd altul. Chiar dacă puneam uneori mîna pe cîte o carte bună, n-o înţelegeam. Revoluţie culturală — ce ne spuneau aceste cuvinte? Buzele i se strîmbară într-un zîmbet ironic, abia perceptibil. Doar cînd i-am văzut pe oamenii sovietici în faţa plutonului de execuţie am înţeles ce înseamnă să gîndeşti într-un chip nou... Ştii — şi strînse puternic mîna lui Kokavec — cînd patria îţi este la fel de scumpă ca însăşi viaţa!

Povesti pînă noaptea tîrziu despre întîlnirile sale cu partizanii, despre munca de subminare pe care o desfăşura sub nasul duşmanului. Pe măsură ce discuta, nerăbdarea punea stăpînire pe el. Şedea ca pe ace, aproape că nici nu se mai putea concentra: vorbea confuz, fără legătură. Văzu sărind în aer trenul lung care transporta tancuri, iar în minutul următor i se perindau prin faţa ochilor chipurile arse de soare ale partizanilor. Începuse să vorbească despre Braunias şi Hirner, dar de îndată îi ţîşni în minte o altă amintire: întîlnirea sa cu Sitenko. Apoi chipul Taniei, cu sprîncenele ei negre, dese...

— Da, să nu uit, nu de mult a fost pe la mine Hana... S-a plîns că nu-i scrii de loc — şi Kokavec îl ameninţă glumeţ.

— Dar n-are nici un sens — spuse Nálepka, făcînd din mînă un gest de resemnare. I-am spus deschis că viaţa mea, scurtă cît o coadă de iepure, este mereu în primejdie, şi deci să nu mă aştepte, mai bine să se mărite! Se întoarse către soţia lui Kokavec, şi în glasul lui vibra o rugăminte: Scoate-i din cap, te rog, această prostie!

Soţia lui Kokavec căuta să-i aducă argumente, dar Jano nu făcea decît să zîmbească şiret.

Apoi faţa sa luă dintr-o dată o expresie serioasă. Îşi potrivi ochelarii şi spuse energic — mai degrabă numai pentru sine:

— Trăim vremuri grele. Asemenea copilării negîndite, cum a fost şi întîmplarea de azi, nu rezolvă situaţia.

Cînd Nálepka ieşi pe stradă, ca să prindă trenul de dimineaţă, soarele nu răsărise încă, dar piscurile albe ale munţilor Tatra străluceau în întuneric într-o lumină misterioasă, de parcă ar fi fost presărate cu fosfor, absorbind şi emanînd acum lumina soarelui. Stătu aproape o oră în gară, admirînd vrăjit minunata privelişte a munţilor.

Îşi simţea inima strînsă, căci ar fi dorit să petreacă în Tatra o parte din permisie. Dar nu-i nimic, va veni poate altă dată. Da, va veni cu siguranţă. „Sigur, sigur", repeta el în sinea lui, vrînd parcă să se convingă pe el însuşi. Era cuprins totuşi de o ciudată strîngere de inimă.

15

— Mă voi întoarce, mamă, viu! Mă voi întoarce! Nálepka își îmbrățișă mama și mai spuse o dată: Mă voi întoarce cu siguranță! Strînse fierbinte mîna aspră, bătătorită, a mamei sale și-i șopti: Să aveți grijă de geamantanul acela!

Sări în căruță, și cînd călutul își iuți pașii, se întoarse și începu să facă cu mîna semn de rămas bun:

— La revedere!

Mama rămăsese în mijlocul drumului; în spatele ei, tatăl, frații, vecinii. Bătrîna făcea semn cu mîna, tremurînd din tot corpul. Apoi brațul îi căzu, își lăsă jos capul cărunt, înfofolit într-o basma groasă, și șopti cu ochii plini de lacrimi:

— Dumnezeu cu tine, Janko al meu!

Fiul ei nu mai auzi însă aceste cuvinte. Mama continua să stea, pipernicită, gîrbovită, părăsită, tristă, îngrijorată pentru soarta fiului ei. În zadar o încuraja ieri, spunîndu-i că el s-a născut într-o zodie norocoasă. Rîdea, spunînd că pe el nu-l ating gloanțele. Gloanțele germane nu-l nimeresc, iar cu gloanțele partizanilor este în bună prietenie. Mama se văita într-una că viața soldaților pe front este ca ceața deasupra apei.

Privirea căpitanului Nálepka rătăcea acum pe ogoarele reavăne, de pe care zăpada abia se topise, pe pămîntul umed, negru ca funinginea, apoi luneca spre rîul Hornád. Ceața dimineții începuse să se risipească în bătaia primelor raze ale soarelui, care făceau să lucească ici-colo oglinda apei. Mai aruncă o privire înapoi asupra satului natal. În spatele șirului lung de case din piatră, se zărea acoperișul de țiglă roșie al căsuței lor. În fața ei, cîțiva oameni. Fratele său Jožo se apropiase de mama sa, care-și culcase capul pe umărul fiului ei mai mic. Le făcu semn cu mîna.

— Ca ceața deasupra apei — șopti Nálepka și în fața ochilor săi apărură izbele de lemn bieloruse.

O zări pe poștărița din Smižany și-și aminti de scrisorile pe care le primise ieri. Prima îi fusese scrisă de foștii săi elevi din Stupava. Aflaseră că este acasă și, cu acest prilej, îi trimiseseră salutări pline de dragoste. Unul dintre ei urmează liceul la Bratislava, altul învață la școala de ucenici. Îi scriau că-l laudă pînă și gardiștii din Stupava. Tot aceia care, la timpul lor, l-au izgonit din școală. Adică acum au renunțat să mai facă parte din gardă! Și-au înapoiat și uniformele comandamentului gărzii...

Nálepka zîmbi. Oare și unor asemenea indivizi le-a venit mintea la cap? Sau poate că vor să împuște doi iepuri deodată? Poate că s-au schimbat cu adevărat. Cînd însă își aminti de mutrele lor buhăite, de felul lor obtuz de a gîndi, fu nevoit să recunoască: „Lupu-și schimbă părul, dar năravul ba!"

Apoi cea de a doua scrisoare, venită de la Hana.

Scria că se gîndește la el fără încetare cu vechile simțăminte, deși au fost nevoiți să fie departe unul de altul. În încheiere scria că ar dori să-l viziteze. Nálepka îi răspunsese în cîteva rînduri. Căuta acum să-și amintească cu exactitate acest răspuns:

„Fii înțeleaptă, căci viața mea atîrnă tot timpul de un fir de ață. Apoi, în afară de aceasta, nici nu ne potrivim ca fire. Și asta tu o știi foarte bine. Nu pot să-mi asum vreo răspundere față de tine, căci inima mea nu mai este nici ea liberă".

Cam așa îi scrisese. Să fie lucrurile clare. Este mai bună certitudinea crudă, amară, decît nesiguranța care trezește iluzii înșelătoare.

Cînd coborî din tren în gara Nova Vas, îi ieși grăbit în întîmpinare învățătorul Kokavec, însoțit de un bărbat de vreo patruzeci de ani, slab, tuns scurt, cu mustață neagră.

Necunoscutul strînse puternic mîna lui Nálepka și spuse încet:

— Păcat că n-am știut din timp de sosirea dumitale. Am fi vrut să intrăm mai de mult în legătură cu dumneata.

Kokavec se apropie de prietenul său și, privind precaut de jur împrejur, îl lămuri:

— Tovarășul Roháč este membru al conducerii partidului.

Roháč tuși, apoi reluă în șoaptă:

— Avem știri precise de la Ministerul Apărării Naționale. Să nu te frămînți pentru cazul acela de la Poprad.

Acolo sus, ofiţerii aproape că se întrec care mai de care să înmormînteze cazul în fundul sertarelor. Nu se va întocmi nici un fel de raport despre această întîmplare. Fiecare vrea să se pună oarecum bine. Nici nu-ţi închipui cîţi protectori de tot felul ţi-ai găsit!

— Simt că se scufundă vaporul — şi Nálepka zîmbi.

— Nu sînt decît nişte cameleoni. Încotro suflă vîntul... Dar să lăsăm asta. Ascultă, tovarăşe Nálepka, nu vom uita nici activitatea dumitale de la Michalovce. Cunoaştem şi activitatea dusă pe front şi sîntem mîndri de dumneata...

— Are asta vreo importanţă? Doar n-am putut face încă nimic deosebit...

Roháč zîmbi:

— Nu fi chiar atît de modest. Aprinse o ţigară, privi în jur şi continuă: Dumneata poţi aprecia cel mai bine ce se poate face acolo.

Dintr-o dată, Nálepka se învioră. Un val fierbinte de bucurie îi inundă inima, iar ochii îi străluciră. Nici nu băgă de seamă cînd intră acceleratul în gară. Îşi veni în fire doar cînd Kokavec îl trase de mînecă.

— Da, ca să nu uit — şi se întoarse spre Kokavec — maică-mea îţi va da cîteva fotografii din geamantanul meu. Le puteţi folosi, să vadă oamenii ce fac fasciştii. Strînse mîna lui Roháč şi-l întrebă: Dar la noi nu se pregăteşte nimic?

Roháč îşi aţinti asupra lui privirea sa blîndă şi spuse încet doar atît:

— În curînd va începe „dansul". Partidul contează pe dumneata!

Nálepka rămase multă vreme la fereastra compartimentului gol. Prin faţa ochilor săi treceau stîlpi de electricitate, plopi zvelţi, de-a lungul liniei ferate se vedeau căsuţe albe. Doar piscurile Tatrei se ascunseseră în spatele norilor plumburii. Lui Nálepka însă i se părea că tot mai vede crestele acoperite de zăpadă, strălucind în lumina soarelui.

Se trase într-un colţ, îşi închise ochii şi pe buze îi apăru un zîmbet de mulţumire. Aşadar, în Slovacia oamenii nu stau cu braţele încrucişate, iar partidul trăieşte, chiar dacă l-au interzis!

În faţa ochilor săi apăru chipul bătrînului Minárik. Ciudat om! Un simplu muncitor, dar camera îi este

plină cu cărţi, şi pe toate le-a citit. Dar şi cu Pudlak, muncitorul acela de la Michalovce, puteai să stai de vorbă mai înţelept decît cu mulţi dintre ofiţeri. Amîndoi erau comunişti şi se înţelegeau foarte bine cu Nálepka.

„Ideile partidului au încolţit în popor, se gîndea el. Dar şi în mine!"

Îşi rezemă fruntea de fereastră. Acceleratul trecea în viteză printr-o gară. Nálepka putu totuşi să descifreze pe un gard o inscripţie: „Moarte fasciştilor!"

16

Nálepka aruncă o cracă uscată pe jeratic. Privea pierdut în întunericul de nepătruns care învăluia focul de tabără. Dinspre mlaştini venea un frig umed, iar fumul frunzelor veştede, care ardeau încet, îi înţepa ochii şi îi producea usturimi pe nări.

Curios! Cu o săptămînă în urmă mai respira încă aerul tare al Tatrei, iar azi, Smižany este la depărtare de cîteva ţări. Dar şi acum îi stăruie în minte chipul trist şi obosit al mamei, cîmpul din Smižany şi bătrînul plop, cu inima aceea săpată în scoarţa lui crăpată. În faţa ochilor săi apărură feţele invalidului Edo şi a zîmbitorului Kokavec, apoi priveliştea sătuleţelor ghemuite printre munţi de-a lungul liniei ferate.

Acum se află din nou printre soldaţii săi. Cînd — e abia o oră de atunci — a plecat de la Kopcievici, dormeau încă cu toţii. Îşi aduse aminte de Benko, cum sforăia în cămăruţă, şi un val de căldură îi inundă inima. Acum veghează el în locul lui Benko şi al celorlalţi, iar băieţii au încredere în el. Nici nu-şi mai putea închipui viaţa fără ei, şi cînd se gîndea ce-ar fi făcut acum dacă ar fi trecut mai de mult, singur, la partizani, îl cuprindea o stare de nelinişte. Cu siguranţă că l-ar fi mustrat conştiinţa pentru că s-a gîndit numai la el... Neîndoielnic, ar fi fost mult mai simplu — se prezenta la partizani,

şi gata! Dar ce s-ar fi întîmplat cu băieţii? Pe mîna cui ar fi încăput? În Čambal nu te poţi încrede. Ce-i drept, soldaţii săi n-ar trage împotriva ruşilor. Cu toţii pot privi cu inima curată în ochii mamelor. Deocamdată însă las' să creadă nemţii că întregul regiment este un mecanism nesigur, stricat. Important este ca, după ce va pune ordine în acest mecanism, să intre cu toate forţele în pădure, să treacă la partizani!

Nálepka îşi dădu seama că este mult mai greu să-i cîştigi pe oameni pentru cauza comună, decît să îndeplineşti, prin eroism individual, fapte glorioase. Şi el a ales de mult calea mai grea.

De departe, dinspre sat, se auzi un cîine lătrînd. Cu toate că puţini cîini au mai rămas în viaţă. Poate că era lăţosul gazdei lui Pavlík. Dar nu, glasul aceluia e mai gros. Pavlík, Pavlík... Bun băiat. Filozof... Oare ce soartă ar fi avut dacă nu era acest război? De bună seamă şi-ar fi încheiat studiile, ar fi ţinut prelegeri despre Štúr [1] şi Tolstoi... Cunoştinţele sale despre Rusia s-ar fi terminat probabil la evenimentele din 1917; iar Germania l-ar fi interesat numai întrucît era patria lui Goethe şi Schiller... Da, parcă ar fi căzut din nori, aşa îi priveşte Pavlík aici pe oamenii de tip nou, oamenii sovietici. E băiat liniştit. Viaţa aspră de aici va modela din el un bărbat curajos. Nálepka simţea că Pavlík îl iubeşte, că îi este ataşat, cu toate că în multe lucruri nu erau de aceeaşi părere.

„Dumnezeu ne desparte pe unul de altul, gîndi el cu oarecare ironie. El crede în Dumnezeu, dar în acelaşi timp crede şi în victoria ruşilor şi în această privinţă sîntem de aceeaşi părere!"

Sufla un vînt umed, rece, scuturînd şi ultimele frunze de pe ramurile golaşe ale copacilor. Calul lui Nálepka se apropie de foc, smulgînd liniştit smocurile de iarbă uscată, aspră, care ieşeau ici-colo din pămîntul nisipos. Se mistuise şi ultima cracă aruncată pe foc. În liniştea nopţii se auzea ronţăitul ritmic al calului, care smulgea iarba cu dinţii, fornăind pe nări din cînd în cînd. Deodată, animalul înălţă capul, încetă ronţăitul şi rămase nemişcat, adulmecînd aerul.

---

[1] Ludevit' Štúr — (1815—1856) remarcabil estet, gînditor, istoric, lingvist, participant la mişcarea de eliberare naţională din Slovacia.

Nálepka deveni atent. Privi spre dreapta, de unde auzi trosnituri de crăci uscate şi plescăitul apei dintr-o băltoacă. Peste puţină vreme, din întuneric se ivi silueta robustă a pădurarului, cu care se întîlnise deja de vreo două ori, iar în spatele acestuia păşea un bărbat solid, de statură înaltă, cu umeri laţi, în manta de piele, iar pe cap cu o căciulă înaltă, din piele de oaie. Se aplecă spre pădurar, îi şopti ceva, apoi păşi de-a dreptul spre Nálepka.

— Sînt Saburov — se prezentă el cu o voce de bas, reţinută. După ce îşi strînseră puternic mîinile, adăugă: Iartă-mă, am întîrziat puţin. Scoase din buzunar un pachet de ţigări şi-l întinse lui Nálepka: Fumezi?

— Numai pipă. Totuşi nu vă refuz.

Flacăra chibritului lumină pentru o clipă faţa generalului Saburov. Această faţă bărbătească, cu o expresie hotărîtă şi echilibrată, cu privirea calmă a ochilor săi albaştri, atrase atenţia lui Nálepka. În sfîrşit, îl are în faţă pe eroul legendar, de care tremură duşmanul!

Saburov trăgea cu mare plăcere din ţigară. Aruncă o mînă de vreascuri pe foc şi-şi roti privirea de jur împrejur.

— Hm, ce-i drept, nu-i prea comod — rîse şi arătă spre un trunchi de copac căzut — dar să stăm puţin, căpitane.

Îndată ce se aşezară unul lîngă altul, Saburov aruncă ţigara, care nu arsese nici pînă la jumătate, şi spuse cu voce tare:

— Aşadar am devenit vecini. Îl privi pe Nálepka pe sub sprîncenele sale stufoase, blonde, şi adăugă: Mă bucur că te pot cunoaşte personal, tovarăşe Repkin. Păcat că n-avem destul timp şi nu putem sta de vorbă pe-ndelete, aşa cum ne-ar pofti inima. Dar — şi zîmbi — încetul cu încetul, noi vom fi cei care vom stăpîni timpul. Nădăjduiesc să nu te superi pe mine, dar trebuie să-ţi spun că noi o să vă pricinuim mai multe griji decît v-au pricinuit unităţile de partizani din împrejurimi!

— Pentru asta sîntem aici, tovarăşe general!

Saburov îşi întinse picioarele, îşi puse mîinile pe genunchi şi îşi întoarse faţa spre Nálepka.

— În primul rînd socotesc important ca în cursul acţiunilor noastre să nu ne găsim nicăieri faţă-n faţă cu soldaţii voştri.

Nálepka stătu puţin pe gînduri, apoi spuse cu voce încetă :

— Şi după părerea mea acest lucru este cel mai important, tovarăşe general.

— Pe dumneata te cunoaştem acum, tovarăşe Repkin. Dar, spune, poţi garanta pentru soldaţii dumitale? Războiul de partizani are legi foarte aspre. Să presupunem, de pildă, că trebuie minat un pod păzit de un soldat slovac. Iar partizanul — continuă el cu voce mai ridicată — trebuie să îndeplinească ordinul cu orice preţ.

— Înţeleg. Îi voi alege pe cei mai de încredere.

— Bine, căpitane.

Saburov puse în gură o altă ţigară, dar n-o aprinse.

Pădurarul răscoli jeraticul, iar cînd flacăra albăstruie ţîşni, cuprinzînd, cu limba ei trandafirie, vreascurile pe jumătate arse, Saburov se apropie de Nálepka şi, tuşind des, spuse :

— În ce priveşte acţiunile, ne vom înţelege întotdeauna dinainte. De asemenea, vom discuta mai tîrziu trecerea dumitale definitivă la partizani.

Şezură multă vreme acolo. După plecarea lui Nálepka, Saburov rămase mult timp nemişcat lîngă focul care începuse să se stingă. Urmărea tropăitul surd al copitelor de cal care se îndepărtau într-una, pînă cînd întunericul îl înghiţi încetul cu încetul.

— Mergem, tovarăşe general? îi atrase atenţia pădurarul.

Pe faţa generalului, încreţiturile se adînciră.

— Mulţi îşi apără doar propria piele — spuse el încet, ca şi cum ar fi vorbit numai pentru sine. În faţa ochilor lui Repkin stau însă ţeluri mai îndepărtate. Vede lucrurile în complexitatea lor. Are o concepţie.

Sus, deasupra copacilor, dudui motorul unui avion. Saburov trase cu urechea o bucată de vreme, privi cerul acoperit de nori şi ochii îi străluciră.

— Avionul nostru.

— Oare? se îndoi pădurarul şi-şi înălţă capul. Vremea e cam proastă !

— Ce importanţă are — spuse generalul. Dar să mergem !

Calul înşăuat din faţa casei pădurarului bătea neliniştit pămîntul. Era Cerdaş, calul favorit al generalului. Lîngă el, legaţi de gard, stăteau doi cai negri, năduşiţi. Cînd Saburov se apropie pe poteca îngustă, nisipoasă, Cerdaş îşi ciuli urechile şi necheză.

Prin fereastra casei pădurarului străbătea o lumină slabă. Din casă ieşi un flăcău zvelt, îmbrăcat într-o pufoaică ; salută milităreşte şi se grăbi spre Saburov :

— Tovarăşe general, s-a anunţat sosirea unui avion de-al nostru.

— Bine, mergem. Mîngîie gîtul musculos al calului şi întrebă : Patrula de recunoaştere s-a întors?

— Da, tovarăşe general. Se zice că la Kopcievici a sosit un colonel din statul-major al amiralului german Canaris. Se interesează foarte mult de persoana lui Repkin.

Saburov era gata să încalece, dar deodată dădu drumul frîului şi se întoarse spre partizan. Lumina palidă care se strecura prin fereastră îi dezvălui faţa severă şi sprîncenele încruntate.

— Aşa, aşa — spuse, ridicîndu-şi capul. Pasămite, tare se mai tem de acest Repkin. Din pieptul său izbucni o tuse grea. După ce se mai linişti puţin, spuse cu o voce mai ridicată : Avertizaţi-l pe Repkin !

17

Ofiţerii Wehrmacht-ului şedeau în nişte fotolii uzate, în jurul unei măsuţe rotunde. Maiorul Hirner sorbea din cafea şi-l privea distrat pe locotenentul Braunias. Aproape că nici unul nu mai sufla, ca şi cum ar fi aşteptat, înspăimîntaţi, momentul cînd va exploda colonelul, la gîtul căruia atîrna Crucea de Cavaler.

Colonelul era un bărbat cu faţa palidă, de vîrstă mijlocie, cu buze subţiri, strînse cu putere. Îşi trecu nervos mîna peste părul pieptănat neted, de culoarea inului. În faţa sa, în scrumieră, fumega o ţigară de foi cu mucul cenuşiu-argintiu.

— Ce dracu' face, la drept vorbind, serviciul de informaţii ? izbucni el, ridicîndu-şi umerii, şi-l privi ţintă pe Braunias. Nici pînă-n ziua de azi nu se ştie cine este acest Repkin. Adineauri ai raportat că Repkin a fost evidenţiat în mod special de guvernul sovietic. Oricît de curios ar părea, nu este vorba de un personaj neînsemnat, fără importanţă !

Maiorul Hirner cercetă pardoseala, apoi, după un scurt răgaz, spuse :

— Facem tot ce ne stă în putinţă, domnule colonel.

Faţa slabă, prelungă, a colonelului se lungi şi mai mult.

— Mă interesează numai rezultatul ! îi închise gura colonelul. E un lucru ruşinos. A ajuns pînă la urechile Führerului — spuse el cu o voce înmuiată — că în rîndul soldaţilor slovaci dezertarea este foarte frecventă. De cînd sînt aici, un lucru îmi este clar, domnilor, şi anume că dezertările sînt organizate de Repkin. În spatele fiecărui act de sabotaj — continuă el silabisind apăsat cuvintele — se ascunde mîna lui Repkin, şi dumneavoastră nu puteţi să-mi spuneţi nici măcar...

Uşa se deschise brusc şi în cameră intră grăbit colonelul Palfousek. Maiorul Hirner se ridică şi îi ieşi în întîmpinare :

— Colonelul Laube, aghiotantul amiralului Canaris — spuse încet, apoi se întoarse către colonelul Laube — colonelul Palfousek, comandantul diviziei slovace !

Îşi dădură mîna, şi Palfousek se aşeză pe un scaun capitonat. Colonelul îl privi tăcut, rezervat, apoi şuieră printre dinţi :

— Dumneata eşti răspunzător, colonele ! În divizia dumitale — şi reproşul se revărsa din el ca grîul dintr-un sac rupt — se agită şi se extinde mişcarea subversivă, iar dumneata o tolerezi. Doar şi dumneata eşti german, Herr Gott[1] !

Palfousek se rezemă de spătarul scaunului şi înghiţi în sec. Întrebarea care urmă îl plesni în urechi ca şfichiul unui bici :

— Ai aflat cine-i acest Repkin ?

— Pînă acum n-am izbutit să-i stabilesc identitatea — spuse Palfousek, înroşindu-se. La început îl bănuiam

[1] Doamne Dumnezeule (în limba germană).

pe căpitanul Nálepka, ofiţerul aghiotant al comandantului de regiment. Dar nu de mult a fost în permisie, în Slovacia, şi tocmai atunci a fost ucis locotenentul Wolf.

— Nu văd legătura — spuse colonelul Laube, agitîndu-se pe scaun de parcă stătea pe jeratic.

— Staţi să vă explic, domnule colonel — răspunse Palfousek. La locul crimei s-a găsit un bilet semnat de Repkin. Aşadar bănuiala împotriva ofiţerului adineauri amintit nu stă în picioare. Şi tocmai în aceeaşi perioadă au trecut cei mai mulţi soldaţi de partea banditilor. Şi acest fapt vine să-mi întărească părerea că nu poate fi Nálepka.

Maiorul Hirner îşi imagină faţa lui Nálepka şi ochii i se înviorară.

— Nu, domnule colonel, îl cunosc bine pe căpitanul Nálepka. Ne aduce servicii utile.

Colonelul Laube trăgea nervos din ţigara de foi. Îşi aminti de convorbirea avută cu amiralul Canaris. Acesta l-a însărcinat să facă ordine printre slovaci. Faţa sa luă o expresie severă, îşi umezi cu limba buzele uscate şi, sprijinindu-se cu cele două palme de marginea mesei, spuse energic :

— Trebuie să căutăm urmele lui Repkin la statul-major al banditilor ! Se aplecă către Braunias şi adăugă încet : În zece zile, locotenente ! Desearà să raportezi — spuse, ridicîndu-şi vocea — ce măsuri ai luat ! !

Colonelul Laube privi semnificativ spre uşă. Braunias înţelese privirea, sări în picioare, împins parcă de un arc, ciocni călcîiele şi ieşi pe culoar cu paşi milităreşti.

„În zece zile“, repetă el mecanic în sinea lui şi se cutremură, cînd se gîndi la aghiotantul lui Canaris.

Se apropie de cuier, îşi îmbrăcă mantaua de piele şi se lăsă încet pe un scaun. De două nopţi nu s-a putut odihni cum trebuie. Nenorocirile se ţin lanţ de capul lui. Nu de mult a primit o scrisoare de la sora lui mai mică, din care a aflat că fratele său a căzut pe frontul de la Stalingrad. În urmă cu un an l-a pierdut pe cumnatul său. Chipul lui Nálepka îl urmăreşte ca o fantomă. Ochelarii, barba neagră, privirea rece, ca de gheaţă... Parcă ar umbla neîncetat pe urmele sale. Nu, nici acum

nu-i e clar ce-i cu Nálepka. Dacă acest caz cu Wolf nu i-ar fi încurcat planurile... O voce interioară îi şopteşte mereu la ureche că Nálepka este un duşman. În schimb, faptele, raţionamentul logic arată clar că este un ofiţer cinstit, de treabă...

— Ei, la urma urmei ce-mi pasă de Nálepka ! şi dădu enervat din mînă. Acum e vorba de Repkin.

Cînd se gîndea la acesta, inima i se strîngea de parcă o stîncă se rostogolea inevitabil spre el.

Se ridică în picioare, căscă lung şi ieşi în faţa uşii. Grindina se oprise, dar continua să plouă cu găleata, şi vîntul rece, umed, îi învioră faţa. Se frămînta. Colonelul propune să intre în legătură cu partizanii. Uşor de spus... Oare să pornească el însuşi să adulmece, să spioneze ? De la primul copac ar primi un glonte în cap.

Pe strada plină de noroi se apropiau nişte jandarmi ; înghionteau în faţa lor pe o bătrînă cu mîinile legate. Păşea cu capul plecat, şi cînd Braunias se apropie de gard, ea îi aruncă o privire înfricoşată. Braunias rămase pironit locului. Văzuse mulţi oameni de aici stînd faţă-n faţă cu moartea, dar nu-şi aminteşte să fi citit în ochii vreunuia groaza. A întîlnit pretutindeni numai priviri pline de ură, de dispreţ. Şi acum îi răsună în urechi ultimul strigăt al unui băieţel executat la Kiev : „Moarte fasciştilor !"

— Spaima — mormăi el şi în clipa aceea faţa i se lumină. Da, spaima omenească îl va putea conduce spre succes.

Pocni din degete şi în inimă i se trezi o nouă speranţă. Va căuta la Ielsk o familie cumsecade. Pe tată îl va trimite la partizani, să afle cine-i Repkin. Dacă se va codi sau îl va trage pe sfoară, va ordona să i se împuşte copiii.

Această idee îl electriză cu desăvîrşire şi se luă încet pe urmele jandarmilor.

Aceştia se opriră în faţa unei case cu gratii la ferestre. Dacă ar putea pescui de acolo pe cineva.

Intră în încăperea unde locuia comandantul jandarmeriei şi rămase aproape cu gura căscată : în faţa mesei stătea un tînăr cu ochi albaştri ca floarea de nu-mă-uita, cu părul blond deschis, ondulat.

„Acesta-i Binenko", gîndi el, recunoscîndu-l pe loc.

În primul moment, Saşa se bucură, ca cineva care se întîlneşte în îndepărtata străinătate, pe neaşteptate, cu un cunoscut. Dar în acelaşi timp îşi aminti că la Ovruci îl înşelase pe Braunias, căci se angajase să colaboreze cu el, dar după aceea dispăruse fără urmă.

Braunias se opri în faţa lui, cu picioarele larg desfăcute, şi în colţul gurii îi apăru un surîs răutăcios, abia perceptibil. „E înspăimîntat !" gîndi în sinea lui. Făcu semn din cap plutonierului să-i lase singuri, iar pe faţă îi apăru un rînjet rău prevestitor.

— Ei, iată o cunoştinţă veche ! Cum ai ajuns aici ?

Plutonierul — gata să plece — se întoarse :

— A fost arestat pentru nerespectarea interdicţiei de a ieşi seara, domnule locotenent !

— Poate că ţi-a fost tare dor de mine ? rîse în hohote Braunias.

Dar Saşa răspunse într-o nemţească stricată :

— Pornisem spre Kopcievici. Prietena mea lucrează acolo, la comandamentul slovac.

Braunias aprinse o ţigară şi se aşeză comod la birou. Îi venea să-l ia la palme pe acest flăcăiandru, dar, gîndindu-se că se va putea folosi de spaima acestuia, se stăpîni, cu mare greutate, şi spuse cu voce înceată :

— La Ovruci ţi-ai asumat în scris o anumită obligaţie. Ce-ai spune dacă aş ordona să fii împuşcat ?

Genunchii lui Saşa începură să tremure. Pe frunte îi apărură broboane de sudoare rece, iar gura sa tremurîndă se strîmbă a plîns.

— Credeţi-mă, am vrut să vă vizitez, dar nu mi-a fost cu putinţă. M-au prins bulbiştii.

Vederea mesei lungi de stejar aflată în mijlocul încăperii îi umplea inima de o negrăită spaimă. Şi la Ovruci, la comandamentul german, se găsea tot o masă ca asta... Îl legaseră de ea, îi vîrîseră în gură o ţeavă de cauciuc şi-i turnaseră litri întregi de apă scîrboasă, sărată, pînă-n stomac. Apoi l-au snopit cu bastoanele de cauciuc, iar cînd şi-a pierdut cunoştinţa, l-au trezit cu palme. Apoi i-au ars mîna cu vătraiul înroşit în foc... Cînd a fost dezlegat, în faţă i-a apărut Braunias. Îi vorbea atît de calm, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. Saşa simţea că locotenentul acesta nu va permite să mai

fie chinuit. Fără a şovăi, acceptase totul, făgăduise marea cu sarea, semnase că va fi agentul locotenentului. Iar după aceea scăpase de sub ochii lui. Îi dusese o singură scrisoare de la Ovseienko, fără să ştie ce scria în ea. După aceea, soldaţii lui Nálepka l-au dus la Pokalov. Pentru ce, tot nu ştia.

Masa de stejar! O masă de stejar la fel cu asta a stors din el ultimul dram de curaj, de entuziasm. Eroismul se dovedi un lucru cu mult mai greu decît îşi închipuise; durerile fizice au trezit în el o spaimă îngrozitoare, i-au frînt voinţa.

— Vă rog, credeţi-mă, domnule locotenent — spuse implorîndu-l.

— Ei bine — spuse Braunias, îngîndurat — să presupunem că dau crezare acestei poveşti pentru copii despre prietena ta. Dar acum te vei duce în pădure — continuă el sever — şi te vei prezenta la partizani. Ai să le spui că ai scăpat din ghearele Gestapo-ului. Eu voi organiza evadarea. Peste nouă zile te aştept la comandament, dar cu un raport amănunţit! Mîzgăli cîteva rînduri pe o coală de hîrtie şi-l măsură de sus pînă jos, cercetător: Vei stabili cine-i Repkin. Dar vai şi-amar de tine — şi-l ameninţă cu pumnul — dacă n-ai să te întorci! Voi transmite de îndată partizanilor semnătura ta, şi cred că ştii ce soartă te-ar aştepta acolo ca agent al Gestapo-ului... M-ai înţeles?

Saşa suspină adînc, dar în ochii săi se aprinsese o palidă scînteie de speranţă.

— Dacă vei executa ordinul — îi aruncă Braunias momeala — vei putea pleca împreună cu prietena ta la Kiev. Mă voi îngriji ca amîndoi să primiţi de lucru. Fruntea i se întunecă şi adăugă, cu ochii încruntaţi: Dacă însă ţi-ar trece cumva prin minte să mărturiseşti totul partizanilor, cerîndu-le, în schimb, să te ierte, voi face să ajungă în mîna lor o dovadă potrivit căreia se va afla că noi te-am împuternicit ca, aparent, să mărturiseşti totul, dar că de fapt continui să lucrezi pentru noi. Ai înţeles?

Lui Saşa i se tăie respiraţia. Cuvintele lui Braunias stinseseră şi ultima licărire de speranţă din inima sa. Cu privirea în pămînt, mormăi, abia auzit:

— Am înţeles...

18

În Polesie sosise iarna. Pretutindeni se aşternuse o zăpadă imaculată, care sclipea sub razele îngheţate ale soarelui. Zăpada înghiţise miriştile de culoarea ruginei şi îngropase sub troiene rădăcinile copacilor. Mestecenii se gîrboviseră sub povara zăpezii; ramurile brazilor acoperiţi cu licheni atîrnau, trist, pînă la pămînt; doar stejarii îşi ţineau drepte uriaşele lor spinări, de parcă ar fi fost făuriţi din fier. Munţi de zăpadă se înălţau de-a lungul drumurilor apărate de garduri înalte. Împrejurimile pitoresc pestriţe ale satului Kopcievici se înălbiseră, devenind de nerecunoscut.

Zilele se scurtaseră, dar treceau cu aceeaşi chinuitoare încetineală, ca şi nopţile. Sosiră apoi îngheţurile, şi părea că gerul năprasnic îngheţase şi curajul grupului Nálepka. Îndată după întoarcerea din permisie, Nálepka zăcu bolnav o lună de zile, stînd mai mult în pat. Abia se puse puţin pe picioare, că pe cap îi căzură rafale întregi de telefonograme la care trebuia să răspundă imediat.

Pînă acum îşi zisese că s-a născut într-o zodie norocoasă. Într-adevăr, toate acţiunile îi reuşeau, totul mergea ca pe roate, iar în urma ajutorului pe care i-l dădea bravul său grup, nicăieri nu rămînea nici cea mai mică urmă. Acum însă nu-şi putea alunga în nici un chip din suflet senzaţia ciudată că păienjenişul Gestapo-ului se strînge tot mai mult în jurul său. Aproape toate telefonogramele se interesau de Repkin.

Era o dimineaţă însorită de iarnă. Nálepka intră în camera sa de lucru, bine încălzită, îşi frecă faţa arsă de ger, îşi dezbrăcă mantaua de piele şi se aplecă deasupra mesei de lucru. De cîteva zile respira puţin mai uşurat. Čaplovič împuşcase pe unul din agenţii Gestapo-ului, care îndeplinea, în comuna vecină, serviciul de poliţai, şi-i strecurase în buzunar o legitimaţie de partizan prevăzută cu stampilă, completată pe numele de Ivan Repkin. Nálepka nădăjduia că prin aceasta îi va induce în eroare pe nemţi. Celălalt lucru care-i făcuse o mare bucurie era scrisoarea Taniei.

Azi însă, cuta verticală care-i brăzda fruntea se adîncă și mai mult. Telefonograma colonelului Palfousek căzu ca un trăsnet.

Citea cu voce tare :

— *Legitimația găsită la bandit nu este o dovadă. După toate probabilitățile este vorba de o provocare dușmănoasă. Cazul Repkin nu e clasat. Continuați cercetările. Repkin face parte din rîndurile regimentului, sau poate că e chiar întregul regiment. Colonel Palfousek.*

Nálepka scrîșni din dinți și, pentru o clipă, sentimentul neputinței puse stăpînire pe întreaga sa ființă.

Cineva bătu în ușă. Nálepka tresări și spuse plictisit :

— Intră !

În birou apăru sublocotenentul Pavlík. Își trase, gîfîind, un scaun lîngă masa de lucru, respiră adînc și șopti :

— Am fost la interogatoriu. La nemți.

— Din cauza lui Repkin ?

Pavlík dădu afirmativ din cap :

— S-au interesat de Čambal.

Nálepka își împinse ochelarii spre frunte și spuse încet:

— Trebuie avertizat. Să se abțină de la orice acțiune. Eh ! și dădu cu amărăciune din mînă. Sîntem legați de mîini și de picioare. Se așeză pe colțul mesei și-i întinse lui Pavlík telefonograma : Citește-o !

Pavlík parcurse rîndurile, apoi se întunecă la față, deprimat. Ridică din umeri și mormăi :

— Ne-au făcut-o ! Nu crezi, Jano, c-ar fi bine să încetăm pentru cîtva timp activitatea ? Căci, pînă la urmă — adăugă el cu voce mai tare — ar putea dezarma întregul regiment !

Nálepka își aprinse pipa și scoase, îngîndurat, cîteva rotocoale de fum.

— Hm, asta, firește, pot s-o facă — mormăi el. Dar tocmai aici stă cheia problemei — continuă el mai viu. Palfousek crede că Repkin este întregul regiment și nu o singură persoană. Atunci, să-i facem pe plac.

— Cum adică ?

Nálepka izbucni în rîs și-l plesni pe spate pe Pavlík.

— Să-i lăsăm să creadă că în spatele numelui lui Repkin se ascunde întregul regiment. Înțelegi, Vlado ? Uite, vom lărgi rețeaua, pentru ca unele acțiuni să nu apese numai pe umerii a trei-patru oameni. În acest fel, nici dracu' nu va putea descurca lucrurile.

— Și dacă ne dezarmează ?

— Nu ne vom lăsa — și-și ridică dîrz capul. Vom trece cu toții la partizani.

Pavlík îi aruncă o privire recunoscătoare. Dorea un cuvînt de îmbărbătare ca flămîndul o îmbucătură de pîine.

— La urma urmelor — spuse el pe gînduri — fără ceilalți oricum n-am scoate-o la capăt. Știi ce, Jano ? Am să țin eu legătura cu partizanii. Asupra ta planează totuși o oarecare bănuială.

Nálepka începu să se îmbrace :

— Bine, Vlado. Și nu ți-e teamă ?

— Nu — răspunse Pavlík cu convingere. Vezi, m-am obișnuit să mă aflu mereu în primejdie. Un singur lucru nu știu : dacă voi suporta oboseala.

— Asta-i și mai greu, dragă prietene filozof. Cu ajutorul curajului, omul poate învinge frica, dar ca să suporți oboseala trupului nu-i de ajuns curajul. Se apropie de fereastră și-l zări pe Savoj. Plec, Vlado ! spuse, întorcîndu-se spre Pavlík. De cît timp n-am mai stat în șa... Rămîi aici, pînă ce mă întorc — strigă din ușă și, alergînd prin curte, ieși în stradă.

Calul dănțuia nerăbdător în zăpadă, mușcînd zăbala. Benko abia putea să-l țină în frîu. Nálepka sări sprinten în șa, dădu frîu liber și calul porni în galop.

După cîteva minute, Nálepka lăsă în urmă satul și se îndreptă spre cîmpul acoperit de zăpadă. Sorbea cu nesaț aerul proaspăt ; gerul îi biciuia fața, înroșindu-i-o. Calul alerga ca vîntul. Coama îi flutura ca un steag.

Gîndurile chinuitoare se evaporară dintr-o dată din mintea lui Nálepka. Bucuria pricinuită de libertatea neîngrădită, de goana neînfrînată, îi punea în mișcare fiecare părticică a corpului. Opri calul în apropierea unui brad singuratic. Pe frunte îi înghețaseră cîteva picături de transpirație ; înghițea, gîfîind, aerul. În fața ochilor săi jucau litere negre : „Legitimația găsită la bandit nu este o dovadă". Da, acolo, lîngă pădure, l-a trimis Čaplovič pe lumea cealaltă pe denunțătorul acela... „Eh, tot n-am scăpat, gîndi el, scărpinîndu-se după ureche. N-au căzut în cursă !"

Sări de pe cal și se afundă pînă mai sus de glezne în zăpadă. Cu ce bucurie s-ar fi tăvălit în ea. I se năzări să nimerească cu un bulgăre de zăpadă cioara care croncănea în vîrful bradului. Zăpada înghețată era însă zgrunțu-

roasă şi se fărîmiţa în mînă. Cioara îşi desfăcu aripile şi zbură spre pădure. Umbra aripilor ei trecu asemenea unei pete negre pe deasupra mantiei albe a zăpezii.

Croncănitul îl enervă. Îşi scoase revolverul şi trase în pasăre. Cioara bătu din aripi şi se ridică mai sus, spre copacii mărginaşi ai pădurii.

Nálepka îşi încruntă fruntea şi mormăi indispus :

— La naiba, azi nimic nu-mi reuşeşte !

„Cel puţin dacă Tania ar fi aici", gîndi el. Puse revolverul în toc, ridică un pumn de zăpadă şi-şi frecă faţa pînă ce se înroşi. Vîntul se porni din nou şi-i biciui fruntea cu răceala lui plăcută. Încălecă, strînse puternic între genunchi coastele calului, şi, cu iuţeala vîntului, se întoarse în sat.

19

În odaie se simţea un miros îmbietor de carne de porc fiartă. Nastia ridică capacul de pe o oală mare, pescui cu furculiţa o bucată de ceafă şi spuse cu multă seriozitate :

— Peste o jumătate de oră e gata !

Dvorský se ridică sprinten de pe scaun, gata-gata să răstoarne cu mîneca mantalei lampa de petrol. Îl bătu pe umăr pe Mrázik.

— Vezi pe cine iubesc cei de dincolo ! exclamă el, dar Mrázik îl împinse într-o parte :

— Nu minţi, măgarule, astea ne-au fost trimise nouă, tuturor — mormăi el. Apoi făcu cu ochiul spre Čaplovič, care scria cu mult zel ceva pe o foaie de hîrtie şi izbucni în rîs : Ăsta mîzgăleşte mai mult decît locotenentul Deák. Dar numai de cînd a fost înaintat caporal !

Králik aruncă pe foc vreascuri uscate, care ardeau pocnind ca un pistol de jucărie. Apoi se aşeză şi el pe laviţă lîngă cei doi soldaţi.

— Au fost şi pe la tine cu cererea aceea ? îl întrebă el pe Dvorský.

— Eu nu fac corespondenţă cu domni atît de mari — şi Dvorský dădu din mînă, plictisit.

Čaplovič îl privea mînios pe Králik :

— Ptiu, umblă cu cerşitul la ministru, ca să-i lase acasă. E o ruşine, băieţi ! spuse el, scuipînd cu năduf şi trăgînd lampa mai aproape.

— N-a semnat nici unul, a fost trimis aşa, fără iscălitură — răspunse Králik jignit, dar fără să-şi poată stăvili dorul de satul său natal.

Mrázik îşi scărpină multă vreme bărbia, se foi pe locul său, iar cînd Dvorský se trase mai aproape de el, îl apucă de cot :

— Doar şi ţie îţi stă gîndul mereu acasă, tanchist bătrîn ce eşti ! Pînă şi în somn strigi că trebuie să-i dai de mîncare vacii !

Ochii vii, negri, ai lui Dvorský se îngustară şi faţa i se înroşi de ruşine. Se întoarse către Mrázik şi-i răspunse veninos :

— Astîmpără-te, dobitocule ! Şi nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala ! Nu te teme, nu-ţi cer ţie sfaturi.

Cu o seară înainte, în timp ce venea de la casa pădurarului, aducînd purcelul de la partizani, îşi făgăduise în sinea lui că va petrece Crăciunul în pădure. Va ajunge mai repede acolo decît Mrázik, chiar dac-ar fi să-l facă pe dracu-n patru. Pînă atunci va născoci el ceva.

Čaplovič umplu cu mîzgălituri şi ultima coală de hîrtie şi o puse în buzunar.

„Al o sutălea manifest", gîndi în sinea lui şi prin faţa ochilor săi se perindau frazele pe care le cunoştea pe de rost :

Eu, soldat slovac, îmi iubesc naţiunea şi patria. De aceea nu mai vreau să fiu părtaş la acest război absurd, sîngeros, pe care l-au dezlănţuit Hitler şi Tiso. Îi reneg pe Hitler şi Tiso. Îmi retrag jurămîntul militar, deoarece Tiso mi-a vîndut familia şi naţiunea lui Hitler şi duce spre pieire Slovacia. Pentru salvarea familiei mele, pentru fericirea naţiunii mele, trec de partea...

Mrázik îl înghionti pe Čaplovič şi făcu semn cu capul spre Dvorský :

— Iată, aşa arată un tanchist !

— Taci, mamelucule — se răsti la el Dvorský. Mîine, cînd mă voi urca pe tanc, ai să te holbezi pînă ţi-or ieşi ochii din cap. Pe Grajciar, şoferul comandantului de re-

giment, îl doare burta, iar locotenent-colonelul m-a ales pe mine ca să-i fiu şofer. Îl duc la Ielsk pe tanc! Se ridică greoi de pe laviţă şi dădu dispreţuitor din mînă: Habar n-ai tu ce-i ăla tanc!

Toţi se repeziră la carnea de porc, fiartă între timp, dar Dvorský, care nu se omora după ea, se furişă din cameră, aprinse o ţigară primită de la partizani şi porni spre sat.

De jur împrejur domnea o linişte adîncă. Suprafaţa îngheţată, sticloasă, a zăpezii reflecta lumina pală a lunii. Bătea vîntul. Sufletul lui Dvorský fremăta. Îşi bătea capul de mult cum l-ar putea înfunda odată pe Mrázik, şi cînd se gîndea că a doua zi i se va încredinţa un tanc, faţa îi strălucea de bucurie.

— Le voi arăta eu! Şi lui Nálepka! spuse el tare şi intră în izba care le slujea drept sălaş.

În cămăruţa în care tovarăşii săi sforăiau ca urşii, se întinse pe salteaua umplută cu paie. Se zvîrcoli multă vreme fără să poată adormi. Numără în gînd pînă la o sută, apoi ascultă cum cînta cocoşul vecinilor şi se înfurie: de ce-o fi avînd un glas care cîrîie atît de neplăcut? I se părea că cocoşii din judeţul Orava îşi cîntă mai frumos cucurigul, cu toate că şi acolo sînt dezgustători. Odinioară, cînd umbla după Mariena, cum închidea ochii în odăiţa fetei, îl şi trezeau din somn. Cîntau de parcă i-ar fi mituit preotul cu bani. Mare hoţomană era şi Mariena! La împărtăşanie a trăncănit totul. La început nu se lăsase nici sărutată, pentru că preotul interzisese sărutul, dar, spre norocul său, altceva nu interzisese. Astfel că el, Dvorský, se descurca şi fără sărut. Dar cînd mai tîrziu Mariena mărturisi totul la împărtăşanie şi preotul îi spuse că ceea ce a făcut este un păcat şi mai mare decît sărutul, ea izbucni în plîns cu capul pe pieptul lui Dvorský, spunînd cît de vinovată este ea, dar, deoarece tot va ajunge în iad, îi şoptise băiatului la ureche — vai, ce fierbinte îi mai şoptise! — că acum e tot una, nu-i pasă dacă o şi sărută...

— Ce mult e de atunci! oftă Dvorský, apoi căzu într-un somn adînc.

Cînd se trezi, zări prin fereastră soarele unei dimineţi limpezi. Îmbrăcă repede uniforma şi alergă la locotenent-colonel. Plecarea fusese fixată înainte de amiază şi Dvorský anunţă că vrea să încerce motorul.

Se ghemui în tanc şi izbucni într-un hohot de rîs. Porni cu viteza maximă şi hurducăi, nebuneşte, în josul uliţei. La marginea satului, posturile germane de pază îi aţinură calea, dar tancul lui Dvorský gonea nestăvilit de-a dreptul spre soldaţi. Trei săriră în lături, pe unul însă îl strivi. Paza începu să tragă, dar Dvorský nu încetini viteza. În urma sa explodau grenade şi ţăcănea o mitralieră.

„Pentru noi, asta-i ca o înţepătură de purice pe pielea unui elefant", gîndi în sinea lui. Transpira de parcă ar fi stat într-o baie de aburi. „Pe mine nu mă vor opri ei, fir-ar să fie!"

Lăsă în urma sa ultimele căsuţe de lemn şi gara plină de fum. Trecu în goană prin şirul lung de plopi de lîngă ferma de păsări, şi în faţa sa se deschise cîmpul nins, tivit de păduri. Tancul călca voios zăpada adîncă, apoi alunecă în albia pîrîului.

Deodată, deasupra lui, jos de tot, trecu un avion; gloanţele mitralierelor băteau în cuirasă ca o ploaie cu grindină. Tancul nu izbuti să se caţăre pe malul înclinat al pîrîului, luneca mereu înapoi, şi se împotmoli pînă la urmă în nămolul care nu îngheţase încă sub pătura groasă de zăpadă. Avionul dădea tîrcoale, zumzăind, deasupra lui, ca o viespe obraznică. Cu mitraliera tancului, Dvorský deschise focul asupra avionului. Avionul săltă mai sus.

Dvorský îşi scoase capul pe turela tancului. De undeva departe, dinspre sat, se apropia un punct negru. În urma lui, un al doilea şi un al treilea.

— Tancuri! strigă el şi sări jos deîndată.

O luă la fugă pe cîmpul acoperit de nea. În urma lui, zăpada era răscolită de gloanţele trase de mitraliera avionului. Gîfîind, şi fără puteri, ajunse în pădure şi se prăbuşi la adăpostul primilor copaci. Muşchii picioarelor erau numai cîrcei. După cîteva minute de odihnă, cîrceii cedară şi Dvorský alergă din toate puterile, printre copaci, spre inima pădurii.

Ocoli casa pădurarului şi, mergînd pe cărarea îngustă, bătătorită, care ducea de-a lungul mlaştinii, ajunse în desiş. Aici urmele de paşi se ramificau în toate direcţiile. Privi de jur împrejur şi respiră uşurat. Urmăritorii nu se vor ţine după el pînă aici, căci se tem de pădure ca dracu' de tămîie.

Scrîşni din dinţi ; era furios că pierduse tancul, căci le-ar fi prins bine partizanilor. Dar cel puţin vor vedea că a avut intenţii bune. Porni spre stînga, dar curînd se opri. Ascultă multă vreme cum pocnea scoarţa copacilor de gerul aspru. „De-ar veni odată patrula de partizani." Un fior rece îl străbătu la gîndul că poate va trebui să colinde toată noaptea prin pădure. Alungă însă gîndurile astea negre. Va aştepta aici, şi dacă nu va veni nimeni, se va adăposti pentru noapte în casa pădurarului.

Se rezemă de un stejar gros şi mormăi mulţumit :

— Hei ! Acum într-adevăr am rupt pentru totdeauna cumetria cu Hitler !

Soarele se afla sus pe cer cînd auzi paşi în zăpadă. Dintre molizi apărură două siluete, cu căciuli din piele de oaie şi cu pufoaice albastre. Ochii lui Dvorský străluciră şi pe întreaga sa faţă se revărsă un zîmbet larg.

Din pieptul său izbucni un strigăt fericit :

— Tovariš !

20

De sub stratul gros de zăpadă se ridicau spre cer coloane subţiri, cenuşii, de fum. Tania se opri lîngă un ienupăr acoperit cu licheni. Cînd plecase de la statul-major al unităţilor de partizani, aici se aflau doar şase buncăre subterane, dar în timpul celor două săptămîni cît a cutreierat satele din împrejurimi, au fost săpate încă alte zece.

De după copaci, un flăcău cu ochi negri se furişă în apropierea ei şi-i aruncă în spinare un bulgăre de zăpadă.

— Vai, Vaska ! strigă ea, tresărind speriată.

Vaska, pe care partizanii îl numeau ironic comandantul companiei de femei, deoarece i se permisese, din lipsă de spaţiu, să se instaleze în buncărul femeilor, îşi frecă mulţumit mîinile, rîzînd.

— Te-am speriat rău, nu-i aşa ? Credeam că nu te mai întorci — adăugă el trist.

Văzînd că Tania priveşte mirată numeroasele feţe necunoscute, îi făcu cu ochiul.

— Te miri, nu-i aşa ? Se aplecă spre fată şi-i şopti la ureche : Au sosit avangărzile generalului Saburov. Ai auzit desigur despre asta ?

Tania dădu din cap afirmativ şi Vaska plescăi din limbă :

— Sînt atîţia, cîte stele pe cer. Acum va fi vesel aici !

Tania era foarte obosită. Nu-i jucărie să mergi toată ziulica prin zăpada adîncă ! Drumul a durat o veşnicie, îndeosebi de la ultimul sat pînă aici. Zîmbi ostenită, clipind des din cauza razelor soarelui ce apunea, şi întrebă :

— Care e acum buncărul comandantului ? Cel de colo?

— Da, la ordin — salută băiatul, tachinînd-o. Avem aici un întreg oraş, te poţi şi rătăci în el !

Tania porni spre adăpostul comandantului. În faţa buncărului, doi partizani tăiau lemne. Mormăiau furioşi :

— Ce ruşine, auzi, să fugă de la noi.

— Trebuia să-l ucidem pe şarpele ăsta viclean !

Tania intră în adăpost. La masa improvizată din scînduri de brad date la rindea, şedea comandantul Iusenko şi, alături de el, un bărbat de vreo patruzeci de ani, cu o căciulă miţoasă, căzăcească, pe cap. Iusenko se ridică, întinse Taniei mîna, şi în buncărul scund, plin de fumul ce ieşea dintr-o sobiţă de fier incandescentă, răsună glasul său adînc :

— Bine-ai venit, Tatiana Ivanovna. Îmi dai voie să ţi-l prezint pe maiorul Kozlovski — tovarăşa Sokolova.

— Am auzit de dumneata — spuse Kozlovski cu o sclipire în ochii săi albaştri. Aşadar, ai reuşit să-ţi creezi legături pretutindeni. Ia loc !

Tania trase lîngă sobă un buştean, se aşeză şi începu să explice amănunţit. După ce-şi termină raportul, Iusenko îi oferi o ceaşcă de ceai fierbinte, iar Kozlovski remarcă, zîmbind :

— Ţi-ai îndeplinit cu două sute la sută sarcina. Dar ascultă, tovarăşă Sokolova — continuă el cu o voce devenită gravă — acum să te odihneşti puţin. Căci încă în noaptea aceasta trebuie să te duci la Ielsk...

Tania tresări. Iusenko își scoase pipa din gură și-l întrerupse pe Kozlovski:

— Maiorul Kozlovski este noul tău comandant. El se ocupă cu acțiunile de recunoaștere. Peste cîteva zile va sosi aici un detașament mare de partizani.

Kozlovski își scoase căciula mițoasă, își netezi cu palma părul rar, încărunțit, și continuă:

— Iată despre ce este vorba: Gestapo-ul a trimis în rîndurile noastre un agent. Acesta a evadat ieri și s-a întors la Ielsk. Ca urmare, viața unor ofițeri slovaci, staționați la Kopcievici și care colaborează cu noi, este în primejdie.

Lui Tania gata-gata să-i scape cana din mînă. Se făcu albă ca peretele și strînse puternic buzele.

— Ce-i cu dumneata? sări în picioare Kozlovski, dar Tania își deschise larg ochii și spuse grăbită:

— Nimic. Sînt puțin obosită. Voi îndeplini însărcinarea.

Kozlovski privi fără să înțeleagă spre Iusenko, apoi scoase din buzunar două plicuri închise și i le întinse Taniei.

— Transmite aceste scrisori Ninei Melejova — spuse el. E învățătoare. Strada Colhozului, numărul paisprezece. Parola: Aș dori să cumpăr lapte de capră. Răspunsul: Avem numai lapte de vacă. Amîndouă scrisorile sînt adresate lui Repkin.

— Pe Repkin îl amenință vreun pericol? izbucni Tania.

Kozlovski o privi mirat:

— Îl cunoști?

— A lucrat la el — răspunse Iusenko în locul Taniei și-și întinse spre sobă brațul lung, slab.

Kozlovski puse mîna pe umărul Taniei.

— Aceste scrisori îl ajută să iasă din încurcătură. Dar acum fii atentă. Nina Melejova să facă în așa fel, ca plicul cel mare să ajungă în mîinile comandantului fascist, spunîndu-i că l-a procurat, printr-o înșelăciune, de la partizani. Va ști Nina cum s-o scoată la capăt. Celălalt plic trebuie să-l predea lui Repkin.

Tania ieși amețită din adăpost. Niciodată în viața ei nu simțise o asemenea spaimă ca acum, cînd se gîndea la

pericolul ce-l amenința pe Nálepka. Uitase și de oboseală. Întreaga ei ființă era pătrunsă de o dorință arzătoare: să ajungă cît mai repede la Ielsk. Trebuie să-l salveze pe Nálepka!

Nici nu voi să aștepte pînă ce sania va fi pregătită și caii înhămați. Cunoștea drumul ca propria-i palmă. În două ore va fi la casa pădurarului, iar de acolo va porni în zori spre Ielsk.

Pe ramura lăsată în jos a unui brad înalt ședea o veveriță. Între lăbuțe ținea un con de brad. Mișcînd din coada-i stufoasă, scotea din el semințele cu dinții ei ascuțiți ca niște ace.

Tania se opri. O voce lăuntrică îi șoptea că-l va salva pe Ján numai dacă va atinge copacul înainte ca veverița s-o observe. E cu neputință — suspină ea. Căci la primul ei pas, veverița o va lua la fugă! Să decidă mai degrabă un bulgăre de zăpadă. Dacă va nimeri bradul, totul va fi în ordine. Se aplecă, făcu un bulgăre și ținti copacul. Bulgărele se lipi de scoarța copacului, acoperită de mușchi; veverița ciuli urechile, dar își continuă netulburată ospățul. Fulgi transparenți coborau încet, legănîndu-se, pe covorul alb, strălucitor, de zăpadă, ca niște libelule pe apă.

— Va scăpa! exclamă Tania și se apucă cu amîndouă mîinile de cap. „Caraghioasă mai sînt! Ca un copil", se mustră ea în gînd. Cu toate acestea, inima îi deveni mai ușoară.

Începea să se însereze; vîntul mișca încetișor brazii zvelți. Tania mergea grăbită pe poteca bătătorită. De-ar ajunge mai repede la Ielsk! Se-ntunecase de-a binelea. Ramurile copacilor și poienile păreau năpădite de o ceată de corbi cu aripi negre. Tania privea cu teamă de jur împrejur.

— Stai! Parola! strigă o voce bărbătească, și de lîngă trunchiul unui stejar se desprinse o siluetă înaltă.

Tania tresări, dar cînd îl recunoscu pe partizanul Kuteika, rîse cu poftă:

— Vine un tanc! În lături din drum!

— Numai peste cadavrul meu — mormăi Kuteika. Făcu cîțiva pași, oftă și spuse: Așadar te duci spre casa pădurarului? Hai, te conduc — continuă el încurcat —

cu toate că nu se cuvine ca un băiat de treabă să hoinărească singur în pădure cu o fată drăguță.

Pășeau tăcuți. În față mergea Kuteika, în spatele său — Tania.

— La noi, la Ielsk — se întoarse băiatul — lăsăm întotdeauna femeile în față. Dar crăcile astea de copac nu sînt pentru obrăjorul dumitale.

Tania izbucni în rîs. Kuteika se-ntoarse:

— La cin' te duci?

— La învățătoare. La Melejova.

Kuteika fu dintr-o dată lîngă Tania și o apucă de braț.

— Ce-ai spus?... Dar e agenta Gestapo-ului...

— Nu vorbi prostii — rîse Tania.

Kuteika însă respira greu și părea că numai cu mare efort își poate stăpîni furia.

— Știu precis că are legături cu un maior neamț — mormăi el jignit. Nu-i miel cel care-i prieten cu lupul.

Tania rămase uluită auzind aceste cuvinte. E oare cu putință să nu știe Kozlovski despre toate astea? S-o trimită așa, în neștire, la Melejova? Nu, e cu neputință.

— Să mergem — spuse ea cu voce înceată.

În spatele copacilor licăriră ferestrele luminate ale casei pădurarului. O pasăre speriată tresări dînd din aripi și de aproape de tot se auzi un lătrat. Tania își mușcă tare buzele. Oricum ar sta lucrurile cu învățătoarea, acum nu se mai poate întoarce din drum. Trebuie să-l salveze pe Ján!

— Așadar ai s-o vizitezi totuși? întrebă Kuteika și fluieră spre bătrînul cîine lup, care se mișca alene.

— Mă duc la ea.

— La ordin, tovarășe general de recunoaștere — spuse Kuteika și-și lovi călcîiele, glumind. Zău, nici dracu' nu se descurcă-n toate astea...

În fața casei pădurarului, Tania întinse băiatului mîna și privi o bucată de vreme după el.

Secera palidă a lunii atîrna sus, deasupra acoperișului înzăpezit al căsuței; tabloul îi aminti Taniei o ilustrată de Anul nou, pe care o primise cu doi ani în urmă de la Sașa. Liniștea puse stăpînire pe pădure. Vîntul înghețat de miazănoapte părea că nu mai are suflu.

— Melejova — suspină Tania încet și începu să bată cu pumnii în ușa casei pădurarului.

21

Tania trecu puțin cam speriată pragul locuinței Melejovei. Fusese legitimată încă în fața școlii, deoarece maiorul Hirner ocupa două camere în aceeași clădire în care locuia învățătoarea.

— Așteaptă — se auzi din antreu, ca răspuns la bătăile în ușă ale Taniei.

Sufletul Taniei fu cuprins de neliniște. În clipa asta avea în fața ochilor chipul lui Kuteika, iar cuvintele prin care o avertiza îi răsunară din nou în urechi. Își aminti și chipul moșneagului adus de spate pe care îl întrebase, în piață, unde locuiește Melejova și care îi răspunsese mînios că de acest soi de dudui e mai bine să se intereseze la nemți. Tania fu cuprinsă de spaimă, dar în același timp se gîndi că trebuie cu orice preț să-l salveze pe Ján.

Cît de surprinsă fu însă cînd îi deschise ușa o fată blondă, zîmbitoare, cu ochi inteligenți și privire îndrăzneață. La parola: „Aș vrea să cumpăr lapte de capră“, aceasta răspunse numaidecît: „Avem doar lapte de vacă!“ și-o îmbrățișă cu căldură pe Tania. O conduse într-o cămăruță. Pe masă se afla un samovar cu apă clocotită. Nina turnă ceai într-un pahar și cînd amîndouă se așezară pe canapea, suspină ușurată.

— Mi-era teamă că nu mai vine nimeni — și oferi Taniei zahăr. Pleoapele i se zbăteau nervoase. Ai adus vreun mesaj?

Tania șovăi din nou. Iar cînd pe perete, în apropierea icoanelor, zări portretul țarului Nicolae al II-lea, fața i se înroși, iar mîna în care ținea paharul aproape că încremeni.

— Dumneata... păstrezi portretul țarului?

Învățătoarea izbucni într-un rîs zgomotos, cristalin.

— Vecinul meu, maiorul german, îmi tot făgăduiește că eu voi fi țarina Bielorusiei!

Băgînd de seamă că Tania privea cu coada ochiului spre ușă, fața ei luă deodată o expresie serioasă.

— Nemţii mă socotesc — spuse în şoaptă — omul lor ! Nu-ţi fie teamă — şi lovi din palme — dacă aş fi neam cu satana, de bună seamă că nu te-ar fi trimis la mine.

Nina Melejova era cam de vreo treizeci de ani, cu toate că Tania o credea cu mult mai în vîrstă, şi poate nu atît din cauza siluetei, cît mai ales a ridurilor săpate pe frunte şi în jurul ochilor cenuşii, oblici.

— Nu înţeleg cum poţi trăi astfel — spuse Tania cu un suspin.

Melejova zîmbi cu amărăciune, turnă ceai Taniei, îşi pironi privirea pe covorul caucazian care acoperea peretele şi începu să vorbească în şoaptă :

— Uneori, nici eu singură nu înţeleg. Omul e în stare să rabde mai mult decît un animal. Dar cînd e socotit duşman chiar şi de proprii săi fraţi... Nu — şi-şi şterse o lacrimă care-i alunecă pe faţă — dumneata nici nu-ţi poţi închipui asta. De nemţi nu-mi pasă — şi ridică din umeri. Ştiu să joc teatru. Dar de cei de-un sînge cu mine ! exclamă ea cu o voce sugrumată. Înţelegi ? Se apleacă spre Tania şi o privi dîrz în ochi : Te zbaţi între viaţă şi moarte ca fluturele de noapte deasupra luminării aprinse. Şi asta încă mai poate fi îndurat. Dar ce faci cînd proprii tăi elevi îşi întorc capul şi nu te mai salută pe stradă, cînd vecinul scuipă la vederea ta, iar tu nu le poţi striga : sînt a voastră, lucrez pentru voi !

Tania îi strînse mîna cu compătimire, cu căldură. Melejova se trase mai într-o parte şi spuse, cu reproş în glas :

— Nu ţi-am spus toate astea ca să-ţi fie milă de mine. Îmi îndeplinesc doar datoria mea patriotică. Uite ce-i — şi faţa ei se învioră — de la partizani a fugit un agent al Gestapo-ului, care ştie cine-i Repkin. Am aflat întîmplător...

Tania o întrerupse.

— Ţi-am adus două scrisori. Aceasta — şi scoase din buzunar plicul — trebuie s-o faci să ajungă în mîna comandantului german. Cealaltă, lui Repkin. Pe aceasta din urmă pot s-o predau şi eu.

— Exclus ! protestă Melejova. Dumneata trebuie să te întorci numaidecît. Am să spun că am procurat această

scrisoare prin înşelăciune de la o fostă colegă de şcoală, o partizană.

Ascunse cele două plicuri sub pulover, fără să bage de seamă că Tania se întristase. Aruncă nişte cărbuni în soba de fier, trînti uşiţa care se înroşise de căldură şi se aşeză pe canapea.

— Nu crezi că Repkin va trebui să treacă acum definitiv la partizani ? întrebă Tania timid.

— Aceasta depinde de conţinutul scrisorilor. Poate nu va fi nevoie. Maiorul are deocamdată încredere în el. Îşi sprijini bărbia în palmă şi adăugă, cu ochii încruntaţi : Nemţii mai şovăie, nu ştiu pe care din cei doi să-l creadă. Îl vor lichida ori pe Repkin, ori pe Binenko.

— Pe Binenko ? Care Binenko ?

— Agentul acela pe care l-au trimis la partizani. Un băiat blond, cu părul ondulat, numit Alexandr Platonîci.

Melejova se uită cu grijă la Tania. Pe fruntea acesteia, o cută adîncă tăia în două linia sprîncenelor dese, negre. Faţa îi era albă ca varul, pupilele i se lărgiseră, iar buzele îi tremurau nervos.

— Ce ai ? întrebă Melejova, apucînd-o de braţ.

Tania tresări.

— Nimic, nimic — şopti ea.

Rămase cîtva timp nemişcată, apoi, dintr-o dată, începu să se pregătească de plecare. Melejova voi s-o reţină la masă, dar Tania avea o singură dorinţă : să rămînă cît mai repede singură.

— Vreau să ajung înapoi pe lumină — spuse ea. Te rog numai să mă anunţi fără întîrziere ce este cu Repkin.

Melejova îşi îmbrăcă paltonul, se înfăşură într-o broboadă albă de lînă şi păşi împreună cu Tania pe coridor.

— Te conduc, să nu te oprească la fiece pas.

Trecură prin faţa postului de pază, mergînd grăbite în josul străzii. Oamenii curăţau zăpada de pe trotuare. Cînd o bătrînă o zări de după un gard pe învăţătoare, trînti de pămînt lopata veche pe care o ţinea în mînă şi-şi întoarse ostentativ spatele.

— Vezi ? spuse Nina, strîngînd din buze.

Deodată, Taniei i se taie răsuflarea. Se agăţă cu putere de braţul învăţătoarei. În faţa lor, în urma locotenentului Braunias, venea Saşa Binenko. Să se întoarcă

din drum era tîrziu; să-l ocolească nu se putea. De o parte, drumul era închis de zidul unei case; de cealaltă parte, o împiedica un morman înalt de zăpadă.

Fața lui Sașa se făcuse roșie ca sîngele. Băiatul se îndreptă imediat spre Tania. Braunias se opri cu picioarele depărtate, sorbind-o din ochi pe învățătoare.

— Taniușa! gemu Sașa cu mare greutate. Tania, cum ai ajuns tu aici? Mă pregăteam tocmai să merg la Kopcievici...

Tania îl privea cu o indiferență glacială. Se lipi de Melejova și-i șopti rugătoare:

— Să mergem!

— Vă cunoașteți? se miră Melejova.

Sașa se retrase fără să vrea din calea lor, strigînd:

— Tania, ce-i cu tine?

Fata ridică din umeri, își înălță capul și spuse cu un glas indiferent:

— Dumneata mă confunzi cu cineva.

— Ți-ai pierdut mințile, Tania? Vino-ți în fire! Din cauza ta...

— Acesta este domnul Binenko din Ovruci — spuse Melejova.

Tania zîmbi cu amărăciune:

— Am cunoscut un anume Binenko, dar acela era altfel. Îl măsură calmă de sus pînă jos pe tînăr și repetă întristată, cu voce tărăgănată: Da, acela era altfel. Apoi tresări și se întoarse spre Melejova: Spune-i, te rog, să-mi dea pace!

Șopti asta intenționat cu o voce destul de tare, ca să audă și Sașa.

Locotenentul Braunias își ridică mîneca mantalei, își privi ceasul și spuse nerăbdător, făcînd cu ochiul învățătoarei:

— Domnul maior ne așteaptă!

În jurul Taniei, totul se învîrtea. Se sprijini de Melejova, căci simțea că i se taie genunchii.

— Ticălosul! șopti ea.

Cînd Melejova o întrebă ce-a spus, Tania se stăpîni și răspunse cu răceală:

— Nu-l cunosc pe acest om.

22

Braunias îi porunci lui Binenko să aștepte pe coridor, iar el intră în biroul său. Se întinse mulțumit pe scaun și aprinse liniștit o țigară.

Permisia asta i-a fost salvatoare, ca un colac de salvare pentru un naufragiat. Nici nu și-ar fi putut dori ceva mai bun. Binenko a tăiat pentru el nodul gordian. Acum, în sfîrșit, poate sta cu capul sus în fața colonelului Laube. Știe cine-i Repkin, și în afară de aceasta a aflat și care dintre ofițerii slovaci sînt de partea banditilor. Cine ar fi crezut despre Nálepka că joacă un rol dublu? Chiar dacă la început îl suspectase, în ultima vreme devenise ferm convins că Nálepka nu este dușman. Și acum adevărul a ieșit la iveală.

Cînd Braunias află că sub numele de Repkin se ascunde căpitanul Nálepka, un val de ură îi inundă mintea, dar de îndată se dezmetici. Ca un trăsnet îi veni în minte gîndul: ce se va întîmpla dacă Nálepka îl va strînge cu ușa? Are și el multe atuuri în mînă. Cum să iasă din această încurcătură? Și iată ce salvatoare era această permisie! Poimîine va fi în drum spre Berlin, departe de acest blestemat Ielsk, iar Nálepka nici nu va bănui măcar cine i-a adulmecat urmele.

Se ridică în picioare și pocni din degete. Oare ce figură va face maiorul Hirner la demascarea lui Nálepka? Iar aghiotantul amiralului Canaris se va putea convinge cît valorează fiecare. Extraordinar de viu îi apăru acum în față chipul lui Nálepka, privirea sa pătrunzătoare din spatele ochelarilor. În ciuda urii ce-i purta, ceva îi plăcea la acest om. Cavalerismul din el, amestecat cu pasiunea față de misiunea ostășească, îl făcu să recunoască cinstit în sinea lui că Nálepka îl întrecuse în iscusință, îl dusese de nas.

„Eu nu l-aș executa. L-aș trimite doar la închisoare, gîndi el. Numai dușmanii mărginiți trebuie uciși.“

Ieși pe culoar și, bine dispus, îl bătu pe Binenko, prietenos, pe umăr:

— Gut, sehr gut[1] — spuse el. Aşteaptă pînă ce te voi chema.

Bătu în uşă şi intră în camera de lucru a maiorului. Lîngă fereastră zări silueta înaltă, zveltă, a colonelului Laube, care se întoarse încet şi spuse cu un fel de indiferenţă somnoroasă :

— A, dumneata erai ? Îşi încruntă fruntea şi lovi aerul cu braţul : Unde-i maiorul ?

— Nu ştiu, domnule colonel, dar cer permisiunea să raportez !

— Din nou un sabotaj ? spuse plictisit Laube şi-şi luă ochii de la fereastră. Ninge, ninge într-una — şuieră printre dinţi. Pînă la urmă, zăpada va bara cu desăvîrşire drumurile noastre.

Încă de dimineaţă, zăpada cădea fără întrerupere ; cerul era acoperit de nori deşi, albi.

Braunias se sperie : ce se va întîmpla dacă din cauza troienelor nu va putea pleca ?

Laube se întinse, îşi acoperi cu palma un căscat şi spuse cu indiferenţă :

— Te ascult, locotenente !

Braunias se pregătise de mult pentru această clipă, dar figura plictisită a colonelului îi tăie puţin elanul. Păşi sfios mai aproape de superiorul său şi şopti încet :

— L-am găsit pe Repkin !

Laube îşi ridică sprîncenele ; zîmbetul său acru trăda îndoială.

— Se pune întrebarea dacă e cel veritabil. Îl măsură cu o privire cercetătoare pe locotenent, apoi întrebă sever : Şi cine este ?

— Căpitanul Nálepka din regimentul 101 slovac.

— De unde ştii ?

— Pe culoar mă aşteaptă agentul meu — răspunse Braunias, sigur de sine. Chiar acum s-a întors de la statul-major al partizanilor.

Laube scutură mîna locotenentului şi respiră uşurat :

— Te felicit, te felicit din inimă, camarade !

În ochii apoşi ai colonelului se aprinseră licăriri vesele. Se priviră multă vreme unul pe celălalt cu chipurile mulţumite, zîmbitoare, şi deodată respirară amîndoi uşuraţi. În închipuire, Braunias se şi vedea acasă, în permisie ; în inimă îi creştea speranţa. Va fi înaintat în

[1] Bine, foarte bine (în limba germană).

grad ; Laube, pe de altă parte, se bucura că, în sfîrşit, îşi va putea lua rămas bun de la acest cuib dezgustător, de la această înnebunitoare monotonie albă.

Pe coridor se auziră paşi grăbiţi şi peste puţină vreme în cameră se năpusti maiorul Hirner. Avea faţa roşie de ger şi blana îi era plină de zăpadă.

— Cer scuze pentru întîrziere — spuse el, scuturîndu-şi zăpada de pe guler. A trebuit să dau la tradus de urgenţă un document. În cazul Repkin.

— Poate că ai descoperit cine este ? spuse colonelul strîmbînd din gură ironic şi făcîndu-i cu ochiul lui Braunias.

Hirner îşi lepădă blana şi scoase din buzunar o coală împăturită. Între timp îl privi în fugă pe Braunias şi, observînd figura radioasă a acestuia, bombăni indispus :

— Am descoperit doar un fapt trist, domnule colonel.

— Eu, în schimb, am descoperit unul cu atît mai îmbucurător — îl luă gura pe dinainte pe Braunias.

— Mai îmbucurător ? întrebă Hirner ridicînd din umeri. Nu, domnilor, încă n-am rezolvat cazul Repkin ! Nu, de o sută de ori nu !

Braunias simţi o dorinţă nebunească să izbucnească în rîs. Abia se putu stăpîni. Era ca o oală plină cu apă ce fierbe, peste care pui capacul. Spuse plin de sine :

— Domnule maior, eu ştiu cine este Repkin !

Ochii îi ardeau, iar zîmbetul său triumfător oglindea o emoţie plină de bucurie. Hirner îi aruncă o privire calmă, echilibrată, apoi privirea sa alunecă pe faţa palidă, rasă cu grijă, a lui Laube. I se păru că colonelul zîmbeşte ironic şi că amîndoi vor să se năpustească asupra lui.

— Cel puţin să ghiciţi, domnule maior — îl înţepă Braunias.

Îl mînca limba să-i arunce în faţă maiorului : „E unul dintre prietenii dumitale !"

Hirner înţelese ce se petrecuse aici şi inima-i zîmbea. Se sprijini de colţul biroului, îşi mîngîie cu palma cicatricea de pe faţă, părînd că se gîndeşte adînc şi, cu o voce voit nesigură, întrebă :

— Nálepka ?

Braunias rămase cu gura căscată de uimire ; îl privi fără cuvinte pe colonel.

— Crezi că e Nálepka ? insistă Hirner.

Faţa locotenentului străluci din nou. Credea că maiorul caută doar să ghicească şi de aceea răspunse înţepat :

— Nu cred, ci ştiu !

La auzul acestor cuvinte, maiorul Hirner simţi o adîncă satisfacţie. Se uită în sus şi întîlni privirea plină de reproş a colonelului Laube. Apoi îl privi cu coada ochiului pe Braunias şi strîmbă ironic din gură :

— Lucrezi prost, locotenente !

Braunias se-nroşi pînă în vîrful urechilor şi luă poziţia de drepţi.

— Eu lucrez prost ?

Se întoarse către Laube, ca şi cum ar fi aşteptat din partea acestuia sprijin, dar privirea colonelului era rece ca gheaţa. Fruntea i se întunecă. Lui Hirner i se păru că în mintea colonelului începe să mijească ceva. Probabil că socoteşte posibil ca problema Repkin să fie şi mai încurcată şi să se complice în continuare.

— Aşteaptă puţin, locotenente ! Laube îşi ridică mîna în semn de comandă şi păşi în faţa lui Hirner, care-i întinse tăcut o coală de hîrtie împăturită.

— Zelul tineresc nu-i încă totul — spuse maiorul Hirner către Braunias, care rămase consternat. Am procurat un document de la bolşevici. O scrisoare adresată lui Repkin, care lămureşte totul.

— Eu am dovezi mai grăitoare ! Am un martor viu ! Aşteaptă afară, pe coridor !

Sări brusc spre uşă, dar vocea lui Hirner îl făcu să se oprească :

— Nu te osteni. Afară nu aşteaptă nimeni.

Braunias deschise totuşi uşa, dar o trînti de îndată furios. Hirner îi făcu semn ironic spre un scaun, ca să ia loc.

— Dacă Binenko era martorul dumitale — spuse el calm — apoi nu te îngrijora. E pus sub urmărire.

Braunias se prăbuşi pe scaun şi ascultă, cu capul în pămînt, cum foşnea hîrtia în mîna colonelului.

— Vă citesc eu, domnule colonel — şi maiorul Hirner luă din mîna acestuia hîrtia. Scrisoarea a fost interceptată de un agent al nostru care este în legătură cu partizanii.

Se întoarse spre fereastră şi începu să citească :

Tovarăşe Repkin ! Gestapo-ul a trimis la noi un agent cu numele de Binenko. Aici, la statul-major, am izbutit să-l atragem de partea noastră şi să-l punem în slujba propriilor noastre scopuri. El primise din partea Gestapo-ului însărcinarea să descopere cine eşti dumneata şi, o dată cu dumneata, să-i demaşte şi pe ceilalţi tovarăşi aflaţi în ilegalitate care ne ajută. I-am dat instrucţiuni să abată bănuiala asupra acelor ofiţeri slovaci care servesc în modul cel mai devotat pe nemţi şi în acest fel sînt cei mai crînceni duşmani ai noştri, calomniindu-i în faţa Gestapo-ului. În consecinţă, Binenko îl va denunţa pe Nálepka drept Repkin, şi ca ajutori, pe Čambal, Lieskovan şi Pavlík. Îngrijiţi-vă ca Binenko să se întoarcă cu bine la noi. Să raporteze rezultatul.

Hirner îşi ridică sprîncenele şi, cu o voce mai scăzută, citi semnătura :

Comandantul grupului de partizani sovietici.

Colonelul Laube simţi că-l sufocă gulerul cămăşii. Se posomorî, îşi strînse furios buzele palide şi şuieră printre dinţi :

— Prin urmare, o provocare. Se întoarse brusc spre Braunias şi se răsti : Dumneata eşti îngrozitor de naiv, locotenente ! La serviciul de informaţii este în mod obligatoriu necesar ca să cunoşti oamenii. Pe cine ai recrutat ca agent al dumitale ?

Braunias luă poziţie de drepţi, dar îşi lăsă capul în pămînt, iar Laube continuă pe un ton sec :

— Cazul Repkin nu este încheiat ! Înţelegi asta, locotenente ? N-ai un miros bun !

Cu mîinile la spate, înconjură încet biroul, apoi se întoarse spre Hirner :

— Cum aţi ajuns în posesia acestei scrisori ?

— Mi-a dat-o învăţătoarea de aici — răspunse Hirner. Lucrează de mai multă vreme pentru noi. Cel care urma s-o înmîneze a fost unul dintre subalternii primarului ; omul însă a dispărut.

Laube se aşeză pe divan, lîngă sobă, şi în faţa ochilor săi se perindă şirul lung al unor zile dezolante, plictisitoare, care semănau între ele ca două picături de apă. Prin urmare este nevoit să rămînă mult şi bine aici. Oh, aceste zile scurte şi nopţi nesfîrşit de lungi parcă ar fi fost create în mod special pentru partizani...

23

„Am cunoscut un oarecare Binenko, dar acela era altfel."

Cuvintele Taniei răsunau fără încetare în urechile lui Sașa și din fața ochilor nu dispăru nici măcar o clipă chipul mîndru al fetei, pe care o iubea tot ca și înainte. Avea inima grea de mîhnire și amărăciune, în timp ce mergea în urma lui Braunias pe zăpada bătătorită și după aceea, cînd rămase singur pe coridorul comandamentului. Tristețea și deznădejdea îi apăsau sufletul ca un coșmar. Respira greu, iar mîna pe care o ținea pe genunchi tremura. Închise ochii, dar nu putu izgoni imaginea sprîncenelor dese și negre, a feței roșii de ger și a gurii sever arcuite. Și nu putea uita nici zîmbetul străin, disprețuitor, ca de gheață.

„Am cunoscut un oarecare Binenko..."

Bănuia de mult că a pierdut dragostea Taniei, dar undeva în inima lui tot mai spera. Abia acum și-a dat seama de groaznica realitate: raza de soare care-i încălzea sufletul, venind chiar și de dincolo de nori, s-a stins, s-a răcit acum. A pierdut-o pentru totdeauna pe Tania. Pentru totdeauna!

I se păru că odată, demult, a fost într-adevăr altfel... Blestema războiul, care călcase în picioare visurile sale îndrăznețe, dragostea sa.

Nu era supărat pe Tania, dar nu putea să se învinuiască nici pe sine. Se considera victimă, o victimă a soartei în care înainte nu credea niciodată. Era supărat doar de propriile sale iluzii avîntate, considera îndrăzneala lor necugetată drept singura cauză a nefericirii sale. Crezuse că pe el războiul îl va ocoli, și iată că fusese prins totuși ca într-o horă. Toate închipuirile sale de pînă acum fuseseră lăsate în urmă de imaginea sa îngenuncheat de după gratii, într-o celulă rău mirositoare, față-n față cu moartea, sau așteptînd legat, neputincios, pînă ce vătraiul înroșit îi va atinge corpul. N-a rezistat. A semnat totul. Acum a încăput din nou în ghearele lor și l-a trădat pe Nálepka. Oare de frica morții sau din cauza geloziei? Atît spaima, cît și gelozia îi rodeau deopotrivă inima.

Cînd adineauri Braunias l-a bătut pe umăr, toate simțămintele sale bune s-au revoltat din nou. S-a revoltat în el tot ceea ce a umplut pînă la refuz inima sa curajoasă, tînără, care înainte nu cunoscuse niciodată un pericol adevărat.

Se sprijini, alb ca varul, de zid și, cum dispăru Braunias după ușă, își încleștă pumnii.

— Sînt un laș — șopti el.

Chinuit de remușcări adăugă în gînd: „Sînt un trădător!"

Eh, a pierdut prilejul! Cînd l-a renegat Tania, trebuia, atunci, acolo, în fața ochilor fetei, să-și fi zburat creierii. Poate că Tania s-ar fi aplecat asupra cadavrului său. Poate i-ar fi fost atunci milă de el. Ar fi murit de o moarte onorabilă.

— Moarte onorabilă? îi izbucni din piept și se cutremură, ca și cum propria sa voce l-ar fi adus la realitate.

Zîmbi trist și privi cu teamă spre ușa camerei de lucru a maiorului.

Oricum, tot ar fi murit ca un trădător — își depăna el în continuare gîndurile sumbre. Pînă la moarte, Tania nu s-ar fi gîndit la el decît ca la un trădător. Și încă un trădător laș.

Afară se stîrnise un vînt rece și o rafală violentă deschise ușa. Sașa ieși, clătinîndu-se, și se opri pe scara din fața casei. Pe stradă trecu o troică. Clinchetul clopoțeilor îi ciocănea aproape creierii. O voce interioară îl ademenea să iasă pe stradă. Făcu cîțiva pași, apoi, fără să știe de ce, coti după colțul clădirii.

O fetiță de vreo cinci ani ieși de după un morman de zăpadă, strîngînd în mînă o păpușică de lemn, îmbrobodită în cîrpe. Se uita la el cu o privire nevinovată, curată, iar lui Sașa i se păru că are în față ochii Taniei. Fetița era slăbuță, fața îi era fără sînge, aproape transparentă, ca lăstarul încolțit al cartofului ținut în pivniță. Sașa observă că micuței îi lipsea brațul drept.

Îl cuprinse dorința s-o ia în brațe pe fetiță și să-i sărute fața străvezie, dar îi era teamă să se atingă de ea, ca și cum el ar fi fost un coșar plin de funingine, iar fetița — o drușcă îmbrăcată într-o rochiță albă ca ză-

pada. Ochii i se umplură de lacrimi. Incepu să alerge pe trotuar, şi deodată fu cuprins de o senzaţie ciudată, care-i aducea aminte de copilăria sa. Palma începu să-l usture, inima-i bătea tare şi simţi o dorinţă irezistibilă de a sparge geamul cel mai apropiat. Palpita în el o dorinţă nedefinită, ca într-un cocoş de munte orbit şi asurzit de febra amoroasă. Să se lepede de această lîncezeală apăsătoare, să strige din tot pieptul, să arunce torţe aprinse pe acoperişuri... Întreaga sa fire se revolta. Trebuia să săvîrşească ceva nebunesc, ceva sălbatic, pentru ca cel puţin pentru o clipă să înnăbuşe glasul conştiinţei, ca să scape de amintirea chinuitoare a Taniei. Apoi... Apoi ? Ce va urma după aceea tot nu va face nici cît o ceapă degerată ; dacă i-ar fi cu putinţă să zguduie o dată, dar aşa, zdravăn, totul, troienele de zăpadă, casele, ba chiar şi santinela care stă acolo, în faţa şcolii.

Dar există oare vreo forţă eroică în stare să-l purifice de toate ? Dădu resemnat din mînă şi suspină. Acum, nimic nu mai este important ; ar avea nevoie doar de puţin timp, poate numai de cinci minute. Dar aceste cinci minute să-i aparţină numai lui, lui ca om liber, îndrăzneţ, acelui Binenko despre care Tania a spus că a fost altfel. Dar ce să facă ? Ce ?

Zări pe stradă doi soldaţi slovaci. Se opriseră în faţa unei case de lemn, împodobite cu sculpturi, îşi încălzeau mîinile cu răsuflarea şi-şi frecau feţele îngheţate. În mintea lui Saşa străfulgeră un gînd, un gînd născut din dorinţa nedefinită de a face ceva : trebuie să vină în ajutorul căpitanului Nálepka !

Alergă la soldaţi şi spuse gîfîind :

— Să-i spuneţi lui Nálepka, căpitanului Nálepka, că vor să-l aresteze !

Soldaţii se priviră unul pe altul şi şuşotiră ceva între ei ; poate credeau că au de-a face cu un nebun. Saşa îşi continuă grăbit drumul în josul străzii. De pe inimă i se luase parcă o piatră grea. Pe faţă îi flutură un zîmbet. Respira mai uşurat. Credea, cu o naivitate copilărească, că prin aceasta la salvat pe Nálepka şi, drept urmare, a devenit din nou curat şi nevinovat.

„Ar trebui să dispar“, îi trecu prin cap, dar cînd se gîndi la Tania, ochii îi străluciră febril şi-şi propuse s-o mai vadă o dată. Îi va spune totul sincer, iar Tania să decidă după aceea ce va trebui să facă el.

Se întoarse din drum, vrînd să se ducă la învăţătoare, căci Tania plecase cu ea. În faţa şcolii se întîlni cu fetiţa fără mînă şi-i mîngîie cu gingăşie capul. Fetiţa îi rîse, apoi o luă la fugă spre căsuţa de lemn din spatele şcolii. Saşa scutură zăpada de pe căciula sa de oaie şi de pe pîslari. În inima sa se aprinse o scînteie plină de speranţă : poate că Tania mai e încă la Melejova.

Intră în grădină. În zăpadă se vedeau urmele unor cizmuliţe de copil. Văzu o cîrpă de culoare albastră. „De bună seamă a pierdut-o fetiţa“, gîndi el, dar în acelaşi timp, instinctiv, hipnotizat parcă, se întoarse. Pe trotuar, de partea cealaltă a gardului, stăteau soldaţi nemţi, iar în spatele lor zări silueta înaltă a locotenentului Braunias. Ochii săi încruntaţi nu vesteau nimic bun.

— Stai, cîine de partizan ! strigă acela spre el.

Lui Saşa îi trecu numaidecît prin minte că cineva l-a denunţat.

Fără să stea pe gînduri, îşi scoase din buzunar revolverul, dar în aceeaşi clipă se auzi ţăcănitul unui pistol automat. Genunchii lui Saşa se muiară, braţele i se lăsară fără putere în jos şi corpul i se prăbuşi în zăpada moale. Din colţul stîng al gurii ţîşni o vinişoară subţire de sînge, vopsind, în jurul capului său, într-un roşu de purpură, zăpada albă, imaculată.

— Kaput — mormăi soldatul german şi se aplecă asupra lui Saşa. Scoase revolverul de sub umărul lui şi împinse cu piciorul bucata de cîrpă.

— Plecaţi de-aici ! se răsti Braunias la mulţimea de gură-cască ce se adunase în faţa şcolii. Toată lumea marş acasă !

Oamenii se împrăştiară. Cînd Braunias strigă să vină poliţia să ridice cadavrul, strada era deja pustie. Soldaţii plecaseră şi ei, iar de după colţul căsuţei de lemn se iţi căpşorul fetiţei fără o mînă. Voia să-şi caute cîrpa, dar împuşcăturile o înspăimîntaseră.

Se furişă sfioasă pe poteca grădinii, şi cînd îl zări pe Saşa zăcînd într-un lac de sînge, îşi apăsă palma ei micuţă pe gură şi scoase un ţipăt. Rămase în picioare, nemişcată, lîngă gard, şoptind încet :

— Nene... nene !

Apoi se ridică în vîrful picioarelor, gîndind : „Nenea se uită la mine...“

Dar privirea lui Saşa era rece ca pata albăstruie, cît palma, care se ivise pe cer, printre norii zdrenţuiţi. O şuviţă blondă a părului său ondulat îi căzuse pe fruntea devenită netedă, înrourată de sudoare rece. Saşa murise la fel de liniştit ca o frunză de plop luată de vînt. Zăcea acolo cu ochii aţintiţi spre cer, ca şoimul împuşcat în zbor, care, înainte de moarte, a vrut să se arunce asupra vînătorului.

Fetiţa fără o mînă stătu încă multă vreme lipită de gard, apoi din ochi îi căzu în zăpadă o lacrimă. I se tot părea că nenea zîmbeşte, cu toate că inima lui Saşa încremenise de mult. Nu simţise privirea caldă a copilului, nu auzise cuvintele care ar fi însemnat pentru el izbăvirea :

— Iarăşi un nenea dintr-ai noştri.

24

După întîlnirea sa cu partizanii, Nálepka se întoarse în biroul său. Prin fereastra acoperită cu flori de gheaţă se furişa luna. În sobă, focul era pe sfîrşite. Nálepka dădu peste cap ceaiul care se răcise, aşeză lampa pe harta militară de pe masă şi se adînci în gînduri.

Trecerea la partizani ar fi pentru băieţi cel mai frumos dar de Crăciun. Numai să izbutească. Va retrage toate avanposturile, îi va lăsa pe partizani să intre în sat, apoi, unindu-şi forţele, vor ataca prin surprindere regimentul german întărit. După luptă, cele trei companii slovace, împreună cu bateria de tunuri de munte, vor dispărea în pădure. Comandantul nu trebuie să ştie despre nimic, trebuie pus în faţa faptului împlinit.

Luna decembrie trecea alene, ca un furgon greu încărcat. Nemţii erau deosebit de vigilenţi, erau cu ochii în patru şi nu puteai nici să te gîndeşti la vreo acţiune în stil mai mare. În lungile seri de iarnă, Nálepka obişnuia să stea printre soldaţi, se interesa de starea lor de

spirit şi pregătea, prudent, terenul pentru trecerea la partizani. Aici vedea el sarcina sa cea mai importantă. În afară de aceasta, strîngea cu sîrguinţă date despre mişcările Wehrmacht-ului şi despre unele transporturi aflate în trecere, iar materialul îl transmitea partizanilor. Reţeaua grupului său se lărgise simţitor, ceea ce îi dezorienta pe oamenii Gestapo-ului. Înainte erau suspectaţi doar şase-şapte oameni, acum însă nici o companie de cîini poliţişti nu s-ar fi descurcat în labirintul urmelor.

„În acest fel, peste puţin timp voi fi împreună cu Tania", gîndi el şi se trînti îmbrăcat pe pat.

Îşi puse ochelarii pe scaunul de lîngă el, îşi frecă ochii, iar pe faţă îi apăru un zîmbet larg.

Retrăi parcă zilele copilăriei, cînd nu împlinise încă treisprezece ani. Era şi atunci îndrăgostit lulea, întocmise chiar şi un jurnal pentru Olga. Olga, Olga... ! Era la fel de mîndră ca Tania şi la fel de încăpăţînată. În sufletul său făcu o comparaţie între cele două fete, dar în cele din urmă ajunse la concluzia că pe Tania o iubeşte totuşi mai mult. În afară de ea nu-l interesează nici o altă fată.

Adîncit în vechile amintiri, îl fură somnul. Dimineaţa se trezi în urletele lui Čambal.

— Scoală, Jano, sus ! strigă el. L-am cîştigat şi pe Deák pentru cauza noastră ! Îşi aţinti asupra lui Nálepka ochii umflaţi din cauza nopţii petrecute în chef. Urechea stîngă îi ardea de parcă ar fi degerat. Spune că va face slujbă în pădure — zise el şi izbucni în rîs. Lua-i-ar dracu' să-i ia sufletul făţarnicului ăsta în sutană !

Nálepka sări în picioare, îşi puse ochelarii şi se răsti :

— Ţi-ai pierdut minţile ? Doar nu i-ai spus ?

— Nu totul — spuse Čambal, agitîndu-şi arătătorul în faţa nasului lui Nálepka. Doar atît... Îi dădu cu tifla şi rîse în hohot : Fir-ar să fie de preoţel ticălos ! Nu, nu te teme, Jano ! Doar l-am tatonat niţel, l-am întrebat ce părere ar avea să dispară dintr-o dată fără urmă. Iar el : „Spune-mi şi mie, să merg şi eu cu voi". Apoi peste puţină vreme m-a părăsit, s-a dus să se culce, cîinele rîios !

Nálepka îşi încleştă dinţii. Îşi îmbrăcă tăcut mantaua şi ieşi pe stradă. Un grup de soldaţi staţiona acolo. Krá-

lik, agitat, le explica ceva. Cînd îl zăriră pe căpitan, se strînseră în jurul său şi îl împinseră în faţă pe Králik.

— Hai, vorbeşte! Nu te teme! îl încurajau din toate părţile, şi Králik luă poziţie de drepţi:

— Domnule căpitan — rosti el cu greu — trupa este sătulă pînă-n gît de făgăduieli. Ni se tot promite, iar nemţii se umflă tot mai mult în pene. Mai tîrziu decît pînă-n ajunul Crăciunului nici Dumnezeu nu ne mai poate reţine aici!

Nálepka se-nroşi. Îl privi întunecat pe Králik şi, încreţindu-şi fruntea, spuse:

— Nu mă credeţi?

— Nu — spuse unul, dar Králik începu să dea înapoi.

— Apoi, de crezut mai credem, dar...

— Nimeni nu vă ţine aici cu de-a sila! îl repezi Nálepka. Apoi adăugă cu vocea ridicată: Prezentaţi-vă cu toţi la magazie! Veţi primi echipament!

Soldaţii se împrăştiară cu feţele zîmbitoare. Peste două ore se adunară iarăşi în partea de sus a satului, aşteptînd noi ordine. Raniţele erau pline doldora cu conserve, săpun, ţigări, lenjerie, muniţii. Lieskovan şi Pavlík organizară cu repeziciune posturile de pază. Soldaţii suspinau într-una:

— De s-ar întuneca o dată!

— Nu sîntem proşti, ca să crăpăm împreună cu nemţii.

La popota ofiţerilor, Nálepka dădea ultimele ordine comandanţilor de pluton. În cea mai mare linişte, îi vor lăsa pe partizani să intre, iar la semnalul dat de o rachetă verde, vor asalta partea de jos a satului, unde au fost concentrate trupele germane.

În zadar căuta însă Nálepka să-şi înnăbuşe neliniştea sa crescîndă. De la divizie se anunţase că Deák sosise acolo în graba mare, ducîndu-se de-a dreptul la colonelul Palfousek. Ce se va întîmpla dacă Čambal a trăncănit ceva în faţa lui?

Ninsoarea reîncepu după-amiază. Sosi unul dintre oamenii de legătură şi raportă că partizanii se vor pune în mişcare peste două ore.

Abia pieri zgomotul paşilor săi pe coridor, că dinspre pădure se auziră împuşcături; tancurile duruiau, explodau grenade. În încăpere intră ca o furtună, cu părul vîlvoi, Čaplovič şi strigă:

— Nemţii! Vin nemţii!

Nálepka deschise fereastra. De după perdeaua deasă a fulgilor de zăpadă, carele de luptă se năpusteau spre sat ca o avalanşă, iar lîngă ele trecu în goană, pe şine, un tren blindat.

— La dracu! şi Nálepka trînti furios fereastra. Ne-au făcut-o! Ne-au zădărnicit planul! Anunţă-i pe partizani — îi spuse el lui Čaplovič — să nu înceapă nimic! Companiile unsprezece şi doisprezece să se retragă repede aici, în sat. Ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic!

La popota ofiţerilor dădu buzna locotenent-colonelul Žiak. Aproape că se sufoca, iar ochii îi ieşiseră din cap de spaimă.

— Ce e, ce se-ntîmplă? gemu el cu greu.

Nálepka zîmbi acru şi-şi scoase din buzunar pipa.

— Nimic deosebit, domnule locotenent-colonel. Mi s-a raportat că partizanii plănuiesc un atac împotriva satului. Concentrez companiile noastre.

Žiak se apucă cu amîndouă mîinile de cap.

— Isuse Cristoase! Nemţii s-au smintit de-a binelea! Cică regimentul vrea să treacă de partea cealaltă. Maiorul Hirner are încredere în dumneata, că eşti în stare să ţii în frîu trupa...

— De la sine înţeles — zîmbi Nálepka. Fireşte, domnule locotenent-colonel!

Cînd ieşiră pe stradă, soldaţii se îndreptau în grupuri mici spre sat şi înjurau cu glas tare. Zărindu-l printre ei pe Mrázik, Nálepka se îndreptă spre el şi îi şopti la ureche:

— Deocamdată nu putem face nimic! Nimănui nici un cuvînt!

Locotenentul Deák stătea pe o stivă de lemne, printre soldaţi, şi îşi agita braţul cu însufleţire:

— Sîntem cu toţii slovaci! strigă el. Vrem cu toţii să ne întoarcem acasă! Băgaţi-vă minţile în cap, băieţi! Vedeţi, aici nici măcar clopotele nu sună. Vă rog, nu daţi crezare vorbelor, dacă fetele vor să vă ademenească! Gîndiţi-vă la familiile voastre! Vă aşteaptă fetele de acasă!

Mulţimea începu să mormăie. Deák continua pe un ton tînguitor:

— Credeţi-mă, dragii mei, aş fugi şi eu. Dar am acasă o mamă bătrînă. Ar spînzura-o. Trebuie să rezistăm! Să

ne ducem calvarul, să rămînem credincioşi nouă înşine şi să pornim uniţi, într-o credinţă, înainte!

Nálepka îşi croi drum cu cotul pînă la Deák şi strigă:

— Aţi auzit, băieţi? Oare cine dintre voi a vrut să treacă la partizani? Spuneţi-i aici domnului locotenent că aţi fost doar în stare de alarmă! Pînă la urmă are să mai răspîndească despre noi vestea că sîntem dezertori, cu toate că ştim bine care ne este datoria.

Soldaţii îl înţeleseră. Din mijlocul lor ieşi un freamăt ca dintr-un stup de albine zgîndărit. Mulţi începură să strige:

— **Aşa e! Aşa e!**

25

După încercarea nereuşită de a trece la partizani, regimentul 101 slovac a fost mutat de la Kopcievici la Ielsk.

Locotenent-colonelul Žiak se bărbieri, se spălă cu apă călduţă, se îmbrăcă cu grijă şi coborî pe scările tocite ale clădirii vechi la parter, unde se afla biroul comandamentului de divizie.

Colonelul Palfousek îl primi destul de prietenos. Îi oferi loc lîngă masa sa de lucru, apoi, cu dinţii încleştaţi, începu să-şi frece genunchii, făcînd o mină dureroasă. Sînt cîteva săptămîni de cînd simţea un junghi în picior şi de atunci nu se gîndea decît la staţiuni balneare. N-ar fi rău dacă l-ar trimite cel puţin pentru o lună la Pieštany. Ar scăpa de reumatism şi, totodată, s-ar mai reface după acest groaznic război al nervilor. Grijile pe care le are aici îi scot peri albi. De fapt, dacă ar privi lucrurile în faţă, ar trebui să se ocărască pe sine.

Pieštany! Ce ridicol! Fără el, în două zile s-ar destrăma întreaga divizie! Nu, nici nu se poate gîndi să plece de aici. Trebuie să ţină frîul bine în mîini. Noroc că regimentul 101 este acum mereu în faţa ochilor săi. Regimentul acesta îi pricinuieşte cele mai multe bătăi de cap.

„O paiaţă slabă, nu comandant!“ se gîndea Palfousek privindu-l pe Žiak, şi-l întrebă:

— Spune, de fapt ce s-a întîmplat atunci la voi?

— La Kopcievici, domnule colonel? întrebă la rîndul său Žiak, care era cam greu de cap.

Colonelul dădu din cap afirmativ.

— Dumitale îţi spun deschis — începu din nou Palfousek, dar îl apucă tusea. Ptiu, gripă, reumatism... Dar să lăsăm cazul acesta, să nu-l mai zgîndărim — spuse şi dădu resemnat din mînă. Nu voi raporta ciudata voastră stare de alarmă. Ar arunca asupra noastră o lumină proastă. Dar cel puţin aş dori să ştiu — pe toţi sfinţii! — cum stau cu voi. Spune drept — şi aici îi aruncă o privire severă lui Žiak — ai văzut vreun semn că se pregăteşte o trecere organizată, în masă, de partea cealaltă?

Žiak stătu tot timpul cu capul în pămînt. Respira anevoie. De două zile avea emoţii cînd se gîndea că trebuie să meargă în audienţă la colonel.

— N-am văzut, domnule colonel — răspunse el cu teamă. Nálepka aflase că partizanii... pardon, bandiţii...

Palfousek îl întrerupse:

— ... vor să atace. Am auzit acest lucru. Mă interesează însă dacă n-ai observat ceva suspect, ceva ieşit din comun.

— Apoi, cum să vă explic, domnule colonel. Moralul trupei nu-i prea ridicat... ba este chiar foarte scăzut... Dar sper — şi aici îşi ridică energic capul — că deplasarea va fi de folos. Iar chestiunea aceea de la Kopcievici a fost doar o stare de alarmă obişnuită.

— Stare de alarmă — bombăni Palfousek. Fii cu ochii în patru pe căpitanul Čambal. Omul acesta — pe toţi sfinţii! — este un instigator, un chefliu ordinar! Şi Deák... — spuse el rîzînd. De bună seamă a observat starea de spirit generală, iar restul, da, restul n-a fost decît născocirea unui creier beat. Fantezie de poet... Deschise un dosar voluminos, aflat pe birou, începu să-l răsfoiască şi se uită cu coada ochiului spre Žiak: Ce părere ai despre Nálepka?

— Cum să spun, domnule colonel — începu Žiak, încurcat. Este un ofiţer foarte capabil, destoinic...

Palfousek izbucni:

— Dar e un aventurier! Au sosit despre el rapoarte — continuă el mai încet — că bolşevicii îl consideră ca

pe un om credincios Reich-ului german. Nu ştiu de ce — spuse el şi ridică din umerii săi largi — poate pentru motivul că este soldat pînă în măduva oaselor. Pe de altă parte însă, Nálepka ţine la popularitate, se lasă în voia stărilor de spirit.

Colonelul Palfousek se ridică de pe scaun şi se uită la ceas. Žiak înţelese că e cazul să se retragă.

— Oamenii să se odihnească — îi mai spuse colonelul. Ne aşteaptă muncă multă.

Locotenent-colonel Žiak reveni în camera sa, se întinse pe canapea şi începu să gîndească profund. De ce se interesează atît de mult colonelul de Nálepka? Doar nu l-o fi suspectînd? Este adevărat că-i şi ia apărarea, dar oare nu se preface doar, ca să scoată de la Žiak vreo mărturisire? Prostii, şi dădu din mînă, ca şi cum ar fi gonit vreo muscă sîcîitoare. Nálepka este un om cumsecade. Dar cine poate fi Repkin?

În faţa ochilor săi se perindară pe rînd feţele ofiţerilor din regiment. Čambal, cel cu părul creţ, apoi Lieskovan, cu ochelarii săi cu multe dioptrii, sublocotenentul Pavlík, locotenentul Hobza de la serviciul de informaţii, cu faţa sa veşnic palidă, aproape verzuie, Deák cel cu ochii negri... Nu, aceştia sînt toţi oameni cinstiţi, numai acest Čambal e un neastîmpărat, care nu poate fi ţinut în frîu.

Inima i se uşură. Aşadar, Repkin nu este în regimentul său, sau cel puţin nu face parte din corpul ofiţeresc al unităţii. Şi este posibil ca totul să nu fie decît o provocare. Vor doar să irite comandamentul armatei.

„Hobza este un Toma necredinciosul, gîndi el. Unelteşte fără încetare împotriva lui Nálepka."

Se aşeză pe canapea şi scoase din valiză un caiet de şcoală, cenuşiu, cu pătrăţele. Aproape că şi uitase de el. I l-a adus Hobza, spunînd că este jurnalul lui Nálepka. Chipurile, l-a găsit între cărţile căpitanului. Hobza raportă totodată că şi Gestapo-ul ştie de acest jurnal şi îl roagă pe locotenent-colonel să-l cerceteze cu grijă.

— Ce oameni bănuitori — mormăi el încet.

Se întinse comod pe pernă şi începu să citească.

„Doar ăsta l-a scris la vîrsta de şaptesprezece ani, gîndi clătinînd din cap. Oare vor să-i impute lucruri încă de pe vremea aceea? Pentru ce i-au scotocit lucrurile în secret?"

Pe prima pagină a caietului se afla acest moto:

Drept amintire, ca să mă gîndesc mereu cu ce dragoste îndurerată, adîncă, am iubit-o pe Olina, această fiinţă minunată, drăgălaşă, pură ca neaua.

Dedesubtul moto-ului erau scrise cu litere cirilice numele lui Nálepka şi alte cîteva cuvinte:

Student în anul III al Institutului pedagogic.

Žiak făcu o figură acră. Doar nu l-or lua pe Nálepka drept bolşevic pentru motivul că în urmă cu doisprezece ani cunoştea alfabetul rusesc?

Erau în acest jurnal de toate. Tînărul student consacra pagini întregi evenimentelor din institut, cum a răspuns la cutare sau cutare materie, cum învăţa, ce notă a primit sau cum a tras pe sfoară pe un profesor cînd, cu un prilej, uitase să-şi pregătească lucrarea.

„Mare măgar acest Hobza, gîndi în sinea lui Žiak. Din astfel de nimicuri trage concluzia că Nálepka este un tip rafinat, uns cu toate alifiile!"

Continuă să răsfoiască în jurnalul de zi, lesne de citit. Din paginile scrise, în faţa acestui ofiţer vîrstnic se contură propria lui tinereţe:

Sînt oare demn să-mi ridic privirea asupra ei? Sînt eu oare demn de dragostea ei, de dragostea unui înger? Eu, suflet slut, egoist... Ah, cît de fericit aş fi dacă m-ar crede. Mi-e dor de dragostea ei, de îmbrăţişarea ei drăgăstoasă, doresc la nebunie să-mi fie ocrotitoare, păzitoare. De ce este atît de rezervată? De ce nu-mi acordă nici o privire caldă, nici o alintare, după care tînjesc atît...? Trebuie să aflu dacă mă iubeşte cu adevărat. Să trăiesc fără dragostea ei? Nu, mi-ar fi cu neputinţă! Mai degrabă îmi dau sufletul, în timp ce îmi închipui că braţele ei se încolăcesc în jurul gîtului meu şi că Olga, adorata mea Olga, m-a îmbrăţişat...

Žiak zîmbi şi clătină din cap. Prima lui dragoste se numea tot Olga. Şi ea era o fată la fel de îndărătnică, de încăpăţînată. Ce-o fi vrînd Hobza cu toate astea?

Nálepka — după cum spunea Hobza — nu credea în Dumnezeu. Într-adevăr, povestea în mai multe locuri, în acest jurnal, cum a fugit de la biserică şi se declara materialist. Aceasta era adevărat. Amintea şi de nişte afişe

pe care le-a distribuit împreună cu cercetașii din Cehia, precum și de un articol de ziar scris împotriva unui învățător, membru al partidului lui Hlinka. Mai evoca cît de mult îl durea inima văzîndu-i pe bieții șomeri. Dar ce-i rău în toate astea ?

Žiak uită cu desăvîrșire că trebuia să citească acest jurnal de zi în calitate de cenzor, cu un creion roșu în mînă. Sorbea rîndurile ca un cititor pasionat și retrăi din toată inima problemele tînărului student.

„Cît de mîndru și încăpățînat era încă de pe atunci", se frămînta el, citind că Nálepka n-a vrut să cerșească dragostea și răspundea la capriciile Olgăi cu îndărătnicie de două ori mai mare. Da, Nálepka era și acum tot așa : mîndru, încăpățînat, dar cu inimă bună.

Pe măsură ce citea creștea în el mînia împotriva lui Hobza. Rînd pe rînd apăreau în fața ochilor săi tovarășii de joacă din copilăria lui Nálepka, cercetașele cu gulerul răsfrînt, și cînd privirea i se opri pe ultima pagină, care se termina cu cuvintele : „A mea, de-a pururi a mea !", inima i se strînse și pe față îi trecu un zîmbet fericit.

26

Ca fulgerul trecu un călăreț prin luminișul pădurii. Doar urmele lăsate de potcoavele calului arătau drumul său pe mantia albă de zăpadă, netezită de vînt. Peisajul era învăluit de o negură cenușiu-albăstruie, furtuna urla în coamele brazilor zvelți, ca o haită de lupi înfometați. În crîng șuierau minele, țăcăneau mitralierele.

Scoarța groasă a copacilor crăpa din cauza gerului aspru cu un pocnet ca de pistol. Potcoavele calului împrăștiau zăpada înghețată. Călărețul, aplecat pe coama udă de sudoare a calului, dădu frîu liber și animalul, gîfîind, zbura ca vîntul pe sub ramurile împovărate ale brazilor.

— Stai ! Parola ! răsună un glas de bărbat, vrînd parcă să întreacă zgomotul împușcăturilor și vuietul furtunii.

Călărețul strigă cu toată gura :

— Volga !

Calul trecu peste un troian de zăpadă și coti brusc la stînga unde, printre copaci, se vedeau umbre omenești. Călărețul dădu pinteni calului. Soldații săreau la o parte din calea sa, unii salutau, apoi alergau spre pozițiile camuflate ale tunurilor. De după șirul lung de brazi luminau, slab, ferestrele casei singuratice a pădurarului.

Călărețul sări din șa în zăpada mare, pînă la genunchi. Soldatul care era de pază îl recunoscu pe căpitanul Nálepka și apucă dîrlogii calului. Nálepka urcă în fugă scările casei și strigă răgușit :

— Aruncă o pătură peste cal !

Dădu buzna în mica bucătărie. O dată cu el intră un val de vînt și ger. Ochii locotenentului Lieskovan clipeau vesel de după sticlele groase ale ochelarilor, cînd exclamă bucuros :

— Jano !

Puse jos receptorul și apucă brațul lui Nálepka. Pe masă, sub lampa de petrol care pîlpîia, era întinsă o hartă militară. Sublocotenentul Pavlík se ridică de pe scaun și oferi loc căpitanului.

— Nemții au început încercuirea — spuse Pavlík cu amărăciune în glas.

Creionul sublocotenentului trase pe hartă o săgeată lungă de la nord spre sud-est. În depărtare, tunurile începură să tragă. Ferestrele se cutremurară.

— Bateria germană — spuse Lieskovan, privindu-l îngrijorat pe Nálepka și arătînd cu degetul pe hartă, spre ieșitura de nord a pădurii, în apropierea sătulețului Salizovțe.

Peste puțină vreme, tunurile începură să tragă și în pădure. Ochii lui Pavlík străluciră :

— Dar aceștia au și tunuri !

Duelul de artilerie nu dură mult timp. Bubuiturile se stinseră și începură să latre mitralierele.

Nálepka se aplecă îngîndurat asupra hărții :

— La semnalul dat de o rachetă roșie — spuse, întorcîndu-se spre Lieskovan — vei ordona să se tragă în bateria germană. Iar pe partizani îi vom lăsa să treacă pe lîngă pozițiile infanteriei noastre. Își puse mîna în buzu-

narul descheiat al mantalei, se apropie de fereastră și adăugă încet: Și s-a terminat cu încercuirea.

Amîndoi îl priveau mirați.

Nálepka zîmbi:

— Obiectivele inițiale rămîn, firește, în vigoare, neschimbate. Pur și simplu nu vom lua în seamă înaintarea nemților. Ce sîntem noi de vină dacă vor intra în raza tirului nostru? Ce părere aveți?

— Dar au telefon — spuse speriat Lieskovan.

Nálepka se uită la ceas:

— Linia telefonică a și fost tăiată. Avem legătură numai cu Čambal. Își scoase șapca și, rezemîndu-și fruntea de geam, repetă încet: Obiectivele inițiale rămîn neschimbate, doar situația se va schimba. În locul partizanilor vom trage în artileria germană. Racheta o vor lansa partizanii. Apoi, de îndată — spuse, întorcîndu-se din nou spre locotenentul Lieskovan — veți începe tirul de artilerie. E clar? Ce păcat — adăogă el, întristîndu-se — că ne sfătuiesc să mai rămînem...

Sus, pe bolta cerului, apărură primele stele. O dată cu căderea întunericului se potoli și viscolul. Răsuflarea înghețată a nopții de revelion se abătuse pe geamurile ferestrelor, desenînd pe ele flori fantastic de frumoase, mai frumoase chiar decît florile cîmpiilor din zilele cele mai fierbinți ale verii.

Santinela mîngîie grumazul lat al lui Savoj, calul căpitanului, și mormăi morocănos:

— Dracu' a mai văzut așa An nou!

Pavlík, care ardea de curiozitate, se apropie de Nálepka și-l întrebă în șoaptă:

— Te-ai întîlnit cu Saburov?

Nálepka își ridică gulerul mantalei și se întoarse cu spatele la vînt. Dădu din cap că nu.

— M-am întîlnit doar cu avangărzile. Statul-major se află mai departe.

Deasupra lizierei de miazănoapte a pădurii se aprinse lumina roșie a unei rachete. Amîndoi îi urmăriră, cu ochii mari, zborul, pînă ce se stinse încetul cu încetul, ca o cometă însîngerată, și dispăru în întuneric. Își reținură respirația; inima le bătea cu putere.

Dinspre bateria de tunuri se auziră comenzi. După cîteva clipe, în apropierea casei pădurarului bubui primul

tun, după care întreaga pădure fu cutremurată de un tunet care devenea tot mai puternic.

În Pavlík se aprinse entuziasmul. Alergă cît îl ținură picioarele spre artileriști și Nálepka îi auzi de departe glasul:

— Trageți în hitleriști!

Nálepka privi îndelung în direcția în care explodau proiectilele. Fața sa trăda o mare emoție. „Și mai susțin că slovacii nu știu să lupte!“ și sufletul îi rîdea. Se întoarse cu pași măsurați spre casa pădurarului.

Lieskovan stătea lîngă telefon. Fața îi era albă ca varul. Șopti cu voce înnăbușită:

— Telefonează Čaplovič. Nemții au trimis agenți de legătură, cer să încetăm tirul.

Nálepka se apropie de el și-i luă grăbit receptorul.

— Alo! strigă el în receptor. Aici căpitanul Nálepka. Cum? Au și sosit?

Aruncă o privire rece, indiferentă, asupra lui Lieskovan și spuse liniștit în receptor:

— Firește. Împușcați-i, pur și simplu.

Aruncă receptorul pe furcă. Se așeză, își descheie mantaua și-și potrivi ochelarii.

— În confuzia aceasta, nimeni nu va putea dovedi cum au pierit agenții de legătură. N-au ajuns pînă la noi, și pace — spuse, ridicînd din umeri. Încă zece minute — își ridică mîneca mantalei și-și trase mașinal ceasul — după care vom înceta focul. Vezi, Čaplovič a ajuns el singur la această idee salvatoare.

Cînd se gîndi la soldații regimentului 101 de infanterie slovac, simți un fel de căldură în jurul inimii. De acum încolo, Gestapo-ul n-are decît să-l urmărească mult și bine pe Repkin. La fiecare pas, oriunde se vor întoarce, vor da de cîte un Repkin.

Telefonul zbîrnîi. Lieskovan duse receptorul la ureche și fața i se lumină.

— Bine, Jožo! Da, mai rezistăm. Se-ntoarse către Nálepka și explică: Telefonează Čambal. Partizanii au și început marșul.

Nálepka se ridică de pe scaun și, vesel, îi dădu un ghiont în spate prietenului său:

— Știi ce? strigă el. Trimite un agent la nemți, să le spună că linia noastră telefonică este defectă. Eu mă duc la Čambal!

Alergă prin coridorul îngust şi se opri pe treptele din faţa casei. Pe cer, stelele licăreau, dese, în toată strălucirea lor. Discul mare, palid, al lunii plutea sus, deasupra pădurilor ; poienile, acoperite cu zăpadă, străluceau argintiu în lumina sa suavă. Tunurile trăgeau într-una, iar inima lui Nálepka tresălta de bucurie. Ar fi dorit să-i îmbrăţişeze pe rînd pe bravii săi artilerişti.

Santinela îi aduse calul, iar Nálepka porni în galop pe poteca acoperită cu zăpadă. Cînd ajunse la marginea pădurii, unde se afla sectorul companiei a douăsprezecea, tirul de artilerie se linişti. La vreo sută de paşi, în spatele liniei ocupate de companie, se auzea nechezat de cai, scîrţîit de căruţe, foşnetul produs de alunecarea tălpilor de sănii. Sub pasul ritmic a mii de picioare trosnea zăpada îngheţată.

— Trec de aproape o oră, domnule căpitan — spuse soldatul Králik, apropiindu-se de el. Din gît îi izbucni o tuse uscată, înjură, şi adăugă : Nemţii pot să-i tot caute acum.

Nálepka stătu multă vreme nemişcat în şa şi se uită ţintă spre pădure. De după copaci curgea şuvoiul nesfîrşit al partizanilor, cărora aici, în împrejurimile Jitomirului, li se spunea numai sabuvorişti. Aşteptă pînă ce trecură şi ultimii ; numai după aceea îşi îndreptă calul spre adăpostul lui Čambal. Peste puţin timp începu un tir puternic. Soldaţii trăgeau vesel în aer.

Spre comandamentul german porni un curier călare, ducînd cu el raportul în care se spunea că, după o luptă crîncenă, partizanii au spart încercuirea şi au dispărut în pădurea învecinată.

27

Tania ridică mai sus feştila lămpii, puse lemne în sobiţa de fier şi se apropie de fereastră. Toţi dormeau în casa pădurarului, numai de ea nu se lipea somnul. În zadar se bucura, în zadar nădăjduia. Nálepka i-a scris că

dacă nu vine pînă la opt seara, atunci să nu-l mai aştepte astăzi, şi ceasul cu cuc de pe perete bătu acum ora zece. „Cu siguranţă că nu mai vine“, gîndi ea cu tristeţe, dar dorul ei nu înceta. În zadar, nu-i uşor să legi aripile dorului !

Suflă în geamul îngheţat şi-şi aţinti ochii în întunericul care înghiţea cîmpiile înzăpezite, de parcă pe pămînt s-ar fi revărsat un strat de smoală neagră. Pe bolta înaltă a cerului de iarnă străluceau milioane de stele.

„Ar putea nimeri aici orientîndu-se după Carul mic, suspină ea. Dar Ján cunoaşte bine drumul !“

Privi din nou în întuneric. Nicăieri nimic. În inima ei se furişă neliniştea. Ján îi scrisese că va veni chiar dacă ar ploua cu foc. Oare nu i s-a întîmplat vreo nenorocire ?

L-a mai aşteptat odată aşa, tînjind. Aici, în această casă de pădurar, unde doi partizani slovaci, Dvorský şi Vitalis, aşezaseră în mijlocul camerei un brăduleţ de Crăciun. Şi acum îi răsunau în urechi melodiile simple despre păstori şi iesle. Atunci n-a reuşit trecerea în masă. Ján n-a venit şi ea şezuse ghemuită acolo, în ungher, lîngă sobă, şi plînsese.

Ján i-a spus de mai multe ori că e născut într-o zodie norocoasă. Numai că norocul îşi schimbă adesea sălaşul. Aceasta se dovedise şi în cazul lui. Nu de mult încă, toate îi mergeau ca pe roate, îi ducea de nas pe nemţi de-ţi era mai mare dragul, iar acum...

Îşi îngropă faţa în palme, iar inima îi era parcă strînsă într-o menghine. Nu vine. I s-a întîmplat ceva. Melejova nu l-a putut apăra.

Nu se putu dezlipi de fereastră. Deodată i se păru că aude în depărtare tropot de cal.

— Ján ! izbucni ea, că aproape se şi sperie de propriul ei glas.

Auzul n-o înşela. În faţa casei pădurarului sosiră în goană doi călăreţi. Tania îşi potrivi la iuţeală părul şi ieşi, alergînd, pe coridor.

— Aşteaptă-mă aici, în bucătărie ! auzi ea vocea lui Nálepka.

Alergă la el şi i se aruncă în braţe.

Ján o îmbrăţişă, o sărută. De pe chipiul său pus pe-o parte zăpada căzu în părul Taniei. Chipul lui răspîndea

farmecul nopţii de iarnă. Tania îl luă de mînă şi îl conduse în odăiţa caldă.

— Simţeam că vii — spuse ea şi începu a descheia haina de piele a lui Nálepka, plină cu zăpadă. De ce atît de tîrziu?

— Nu mă întreba — spuse el şi dădu resemnat din mînă. Au şi tras după mine.

— Eşti îndrăzneţ, Ján!

El îşi şterse ochelarii aburiţi şi răspunse zîmbind:

— Nu oricui îi e dat să moară în pat!

Tania băgă de seamă că Ján tremura de parcă avea febră şi-i mîngîie fruntea.

— Eşti mult prea îndrăzneţ.

El îşi scoase vestonul şi aruncă asupra fetei o privire plină de admiraţie.

— Numai de dragul tău, Tania.

— Ce bine că eşti aici, lîngă mine!

Nálepka şopti ceva, cum că încă în această noapte va trebui să fie la Ielsk, dar Tania nu mai era atentă la cuvintele lui. Privi adînc în ochii lui. Sufletul îi era plin de bucurie. În inima ei se cuibări o veselie însorită. Dar deodată îşi încruntă sprîncenele şi întrebă în şoaptă:

— Spune, Ján, mă iubeşti cu adevărat?

Nálepka o strînse puternic în braţe şi, ţinîndu-şi respiraţia, îi acoperi buzele cu sărutări. Vreascurile trosneau vesel în sobă, umplînd odăiţa cu miros de răşină.

— Crezi că veneam dacă nu te-aş iubi? Îşi puse mîinile pe umerii fetei, privi drăgăstos în ochii ei, dar deodată se întristă şi spuse încet: Sînt spionat la fiece pas, Tania. Speram atît de mult că în sfîrşit vom putea fi împreună! Dar — spuse el oftînd — sînt fericit dacă pînă atunci ne putem întîlni cel puţin din cînd în cînd.

Orologiul cu cuc, prevăzut cu greutăţi de aramă, bătea monoton pe perete şi lui Nálepka i se părea că aude în el ecoul bătăilor propriei sale inimi.

— Am cunoscut mai multe femei în viaţa mea — zîmbi el ironic — am fost şi îndrăgostit. Dar pe tine te simt cumva de-a dreptul în sînge... Ştii, Tania, uneori mă gîndesc că sîntem la fel ca două corzi identic armonizate. Dacă una vibrează, de îndată vibrează şi cealaltă. Din prima clipă m-a atras ceva spre tine. Strînse între mîini capul fetei şi spuse îngîndurat: Şi acest ceva l-am înnăbuşit în mine din cauza lui Saşa.

— Nu-mi aminti de el, Ján — şopti ea şi îşi încruntă, posomorîtă, sprîncenele întunecate. A dispărut din viaţa mea. Ca un vis urît...

Se aşezară pe canapea. Nálepka simţi pe frunte răsuflarea fierbinte a Taniei. O strînse cu putere la el şi îi inundă faţa cu sărutări. Faţa Taniei ardea şi bărbatul simţi că tremură, ca o trestie mlădioasă.

— Nu, nu, Ján — se împotrivi ea, cînd acesta îi căută cu buzele gîtul.

Se aplecă asupra fetei şi îi şopti în extaz, la ureche:

— Cît eşti de frumoasă, Tania. Ai să mă iubeşti întotdeauna?

— Cum poţi să-mi pui o asemenea întrebare?

Îl privea tăcută, cu pupilele larg deschise. În ochi îi străluceau lacrimi.

— Dulcea mea Taniuşa! izbucni din pieptul bărbatului, care strînse fata în braţe.

Gazul se isprăvi în lampă. Flacăra albăstruie se stinse. În burlanul sobei răcite, vîntul fluiera sălbatic. Cînd luna privi prin ferestruie şi-şi revărsă lumina argintie în odăiţă, Nálepka şedea lîngă Tania şi mîngîia drăgăstos cu degetele tîmplele fetei. Buzele întîlniră ochii Taniei şi simţiră gustul sărat al lacrimilor.

— Taniuşa, tu plîngi?

Fata se lipi de el şi şopti:

— Dac-ai şti...

În penumbra odăiţei, două braţe goale, părînd nişte aripi albe ca zăpada, se încolăciră în jurul gîtului lui Nálepka.

— Ján, sînt foarte îngrijorată pentru tine! De ce nu treci la noi?

Nálepka se ridică într-un cot şi se aplecă peste faţa Taniei:

— Este ticălos berbecul care-şi părăseşte turma. Trebuie să rezist cît va fi cu putinţă.

Sărută buzele mîngîietoare, fragede, ale fetei. Pe perete sună ceasul cu cuc. Tania numără cu glas tare bătăile.

— Doamne, s-a şi făcut douăsprezece!

Nálepka făcu semn din cap spre ceas şi izbucni în rîs:

— Vezi, aceasta-i ciocîrlia mea. Mă şi cheamă!

— Ca în Romeo şi Julieta? Nu — răspunse fata cu vocea mai ridicată — e doar o privighetoare.

— Pentru mine însă e ciocîrlie, vestitoarea despărțirii. Știi, Tania, trebuia să fiu încă de la miezul nopții la Ielsk.

— Ai grijă de tine pe drum — spuse ea, trăgîndu-l gingaș de păr.

Își îmbrăcă puloverul. Nálepka o îmbrățișă, apoi, pe un ton schimbat, de serviciu, spuse :

— Scrisoarea mea să fie transmisă neîntîrziat generalului !

Tania își ciocni drăgăstos fruntea de fruntea lui Nálepka și porunci cu o voce de copil încăpățînat :

— Iar tu să nu uiți să-i spui Melejovei să afle de la nemți ce știu despre Repkin al meu !

Nálepka rîse, la care Tania se bosumflă :

— Nu rîde, băiat rău ce ești ! Acesta nu e ordinul meu, ci al generalului ! Știi — adăugă ea apoi — ți se transmite să comunici nemților două nume de femei, care înainte au lucrat pentru noi, dar au trădat acum cauza noastră. Prin aceasta vei cîștiga încrederea nemților și totodată ai să le pedepsești pe cele două trădătoare.

Îi strecură în mînă o bucățică de hîrtie împăturită, iar Nálepka o îmbrățișă încă o dată. Apoi ieși pe coridor, luă pe braț mantaua, deschise ușa bucătăriei și strigă :

— Pregătește caii ! Pornim !

28

Cînd Melejova, înfofolită în broboada ei albă de lînă, intră în camera căpitanului Čambal, se opri uimită în prag. Avu nevoie de timp pentru a desluși, în fumul des, fețele cunoscute care ședeau în jurul mesei. Închise ușa prin care năvălea aer rece, proaspăt, și-și descheie blana. În mîna roșie de ger îi sclipi o sticlă.

— O mie de trăsnete ! exclamă Čambal. Niciodată n-a venit mai bine !

Lieskovan se ridică sprinten de pe scaun și ajută politicos învățătoarei să-și scoată blana.

— Mulțumesc, mulțumesc — șopti ea în fugă și se așeză lîngă Pavlík, pe un scaun liber.

Nálepka îi întinse mîna peste masă și puse un păhărel în fața ei. Čaplovič îl umplu de îndată cu coniac. Învățătoarea îl privea cu reproș pe Nálepka.

— Ivan Mihailovici ! spuse ea încet. Sînteți prea gălăgioși. Se aude pînă-n stradă.

— Ei și ? spuse Čambal, ridicînd din umeri și strîmbînd din gură. Doar s-a anunțat doliu național, iar doliul e precedat de praznic.

— Ce praznic ? spuse Nálepka. Trebuie să sărbătorim victoria ! Își ridică paharul și exclamă cu voce tare : În sănătatea învingătorilor de la Stalingrad !

Fața lui Čambal se întunecă. Se frămînta pe scaun și mormăia :

— Nu spun, există oameni cărora și praznicul le este un eveniment îmbucurător. De pildă, pentru moștenitori — spuse el, scuturîndu-și pumnul deasupra mesei. Hei, băieți, o moștenire bogată nu este, zău, un lucru de lepădat. Îmi amintesc cînd mi-a murit bunicul. Am băut ca într-o zi de sărbătoare.

— Nu, zău, ar trebui să vă potoliți — spuse cu îngrijorare Melejova și fața ei, care-i amintea lui Nálepka frumusețea florilor de cîmp ce se veștejesc repede, se-nroși.

Nálepka își potrivi ochelarii și se aplecă spre învățătoare :

— Nu te teme, sînt zece zile de la eliberarea Stalingradului, și dacă s-ar întîmpla ceva, vom spune că sărbătorim ziua de naștere a lui Jožo Čambal.

Čambal își trase pe frunte o șuviță ondulată, își puse sub nas o bucată mică de pieptene negru și-și avîntă violent brațul înainte.

— Leit Hitler ! izbucni în rîs învățătoarea.

Dar Čambal făcu dintr-o dată o mutră tristă :

— Ei, băieți — și oftă. N-aș vrea să fiu acum în pielea acestui domn. A proclamat, ce-i drept, doliu național pentru Stalingrad, dar, zău, aș vrea să văd cît de vesel zboară acum la noi paharele în cîrciumi !

Nálepka își aprinse pipa și se-ntoarse zîmbind către învățătoare :

— Oare cum se simte acum maiorul dumitale?

— Hirner? întrebă Melejova. Toată săptămîna a umblat ca o curcă plouată. Azi l-am auzit plîngîndu-se lui Braunias că şi la Harkov situaţia este proastă... Apoi, eu plec; am vrut doar să vă aduc această băuturică.

— Mai stai, este numai ora opt — spuse Čambal, bătînd din palme.

Învăţătoarea se ridică şi se apropie de cuier:

— Nu vreau să bîjbîi în întuneric, ar putea să mă suspecteze!

Fu obligată să mai bea încă un păhărel. După ce ieşi din cameră, Čambal îl înghionti cu coatele pe Lieskovan, apoi se răsti la Čaplovič:

— Toarnă, caporale! La dracu' — şi-şi aţinti ochii asupra lui. Aş vrea să ştiu pentru ce naiba ai primit această a doua floare de cartofi pe gulerul tău!

— Întrebaţi-l pe domnu' căpitan — replică Čaplovič, privindu-l pe Nálepka.

Nálepka sorbi din coniac şi spuse cu faţa serioasă:

— Ca să primească o soldă mai mare pentru bunele sale servicii. Îşi ridică mîna, ca şi cum ar fi vrut să alunge fumul din faţa nasului, şi spuse numai aşa, într-o doară: Capra trebuie mulsă pînă cînd se poate.

— Totdeauna ai de-a face cu capra aceea — croncăni Čambal. Apoi începu să adulmece, ca un cunoscător, prin încăpere: Parfum sau apă de colonie de primă calitate! Strănută puternic de două ori, apoi îşi desfăcu gulerul cămăşii şi spuse hohotind de rîs: Măi băieţi, ce părere aveţi? Este fata asta amanta lui Hirner?

— Prostii — se aprinse Nálepka.

— Ei, nu ştiu, nu ştiu — spuse Čambal, ridicînd un deget. Văd însă că fata este o spioană de profesie a bolşevicilor. Şi încă una de seamă! Trebuie să avem grijă!

— Lasă prostiile, Jožo — spuse Nálepka enervat. Mai bine bea!

Lui Čaplovič i se păruse cîndva că Čambal este mai combativ, mai curajos decît Nálepka. Îşi bătuse mult capul cu asta. Îi asemuia pe cei doi ofiţeri, şi abia cu timpul ajunse la convingerea că Nálepka punea beţe în roate fasciştilor cu o chibzuinţă bine plănuită, le provoacă pagube ori de cîte ori are prilejul, dar niciodată nu face acest lucru în mod ostentativ şi, ceea ce este cel mai important, ştie totdeauna ce vrea. Întregul său caracter,

întreaga sa fire îi amintea lui Čaplovič de vechii tipografi comunişti, şi chiar şi acum în mintea sa se întreba dacă Nálepka nu era ilegalist, membru de partid. În schimb, dacă lua în seamă faptele lui Čambal, vedea mai ales năzbîtii săvîrşite cu capul ameţit de băutură şi, chiar dacă a înfăptuit ceva mai de seamă, acest lucru s-a întîmplat totdeauna pe baza unor discuţii prealabile, potrivit indicaţiilor lui Nálepka. Pînă la urmă simţi că Nálepka îi este mai aproape de inimă, fie chiar şi din cauză că galonul de ofiţer nu-l împiedica niciodată să întreţină raporturi camaradereşti cu soldaţii simpli.

— Stalingrad, Stalingrad — îl trezi din frămîntări vocea sonoră a lui Čambal, în timp ce Pavlík şi Lieskovan începură să joace şah. O mie de trăsnete! Doar nu crezi serios, Jano, că întîmplări de felul celei de la Stalingrad curmă, cu una cu două, războiul?

— Şi tu ce crezi?

— Ce cred? Nu, prietene, fără cel de-al doilea front vom bate totdeauna pasul pe loc! Cuvîntul hotărîtor este al Angliei, al Americii. Tu crezi — adăugă el după puţin timp — că Jožo Čambal este doar un ţăran prost, naiv. Şi domnii nemţi binevoiesc să aibă aceeaşi părere despre mine, numai că mai adaugă că sînt şi un chefliu. Las' să creadă, lua-i-ar naiba! Dădu peste cap un pahar plin cu coniac şi continuă printre sughiţuri dese: Ei, Jano, ca să ştii cu cine ai de-a face! Îi distrug pe nemţi, ştii bine, dar nu de dragul idealurilor tale. Eu lupt pentru restabilirea vechii republici, înţelegi? Am dus-o bine...

Nálepka părea că stă pe ace. Cuvintele lui Čambal îi sfîşiau inima ca un cuţit ascuţit. Îi venea să se arunce asupra acestui beţivan. Cu mare greutate se stăpîni, şi cînd Čambal îi şopti, confidenţial, că i-a scris şi generalului Saburov, Nálepka nu trădă nici cu un singur cuvînt că se află în corespondenţă cu generalul, dar îi puse o întrebare surprinzătoare:

— Şi mai păstrezi şi vechile tale legături?

Čambal îşi încruntă sprîncenele şi-l privi fără să înţeleagă:

— Ce tot îndrugi?

— Mi-ai povestit că încă la Bratislava ai făcut cunoştinţă cu unul dintre agenţii serviciului secret englez.

— Ah, aşa ? spuse tărăgănat Čambal şi căscă îndelung. Cît de naiv eşti. Cum dracu' aş putea întreţine legături cu el de aici ? E doar limpede, nu-i aşa ? În schimb cunosc un ofiţer german care este de aceeaşi părere cu mine.

Între timp, Čambal umpluse de vreo trei ori paharul, dîndu-l peste cap, şi cînd Nálepka îi atrase atenţia să nu bea atîta, lovi cu palma în masă şi-i rînji în faţă :

— Tu nu te mai îngrijora pentru mine ! Mă trag dintr-o rădăcină cu seva sănătoasă, stomacul meu suportă multe !

Se apropie de fereastră. Afară era întuneric beznă, doar vîntul şuiera pe stradă.

29

— Scrisoarea aceasta este o provocare făţişă, domnule colonel ! raportă sigur de sine locotenentul Hobza.

Colonelul Laube, care se întorsese cu o săptămînă în urmă la Ielsk, îşi strivi ţigara de foi în scrumieră şi-şi puse mîna pe genunchi.

— Au vrut să te ponegrească — începu el. Dar să lăsăm asta, pe mine mă interesează acum altceva.

Hobza îşi întoarse către colonel faţa sa palidă, dar din ochi îi dispăruse frica. Cînd Laube îl convocase pentru a doua oară, de spaimă fiecare fir de păr i se ridicase pe cap. În mîinile Gestapo-ului căzuse o scrisoare, avînd stampila statului-major al partizanilor, în care i se aduceau mulţumiri lui Hobza pentru informaţii şi i se punea o nouă serie de întrebări. Locotenentului i se deschiseseră de mult ochii : duşmanii săi voiau să-l înlăture, deoarece le mirosise maşinaţiile.

— N-am avut niciodată nimic de-a face cu partizanii — şopti el.

Dar Laube nici nu-l mai asculta. Şedea comod în fotoliu, avînd în faţă o ceaşcă de cafea. Bătea nervos cu degetele în măsuţa rotundă, apoi îşi încrucişă mîinile şi-l măsură pe Hobza cu o privire rece ca gheaţa.

— Uite ce e, locotenente, presupunerile dumitale sînt destul de interesante. Dar unde rămîn dovezile ? Ai dovezi ? Ce ştii despre Čambal ?

— Păi, îi aţîţă pe soldaţi împotriva germanilor. În două rînduri a transportat arme în pădure. Despre Führer — şi aci se înroşi — vorbeşte foarte nerespectuos. În sfîrşit, dacă binevoiţi a permite remarca, domnule colonel, în compania lui au loc cele mai multe dezertări.

— Bine — dădu mulţumit din cap Laube. Şi Nálepka ?

— Pe Nálepka l-am văzut la Salizovka. La sfîrşitul lui ianuarie. Hobza se antrenase tot mai mult în vorbă : Într-o seară m-am întîlnit, în apropierea aeroportului, cu un sublocotenent german care-mi amintea foarte mult de figura lui Nálepka. M-am furişat pe neobservate după el şi am văzut că intră în casa în care era locuinţa lui Nálepka.

Laube îşi încleştă dinţii :

— Prin urmare, el era ?

— Da, domnule colonel. El a dat ordin piloţilor dumneavoastră să aterizeze pe aeroportul partizanilor. Iar cu privire la legăturile sale cu banditţii, există informaţii precise.

— Ai putea aduce martori în această privinţă ?

Hobza ridică din umeri şi răspunse, cu privirea în pămînt :

— Tocmai aici stă dificultatea. Acest lucru este cel mai greu, domnule colonel. Soldaţii sînt de partea lui. Dar eu sînt ferm convins — şi luă poziţie de drepţi pe scaun, de parcă abia acum şi-ar fi dat seama că vorbeşte cu un colonel german — că Repkin nu poate fi altcineva decît Čambal sau Nálepka !

— Ce-ar fi dacă, în aparenţă, le-ai oferi serviciile dumitale ?

— Nu e posibil, domnule colonel. Am făcut serviciul la minister, în statul-major, sînt şi membru al gărzii lui Hlinka. Nu m-ar crede.

— Păcat — spuse Laube posomorîndu-se. Dar acum să trecem la subiect — adăugă el mai aspru. În primul rînd,

locotenente, să-ţi pui lăcat la gură. Ai înţeles? Fii cu ochii pe ei şi caută să descoperi întreaga reţea. În spatele activităţii acestui Repkin nu se ascunde numai activitatea a doi ofiţeri.

Locotenentul Hobza nu mai putea de mîndrie cînd părăsi biroul lui Laube. Colonelul îl pusese din nou pe picioare.

În ultimele luni, Hobza nu se simţea prea bine. Pînă şi în vis îl urmăreau partizanii, îi amărau viaţa la fiece pas. La timpul său, s-a prezentat voluntar pe frontul de răsărit. Nu atît de dragul avantajelor şi al soldei, cît mai degrabă din convingere. La Bratislava nu avea linişte. Socotea că bolşevismul ameninţa cu pieirea statul slovac independent, pentru care se entuziasma încă din timpul studenţiei. Cînd maşina de război germană începu să scîrţîie, simţi că şi el trebuie să contribuie din toate puterile pentru ca pericolul roşu să fie respins departe, în Asia. Împreună cu fratele său, îşi împărţiră sarcinile. Locotenentul Hobza a vrut să lupte cu arma în mînă, în timp ce fratele său, preot nu de mult hirotonisit, care trăia la Vatican, s-a hotărît să lupte în Rusia, răspîndind învăţăturile sfinte.

Războiul s-a arătat însă în realitate mult mai greu decît îşi închipuise, şi ameţeala primului entuziasm dispăru repede. Loviturile se ţineau lanţ. Pretutindeni, nemţii erau siliţi să se retragă, iar Hobza, zguduit pînă-n adîncul sufletului, umbla de colo pînă colo ca un somnambul. Abia îşi reveni din supărarea pricinuită de evenimentul funebru de la Stalingrad, că fu nevoit să jelească alţi o sută douăzeci de mii de soldaţi, ucişi la Harkov, oraş căzut de asemenea în mîinile bolşevicilor. Pe zi ce trecea, trebuia să găsească tot mai des mîngîiere în iluzii deşarte. Spera, credea în armele secrete ale lui Hitler. Cînd va veni momentul, Führerul va ului lumea! De altfel, cum s-ar purta colonelul Laube cu un calm atît de sigur de sine, dacă ar da crezare aparenţei, potrivit căreia superioritatea militară ar fi de partea inamicului? Laube este un om iniţiat. Ştie ce poate Wehrmacht-ul, cît e în stare să ducă pe umeri.

În toate, Hobza îi maimuţărea cu o exactitate penibilă pe ofiţerii activi germani. Avea o purtare la fel de gravă

şi de orgolioasă ca şi ei; se aprindea şi în el la fel ura, cînd îi ajungea la ureche că populaţia locală a făcut cutare sau cutare lucru, care nu se potrivea ordinelor Wehrmacht-ului. Cu toate acestea, într-un anumit lucru Hobza se deosebea de germani. Nimeni nu putea afirma despre el că-i ura pe oamenii sovietici pentru că sînt ruşi sau ucraineni. Acesta era un lucru cu desăvîrşire exclus. Căci odată, mai de mult, cînd nu era încă un înalt funcţionar de bancă, Hozba scria, sub pseudonimul Martin Slavianov, versuri cu iz naţionalist. Mai degrabă îi era milă de oamenii sovietici şi era supărat pe ei pentru că nu s-au răsculat împotriva guvernului lor. Prin această prismă îi privea Hobza pe oamenii pe care-i întîlnea pe stradă.

Soarele nu încălzea încă, nu reuşea să biruie zăpada imensă şi ţurţurii de gheaţă, pe care îi lingea pofticios multă vreme, dar razele sale poznaşe se furişară totuşi în inimile oamenilor. Toţi ieşeau pe stradă, tineri şi bătrîni... Unii au şi lepădat blănurile, se-nvioraseră ca muştele primăvara, chiar dacă vîntul îngheţat îi plesnea din cînd în cînd în faţă.

Hobza dispăru în gangul unei case de piatră de lîngă biserică şi sună.

Îi deschise locotenentul preot Deák.

— Bine ai venit — îi spuse încă pe prag. Tocmai acum a plecat înlocuitorul tău.

Hobza îl privi chiorîş, şi Deák izbucni în rîs:

— Doar nu eşti gelos că-mi cere şi mie sfatul.

Intrară în cameră, ale cărei colţuri şi pereţi erau pline cu candele şi icoane. Două fotografii de artiste de cinema, cu umerii goi, întregeau podoaba pereţilor. Hobza le privi multă vreme, apoi bombăni:

— Frumos, preot eşti tu, Rudo?

Deák dădu cu indiferenţă din mînă, îi împinse un scaun lui Hobza, iar faţa sa de martir se schimonosi într-un zîmbet silit.

— Ştiu ceva ceea ce tu nu ştii — începu el. L-am arestat pe Vitalis din regimentul 101 infanterie.

— Pe cel care a trecut la bolşevici?

Deák dădu afirmativ din cap.

— Pe acela. Trebuia să înmîneze aici o scrisoare. Ochii melancolici, negri, ai lui Deák străluciră. Ştiu cine-i Repkin — termină el misterios.

Hobza îl măsură cu o privire neîncrezătoare.

— Čambal?

— Nu. Celălalt.

— Aşadar, Nálepka?

— Ce detectiv excelent eşti! rîse în hohote Deák. Cu tine vom cîştiga cu siguranţă războiul.

Ironia ustura faţa lui Hobza de parcă ar fi fost lovită cu urzici.

— Am fost sfătuiţi de Braunias — continuă Deák, însufleţindu-se. Am organizat o comedie cu Viţalis, că-l ducem la execuţie. La care i s-a dezlegat limba.

— Şi amănuntele? sări Hobza. Laube pretinde fapte!

— În ce priveşte amănuntele, tace mormînt — spuse Deák, posomorîndu-se. Ba acum a început s-o întoarcă, că a spus doar aşa, orbeşte, cutare sau cutare lucru, ca nu cumva să fie împuşcat. Dar vor deschide ei pliscul păsăricii — hohoti el din nou. În acest domeniu, Gestapo-ul dispune de metode mai bune decît o faţă bisericească...

Hobza îşi frecă mulţumit mîinile. Cu toate că în străfundul sufletului său regreta că nu el l-a anchetat primul pe Viţalis, totuşi i se luase o piatră grea de pe inimă. Ştie, în sfîrşit, cine-i Repkin. Bănuiala sa fusese îndreptăţită. Nu iese fum unde nu e foc. Şi iată că-i adevăr adevărat tot ceea ce s-a şoptit despre Nálepka.

Dar fapte! Amănunte! Cum i s-ar putea smulge amănunte lui Vitalis?

30

Nálepka se simţea atît de neliniştit în şa, de parcă ar fi stat pe jeratic. Ocolea băltoacele care sclipeau în razele soarelui ce apunea şi privea fără încetare la stînga şi la dreapta. Dinspre ogoarele reavăne, nelucrate, venea un miros acru: pămîntul aburea.

Saburov are pentru el un mesaj urgent, dar pornise prea devreme la drum. Este aşteptat abia peste o oră, la cei patru stejari.

Opri calul sub un tei rămuros şi sări sprinten din şa. Scoase din buzunar pipa, o umplu şi o aprinse pe-ndelete. Pipa te linişteşte cel puţin, dacă te supără ceva sau cînd eşti frămîntat. De ce nu l-o fi întrebat pe Benko cum a ajuns pe biroul său această scrisoare adresată lui Repkin?

Da' de unde! Numai nervii săi îi joacă feste! Îşi înălţă capul şi trase din pipă. Omul nu-i din fier şi uneori se îngrijorează inutil. Scrisoarea a venit de la partizani, de la cine alţii să fi venit? Dar de ce nu i-au înmînat-o personal?

„De ce?“ se întrebă el şi din nou îl cuprinse un val de nelinişte. Îl avertizase şi Melejova că este suspectat. Locotenent-colonelul Žiak îi oferise o permisie. Poate vor să-l îndepărteze în linişte, pentru ca trupa să nu afle? Nimic mai uşor decît să arestezi pe cineva şi să-l pui în cătuşe în tren. Trei soldaţi de-ai săi, care bănuiau ceva despre activitatea sa, au fost duşi în Slovacia. Apoi i-au smuls lui Vitalis, prin ameninţări, adevăratul nume al lui Repkin. Ce-i drept, mai tîrziu Vitalis a negat şi n-au aflat de la acesta nici un amănunt, deoarece cu prilejul anchetei s-a aruncat pe fereastră şi şi-a frînt gîtul. Dar Gestapo-ul tot bănuieşte ceva.

De îndată ce citise scrisoarea, în care partizanii îl cheamă la întîlnire, a pus să i se pregătească calul. Nici nu se întrebase cum şi în ce fel a ajuns scrisoarea pe biroul său.

Rezemat de teiul gros, pufăia nervos şi privea, îngîndurat, pe Savoj al său, care scormonea cu picioarele dinainte frunzele putrede de pe marginea şanţului. Printre frunzele uscate, care foşneau, îşi scosese capul un fir de iarbă firav, de un verde pal. Copita calului îl strivea, dar firicelul se îndrepta din nou, ca un arc de oţel. Nálepka izbucni, fără să vrea, în rîs.

„Uite, nici firişorul nu-i din fier, şi cu toate acestea nu se lasă, îi trecu prin minte. Nu se îndoaie nici sub potcoava de oţel!“

Se apropie de Savoj, îl bătu pe grumaz şi spuse cu glas scăzut:

— Nu te teme, nici noi nu ne vom lăsa.

Îşi curăţă pipa şi se aruncă în şa. Savoj începu să gonească. Cînd se apropie de pădurea deasă, în care ducea doar un singur drum, trase brusc de frîu. Savoj se ridică pe picioarele dinapoi. Lui Nálepka i se păru că aude tropot de cai. Îl cuprinse o presimţire rea.

Într-adevăr, din pădure ieşiră în goană, îndreptîndu-se spre el, patru călăreţi. Cel dintîi era un sublocotenent neamţ ; pe şaua celui de-al doilea cal şedea locotenentul Hobza.

Pe Nálepka îl străbătu un fior rece. „O cursă ! îi trecu prin cap. Ştiau despre această întîlnire !"

Hobza îşi cîrmi calul lîngă Nálepka şi salută cu un zîmbet ironic :

— Unde te grăbeşti, domnule căpitan ? spuse înţepător.

Nálepka fu nevoit să-şi păstreze prezenţa de spirit pentru ca să poată răspunde calm :

— Am ieşit să plimb niţel calul.

— Putem să te conducem — şi Hobza îl lăsă să treacă în faţă.

— Am de lucru, trebuie să mă întorc — răspunse Nálepka şi-şi întoarse brusc calul, luînd-o la goană pe drumul gloduros.

Ceilalţi îl urmară.

Cînd ajunse la primele case, îi salută, făcîndu-le semn, şi-l îndreptă pe Savoj spre casa în care-şi avea reşedinţa comandamentul regimentului. Benko stătea pe scară. Tocmai îşi înnăbuşea cu palma un căscat. Cînd îl zări pe Nálepka, alergă spre el, apucă hăţurile calului şi spuse într-un suflet :

— Domnule căpitan, v-a căutat învăţătoarea aceea. Duceţi-vă la casa numărul zece, aici, în piaţă, ultima casă.

— Ascultă — spuse Nálepka, aruncîndu-i o privire — ai pus astăzi ceva pe biroul meu ?

— Eu ? şi Benko ridică din umeri, fără să înţeleagă. Nimic, domnule căpitan !

Nálepka se întoarse brusc, dar auzi încă vocea lui Benko :

— V-au căutat şi nemţii.

Benko nu ştie nimic despre scrisoare, Melejova îl cheamă la ea, nemţii l-au căutat, în drum spre partizani

se întîlneşte cu Hobza... Toate acestea îl nelinişteau extrem de mult.

Învăţătoarea îl aştepta în locuinţa surorii sale, în bucătărie.

— Ivan Mihailovici — spuse ea cu o privire îngrijorată — ce ştii despre partizanul acela cu numele de Vitalis ?

Nálepka îşi ştergea ochelarii :

— A trădat că eu sînt Repkin — răspunse el îngîndurat. Dar după aceea a negat şi s-a aruncat pe fereastră.

— Despre scrisoare nu ştii nimic ?

Sîngele îi năvăli în tîmple.

— Despre ce scrisoare ? întrebă el, reţinîndu-şi răsuflarea, dar acum bănuia ce se întîmplase.

— Ţi-a adus o scrisoare că ai noştri te aşteaptă azi. Scrisoarea a căzut în mîinile Gestapo-ului, şi au vrut s-o pună prin contrabandă pe masa dumitale.

— Iar eu m-am lăsat păcălit şi m-am lăsat atras prosteşte în cursă — şuieră el printre dinţi. Am găsit scrisoarea pe masa mea.

— Şi te-ai dus ?

Îşi lăsă vinovat capul în pămînt şi oftă :

— Pînă la jumătatea drumului. Acolo m-am întîlnit cu Hobza şi cu zbirii S.S.

— Nu mai poţi rămîne multă vreme aici. Dacă vor mai descoperi pe cîţiva dintre oamenii dumitale, te vor aresta de îndată.

Nálepka se aşeză pe banca cu spătarul sculptat şi-şi îngropă faţa în palme. „Capra a ajuns să dea sînge, în loc de lapte !" gîndi în sinea lui, dar cu glas tare spuse doar atît :

— Acum am căzut în cursă !

Îl supără pînă şi propria lui voce. Nu, nu se va da bătut atît de uşor, le va mai da mult de furcă nemţilor ! Nu este încă în ghearele lor. Doar n-au dovezi !

— Ştii ce, Nina ? Voi trimite această scrisoarea comandantului de divizie, arătîndu-i că cineva a pus-o pe furiş pe masa mea. Din nou nu vor mai vedea limpede.

— Nu-i o idee rea, dar acum e prea tîrziu. Nina zîmbi uşor, clipi şiret din ochi şi adăugă : Alaltăieri am fost la casa pădurarului. Cineva se gîndeşte acolo foarte mult la dumneata, Ivan Mihailovici !

Frunzele tinere, firave, ale teiului tremurară în adierea vîntului de primăvară. Colonelul Palfousek deschise fereastra și sorbi aerul proaspăt, cu fața zîmbitoare. Pe partea cealaltă a străzii, pe clădirea cu etaj a comandamentului german de divizie flutura un imens steag cu crucea încîrligată, iar în fața intrării aștepta un automobil blindat.

„A venit din nou colonelul Laube", gîndi el și respiră mulțumit. Azi îi poate raporta lucruri foarte interesante. Trebuie însă ca și ceilalți să apuce momeala, pentru ca întreaga bandă să fie la un loc. După aceea îl va aresta de îndată pe Nálepka.

Privirea îi căzu asupra steagului cu crucea încîrligată. Nici nu te poți mira de Nálepka, își depănă el în continuare firul gîndurilor. Acest steag îi este cu desăvîrșire străin, prin urmare el lupta sub un steag străin. Școlile cehoslovace i-au inoculat ura împotriva Reich-ului, dar asta nu-i încă totul. Ideile comuniste se răspîndeau ca o adevărată plagă în Cehoslovacia, infectînd și tineretul. Nálepka a intrat în contact cu muncitori, a citit cărți comuniste și cînd l-au trimis pe frontul de răsărit, l-au trimis de fapt împotriva tovarășilor, prietenilor săi.

Nálepka trebuie trimis în fața Curții marțiale, în această privință nu încape îndoială, dar în același timp ar trebui să fie condamnați și propagandiștii lui Tiso, care n-au știut să atragă poporul de partea noului regim. Deși existau toate posibilitățile. Un arsenal întreg de argumente stătea la dispoziția lor : statul independent, conjunctura de război... Au privit războiul ca din lojă, aproape nici nu l-au simțit pe pielea lor, iar politica Führerului au îndulcit-o cu bigotism creștinesc cît au vrut. Au pierdut acest prilej, care nu se va mai întoarce niciodată. În schimb, comuniștii au făcut pînă și din ilegalitate o propagandă mai bună. Nálepka este și ele victima acestei propagande.

Palfousek își întrerupse la jumătate studiile juridice ; în tinerețea lui visase la cariera de procuror. Se vedea și acum în rolul procurorului și, în gîndul său, și formulase actul de acuzare împotriva lui Nálepka și a tovarășilor acestuia.

„Ce tip șiret, gîndi el. Ca să șteargă urmele, a trimis la comandamentul diviziei una din scrisorile bolșevicilor, pe care Gestapo-ul a strecurat-o pe biroul său. Dar celelalte scrisori adresate pe numele de Repkin și le-a păstrat, desigur, ca să aibă rețete pentru difuzarea ideilor răzvrătitoare. Cum am putut fi oare atît de orb ? se ocăra el. De ce i-am trimis, nu-i nici o săptămînă de atunci, o telegramă ministrului, că Nálepka s-a îndreptat și că nu mă pot lipsi de el ! ?"

Dădu enervat din mînă, se așeză pe un scaun și medită în continuare : „Voi cere în locul său un ofițer german din Slovacia. Nu poți avea încredere în ofițerii slovaci".

Îl rodea și conștiința. Oare Nálepka nu va face între timp vreo altă poznă ?

Întregul regiment 101 de infanterie este în descompunere. Combativitatea a slăbit în mod periculos.

Ridică receptorul și strigă :

— Alo, aici colonelul Palfousek. Notează ordinul meu !

Pe frunte îi apărură încrețituri și, în gînd, se corectă : „De fapt ar fi trebuit să dau o ordonanță de interdicție".

Se îndreptă și începu să dicteze :

— Interzic ofițerilor și soldaților să vină în contact cu populația civilă. Sub pedeapsa cu moartea este interzisă fraternitatea cu bandiții, chiar dacă vinovații ar încerca să justifice fapta lor prin pretextul că servesc interesele diviziei. În ce privește trecerea la bolșevici, avertizez pe toți că dezertorii prinși vor fi împușcați pe loc. Aceeași soartă le așteaptă și pe rudele lor din Slovacia. Ordon introducerea pedepsei cu moartea pentru insultarea Wehrmacht-ului sau a Reich-ului german.

Comandantul diviziei slovace.

Apoi, furios încă, întrebă :

— Au fost dublate santinelele cu soldați germani ? E bine.

Răsuflă ușurat și puse receptorul în furcă.

Îmbrăcă mantaua și ieși pe coridor. Răspunse sec la salutul locotenent-colonelului Žiak și se interesă în treacăt :

— Ce este cu permisia lui Nálepka ?

— Asta-i nebun de-a binelea, domnule colonel! A renunţat în favoarea unui ofiţer căsătorit.

— Bine — curmă Palfousek furios firul discuţiei şi ieşi în goană pe stradă.

„Acest tip uns cu toate alifiile nu vrea să intre în cursă. Cu toate că voi prinde, oricum, întreaga bandă suspectă, şi încă în capcană, aşa cum se prind păsările!"

După nesfîrşitele ploi de aprilie, se-nseninase. Era o dimineaţă însorită.

„Este Întîi mai, îşi aminti Palfousek. Şi am uitat să ordon stare de alarmă!"

Pe stradă nu se arăta nici o fiinţă, şi colonelul Palfousek se linişti. „Oamenii s-au îmblînzit, din capul lor s-a evaporat ameţeala zilelor de Întîi mai. Iar acum, în perioada retragerii şi scurtării, din motive tactice, a frontului trebuie menţinute în continuare, în modul cel mai energic, regulamentele neînduplecate ale ocupaţiei!"

Palfousek străbătu piaţa pustie şi coti în strada Colhozului, ca să-l viziteze pe maiorul Hirner. Doi soldaţi nemţi trecură în grabă prin faţa lui, ducînd pe umeri o scară lungă. Palfousek se uită de jur împrejur şi privirea îi căzu pe un grup de soldaţi S.S.-işti. Auzi înjurături furioase. Se apropie, şi în clipa aceea se revărsă şi în el veninul: deasupra intrării în noua clădire a şcolii — care servea ca sediu al comandamentului regimentului german — vîntul flutura un steag roşu!

Soldaţii rezemaseră scara şi un S.S.-ist deşirat începu să tragă din toate puterile de steag. Faţa lui Palfousek se-nroşi; era cît p-aci să-l lovească damblaua din cauza furiei. Cum adică? Deasupra soldaţilor Wehrmacht-ului să fluture steagul bolşevic? Scuipă dezgustat şi urlă din toată puterea:

— Mai repede!

Coada steagului cedă în sfîrşit, dar în aceeaşi clipă o explozie îngrozitoare făcu să se cutremure totul. S.S.-istul deşirat căzu cu capul în jos de pe scară; ceilalţi se aruncară la pămînt. Palfousek se întinse şi el pe asfaltul umed şi cînd în toate părţile, printre soldaţi, se auziră gemete şi vaiete, începu să bîlbîie, pierdut cu desăvîrşire, înnebunit:

— L-au minat, l-au minat. Au minat steagul.

Soldatul S.S.-ist, care zăcea la piciorul scării, avea ţeasta zdrobită. Nu mai mişca. Steagul şi o bucăţică din coada ruptă rămăseseră atîrnate de rama unei ferestre deschise de la etajul întîi, vrînd parcă să fluture şi mai departe. Apoi, prin fereastră se întinse o mînă, cu un inel mare în deget, şi se agită cîtva timp ici-colo, prin aer. Din spatele pînzei roşii apăru faţa speriată a maiorului Hirner. Holbă ochii la secera şi ciocanul care fluturau deasupra capului său. De uimire, rămase cu gura căscată. Trupul i se chirci. O adiere de vînt izbi faldurile steagului roşu peste faţa maiorului.

32

Locotenentul Hobza deschise brusc uşa biroului lui Nálepka. În lumina gălbuie a becului slab care ardea pe masă, faţa îi era albă ca varul. Se opri lîngă cuier, îşi roti privirea prin cameră, ca şi cum nu i-ar veni să creadă că e goală, apoi îşi puse revolverul în toc.

În urma sa intrară în cameră doi ofiţeri germani. Hobza îşi desfăcu, dezorientat, braţele:

— Nu-i nici aici!

Cînd, împreună cu jandarmul german, în uşa biroului se opri şi soldatul slovac care stătea de pază, Hobza îl măsură cu o privire plină de ură şi şuieră cu dinţii încleştaţi:

— Cum se poate să nu ştii cînd a plecat?

— Am văzut lumină în cameră, domnule locotenent — spuse soldatul, înroşindu-se. Stau de pază de peste o oră, dar de aici n-a ieşit nimeni.

Unul dintre ofiţerii germani, un sublocotenent înalt, zvelt, cu o faţă prelungă, neobişnuit de fină, se apropie de birou şi cercetă îndelung scrumiera.

Atinse scrumul cu degetele şi deodată se întoarse spre ceilalţi.

— E cald încă.

Hobza se răsti la santinelă:

— Auzi, mă, păduchiosule, a plecat pe sub nasul tău!

Buza inferioară a soldatului se lăsă în jos. Mormăi:

— Stau de-o oră aici, domnule locotenent. Nu l-am văzut pe domnul căpitan.

— Bufniță chioară ce ești! spuse furios Hobza și strigă spre coridor: Kováč, vino-ncoa'!

În ușă apăru mutra bucălată a caporalului Kováč:

— La ordin, domnule locotenent!

— Escortează-l pe mamelucul ăsta!

Kováč făcu semn din cap santinelei, scoase de pe umăr pușca și bombăni mînios:

— Mișcă!

— Să mai mergem o dată în strada Colhozului — spuse sublocotenentul. Poate că între timp s-a întors acasă.

Hobza ieși în curte împreună cu cei doi ofițeri germani și cu cei trei jandarmi. În aer plutea o mireasmă amețitoare de liliac, la fel ca în cartierul de vile din Bratislava, deasupra Dunării, unde Hobza avea o garsonieră confortabilă. Privi spre cerul înstelat și-l cuprinse mînia. Ceilalți, acasă, se distrează, iar el, aici, își sacrifică pentru ei tinerețea, sănătatea!

„Trîntori! Paraziți! se indignă Hobza. Aici ar trebui adusă întreaga bandă!"

Abia ajunseră pe stradă, că doi jandarmi slovaci se apropiară de ei. Raportară că nu i-au găsit acasă nici pe Pavlík, nici pe Lieskovan. De supărare, Hobza scrîșni din dinți. Au șters-o! Îl străfulgeră spaima, iar cînd auzi pe unul dintre ofițerii germani ordonînd unui jandarm ca toate posturile de pază să fie avertizate fără întîrziere de către comandament, neliniștea sa spori din ce în ce. Căută să izgonească gîndurile negre. Nu, Nálepka nu putea bănui nimic. Doar ordinul de arestare împotriva lui și a complicilor săi a fost emis abia de o oră.

Cînd cotiră în strada Colhozului, unde Nálepka închiriase o cameră, o piatră grea i se luă de pe inimă. Din camera căpitanului se revărsa lumina prin fereastră, cu toate că adineauri, cînd trecuseră pe aici, era întuneric. „Slavă Domnului! Este acasă."

În cîteva clipe, jandarmii înconjurară căsuța, și Hobza intră în mica grădină. Nerăbdător și agitat, alergă la una din ferestre și privi în cameră. Se întoarse brusc și înjură cu glas tare.

— Was ist loss [1]? sări spre el sublocotenentul neamț, care tot timpul era preocupat de scrumul descoperit de el, cald încă, pe biroul lui Nálepka.

— E locotenentul Deák, nu Nálepka — spuse Hobza dezamăgit.

Dădură buzna în cameră. Îl găsiră pe Deák scotocind tocmai în valiza lui Nálepka. Cărțile găsite, în majoritate în limba rusă, le așezase pe masă. Cînd îl zări pe Hobza, arătă spre un volum al operelor lui Lenin și strîmbă ironic din gură:

— Vezi ce poamă bună a fost ofițerul nostru aghiotant?

— Nu știi nimic despre el? întrebă nerăbdător Hobza.

Deák aținti asupra lui ochii săi mari, negri:

— Nu știu, dar vă ajut. Am și percheziționat casa.

— A fugit?

Deák ridică din umeri și se așeză pe marginea patului:

— E greu de spus. Nu știu cum s-a putut despărți de acestea — și luă în mînă una din cărți, apoi o aruncă cu dezgust pe masă.

Cei doi ofițeri ai Wehrmacht-ului se aplecară deasupra valizei și aruncară pe podea ceea ce mai rămăsese în ea.

Hobza se prăbuși pe pat lîngă Deák. Stătea pe gînduri. Soldații îl acoperă pe Nálepka, în această privință nu încape nici o îndoială. Pretutindeni alibiuri pregătite, murdărie cum n-a existat încă sub soare. N-ar fi mai bine să ducă și el o politică cu două fețe? Nu, niciodată nu va sluji în același timp doi stăpîni! Este membru al gărzii și, dacă va fi necesar, va păși la spînzurătoare la fel de liniștit ca și cum ar merge la biserică. N-a fost nimic înainte, statul slovac l-a făcut om. Nálepka l-a renegat pe Dumnezeu. Cum poate trăi cineva fără Dumnezeu?

Cînd privirea îi căzu pe teancul de cărți, în ochi i se aprinse o slabă scînteie de speranță. N-a putut trece la partizani, cu siguranță că vor pune mîna pe el. Iar părinții săi trăiesc în Slovacia.

Deák se ridicase de pe pat și se plimba nervos prin cameră. Apoi se opri în fața lui Hobza:

— Ați fost și la Čambal?

[1] Ce este? (în limba germană).

— Acolo am început — răspunse Hobza. Nu l-am găsit nici pe Čambal. Îi va veni și lui rîndul. Se întoarse spre ofițerii germani și spuse cu o nouă speranță: Haidem înapoi la Čambal.
În acea clipă, ușa se deschise dintr-o dată. Plin de năduşeală, în ușă se opri caporalul Kováč. Luă poziție de drepți și raportă gîfîind:
— Domnule locotenent, la căpitanul Čambal e lumină.

33

Un fluture de noapte se învîrtea bîzîind din aripi în jurul becului. Căpitanul Čambal își luă privirea de pe fața lui Nálepka și urmărea fluturele, cu sprîncenele ridicate.
— Nu, nu mă duc, Jano — spuse el. Înțelege, la naiba, eu am soție acasă.
Nálepka stătea în ușă, față-n față cu fereastra deschisă, prin care se revărsa în cameră mireasma liliacului în floare.
— Ești laș! șuieră Nálepka printre dinți și-și potrivi ranița dintr-o mișcare a umărului.
Čambal își mușcă buzele și se izbi cu pumnul în piept.
— Nu mă tem, fir-ar să fie, dar ai auzit cu ce ne amenință. Pentru tine e ușor — și dădu din mînă — nu ești însurat. Și, în afară de aceasta, vă voi ajuta și de acum încolo, Jano, nu voi trăda cauza noastră.
Fața lui Nálepka se aprinse. Glasul său plin de dispreț făcu aproape să înghețe sîngele lui Čambal:
— Ai și trădat-o.
Trînti în urma sa ușa și ieși în goană pe stradă. Savoj îl recunoscu, își întoarse spre el capul, necheză și ochii-i licăriră în întuneric. Cînd Nálepka apucă dîrlogii, simți cît de nervos scormonea calul pămîntul și cît de nerăbdător își mușca zăbala. Se aruncă în șa.
— Nu vine? întrebă Pavlík, apropiindu-se de Nálepka călare.

— Lașul! spuse Nálepka furios. Se teme. Cu toate că, oricum, îl vor aresta!
Lieskovan abia-și mai putea stăpîni bălanul său nărăvaș. Spuse cu voce înceată:
— Haidem odată!
Cei patru călăreți dădură pinteni cailor; potcoavele tropăiau pe pavajul de piatră de pe strada Octombrie. În față călărea Lieskovan. De sub potcoavele bălanului ieșeau scîntei.
Pe pavaj alunecă pala de lumină a unei lanterne. Santinela germană, cu pușca în mînă, luă poziție de drepți. Încovoiat sub ranița sa grea, Pavlík răspunse la salut, iar Benko strigă santinelei, cu un hohot de rîs, în slovacă:
— Așa, așa, salută, mucosule, căci altfel...
Nálepka își îmboldi calul și călăreții cotiră, unul cîte unul, în străduța îngustă. Deodată, de după o casă le ieșiră în cale două siluete, și o voce tunătoare de bas acoperi tropăitul potcoavelor de cai.
— Stai! Parola!
Lieskovan trase de dîrlogi și strigă spre ei:
— Tatra!
— Grenadă — se auzi răspunsul și călăreții trecură în goană pe lîngă căsuțele de lemn cele mai mărginașe.
Caii goneau ușor pe poteca bătătorită, mărginită de ambele părți cu șiruri de salcîmi întunecoși, încărcați cu ciorchini de flori albe, înmiresmate. În fața șinelor de cale ferată, o barieră lăsată le închidea drumul. Soldații în uniforme slovace ieșiră dintr-o colibă de lemn, prin ferestruiele căreia se strecura o lumină slabă. Nálepka respiră ușurat. Se aplecă pe gîtul calului și întrebă cu voce calmă:
— Eh, ce-i nou, băieți? Liniște pretutindeni?
— E liniște, domnule căpitan! spuse un soldat pocnind din călcîie.
— Nu sînt patrule germane? întrebă Pavlík îngrijorat.
Soldatul făcu semn, leneș, spre pădure, zicînd:
— Cum au să îndrăznească șobolanii să iasă? Acolo doar sînt partizani.
Departe, în urma lor, se auzea hîrîit de motociclete. Lumina farurilor lor cerceta fîșie cu fîșie străzile orașului. Santinelele germane dădeau alarmă bătînd în șinele

atîrnate pe sîrme. Peste puţin, întregul Ielsk avea să semene cu un stup răscolit.

Nálepka trase cu urechea, apoi strînse dîrlogii.

— Alarmă — şopti el lui Pavlík — ne şi caută.

Soldaţii ridicară bariera, iar călăreţii goniră mai departe pe cîmpul neted.

Luna palidă aluneca tot mai jos deasupra pădurii din apropiere. Stelele păleau una după alta, ca şi cum bolta neagră a cerului ar fi supt, încet-încet, lumina din ele. Sus, deasupra lor, înspre răsărit, întunericul începuse să se destrame.

Caii goneau veseli pe miriştea acoperită cu maci crescuţi des şi cu rapiţă sălbatică mirosind a fagure. Inima lui Nálepka se strînse cînd văzu ce pustiire a adus aici războiul. A distrus oraşe, sate, ogoare, totul. Doar păsările salută zorile la fel de voios ca şi înainte.

Din prudenţă ocoliră satul, iar caii cotiră în pădure. Înaintau pe poteci nisipoase, de pădure, sub ramurile lăsate în jos, bărboase, ale brazilor. Se opriră la un pîrîiaş cu apă tulbure, pe suprafaţa căreia se oglindea lumina lunii, şi caii sorbiră multă vreme apa. Loveau cu cozile, gonind ţînţarii, şi strănutau.

Nálepka îl îndreptă pe Savoj spre un cîmp întins, în mijlocul căruia se înălţa un stejar uriaş. Deasupra sa foşnea tainic, deasă, compactă, coroana frunzelor. Printre ramurile copacului, o mierlă fluieră cîntecul zorilor.

— Oare ceilalţi or fi ajuns? întrerupse Lieskovan liniştea, după care Nálepka auzi de îndată glasul lui Pavlík:

— Păcat că nu vine întregul regiment.

— Nu te mai văita! îi reteză sever vorba Nálepka. Să mergem!

„Vom trimite la ei oameni care să-i recruteze“, plănuia în gînd Nálepka. Trase în piept cu nesaţ aerul proaspăt, de mai.

Departe în faţa lor, la orizont, se aprinse roşeaţa zorilor. În văzduh începură să ciripească cele dintîi rîndunele. Zburau ca nişte săgeţi pe deasupra capetelor călăreţilor. Inima lui Nálepka se umplea de sentimentul maiestuos al libertăţii. Răsuflarea înmiresmată a pădurii îi gîdila nările, răscolind întreaga sa fiinţă. Se simţea ca o căprioară ţinută mult timp în captivitate şi care şi-a recîştigat libertatea. O senzaţie necunoscută, minunată,

îl ademenea, îl îndemna să meargă mereu înainte. Ca şi cum ar fi zdrobit gratiile de fier ale închisorii şi, după întunericul nesfîrşit, ar fi zărit din nou soarele dătător de viaţă. Ochii săi pot cuprinde acum fără oprelişte depărtările nesfîrşite, picioarele sale pot străbate liber codrii seculari, şi forţa, puterea încătuşată în muşchii săi nu va trebui să mai fie înnăbuşită. Îl chema atît de mult dorita viaţă de partizan, precum pasărea este chemată de pădure. Şi iată, acum, în sfîrşit, goneşte nestăvilit, liber, spre ea.

În inima sa încolţea presimţirea unor zile noi, pline de bucurii. Nici nu băgă de seamă cît de mult îi lăsase în urmă pe tovarăşii săi. Trase cu putere de dîrlogi; strînsoarea genunchilor săi slăbi. Opri pentru cîteva minute calul înspumat. Ceilalţi trecură ca vîntul pe lîngă el, şi abia după ce dispărură la cotitura drumului, porni în urma lor ca să-i ajungă.

— Stoi! Paroli! auzi deodată vorbă rusească, la care Lieskovan strigă parola stabilită:

— Repkin!

Era al treilea post de pază care-i oprea, dar cuvîntul Repkin răsună acum pentru întîia oară. Acest cuvînt deschise în faţa călăreţilor porţile care străjuiau pămîntul partizanilor.

Erau aproape de sătucul Remez. Din crîngul de conifere gonea spre ei un grup de călăreţi...

— Staţi! strigă Nálepka către tovarăşii săi.

Peste puţin timp, în faţa lui apăru, pe un cal negru, un călăreţ.

— Tovarăşul Repkin? se adresă el lui Nálepka.

Săriră cu toţii de pe cai. Comandantul patrulei de partizani le strînse pe rînd mîna şi se prezentă:

— Mă numesc Feodorov. Tovarăşe căpitan, trebuie să vă predau un salut din partea comandantului nostru. Generalul-maior Saburov vă aşteaptă.

De pe frunte i se prelingeau picături de transpiraţie. Gîfîia. Îndreptă spre Nálepka o privire deschisă şi raportă:

— O parte a soldaţilor slovaci a sosit cu bine.

— Mulţumesc!

Nálepka îl îmbrăţişă pe cel care adusese veştile şi ochii săi se umplură de lacrimi.

Partizanii preluară raniţele pline, armele grele şi, peste puţină vreme, încălecară din nou. Se luminase

aproape, cînd ajunseră la o poiană întinsă, care mişuna de partizani. Nálepka nu părea ostenit. Cu mîna pe cozorocul chipiului, răspundea la salutul companiei de onoare.

Un bărbat înalt, spătos, în uniformă de general sovietic, îi ieşi acum în faţă. Inima lui Nálepka bătea cu putere. Părea că e un vis... un vis de necrezut. Nu-şi credea ochilor că în sfîrşit este printre fraţii săi, printre luptătorii pentru dreptate. Sări de pe cal. Generalul Saburov păşi spre el, îl îmbrăţişă şi-l sărută pe amîndoi obrajii. Nálepka observă că tîmplele tînărului general începuseră să încărunţească.

— Ei, ce să vă spun ? se adresă comandantul forţelor unite ale partizanilor soldaţilor slovaci aliniaţi într-o ordine desăvîrşită. Fiţi bine veniţi în rîndurile noastre ! Vă salutăm din inimă, ca pe propriii noştri fraţi de sînge.

La aceste cuvinte, trăsăturile aspre ale feţei sale se îmblînziră şi în ochii săi luminoşi, albaştri, ardea un foc lăuntric. Îl îmbrăţişă încă o dată pe Nálepka, apoi îl prezentă pe rînd comandanţilor de unităţi.

În jurul lui Nálepka se înghesuiau o mulţime de partizani de-ai lui Saburov. Prin vălul lacrimilor ce-i împăienjeneau genele, vedea ca prin ceaţă chipurile atît de apropiate inimii lui, care toate-i păreau cunoscute. Tăcut, cu buzele puternic strînse, întindea mîna noilor săi camarazi, şi cînd reveni lîngă general, îşi îndreptă spinarea şi începu să vorbească cu voce înecată de emoţie :

— Mulţumesc, fraţilor ! Nimeni dintre noi nu va uita vreodată această clipă. Sub drapel străin am fost mînaţi aici, pe pămîntul scumpei voastre patrii. Urmînd îndemnul inimii, am trecut însă la voi. Vrem să învăţăm de la voi cum să învingem. Facem legămînt — şi-şi ridică pumnul — că vom lupta umăr la umăr cu voi, cu trup şi suflet, din toate puterile noastre !

Adierea purtă pe aripile ei cuvintele lui şi, drept răspuns, dinspre poiană răsună, ca un tunet, strigătul :

— Uraaa !... Ura... !

Deasupra stejarilor seculari se ivi soarele. Nálepka privi multă vreme lumina roşie care inunda partea de răsărit a bolţii cereşti, apoi ochii săi se pierdură pe poteca îngustă care intra în adîncul pădurii şi, ca prin vis, auzi glasul generalului Saburov :

— Vezi, acesta este pămîntul nostru, al partizanilor !

PE PĂMÎNTUL PARTIZANILOR

Noi, soldaţii slovaci înrolaţi cu forţa în armata hitleristă de către lacheii slovaci ai lui Hitler, ca să luptăm împotriva poporului sovietic, nu vrem să ridicăm armele împotriva fraţilor noştri, împotriva ruşilor, şi am trecut la partizani, pentru ca, umăr la umăr cu ei, să zdrobim duşmanul comun... pentru independenţa şi libertatea Cehoslovaciei.

Cuvintele lui Ján Nálepka, din ordinul de zi special dat cu prilejul celei de a 26-a aniversări a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie.

1

Peste pădure se lăsase o tăcere de mormînt; doar țînțarii țîrîiau deasupra mlaștinilor și drumurilor nisipoase. Părea că nu există nici o ființă vie pe aceste meleaguri, și totuși sub stejarii seculari pulsa o viață clocotitoare — viața neobosită a taberei de partizani.

Unitățile generalului Saburov apărau granițele pămîntului eliberat de partizani. Apărarea sectorului mijlociu, din apropierea orășelului Lelciți, a fost încredințată detașamentului 14, condus de Artiuhov, și grupului de partizani cehoslovaci constituit recent sub comanda căpitanului Repkin.

Într-o căsuță de lemn, văruită în alb, cu odăile inundate de razele soarelui care apunea, Pavlík trecea de pe o foaie de hîrtie într-un caiet gros rîndurile următoare:

La 18 mai 1943 — cu ajutorul generalului-maior Alexandr Nikolaevici Saburov, Erou al Uniunii Sovietice, comandantul suprem al forțelor unite ale partizanilor din regiunea Jitomir, a luat ființă, la cartierul său general, de lîngă localitatea Kartinici, din districtul Lelciți, sub comanda căpitanului Repkin-Ján Nálepka — prima unitate cehoslovacă de partizani. Sarcina unității este: lupta împotriva fascismului, dușman al drepturilor democratice și al libertății poporului, și, în același timp, lupta împotriva asupritorilor care țin în robie Republica Cehoslovacă. Comandantul unității cehoslovace de partizani a hotărît să desfășoare această luptă pe pămîntul Uniunii Sovietice, alături de unitățile ucrainene de partizani, și, în consecință, se pune sub ordinea generalului-maior Saburov.

Pavlík se întrerupse din scris. Se apropie de fereastră și privi cu satisfacție piața mărginită de salcîmi a comunei Gnoinoie. Cincizeci și șase de soldați tocmai se

aliniaseră acolo în rînduri reglementare, de trei cîte trei. Pavlík fu cuprins de o emoție plină de bucurie. În sfîrșit are mîinile libere în întregime, se va putea răfui cu fasciștii germani. De bună seamă, nu mai e mult și războiul va lua sfîrșit.

Grupa sa împreună cu cea a lui Lieskovan au primit sarcina să se strecoare în apropierea unităților slovace, să difuzeze manifeste și să-i convingă pe soldați să treacă la partizani. Alte două grupe făceau pregătiri pentru minarea podurilor, șoselelor și liniilor ferate. Comanda acestora fu preluată de însuși Nálepka.

Detașamentul porni, rînduri-rînduri, formînd o coloană lungă. Era spre asfințit. În urma călăuzei, care stătea pe un cal slab, roșcovan, călărea Nálepka, pe mîndrul său Savoj. Freamătul monoton al pădurii din jur semăna cu gîfîitul uriașului din povești, tolănit peste mlaștini. Drumul, care părea nesfîrșit, șerpuia printre stejari imenși, cu coroane bogate. Unitatea comandantului Artiuhov pornise ceva mai tîrziu și căuta acum să-i ajungă din urmă pe partizanii slovaci. Un cal focos, negru, depăși coloanele și se apropie de calul lui Nálepka, aflat în frunte.

— Ce mai faci, tovarășe Repkin? se adresă Artiuhov lui Nálepka. Te simți bine la noi?

— Cum să nu! răspunse Nálepka, întorcîndu-se spre el și potrivindu-și chipiul. Numai să ne ținem bine!

— Nu-ți fie teamă! Oamenii dumitale sînt ca niște șoimi! Nu-ți va fi greu cu ei. Vezi — spuse el, îndemnîndu-și calul ca să țină pasul cu Savoj — la noi în Ucraina situația a fost mult mai rea. Partizanii au trebuit să lupte pe teren deschis. Pe cîmpii netede ca-n palmă. De la un kilometru, nemții vedeau pînă și o muscă, darmite pe oameni.

— Pămînt al partizanilor... — și Nálepka suspină. Simțea în inimă o căldură ciudată.

Pămîntul larg, nesfîrșit, al partizanilor! Escadrile de bombardament deasupra satelor învăluite în nori de fum; cerul înroșit de incendii; șine de cale ferată înfierbîntate de pe urma lungilor garnituri încărcate cu cereale, țiței și benzină; copaci doborîți, baricadînd drumurile; bucăți de fier agățate de stîlpii liniilor electrice; tranșee, rachete verzi, tancuri... Toate acestea stăteau mărturie că în spatele dușmanului se afla al doilea front. Un front invizibil. Nimeni nu știa pe unde trece. Era mobil și undui-

tor ca valurile mării. Apărea ca trăsnetul din senin şi lovea totdeauna tocmai acolo unde duşmanul se aştepta mai puţin. Cotropitorii nemţi ştiau doar un singur lucru: că pînă şi stejarii şi brazii mărginaşi ai pădurilor au devenit fortăreţe aproape de necucerit ale acestui pămînt unde în sate mai flutură steaguri roşii, unde mai trăieşte Puterea sovietică şi unde oamenii făuresc armele teribile ale războiului de partizani. Şi duşmanul ştia că şi aceste arme sînt invizibile. N-a ţinut seama de ele nici Klausewitz, strategul savant, n-au aflat nimic despre ele nici ofiţerii Wehrmacht-ului în academiile militare, nu suflau nimic despre ele nici Hitler şi Goebbels, cu toate că încă acum o sută treizeci de ani însuşi Napoleon le-a simţit pe propria sa piele.

Fasciştii se temeau că undeva în Balcani, în Italia sau în Franţa va fi creat cel de-al doilea front, dar erau de o sută de ori mai înspăimîntaţi de cel de-al doilea front din Ucraina şi Bielorusia. Pădurea trezea în ei o spaimă de nespus, le dădea fiori, de tremurau ca frunza de plop. Cînd, ici-colo, vreo coloană motorizată germană reuşea să răzbată prin ea, şoferii opreau maşinile, iar soldaţii, cărora li se luase o piatră grea de pe inimă, socotind o minune dumnezeiască că mai trăiesc şi mai respiră, îngenuncheau şi-şi făceau cruce.

— Pămînt al partizanilor! repetă cu voce înceată Nálepka şi-şi privi ceasul.

Era pe-nserate. Trebuiau să fi ajuns de mult la aşezările partizanilor.

Caii încetiniră pasul, deoarece căruţele huruiau departe în urma lor.

— Eh, dar frică le mai e nemţilor de noi — spuse Artiuhov. Ascultă ce întîmplare hazlie s-a petrecut ieri la Ielsk. Nemţii i-au mînat pe toţi oamenii valizi la săpatul tranşeelor, cînd, deodată, deasupra capetelor lor se auzi un avion. Pilotul, care ne-a adus arme, se întorcea spre pămîntul liber. Generalul i-a dăruit trei porci — rîse Artiuhov... Şi pe cînd zbura, S.S.-iştii începură să tragă în el. Pilotul s-a înfuriat şi a dat drumul la o bombă. Cei de jos încremeniseră aproape de spaimă. Era o bombă grozav de mare şi şuiera cum nimeni nu mai auzise. S.S.-iştii s-au aruncat înnebuniţi în tranşee. Bomba căzu. Naziştii, pitiţi la pămînt, trăgeau cu urechea, dar cînd au văzut că nu explodează nimic, unul din ei şi-a

luat inima în dinţi şi a scos nasul din tranşee. Deodată a început să urle ca scos din minţi: „Rusul a-nnebunit, bombardează cu porci!“ Pilotul nostru, Mişka, în furia sa, aruncase asupra lor unul din porcii primiţi în dar!

Nálepka rîse cu poftă. Artiuhov rîse şi el pînă ce-l apucă tusea. Îşi drese glasul şi adăugă cu o voce mai ridicată:

— Eh, e veselă cîteodată viaţa de partizan!

Din întuneric se auzi un urlet prelung.

— Lup? şi Nálepka privi de jur împrejur.

— Da' de unde, lupul urlă mai subţire.

După cotitura drumului se ivi o căsuţă de lemn, prin ferestruiele căreia se strecura o dîră de lumină. Nálepka sări de pe cal. În clipa aceea, uşa scîrţîi şi trei siluete ieşiră în curte.

Čaplovič ajunse cel dintîi la Nálepka şi luă poziţie de drepţi:

— Tovarăşe căpitan, permiteţi-mi să raportez: am adus doi băieţi. Celorlalţi le era frică.

Nálepka se apropie de soldaţi şi le întinse mîna.

— Aha, o cunoştinţă veche — spuse el cînd, într-unul dintre flăcăii cu faţa bărboasă, îl recunoscu pe Králik. Apoi se uită cercetător la celălalt. Pe tine nu te cunosc.

— Sînt soldatul Mažerik.

— E numai de-o săptămînă la noi, domnule căpitan — raportă Králik.

Nálepka îşi vîrî mîinile în buzunare şi spuse dojenitor:

— Aici nu sînt domni, numai tovarăşi! Apoi i se adresă lui Čaplovič: Povesteşte, pe unde ai fost?

— Am făcut niţică harababură, tovarăşe căpitan — şi pe faţa lui Čaplovič apăru un zîmbet ştrengar. Se mai pregătesc vreo zece să treacă la noi. Da, ca să nu uit — adăugă el cu glasul mai scăzut — locotenent-colonelul Žiak a fost rechemat în Slovacia. Čambal a fost arestat de nemţi şi dus undeva, iar Hobza a dat ortul popii.

Ochii lui Nálepka scînteiară:

— Hobza era un trădător. Eh! şi clătină din cap. Cineva mi-a luat-o înainte.

Králik rîse şi arătă, tăcut, cu degetul spre Mažerik.

— Păzeam podul împreună cu Králik — începu Mažerik — cînd Hobza a venit să ne aresteze. Nu mi-a trebuit mai mult.

— I-am luat şi revolverul — se lăudă Králik. Hobza a denunţat-o şi pe biata Nastia, la Kopcievici. A fost spînzurată în faţa casei lui.

Nálepka se cutremură. Tania fusese acum o săptămînă la Nastia. Îşi dăduse întîlnire acolo cu Melejova. Pentru ultima oară! „N-am s-o mai las să plece!" îşi zise el. Sfîrşitul tragic al Nastiei, fata aceea mereu veselă, cu nasul cîrn, cu ochii jucăuşi, îi umplu inima de o tristeţe adîncă. Ce-o fi oare cu Melejova? Nu cumva a pus-o Tania în faţa unei sarcini prea grele?

— Despre Hobza am auzit încă de acasă — şi Mažerik, apropiindu-se de Nálepka, începu să-şi desfacă cu briceagul căptuşeala vestonului. Cînd am pornit spre front, mi s-a încredinţat o scrisoare pentru tovarăşul căpitan. Îi întinse lui Nálepka o foaie de hîrtie subţire, împăturită, şi adăogă: Pretutindeni sînteţi cunoscut. Tribunalele v-au condamnat la moarte.

Nálepka mormăi:

— M-au condamnat la moarte? Asta înseamnă că voi trăi mult!

Se apropie de fereastra luminată, netezi cu palma hîrtia şi parcurse, curios, rîndurile:

Tovarăşe N. Am auzit că ai trecut de partea cealaltă. Este o pildă strălucitoare pentru ceilalţi. Luptăm şi acasă. Poţi să te încrezi pe deplin în aducătorul scrisorii. Am folosit fotografiile pe care ni le-ai pus la dispoziţie. Mult noroc! Libertate!

Roháč

Între timp, pe lîngă ei trecu în marş întreaga coloană. Nálepka stătea tăcut, privind îngîndurat siluetele ostaşilor în lumina ce se revărsa prin fereastra căsuţei. Gîndurile îi zburară la patria sa îndepărtată. În faţa ochilor săi apărură, albe, piscurile acoperite de zăpadă ale Tatrei. Vedea ca prin ceaţă imaginea animată a gării Nova Ves şi simţea strîngerea de mînă a bărbatului care, cu puţin înainte de plecarea trenului, i-a dat să înţeleagă că comuniştii se bizuie pe el.

Aruncă încă o privire la scrisoare şi în faţa ochilor săi apăru acum limpede figura energică a lui Roháč. Se gîndi cu respect la acest om, căci înţelesese că Roháč nu este numai unul dintre luptătorii temerari ai mişcării

antifasciste, dar şi un membru de seamă al marii familii a comuniştilor.

— Să mergem, tovarăşe Repkin — auzi el dinspre drum glasul lui Artiuhov, care se pregătea să încalece.

Peste cîteva clipe, Nálepka era şi el în şa, iar calul îl purta în goană pe nemărginitul pămînt al partizanilor.

2

Hirner se privi multă vreme în oglindă. Îi plăcea noua sa uniformă de locotenent-colonel. Îşi netezi cu o perie de argint părul încărunţit, îşi frecă faţa cu apă de colonie şi stinse lumina.

De îndată ce ieşi pe coridor, un miros apetisant de friptură îi gîdilă nările. Neputînd rezista tentaţiei, deschise uşa bucătăriei. Melejova, încinsă cu un şorţ alb, tocmai scotea din cuptor o raţă şi o stropea cu smîntînă groasă.

Hirner se balansă încoace şi încolo pe călcîie, clipi des şi plescăi pofticios din limbă:

— Pînă oi muri n-am să uit arta dumitale culinară — îi şopti fetei la ureche.

Melejova se-ntoarse cu un rîs jucăuş spre el:

— E vina dumneavoastră, domnule locotenent-colonel. De ce n-aţi spus mai de mult să vă pregătesc o masă bună rusească!

— Mai bine mai tîrziu decît niciodată, frumuseţea mea! răspunse Hirner şi în acea clipă privirea îi căzu asupra unui flăcău bine făcut, pe care, la intrare, nu-l observase.

Flăcăul se ridică şi, în semn de salut, îşi înclină capul.

— Fratele dumitale?

— Da, domnule locotenent-colonel.

Fata îşi scoase şorţul, îşi spălă mîinile şi luă castronul plin cu borş fierbinte de sfeclă, care emana un miros plăcut.

— Putem cina, domnule locotenent-colonel.

Hirner zîmbi și, serviabil, deschise ușa :

— E bine, e foarte bine.

În fața ușii, mîngîie drăgăstos brațul gol al învățătoarei. Melejova țipă :

— Vai, nu ! Am să vărs ciorba !

Intră în cameră și puse castronul în mijlocul mesei aranjate pentru două persoane.

Locotenent-colonelul turnă în păhărele coniac franțuzesc.

— În sănătatea dumitale, țarină a Bielorusiei.

— Aștept cam de mult încoronarea ! rîse fata și-și goli paharul.

Hirner o amenință, zîmbind, cu degetul :

— Scumpa mea doamnă vrea să facă politică. Văd aceasta pe fața ei — și clătină din cap. Îi citesc pe năsuc. Spune numai — și o măsură cercetător — nu-i așa că oamenii de aici cred că noi, nemții, vom pierde războiul ?

Fata umplu farfuria locotenent-colonelului cu borș, apoi se așeză și ea la masă :

— Fiecare cu părerea lui — și ridică din umeri. Dar vă rog să serviți, domnule locotenent-colonel !

— Fiecare cu părerea lui — repetă Hirner, îngîndurat, și începu să mănînce cu poftă. Și la noi acasă situația este aceeași. Fiecare cu părerea lui. Dar nu te teme. Avem niște arme noi care vor uimi întreaga lume !

Melejova ridică de îndată paharul pentru izbînda noilor arme ale Führerului.

— Ca să nu uit, domnule locotenent-colonel — spuse ea. Mulțumesc foarte mult că i-ați permis fratelui meu să-și petreacă aici noaptea. Nu cunoaște pe nimeni la Ielsk. Spune — adăugă ea după o scurtă tăcere — că la țară e foamete mare. Nu v-ați supăra, domnule locotenent-colonel, dacă v-aș cere ceva ?

Hirner se ridică, se întoarse zîmbind spre fată și spuse încet :

— Vorbește. De dragul dumitale fac orice îmi stă în putință.

— Aș fi vrut să vă rog, dacă mi-ați permite, să duc niște cartofi mamei.

— O nimica toată. La ce oră vrei să pleci ?

— Cît mai devreme, domnule locotenent-colonel. Încă la noapte, dacă ar fi cu putință.

— Totu-i posibil. Voi da dispoziții șoferului.

Cînd dispăru pe coridor, învățătoarea intră în bucătărie ca să aducă friptura. Tăie o pulpă de rață și o puse pe o farfurie.

— Toate-s în ordine, tovarășe Kuteika — îi șopti ea tînărului.

Apoi se întoarse în cameră și-l așteptă multă vreme pe Hirner. „Curios — gîndi în sinea ei — ce fel de oameni or fi și aceștia ? Cîtă vreme se află în propria sa turmă, printre soldații săi, este serios, n-ar zîmbi pentru nimic în lume. Aici însă... A venit într-adevăr timpul să dispar. Čambal a fost arestat, iar Braunias își frămîntă acum capul oare cine l-a convins pe acest căpitan să se ridice împotriva Wehrmacht-ului : Moscova sau America ? Dar, oricum ar fi, Čambal știe multe despre mine și dacă va fi strîns cu ușa, nu-și va mușca limba. Au fost cercetați și ceilalți ofițeri slovaci."

Cînd auzi pași pe coridor, începu să taie friptura. Hirner intră în cameră. Își mîngîie cicatricea de pe față și spuse liniștit, cu o anumită mîndrie în glas :

— E în ordine. Șoferul va fi îndată aici. Va aduce și cîteva conserve pentru dumneata.

— Mulțumesc, domnule locotenent-colonel — spuse Melejova și-i aruncă o privire recunoscătoare, caldă.

Hirner se lăsă pradă plăcerilor gastronomice. Învățătoarea îi oferea neîncetat coniac. Apoi ieși în bucătărie, unde, la un semn al ei, Kuteika deschise o sticlă de tămîioasă de Crimeea. Fata presără în sticlă niște praf alb.

— Tămîioasă de Alupka ! strigă Hirner, lingîndu-și buzele, cînd vinul fu adus la masă. Totdeauna mi-am dorit în taină — spuse el suspinînd și ochii îi luciră — să am o vie în Crimeea.

— Veți avea, domnule locotenent-colonel, veți avea — rîse învățătoarea și turnă vin în paharele de cristal șlefuit.

Ciocniră, dar Melejova abia-și umezi buzele și-și turnă repede coniac.

— Rămîn mai degrabă la coniac. Nu vreau să amestec, m-ar durea capul de dimineață.

— Dorințele unei doamne trebuie să fie respectate, iar eu sînt un cavaler de stil vechi, scumpa mea !

Hirner dădu peste cap unul după altul două pahare și mormăi pe sub nas :

— După friptura de rață îți vine să bei ca și cînd te-ai fi transformat tu însuți într-o rață.

Deodată se ridică, se apropie de ușă și răsuci cheia. Melejova se cutremură și se ridică de pe scaun, dar Hirner o apucă de mînă și o strînse cu putere în brațe.

— Te doresc — șopti el.

Cu mare greutate, fata se eliberă din îmbrățișare și clătină din cap:

— Nu, zău, doar aveți soție, băieți mari, domnule locotenent-colonel.

— Trăim vremuri de război — și dădu enervat din mînă — nici nu-mi mai aminti!

Învățătoarea nu dădu înapoi, ci îi făcu doar, cochet, din ochi.

— Dacă cel puțin aș ști că mă iubiți puțin. Știți, eu nu sînt din acelea...

— Te iubesc! Te iubesc!

Fata simți pe față răsuflarea fierbinte a bărbatului și se cutremură de dezgust.

— Nu! și-și retrase capul. Mai întîi trebuie să mă conving de acest lucru.

Hirner îi sărută drăgăstos urechea, iar Melejova îl împinse delicat.

— Mîine, domnule locotenent-colonel — șopti ea încet. Mîine seară!

Puțin jignit, Hirner se întoarse spre fereastră și suspină resemnat:

— Oh, capricii de femeie...

Simți că pleoapele îi devin grele și somnul îi dă tîrcoale. Se așeză pe canapea și-i făcu semn fetei să se așeze lîngă el:

— Nu! Încă azi! și se izbi cu palmele pe genunchi. Apoi adăugă, mai încet: Aș dori un ceai.

— Numaidecît, domnule locotenent-colonel. Să-i duc numai șoferului ceva de-ale gurii.

Hirner o privi oarecum obosit și dădu din cap. Învățătoarea puse pe o farfurie curată trei bucățele de friptură de rață și sticla de tămîioasă și se furișă din cameră. Ieși, emoționată, în curte și se opri în fața geamului luminat al demisolului. Inima-i bătea cu putere cînd ciocăni în geam și auzi vocea de bas a șoferului:

— Wer ist es[1]?

[1] Cine este? (în limba germană).

Fereastra se deschise și învățătoarea îi întinse tînărului cu părul creț farfuria și sticla.

— Poftim, ia-le, ți le trimite domnul locotenent-colonel.

Se întoarse grăbită în casă. Albă ca varul, intră în bucătărie și abia cînd văzu fața zîmbitoare a lui Kuteika își mai veni în fire. Îi șopti:

— I-am dus și șoferului!

Luă samovarul, îl șterse la iuțeală cu un șervet și trecu, fără zgomot, prin coridor. Intră cu precauție în cameră și respiră ușurată: locotenent-colonelul sforăia dus pe canapea.

Mîna îi tremura cînd puse samovarul pe masă. Se apropie cu teamă de Hirner și-l pișcă de braț. La început ușor, apoi cu toată puterea.

„Doarme buștean, se bucură ea. Somniferul a avut efect. De-ar fi adormit și șoferul..."

Auzi pași ușori pe coridor și se frămîntă dacă să se ducă la Kuteika sau să mai aștepte. Se învîrti multă vreme în jurul mesei, se așeză pe un scaun, bău un păhărel de coniac, apoi începu să se plimbe în sus și-n jos prin cameră. Luînd o hotărîre bruscă, se apropie de dulap, își scoase paltonul și o valijoară, apoi, cu ochii scrutători, ieși pe coridor, dar se opri în fața ușii. Dumnezeule, ce spaimă: un neamț!... În fața ei stătea Kuteika, în uniforma șoferului german.

— Putem merge — spuse el în șoaptă. Am în buzunar și actele necesare pentru drum.

Fata se supuse mașinal, ușor amețită. Kuteika îl apucă pe Hirner de brațe, ea de picioare și, cu forțe comune, îl scoaseră din casă și-l urcară în eleganta limuzină Mercedes. Kuteika se așeză la volan și porni motorul. Santinela cunoștea mașina locotenent-colonelului, așa că nici nu-i mai opri. Ieșiră în liniște pe stradă, și doar pe o străduță laterală cineva aruncă fascicola de lumină a unei lanterne de buzunar pe fața lui Kuteika. Apoi doi soldați nemți se apropiară, luminară numărul mașinii, și atunci unul făcu semn cu mîna că pot să-și continue drumul. După cîteva minute rămăseseră în urmă și ultimele căsuțe de lemn. Ajunseseră în cîmp deschis.

A doua zi, pe la ora prînzului, locotenent-colonelul Hirner arăta de parcă ar fi înghițit un par. Stătea nemișcat într-o cămăruță întunecoasă, lîngă samovarul care

sfîrîia. Un partizan spătos, cu un pahar în mînă, se întoarse nehotărît spre generalul Saburov :

— Chiar să-i dau, tovarăşe general ?

— Dă-i, Stepan, nu te zgîrci — spuse Saburov cu fruntea încruntată şi se aşeză faţă-n faţă cu Hirner : Aşa... prin urmare, ceea ce a fost mai important s-a făcut. Aş vrea ca unele din informaţii să le treceţi pe hîrtie. De altfel, dumneavoastră sînteţi prizonier al Armatei Sovietice, şi mîine, de îndată ce va sosi avionul, veţi pleca de aici.

Hirner respira greu, ca o gîscă îndopată, şi-şi holba neîncrezător ochii asupra lui Saburov :

— Unde mă duceţi ?

— La Moscova — răspunse liniştit Saburov.

Mîna lui Hirner, în care ţinea paharul, tremura.

Faţa generalului Saburov se destinse într-un zîmbet larg şi el adăugă :

— Poate aveţi vreo dorinţă. Aţi dori poate s-o vedeţi pe aleasa inimii dumneavoastră ?

Faţa lui Hirner se posomorî. Dădu supărat din mînă şi mormăi înnăbuşit :

— Nu, pentru nimic în lume !

3

Bombardiere grele trecură ca nişte corbi negri pe deasupra pădurii. Nálepka tresări din somn. Prin frunzişul des al stejarului răzbătea roşeaţa zorilor. Zgomotul motoarelor de avion se auzea tot mai slab, ca un zumzet, apoi, undeva departe, pămîntul mugi.

Lieskovan îşi frecă şi el ochii ca să alunge somnul şi spuse căscînd :

— Iarăşi bombardează.

— Îşi varsă necazul pe populaţia civilă — spuse Nálepka, strîmbîndu-şi gura dispreţuitor.

Îşi şterse tacticos ochelarii. Lieskovan scoase din raniţă un pumn de zahăr tos.

— Niciodată nu mi-au plăcut dulciurile — spuse el şi-şi aruncă în gura deschisă zahărul — iar acum aş linge într-una zahăr. Legă la loc raniţa şi se aplecă spre Nálepka, care-şi freca genunchii amorţiţi : Jano, te gîndeşti serios la chestiunea aceea cu hrana trupei ?

— Serios — răspunse Nálepka. Cu ce drept să avem noi hrană specială ? Se întinse tare, apoi continuă : Vezi, este o mare lipsă de sare. Dar noi primim de toate de la cartierul general. Cu toate că n-am venit aici ca oaspeţi. Ne menajează, ne ţin în spatele frontului, în apropierea statului-major.

Lieskovan îl sîcîia de multe zile cu tot felul de jalbe. Mereu îl pisa să ceară pistoale automate pentru toţi membrii unităţii cehoslovace de partizani, deşi nu dispuneau decît de puţine arme automate, pe care le păstrau pentru luptele din Cehoslovacia. Şi acum căuta nod în papură.

— Jano, cel puţin nouă, ofiţerilor, ne-ar putea da o hrană mai omenească !

„N-are în el nici un pic de mîndrie ofiţerească", gîndea Lieskovan în sinea lui despre Nálepka. Şi acum era de părere că cea mai mare virtute a ofiţerului este mîndria. Acest lucru îl învăţase la Academia Militară şi acelaşi lucru i-l băgase în cap şi tatăl său, inspectorul silvic, care în primul război fusese sublocotenent în rezervă.

Nálepka îl măsură cu o privire severă şi-şi ridică vocea :

— Pîinea de partizan este adesea amară. Şi Pavlík — adăugă el enervat — mă sîcîie într-una cu asemenea lucruri ! Îşi încheie vestonul, luă automatul de pe o cracă, îşi puse pe cap chipiul cu o panglică roşie deasupra cozorocului şi mormăi indispus : Dovedeşte cu capul că eşti ofiţer, nu cu burta !

Plecă necăjit, ferindu-se să nu calce peste soldaţii ce dormeau întinşi, care încotro, sub stejari şi se opri în poiană. În jurul cazanului începură să se adune partizanii somnoroşi. Unii se trezeau acum şi lui Nálepka nu-i scăpă că ici-colo cîte unul îşi făcea în taină cruce.

— Ei, aţi dormit bine, băieţi ? întrebă el şi se apropie de cazanul din care se revărsa un miros de varză.

— Da, tovarăşe căpitan — răspunse Mrázik. Apoi adăugă : Avem iarăşi varză cu carne de porc !

— Nici la Ielsk n-aţi dus-o atît de bine — spuse Nálepka. Dar aş vrea să-mi spuneţi dacă, în caz de nevoie, nu v-aţi mulţumi şi cu mai puţin. Mă gîndesc la hrană. Vedeţi — şi-şi scoase mîna din buzunar — tovarăşii noştri sovietici nu mănîncă la fel cu noi.

Mrázik se scărpină sub bonetă şi privi spre ceilalţi. Îşi aminti de vremurile cumplite, trăite în minele din Lipto, cînd pînă şi cartofii erau o raritate, cu toate că muncea ca un animal. Şi acum îi ardeau palmele bătătorite de atîta muncă.

— Păi de ce nu? Ne procurăm noi mîncare!

— Asta am vrut s-aud, tovarăşi! Doar există şi depozitele nemţeşti, pline de bunătăţi!

— Dar ei cutreieră acum satele înarmaţi pînă-n dinţi — bombăni cineva.

— Nu vă temeţi — răspunse liniştit Nálepka. N-a trecut nici o săptămînă de cînd au pornit ofensiva împotriva noastră şi nu prea-i mai ţin curelele.

Roşeaţa zorilor deveni încet-încet tot mai palidă, iar soarele se ridică deasupra pădurii ca un balon uriaş. Nu departe, spre miazănoapte, un incendiu puternic înroşise cerul.

— De bună seamă arde Rubejul — spuse Čaplovič, cu mîna streaşină la ochi, cercetînd orizontul.

Dvorský înjură furios:

— Ar trebui să-i ucidem pe toţi porcii ăştia! Incendiază, unul după altul, satele paşnice.

Soldaţii, care abia adineaori îşi făcuseră rugăciunea, înjurau acum de Dumnezeu de se cutremura pămîntul.

Nálepka se posomorî. Îl privi pe Čaplovič.

— Crezi că arde Rubejul?

— Cu siguranţă. Abia alaltăieri am fost pe acolo.

Nálepka simţi o strîngere de inimă: Tania se afla şi ea la Rubej.

Lumina incendiului plutea ca o aripă trandafirie pe deasupra cîmpiei. Neliniştea îl cuprindea tot mai mult pe Nálepka.

Mrázik tocmai aprindea vreascurile de sub cazan, cînd dinspre drum se auziră împuşcături. Nálepka strigă:

— Alarmă! La arme, băieţi!

Din toate părţile se revărsau partizani. Primul ocupă poziţie grupul lui Pavlík, de-a lungul drumului ce duce la Borovoie. Ostaşii, înarmaţi cu puşti sau automate, îşi croiau, în goană, drum prin crîngul plin cu tufişuri scunde.

De undeva apăru alergînd Chovan şi raportă gîfîind:

— Ne-au luat pe neaşteptate! Şapte autocamioane.

Pădurea prinse viaţă. Crăcile uscate trosneau sub picioarele partizanilor.

Nálepka se opri în spatele unui trunchi gros de stejar şi glasul său acoperi zgomotul împuşcăturilor:

— La asalt! Uraaa!

Pe drum apărură soldaţi în uniforme cenuşii. Din camioane lătrau mitralierele. Grupul lui Pavlík, aflat în spatele coloanei de maşini, porni focul asupra camioanelor. Cîţiva soldaţi nemţi se strecurară în pădure, de unde trăgeau la adăpostul copacilor. Începu o luptă corp la corp. Dvorský putea desluşi bine pînă şi feţele soldaţilor duşmani, dar din adîncitura unde se afla n-avea unghi de tragere, nu putea de fel să-şi îndrepte asupra lor ţeava mitralierei.

— Ridică-te pe spinarea mea! îi strigă la ureche Mrázik şi se aşeză în patru labe pe iarba înaltă. Şi pe cînd stătea acolo, îngenuncheat, cu ochii închişi, îşi aminti că mai salvase odată, cu spatele său, viaţa unor tovarăşi: odată, în mină, a ţinut cu spatele său armătura, care ameninţa să se prăbuşească. A stat atunci aşa pînă ce au venit ajutoare.

De pe postamentul său viu, Dvorský seceră dintr-o dată patru nemţi cu mitraliera sa. Imediat după aceea, grenada lui Čaplovič explodă chiar sub picioarele ofiţerului german care comanda grupul. Acesta dispăru într-o clipă, înghiţit parcă de norul uriaş de praf.

Un partizan de statură înaltă, în care Nálepka îl recunoscu pe Mažerik, sări ca un arc de oţel pe drum, gata să arunce grenada pe care o strîngea în mînă. Un pistol automat începu să latre, şi mîna lui Mažerik căzu. Din spatele camionului sări un soldat cu cască şi se aruncă la pămînt, cu gînd să se apropie de Mažerik. Grenada, care nu explodase, se rostogolise pe drum. În mîna soldatului neamţ licări baioneta.

Nálepka, care stătea culcat la pămînt cu mult înaintea celorlalţi, nu se mai putu stăpîni. Golise deja încărcătorul automatului şi neavînd timp pentru a-l încărca din nou, sări în picioare şi alergă cu revolverul în mînă spre camion. Deasupra capului său şuierau gloanţele. Se apleacă

şi trase în soldatul neamţ. Acesta se prăbuşi pe loc, dar baioneta sa se şi înfipsese în gîtul lui Mažerik.

— Înapoi! auzi Nálepka vocea lui Čaplovič.

Şi, în acelaşi timp, printre autocamioane explodă o grenadă.

„M-am lăsat tîrît de furie, îi trecu prin minte lui Nálepka, lipindu-se de aripa camionului. Şi acum ce-i de făcut?“

— La atac împotriva camioanelor! urlă aproape ca scos din minţi. Dar, în acelaşi timp, glasul conştiinţei se alarma: nu ştia nici măcar cîţi nemţi sînt!

Lupta fu de scurtă durată. Nemţii rămaşi în viaţă săriră în autocamioane şi plecară în goană nebună. Pe locul bătăliei rămaseră două camioane şi o duzină de morţi.

Lieskovan îl interogă la iuţeală pe unul din şoferii nemţi, rănit, care declară că voiau să se ducă la Borovoie după făină şi smîntînă.

— Ce facem cu el? îl întrebă Lieskovan pe Nálepka.

— Ştii ce? Duceţi-l în sat, să fie îngrijit acolo!

— Ai înnebunit? îl întrebă Lieskovan, cu ochii mari.

Nálepka privi focul care înroşea cerul spre miazănoapte şi răspunse liniştit:

— Nu, n-am înnebunit, dar poate că în felul acesta vom scăpa satul, nemţii nu-l vor mai incendia.

Rîse şi el în gînd de ideea sa năstruşnică: sătenii îl vor îngrăşa pe neamţ şi poate că, în schimb, nu li se vor pîrjoli casele. Apoi privi în jur şi se posomorî: cu bonetele scoase, partizanii stăteau în jurul corpului neînsufleţit al lui Mažerik.

— Prima jertfă, tovarăşi — spuse Nálepka, păşind spre ei, şi stătu multă vreme acolo, tăcut, cu capul descoperit.

Simţea în piept o durere de parcă în inimă i-ar fi fost împlîntat un cuţit. Îşi lăsă capul în pămînt. Îl mustra conştiinţa. Ce rost avusese acest atac? N-ar fi fost mai bine să se retragă în pădure şi să-i pîndească pe nemţi la întoarcere? Numai întîmplarea a făcut că, atacînd fără chibzuinţă, lucrurile n-au luat o întorsătură proastă. Ce s-ar fi întîmplat dacă nemţii ar fi fost de trei ori mai mulţi!

„Am săvîrşit o greşeală. M-am lăsat atras în luptă, gîndi el, şi-şi şterse cu palma fruntea transpirată, în loc să-i fi silit eu să intre în luptă. N-am fi pierdut poate un tovarăş atît de bun.“

Îşi simţea inima din ce în ce mai grea, de parcă cineva ar fi vrut să i-o smulgă din piept.

Din frămîntarea sa chinuitoare îl trezi Čaplovič:

— Am nimicit şaptesprezece nemţi — şopti el. Printre ei şi un ofiţer.

Nálepka dădu din mînă, trist:

— Păcat de Mažerik.

Dvorský preluă de la băieţi armele capturate şi, în timp ce le aşeza unele peste altele, aşa cum se stivuiesc buştenii, îşi trase boneta într-o parte, chipul i se înviora şi spuse bine dispus:

— Apoi, cum a fost a fost, dar am făcut şi noi să sîngereze lepădătura fascistă!

4

Prin fereastra deschisă se revărsa toropeala serii de vară. Deasupra celor două lumînări lipite de masa de stejar zburau fluturi de noapte. În aerul plin de fum, greu ca plumbul, se auzea bîzîitul adormitor al muştelor.

— Scoate-ţi vestonul, tovarăşe Repkin — se adresă generalul Saburov lui Nálepka şi-şi descheie gulerul cămăşii. Această pîclă stătută, fierbinte, de deasupra mlaştinilor nici nu merită denumirea de aer. Dar cel puţin — şi bătu cu pumnul în masă — fasciştilor li se face părul măciucă numai gîndindu-se la ea!

Nálepka îşi puse vestonul pe spătarul scaunului, îşi şterse cu batista faţa aprinsă şi-şi potrivi ochelarii. Îl năpădiseră amintirile trecutului, ca nişte visuri vechi. Observă că generalul nu-şi lua privirea de la el şi îşi dădu seama că nu-i spusese încă totul.

— V-am vorbit despre viaţa mea, tovarăşe general — începu el încet şi îngîndurat. Da — continuă el şi zîmbi — după război aş dori să organizez primul colhoz din ţara mea.

— Aceasta înseamnă o luptă nouă — îl întrerupse Saburov — lupta pentru transformarea mentalităţii oamenilor. Am fost ani îndelungaţi preşedintele unui colhoz. Crede-mă că este mult mai greu să sădeşti idei noi în mintea oamenilor, decît să loveşti în fascişti. Turnă votcă în păhărele, îi oferi unul lui Nálepka şi suspină: Hei, război, război... Cînd armatele noastre n-au mai putut ţine piept presiunii îndreptate împotriva Kievului, am primit de la partid sarcina de a organiza rezistenţa în spatele frontului. La început am fost doar nouă inşi, fără alte mijloace. Făceam o zarvă grozavă — şi izbi cu pumnul în masă — desfăşuram acţiuni de un curaj nebunesc, pentru ca toţi să audă şi să creadă că e vorba de forţe uriaşe. Pe urmă ne-am sporit neîncetat rîndurile, şi astăzi fasciştii sînt siliţi să arunce divizii întregi împotriva noastră, şi tot nu ies la socoteală cu noi.

În odăiţa vechii mori, izolate, intră un partizan înalt ca bradul şi spătos. Dintr-o aruncătură de ochi, Nálepka îşi dădu seama că are în faţa sa un flăcău isteţ, mucalit. În jurul gurii, sub nasul mare, îi juca un zîmbet ştrengar şi privirea vie a ochilor cenuşii ascundea şiretenie.

— Ce-i cu tine, Stepan? mormăi Saburov. Adu odată cina!

— Numaidecît, numaidecît, tovarăşe general!

Saburov adulmecă aerul şi, prin fereastra deschisă, simţi mirosul îmbietor al fripturii de miel. Se răsti la Stepan:

— Miroase al naibii! De ce nu pui masa?

Stepan întîrzie multă vreme cu răspunsul. Se lăsa cînd pe un picior, cînd pe altul, îşi freca mîinile, încurcat, apoi, de sub sprîncenele sale decolorate de soare, privi spre Saburov.

— Mîncarea ar fi ea gata, tovarăşe general, dar n-o pot aduce încă.

Saburov ridică, supărat, din umeri:

— De ce?

— A dispărut motanul, de parcă l-ar fi înghiţit pămîntul. Ştiţi — şi-şi ridică ochii spre cer — ar fi păcat de căţeaua vecinilor. E o căţea de toată frumuseţea, tovarăşe general.

Nálepka nu pricepea în nici un chip ce tot îndrugă acest Stepan. Miel, motan, căţea... Ce dracu' o fi vrînd? Zîmbi şi privi mirat spre Saburov.

Stepan, care observă privirea uimită a lui Nálepka, îşi înălţă mîndru capul său mare, cu pomeţi proeminenţi, şi spuse:

— E uşor de spus: adu mîncarea. Dar cine altul răspunde de viaţa comandantului, dacă nu eu?

Saburov izbucni în rîs şi se lovi cu palma peste genunchi:

— Ştii, Ivan Mihailovici, lucrurile stau în felul următor: fără motan, Stepan nu-mi dă nici o îmbucătură. Mă serveşte numai după ce a gustat motanul, să vadă dacă nu-i otrăvită mîncarea.

Stepan se întoarse, jignit. Ochii săi erau înneguraţi. Îşi ridică supărat umerii uriaşi şi spuse:

— Asta-i datoria mea, Alexandr Nikolaevici!

Lăsă capul în jos, pe frunte îi apărură mii de încreţituri, bombăni ceva şi ieşi din cameră.

— Ciudat mai e — rîse Saburov. Nu-i nimic, îl vom împăca noi. Ştii, Ivan Mihailovici, acest om este vigilenţa personificată. Eh, Stepan, Stepan! şi se aşeză comod pe scaun. Odată, într-adevăr — continuă el cu o privire întunecată — cîţiva dintre oamenii mei au plătit cu viaţa pentru uşurinţa lor. Luam apă de la o fîntînă a unuia. Doi de-ai noştri au murit. S-a descoperit că gazda — un chiabur — aruncase otravă în fîntînă. Primise otrava de la fascişti. Mai tîrziu a mărturisit că la început n-a intenţionat să otrăvească fîntîna, dar unul dintre oamenii noştri i-a furat o oală cu miere, şi asta l-a înfuriat. Interzicem, ce-i drept, furtul, dar s-a întîmplat. Iar chiaburul...

Stepan apăru, din cale-afară de îmbufnat, cu fruntea încruntată, şi întrebă:

— Să aduc ciuperci în oţet sau castraveţi, tovarăşe general.

— Şi una şi alta, Stepan — zîmbi Saburov, şi-i turnă votcă într-un pahar. Hai, nu mai fi supărat! Dă-o peste cap!

Făcînd o mină foarte serioasă, Stepan îşi şterse gura cu mîneca bluzei, dădu peste cap votca, apoi puse în gură o bucăţică de pîine.

— Ascultă-mă, Stepan — şi Saburov îi făcu cu ochiul — cum a fost cu verniul acela?

Faţa lui Stepan se lumină încet-încet. Îşi înălţă capul şi rînji viclean.

— Ei, ce să-i faci, omului i se poate întîmpla şi aşa ceva, Alexandr Nikolaevici — începu el şi-şi scărpină rădăcina nasului. I-am izgonit odată pe germani dintr-o fermă. Rămăsese acolo, în urma lor, un butoiaş. Eh, şi noi am început să ne întrebăm ce-o fi în butoi, votcă sau spirt denaturat? La naiba, de ce să ne certăm? Le spusei fîrtaţilor că mă sacrific eu. Era păcat de ei, oameni căsătoriţi... Am tras o duşcă bună din el. Zic: dacă-i otrăvit, să nu sufăr mult. Dar odată mi se umplu ochii de lacrimi, iar respiraţia mi se taie, de abia mai măcăiam. Fîrtaţii mă tot îndemnau: spune odată, Stepan, e votcă sau spirt? Mama lor de fascişti, puseseră verniu în butoiaş!

Saburov sorbi din votcă şi spuse rîzînd:

— Hai, du-te, caută-ţi motanul!

Se întunecase. Nálepka aprinse pipa, îşi scoase ochelarii şi i se adresă lui Saburov:

— Mai am ceva pe inimă, tovarăşe general. Pe cînd eram învăţător, îmi plăcea să discut cu vechi comunişti despre cutare sau cutare lucru. Văzu uimirea pe faţa lui Saburov şi adăugă cu vioiciune: Să nu credeţi cumva, tovarăşe general, că mă tem de răspundere, dar aş dori să-mi alăturaţi un comisar politic. Un om sovietic.

Saburov îi aruncă o privire prietenoasă, caldă, şi-i strînse mîna:

— Bine, Ivan Mihailovici. Ţi l-aş propune pe Feodorov. Este membru de partid cu experienţă, încercat. Da, partidul este totul — spuse el. Ce crezi tu — şi-l tutui brusc — că fără partid Repkin s-ar fi născut? Nu, niciodată! Numai acolo unde partidul trăieşte şi activează puteau creşte asemenea oameni. Nici eu n-am primit instrucţiuni precise, iar tu şi mai puţin — şi-şi desfăcu braţele. Am făcut însă faţă şi ne-am găsit unul pe celălalt pentru că pe amîndoi ne călăuzeşte aceeaşi idee! O tuse uscată, sufocantă, îi izbucni din piept, apoi continuă: Foaia ta matricolă de membru al partidului o voi trimite la Moscova, tovarăşilor voştri.

Uşa se dădu brusc la o parte şi în cameră intră zîmbind solemn Stepan. Ţinea în braţe o oală mare. Luna se furişa pe ferestruie şi Saburov îşi ridică degetul, ameninţîndu-l glumeţ pe Stepan:

— Hei, Stepan, văd că te orientezi nu după motan, ci după lună — şi arătă cu capul spre fereastră.

— Am găsit motanul! raportă Stepan mîndru şi mulţumit. Cînd am fost în Mongolia...

Saburov izbucni într-un rîs zgomotos:

— Ce mai vrei şi cu Mongolia aceea? Iar ţi-a fost înghiţit calul de un peşte?

— S-au întîmplat şi asemenea lucruri — şi Stepan deveni dintr-o dată serios — dar acum nu spun gogoşi, tovarăşe general. Trăia acolo, ştiţi, o femeie foarte bătrînă — avea pe atunci vreo sută cincizeci de ani — şi lua masa totdeauna la lumina lunii. M-am gîndit că v-ar prinde bine şi dumneavoastră o viaţă atît de lungă.

Saburov îl privi pe Nálepka şi deodată izbucniră amîndoi într-un hohot de rîs de se cutremură odăiţa.

5

De fapt mai era vară, dar începuseră încă de pe acum ploile de toamnă. Era a doua săptămînă de cînd turna cu găleata. Nori plumburii atîrnau ca nişte văluri grele. Mlaştinile se umflaseră, iar pe cărările nisipoase se întindeau ochiuri mari de apă. Colibele din crengi, construite sub coroanele stejarilor rămuroşi, cu frunziş des, nu mai ofereau partizanilor decît un adăpost cu totul insuficient împotriva ploii torenţiale care nu mai contenea.

Cînd flăcăii, uzi pînă în măduva oaselor, ieşeau din colibe, dîrdîiau de frig. Pe deasupra, duşmanul se revărsa asupra lor din toate părţile. Inundau pădurile cu manifeste pline de ameninţări şi promisiuni mieroase: că nemţii îşi vor încerca armele noi, secrete, tocmai aici, în pădurile bieloruse; că vor sosi aici, din Reich, noi divizii; că cei care vor depune armele şi se vor preda de bună voie se vor putea bizui pe mărinimia Führerului.

Duşmanul păzea cu tancuri depozitele de arme şi de alimente. Aprovizionarea unităţilor de partizani devenise deosebit de dificilă, iar de cîteva zile se isprăvise şi ultima fărîmă de sare. Se lăsase frigul, în pădure nu creşteau nici ciuperci, iar vînatul se ascundea.

Dimineaţa de vară semăna mai degrabă cu o seară de octombrie. Oamenii mestecau ultimele bucăţi de carne de miel nesărată şi beau apă distilată prin fierbere. Seul rece li se lipea de gingii şi, de frig, pielea li se făcea ca de gîscă. Pe Chovan îl înnăbuşi tusea cînd anunţă că peste două ore vor porni mai departe. Vocea îi era răguşită, faţa sa prelungă, cu nasul strîmb, era acoperită cu o barbă nerasă de două săptămîni. Părea cu zece ani mai în vîrstă.

Dvorský nici nu se mai putea ţine pe picioare. Se prăbuşise pe muşchiul umed, sprijinindu-şi capul de trunchiul unui copac. Ochii îi luceau febril, de boală, pe faţa sa lată, suptă, de culoarea mucegaiului. Nici urmă nu mai rămăsese din şugubăţul de odinioară. Anevoie, cu o voce pierită, îşi smulse din piept un geamăt dureros :

— Hei, cum o fi o fi, dar eu nu mai pot.

— Nici eu — suspină Králik şi se scărpină multă vreme la subsuoară.

Toată noaptea nu închisese un ochi. Dinţii îi clănţăneau, îl zgîlţîiau frigurile şi cînd, în zori, aţipise niţel, se visase în cîrciumioara de la marginea satului său, înconjurată de căruţe, într-o zi însorită, caldă. Vînduse un car întreg cu şindrile şi putini, cioplite de tatăl său, apoi dăduse bici lui Mişka — căluţul lor schilod, şchiop — voind să se întoarcă acasă, cînd, dintre căsuţele acoperite cu şindrilă, apărură soldaţi nemţi. Se trezi îngrozit şi strînse cu putere în mînă automatul.

„Cel puţin dacă am întîlni mai multe aşezări omeneşti, gîndi în sinea lui. Aşa, ca la noi..." Febra, precum şi teama de frig şi de ploaie îi înceţoşau vederea.

Pavlík îşi curăţă cizmele cu un pumn de frunze ; mîna sa mică tremura. Se întoarse istovit spre Čaplovič :

— Nu ne putem continua drumul. Toţi oamenii sînt bolnavi.

Čaplovič îşi storcea vestonul de apă. Pavlík îl privi şi nu-i veni să creadă : omul acesta rămăsese numai piele şi os ; doar ochii îi erau vii, şi nu se dădea bătut...

— Trebuie cu orice preţ să ne continuăm drumul, tovarăşe sublocotenent. Am cercetat împreună cu căpitanul împrejurimile. Satele mişună de nemţi şi unguri.

— Cînd se lasă seara, ei se tem de pădure — căută Pavlík să-l liniştească.

În colţul gurii lui Čaplovič apăru un zîmbet acru :

— Dar sîntem abia la amiază !

— Oh, este abia amiaza — şi Pavlík căscă şi se lovi cu palma peste gură. Ce vreme mizerabilă !

— Asta pentru că te rogi prea puţin — auzi în spatele său glasul lui Nálepka.

Se furişase pe neobservate în apropierea lor. Pe faţa sa ploaia curgea şiroaie, iar pe frunte, sub cozorocul chipiului, se zăreau broboane de sudoare rece.

— Nu mai pot — şopti Pavlík.

— Nu vorbi prostii, Vlado — se răsti Nálepka la el şi-şi încleştă dinţii, ca să nu se încovoaie din cauza crampelor de la stomac. Trebuie să ne continuăm drumul ! Aici nu putem rămîne în nici un chip.

Era şi el sleit de puteri, istovit, dar cînd auzi murmurele de nemulţumire, îşi adună toate puterile şi se grăbi cu paşi energici spre partizanii care-şi strîngeau lucrurile.

— Cine nu poate merge ? se auzi prin ropotul ploii vocea sa răguşită.

Dvorský îşi sprijini capul în pumni şi strigă morocănos :

— Eu nu mai merg ! Împuşcaţi-mă !

Nálepka îl măsură cu o privire ca de gheaţă ; la tîmple, vinele i se umflară :

— Eşti un laş !

— Sînt bolnav, nu mai pot.

Mrázik privi rugător spre Nálepka şi spuse cu glas stins :

— Mare nevoie am avea de odihnă.

— Nu mai fac nici un pas, mai bine crăp aici ! mormăi Dvorský.

Căpitanul răspunse liniştit :

— N-am venit aici ca să crăpăm ca şobolanii ! Dvorský, ridică-te !

Printre gemete, Dvorský se ridică în picioare. Cu chiu cu vai se ridicară şi ceilalţi. Králik regreta că venise în pădure. Se agăţă cu mîinile de o ramură groasă şi oftă :

— Răbdăm de foame, n-avem nici muniţii...

— Ar trebui să ne odihnim — repetă Mrázik.

— Hei, tovarăşi — încercă să-i îmbărbăteze Nálepka — aţi şi uitat de jurămîntul vostru ? Ne vom odihni cînd va veni vremea. Dar acum duşmanul este pe urmele noastre. Trebuie să rezişti — şi se-ntoarse din nou către Dvorský — şi scoate-ţi boala din cap !

Ochii lui Nálepka străluceau febril. Şi faţa sa era trasă, iar privirea îi era împăienjenită de ceaţa istovirii. Dar conştiinţa că răspunde de viaţa oamenilor săi îi dădea noi forţe şi îi oţelea voinţa. Cum să-şi trezească tovarăşii din starea lor de letargie?

Ploaia cădea fără întrerupere. Pămîntul, ghiftuit pînă în adîncime, nu mai putea absorbi apa. Nálepka se propti ferm pe picioare, iar pe faţă îi apăru un zîmbet slab. Îi trecuse ceva prin minte.

— Uitaţi ce e, tovarăşi — începu el. Nemţii ar voi să ne sugrume în acest triunghi blestemat. Ştiţi ce? Să-i tragem un cîntec. Ne aşteaptă un marş lung. Hai, Dvorský — şi se-ntoarse către el — dă-i drumul!

Cînd oamenii începură să mormăie, continuă energic:

— Fasciştii asta şi aşteaptă: să crăpăm cu toţii. Cine-i bolnav, s-a terminat cu el. Nu vreau să văd nici un bolnav! Aţi înţeles? Iar acum să-i zicem împreună:

În munţi, prin păduri şi prin văi,
Eroic, întreaga divizie atacă...

Cînta din toată gura. La început i se alăturară doar trei-patru, dar melodia vioaie făcea să clocotească tot mai mult sîngele în vinele flăcăilor. Pînă la urmă, cînta chiar şi Dvorský cu însufleţire, vrînd parcă să înece în cîntec inerţia trupului său. Králik înghiţi dintr-o dată ciuperca crudă pe care o mesteca în gură şi de îndată ce se alătură corului, pieptul i se umflă, iar spatele încovoiat i se îndreptă.

„Cîntec făcător de minuni! gîndi Nálepka. Adineaori păreau încă nişte sălbătăciuni hăituite. Iar acum?..."

Simţi în ochi fierbinţeala febrei şi totul i se întunecă în faţă. Buzele i se învineţiră. Ca să nu se bage de seamă cum i se clatină pămîntul sub picioare, se prinse cu mîna de o ramură, dar glasul i se opri în gît. I se părea că se află printre elevii săi din Stupava şi că dirijează corul, în timp ce cu mîna stîngă bătea tactul. Îl cuprinse din nou ameţeala, totul se învîrtea în jurul său. De două zile nu închisese ochii, abia mîncase ceva şi, pe deasupra, febra îl chinuia cu dureri surde, însoţite de crampe.

— Ce ai? îl întrebă Pavlík, după ce cîntecul încetă.

Dvorský se uită şi el cu coada ochiului şi văzu că faţa căpitanului devenise verde ca iarba. Observă cît de mult

se străduia să-şi învingă slăbiciunea, cu toate că se simţea poate mai rău decît ceilalţi. La acest gînd, conştiinţa i se trezi, ca zguduită de o lovitură.

— N-am nimic. Ce tot trăncăni? replică Nálepka, iritat. Cîntaţi, băieţi!

Flăcăii şuşotiră ceva între ei, şi în pădure răsună cîntecul, de astă dată mai vioi:

Mame slovace, frumoşi vi-s feciorii,
De parcă-n nectar i-aţi scăldat,
Chipeşi şi falnici ca plopii crescut-au...
Dar nu-i însuraţi, că-i păcat!

Nálepka respiră adînc. Îşi trecu palma peste faţă, îşi aruncă o privire rătăcită pe mantaua sa murdară, din care picura apa, pe cizmele sale leoarcă, pline de noroi, şi se cutremură. O clipă simţi cum îl cuprinde deznădejdea; se frînsese şi în el ceva, ca în Dvorský. Dar nu, nu-i este îngăduit să se piardă cu firea! De bună seamă are o înfăţişare groaznică! Cum poate să ţină în mînă frînele unităţii care i-a fost încredinţată, cu un exterior atît de neîngrijit? Cum să insufle curaj ostaşilor? Îşi învinse durerile pricinuite de crampe — nici o singură mişcare a feţei nu trăda ce se petrece în el. Cînd îşi mai reveni şi faţa îşi recăpătă culoarea, se apropie de Dvorský şi spuse cu voce tare:

— Aşa, tovarăşi, cu ajutorul cîntecelor vom goni bolile, iar continuîndu-ne drumul vom ieşi din încercuire, chiar dac-ar fi să-l vedem şi pe dracu'. Acum bărbieriţi-vă! Peste jumătate de oră pornim!

„Mişcarea continuă este elementul vital al luptei de partizani", îşi aminti Nálepka de cuvintele comisarului politic Feodorov, care venise cu o săptămînă în urmă în unitatea lor de partizani. Îşi reproşa că nu-i mulţumise nici pînă acum generalului pentru măsura luată. Într-adevăr, îi repartizase un om cu o bogată experienţă. Tocmai de aşa unul avusese nevoie. „Şi cît de repede s-a împrietenit cu băieţii", îşi spuse Nálepka cu recunoştinţă.

Cînd ajunse în colibă, Feodorov tocmai se rădea. Îşi spălă faţa rotundă, roşiatică, cu apă curată de ploaie şi-i întinse briciul lui Nálepka.

— E puţin cam bont, dar totuşi rade. Zîmbi şi-şi pieptănă părul cărunt. Apoi adăugă serios, cu voce scăzută:

Nu trebuie să uităm, Ján, nici de cele mai neînsemnate amănunte. A umbla curat, bărbierit, în împrejurări oricît de grele este o mărturie a disciplinei lăuntrice. Şi avem mare nevoie de această disciplină liber-consimţită, căci, la urma urmelor, sîntem o formaţie militară.

În timp ce se săpunea, Nálepka încuviinţă din cap.

— Ai dreptate. M-am sălbăticit şi eu. Dar ştii de ce? Numai din încăpăţînare! Eram furios pe Pavlík. Am mers numai un kilometru alături de el, şi în acest răstimp şi-a spălat de cel puţin zece ori cizmele. Arată întotdeauna ca scos din cutie. E ca un husar de pe o turtă dulce. Da, asta este cealaltă extremă. Privi încurcat spre comisarul politic şi-l întrebă: Tania pe unde e?

Feodorov îl înghionti glumeţ şi rîse, tachinîndu-l:

— Ia te uită! Nici n-a terminat bine să-şi răzuie mutra, că şi vrea să placă cuiva! Vine îndată, îi bandajează mîna lui Kuteika.

Feodorov stătea jos, cu picioarele încrucişate. Privirea îi rătăcea undeva departe; din ochii săi mari, albaştri, izvora căldură. Îşi aminti de soţie şi de noaptea cu lună cînd şi-au luat rămas bun. Feodorov a rămas în oraşul deasupra căruia zi şi noapte zburau bombardiere germane, iar soţia sa a plecat la Harkov, împreună cu trupele ce se retrăgeau. De atunci nu ştia nimic despre ea. Acum, în fundul sufletului său îl invidia puţin pe Nálepka, că era atît de aproape de fiinţa pe care o iubea.

Căpitanul, bărbierit şi spălat, ieşi din colibă şi se îndreptă spre partizanii săi. Tocmai se aliniaseră şi discutau viu dacă vor suporta marşul de patruzeci de kilometri care-i aştepta.

— Iată ce e, băieţi — auzi el vocea lui Králik — aici ne-ar curăţa pe rînd, ca pe nişte şobolani prinşi în cursă. Trebuie să plecăm neapărat!

„Aşadar am strivit viermele îndoielii şi al deznădejdii laşe", respiră uşurat Nálepka. Era încredinţat că, la nevoie, şi-ar putea duce acum oamenii chiar şi la asalt. Cîntecul le umpluse inimile cu căldură şi curaj, şi Nálepka simţea că este stăpîn pe sufletul unităţii.

Peste puţină vreme, caii înşăuaţi începură să necheze, apa băltoacelor plescăia sub tălpile bocancilor şi coloana lungă de oameni fu înghiţită încet-încet de pădure.

Doar ploaia continua să cadă, fără întrerupere. O ploaie deasă, rece, de toamnă.

6

— Recunoaşterea este cheia succesului — îi spuse Feodorov lui Nálepka. Principalul este să cunoaştem forţa duşmanului.

Burniţa. Frunzele ude ale stejarilor luceau argintiu. Nálepka şterse cu degetul lentila lunetei şi o duse la ochi. Prin întinsa porţiune defrişată se deschidea o perspectivă bună spre drum. Cîteva siluete alergau de colo-colo, se opreau puţin lîngă stîlpii de electricitate, apoi se pierdeau în tufişul înalt şi des.

— Unde-i Čaplovič? i se adresă Nálepka lui Feodorov. Mă duc puţin pînă la plantatorii de mine.

Îşi dezlegă calul, care se afla lîngă un brăduleţ, încălecă şi o luă la goană spre luminişul mlăştinos. Apa băltoacelor clipocea sub potcoavele calului, noroiul stropea copacii tineri şi în adierea ce venea dinspre drum frunzele plopilor băteau parcă din aripi, şuierînd, ca nişte fluturi verzi.

Picăturile abia vizibile de ploaie gîdilau faţa lui Nálepka, îi acopereau ochelarii cu stropi ca de rouă. Întreaga sa fiinţă era cuprinsă de o emoţie plină de bucurie. Era nerăbdător să audă explozia primei mine. Îşi încleşta nervos pumnii, dar, în acelaşi timp, era cuprins de o încredere nezdruncinată. În trupul şi sufletul său domnea un echilibru desăvîrşit. Ştia că nu este expus la capriciul hazardului, căci el este acela care decide modalitatea luptei şi nu duşmanul. În imediata apropiere a drumului se întîlni cu Čaplovič. Acesta era călare şi discuta ceva cu soldaţii care puneau minele. Cînd îl zări pe Nálepka, salută:

— Tovarăşe capitan, drumul a fost minat.

Nálepka primi tăcut raportul, apoi îşi ridică sprîncenele.

— Bine. După trecerea coloanei duşmane, vei mina drumul şi în urma lor. La aproximativ cinci sute de metri de aici, în direcţia Borovoie.

— Am înţeles — spuse Čaplovič, îndreptîndu-se în şa, dar fu cît pe-aci să-şi piardă echilibrul pe spinarea armăsarului său neliniştit.

Un zîmbet uşor apăru în colţul gurii lui Nálepka. E om de nădejde acest Čaplovič, capabil să acţioneze şi independent. L-a întrebat odată dacă există mulţi flăcăi la fel de curajoşi în ţinutul Trnava. Răspunsul lui Čaplovič fusese simplu :

— Apăi, pe mine, comuniştii m-au făcut om !

Dvorský stătea ghemuit lîngă mitraliera sa, în spatele unui trunchi de copac prăbuşit. De îndată ce-l zări pe Nálepka, ochii îi sclipiră şi pe faţa sa slabă, suptă, se adînciră gropiţele.

Nálepka trecu în goana calului pe lîngă el şi îi strigă :

— După prima explozie deschizi focul !

Părea că norii îşi revărsaseră în voie lacrimile. Ploaia mai cernea, dar pădurea începu să se lumineze.

Nálepka cutreieră călare toate sectoarele. Pretutindeni îşi încuraja oamenii. Îl căută multă vreme pe Pavlík. Îl găsi, nu departe de drum, aplecat asupra unei hărţi militare ude de ploaie, pe care o întinsese pe un stejar doborît de vînt.

— Las-o încolo de hartă, Vlado — îi spuse cu un glas înnăbuşit din cauza goanei. Grupa ta nu va interveni acum în luptă. Numai la ordinul meu special.

Trase de dîrlogul stîng. Savoj se-ntoarse şi o luă la goană spre luminiş. Dinspre drum se auzi huruit de motociclete. Nálepka duse luneta la ochi şi numără în şoaptă motocicliştii. În urma lor goneau camioane. Apoi în lentila lunetei apăru un tanc, urmat de alte trei camioane. Coloana lungă a fasciştilor nemţi şi unguri se încheia cu o patrulă de motociclişti.

Savoj gonea nebuneşte de-a lungul drumului, cînd deodată explodară două mine. Calul se opri brusc şi-şi ciuli urechile.

— Izbiţi în ucigaşi ! Foc ! strigă Nálepka, şi frunzele plopilor tremurară de vuietul luptei care se dezlănţui.

Dinspre drum şuierau gloanţe, crăci rupte cădeau, scoarţa copacilor pocnea, grenadele de mînă zburau. Nálepka trase şi ultimul glonţ din încărcătura pistolului său automat şi alergă spre grupul lui Pavlík.

Carul blindat se ciocni de camionul din faţă, sub care explodase o grenadă.

Patru camioane se-ntoarseră, ocoliră partea baricadată a drumului şi goneau înapoi cu cea mai mare viteză. Dar porţiunea peste care trecuseră adineauri fără vreun incident se transformase, în cîteva minute, într-un adevărat cîmp de mine. Noi explozii făcură să se cutremure pămîntul.

Nálepka ajunse din urmă grupul lui Pavlík, îşi smulse din toc revolverul şi, acoperind zgomotul, strigă spre partizanii lui Pavlík :

— Foc !

Armele pîrîiau. Împuşcăturile nu durară mult. Ici-colo se mai auzea cîte un foc izolat, iar partizanii inundară drumul baricadat la amîndouă cotiturile de maşinile distruse, în jurul cărora zăceau cu zecile cadavre de soldaţi nemţi.

— Pe doi i-am prins de vii. Şi-am trimis vreo şaptezeci pe lumea cealaltă — raporta Čaplovič, cu faţa radiind de bucurie. Apoi adăugă : Noi n-am pierdut nici un singur om !

— Unde-s prizonierii ?

— Unul e acolo — şi Čaplovič arătă cu capul spre drum. Pe celălalt l-a înhăţat Dvorský.

De după cotitură se auzi explozia unei mine. Nálepka tresări şi strînse cu genunchii coastele calului.

— Adu-l aici pe prizonierul acela neamţ !

Cînd se apropie de cotitura drumului de unde se auzise explozia, îi răsări în cale Dvorský. Luă poziţie de drepţi şi raportă cu un zîmbet şiret pe faţă :

— Tovarăşe căpitan, toţi nemţii sînt kaput !

— Şi unde este cel viu ? Cel pe care l-ai luat prizonier ?

Dvorský nu se încumetă să privească în ochii căpitanului, ci-şi lăsă privirea în pămînt. Nálepka îl privi aspru :

— Ce-a fost cu explozia asta ?

În locul lui Dvorský răspunse Mrázik :

— Idiotul ăsta a pus o mină sub neamţ. L-a aşezat în automobil şi...

Faţa lui Nálepka se-ntunecă :

— Ce-i prostia asta ?

— Apoi, dac-am făcut-o, am făcut-o — şi Dvorský se scărpină în ceafă. L-am aşezat lîngă volan, apoi am pus o mină sub banchetă. Nu fiţi supărat, tovarăşe căpitan — şi-l privi pocăit pe Nálepka — dar n-am văzut încă niciodată cum explodează o mină sub un nazist viu.

— Ai să predai mitraliera şi vei primi o puşcă !

La fel ca în luptă, şi acum, la strîngerea prăzii, Nálepka era pretutindeni prezent. Îşi admira flăcăii curajoşi ; inima-i creştea de bucurie şi de mîndrie. Apoi se dojeni în gînd : „Cît de neghiob şi orb am fost cînd am crezut că în toate luptele important este numai planul de atac sau de apărare dinainte stabilit. Planul n-ar valora nici o para chioară, dacă n-am avea oameni atît de minunaţi..."

— Ce să facem cu prizonierul acela ? îl trezi, din gîndurile sale, Čaplovič.

Nálepka zîmbi :

— Dă-i drumul, să raporteze la Ielsk că slovacii au nimicit întreaga expediţie de pedepsire.

— Vorbiţi serios, tovarăşe căpitan ?

— Nu obişnuiesc să arunc vorbe în vînt, Čaplovič !

Detaşamentul se retrase în adîncul pădurii, iar Nálepka, împreună cu Feodorov şi Benko, porniră spre sătucul Borovoie. Feodorov zîmbea sub mustaţă cînd băgă de seamă că Nálepka dă într-una pinteni calului, îndemnîndu-l să gonească mai repede.

„De ieri, Tania se află la Borovoie. S-a dus acolo după pînză pentru pansamente."

Chipul ei plutea neîncetat în faţa ochilor lui Nálepka. Dorea să-i spună cît mai repede ce bucurie îi pricinuiesc flăcăii săi.

Feodorov şi Benko rămaseră puţin mai în urmă. Calul lui Nálepka tresări brusc şi-şi ciuli urechile. Căpitanul se aplecă pe grumazul calului şi privirea îi căzu pe ţevi de puşti îndreptate spre el, gata să tragă. În marginea unei poiene se aflau vreo zece-doisprezece inşi zdrenţăroşi. Lui Nálepka îi îngheţă sîngele în vine. „Încă o clipă şi mă vor face ciur", îi trecu prin minte, dar mîna care strîngea frîul nici nu se mişcă. Încetini doar puţin goana calului, care-l ducea de-a dreptul la bulbişti. Dacă se-ntoarce, îl împuşcă pe loc ; să fugă, nu mai poate ; pînă ce şi-ar scoate automatul de la gît, l-ar doborî de zece ori. Se apropie în aparenţă calm, pentru ca banditii să creadă că nici nu i-a observat.

Doar plopii tineri de la liziera pădurii îi mai despărţeau unii de alţii, cînd, în ultima clipă, Nálepka sări fulgerător de pe cal şi se aruncă în tufişurile dese şi scunde. Banditii îşi revenîră tîrziu, astfel încît avu timp să se adăpostească în spatele unui stejar gros, de unde răspunse focurilor de armă cu rafale din automatul său. Trăgînd într-una, se retrase tot mai adînc în pădure. Deodată se întoarse instinctiv. La cîţiva paşi de el, din desiş, săriră doi bandiţi.

„Acesta-i sfîrşitul", îl străfulgeră un gînd pe Nálepka, dar în clipa aceea explodă o grenadă de mînă, pe gît îi căzu pămînt afînat şi, cînd îşi înălţă capul, cei doi bandiţi zăceau nemişcaţi la pămînt. În spatele lor se ivi Feodorov.

— Nu ţi s-a întîmplat nimic ? Alergă spre Nálepka şi-l îmbrăţişă fierbinte. Vino repede !

Nálepka abia acum înţelese în ce situaţie grea se găsise. Tremura din tot corpul, iar pe frunte îi apărură broboane de sudoare rece.

— Dacă n-ar fi intervenit grenada ta de mînă, nu ştiu... — şi zîmbi cu amărăciune.

Suspină uşurat, de parcă o povară mare i-ar fi căzut de pe inimă, dar cînd îşi dădu seama că l-a pierdut pe credinciosul său Savoj, îşi lăsă capul în pămînt.

— Bandiţii — spuse el îngîndurat. Dar ai să vezi, îi voi cîştiga eu pentru cauza noastră !

7

Cînd un agent de legătură se întoarse cu vestea că bulbiştii ar dori să ducă tratative cu partizanii, Feodorov încercă ore întregi să-l convingă pe Nálepka să nu se joace cu focul, să nu-şi rişte viaţa.

— Ceea ce am spus, am spus, mă duc şi basta ! Nálepka se lovi cu pumnul în genunchi şi se ridică. Pînă revin, nu lăsa să se întoarcă avangărzile lor !

— Eşti grozav de încăpăţînat, Jano — zîmbi Feodorov. Norocul tău că Tania nu-i aici ; amîndoi, tot te-am fi îmblînzit !

Nálepka îi strînse mîna şi vocea sa era plină de siguranţă cînd rosti :

— Ai să vezi că-i voi convinge! Nu-i greu să-i recrutezi pe slavi la luptă împotriva nemţilor.

— Pe asemenea indivizi e mai greu, Jano — spuse Feodorov cu vocea scăzută şi sprîncenele sale blonde se zbîrliră.

Ieşi din cămăruţă în urma lui Nálepka, bombănind.

— Îi voi convinge! repetă Nálepka, şi cînd, de după baia construită din lemn se ivi capul unui cal alb, în vinele sale sîngele se aprinse.

Benko venea cu caii. Nálepka se aruncă în şa şi strînse puternic cu genunchii coastele calului. Bălanul lui Benko îl ajunse din urmă doar la ultima colibă a aşezării, în jurul căreia fuseseră plantaţi salcîmi rămuroşi ca să fixeze nisipurile mişcătoare.

— Nimic nu ne poate împiedica să-i atragem pe aceşti ucraineni de partea noastră! îi strigă el lui Benko.

Acesta spuse, zîmbind şiret, doar atît:

— Apoi, să-i vedem la măsele...

— Hei, păcat de Savoj — îşi aduse aminte cu amărăciune Nálepka şi aşteptă pînă ce Benko i se alătură pe poteca îngustă.

Soarele ardea destul de tare, cu toate că era o oră încă matinală. Stejarii seculari umbreau drumul de amîndouă părţile. Frunzele din vîrfurile copacilor băteau într-un verde viu; acolo însă unde lumina soarelui nu pătrundea, frunzişul avea o nuanţă închisă, aproape neagră. Pînă şi umbra părea neobişnuit de deasă. Marginile codrului, care se detaşau izbitor, contrastau cu împrejurimile de un verde proaspăt sau cu ruginiul cîmpurilor. De jur împrejur domnea o linişte adîncă. Ramurile înfrunzite, firele de iarbă de pe marginea drumului moţăiau paşnic; siminocii, care se iţeau ici-colo din nisip, salutau voios, cu capetele lor galbene. Din pămîntul reavăn se revărsa o mireasmă plăcută, acrişoară.

Codrii aceştia seculari îi păreau lui Nálepka o pictură sumbră, monumentală. Îşi bătu multă vreme capul să-şi amintească unde mai văzuse un tablou asemănător.

„Hotărît lucru, seamănă cu o pictură în ulei, se gîndea el. Iar panorama Tatrei este ca o acuarelă luminoasă."

S-a despărţit cu inima mai uşoară de detaşamentul său, căci lumina binecuvîntată a soarelui izgonise din soldaţi diferitele boli. Şi hrana era acum mai bună, aveau şi sare suficientă.

Sarea! În ochi i se aprinse scînteia unei amintiri. De mult, în copilărie, citise o poveste despre un rege şi trei prinţese. Cea mai mică dintre fete îi spusese tatălui ei că-i este drag ca sarea în bucate.

Atunci nu înţelesese în nici un chip. Iar astăzi?... Ei da, cel puţin acum băieţii nu mai strigă şi în somn: „Sare, puţină sare!" Au capturat dintr-un depozit german trei căruţe pline cu sare.

Se-mplineşte săptămîna de cînd pe cer n-a mai apărut nici o urmă de nor, dar Nálepka nu s-a săturat nici pînă acum de razele prieteneşti, binefăcătoare, ale soarelui. Poate pentru că nu de mult ploile nu mai conteneau, ameninţînd aproape să se transforme într-un nou potop.

Pe un cal sprinten se apropie de ei un flăcăiandru cu mutra negricioasă:

— Domnii sînt cehoslovaci? întrebă el pe Benko.

Nálepka se întoarse în şa:

— Sîntem cehoslovaci, e adevărat, frăţioare, dar nu sîntem domni!

Tinerelul în cămaşă jegoasă, cu mînecile suflecate, care călărea fără şa, îl privi mirat pe Nálepka.

— M-au trimis aici ca să vă conduc la bătrîn, la ataman...

— Apoi condu-ne, băiatule — spuse Nálepka şi-şi îndemnă calul să meargă mai repede.

Se abătură din drum şi se învîrtiră multă vreme într-o pădure rărită, unde printre copaci apăreau, galbene, ici-colo, pămînturi însămînţate cu hrişcă.

Lui Nálepka începu să-i devină suspectă această colindare îndelungată. Se întoarse către tînăr.

— Auzi, lasă prostiile şi condu-ne acolo direct. Nu te teme, nu vi-l vom fura pe bătrînul vostru.

Tînărul tuşi încurcat. Se uită chiorîş spre Nálepka — şi peste puţin timp în faţa lor apărură nişte căsuţe acoperite cu paie, din coşurile cărora ieşeau rotocoale de fum. La intrarea în satul întins fură primiţi de un şir lung de indivizi zdrenţăroşi, cu căciuli din piele de oaie.

Nálepka sări de pe cal şi păşi încet prin colbul străzii, care-i ajungea pînă la glezne. Mulţimea de gură-cască se îngrămădea, curioasă, în urma lui. Cînd, în fruntea mulţimii, se apropie de o clădire mare de lemn, se cutremură fără voie. Pe parii gardului se înşiruiau cranii de miel şi

de boi, iar lîngă casă stătea o spînzurătoare, în care atîrna un bătrîn cu barbă mare.

Comandantul bulbiştilor îl aştepta pe Nálepka într-o cameră întunecată, cu pereţii acoperiţi de icoane sfinte şi tot felul de arme vechi. Avea un cap lucios, ras, şi mustăţi negre, răsucite bătăios. Îi strînse mîna lui Nálepka cu atîta putere, încît acestuia îi trosniră oasele. Apoi îşi introduse oaspetele într-o altă încăpere, unde se afla o masă întinsă, iar de-a lungul pereţilor stăteau cîţiva bărbaţi mustăcioşi şi trei femei tinere.

— La noi, la ucraineni, se obişnuieşte — şi comandantul îşi încreţi fruntea şi-şi răsuci mustaţa — ca mai întîi să-l ospătăm pe musafir şi după aceea să-l întrebăm ce vînt l-a adus, bun sau rău.

— Pot să spun de la început că m-a adus un vînt bun.

Nálepka ciocni apoi cu atamanul. Nu-şi crezu ochilor cînd zări masa încărcată. Erau pe ea de toate : ouă cîte vrei, un miel întreg fript, castroane uriaşe de supă din care ieşeau la iveală picioare de găină, peşte prăjit şi un purcel fiert, stropit cu sos alb, din hrean şi smîntînă. Nálepka începu să mănînce cu poftă, iar cînd socoti că a mîncat de ajuns, se adresă atamanului :

— Am venit să stăm de vorbă despre unele lucruri care ne privesc îndeaproape atît pe noi, slovacii, cît şi pe voi, ucrainenii.

Atamanul aruncă într-un colţ al camerei osul pulpei de miel pe care-l rosese şi rîse grosolan :

— Să-i stîrpim pe bolşevici.

Fruntea lui Nálepka se-ntunecă :

— Nu, să-i stîrpim pe nemţi, pe fascişti ! răspunse el tăios. Ei sînt duşmanii noştri !

— Şi pe ei — clefăi cu gura plină atamanul, în timp ce-şi şterse, cu faţa de masă brodată, labele unsuroase. Putem să-i stîrpim şi pe ei. Dar mai întîi pe bolşevici !

— Ce vreţi voi, la urma urmelor ?

Atamanul făcu cu ochiul spre un ţăran bătrîn, bărbos, şi izbi cu pumnul în masă.

— Cum adică ce vrem ? Poate te-au trimis bolşevicii la noi ca să ne spionezi ? Hei, spune-i tu ce vrem — şi arătă spre bătrîn cu degetul pe care lucea un inel gros, de aur — spune-i ce vrem, altfel voi pune să te spînzure şi pe tine, la fel ca pe cumătrul tău !

Bătrînul clipea des. Işi înălţă sprîncenele cărunte şi spuse cu o voce piţigăiată :

— Apoi, Ucraina ! Vrem Ucraina !

— Dar ce fel de Ucraină ? întrebă Nálepka.

Bătrînul începu să duruie, ca şi cum ar fi citit dintr-o carte invizibilă.

— O Ucraină mare, fără ruşi, polonezi, evrei şi bolşevici !

— Dar cu nemţi ?

Şeful de bandă rîse din nou în hohote şi-l apucă de umeri pe un omuleţ slab, îmbrăcat în uniformă germană, care stătuse ghemuit pe un scaun într-un colţ al camerei.

— Asta spune-le tu, Hans, dacă şi cu nemţi ! Dădu peste cap un pahar plin cu votcă, apoi îşi umplu din nou paharul şi-i turnă şi lui Nálepka. Vezi — rînji el — acesta-i un ofiţer neamţ, dar pactizează cu englezii. A trecut la noi. I-au aruncat chiar şi un aparat de radioemisiune !

— Englezii ?

Atamanul îl măsură, sumbru, din creştet pînă-n tălpi pe Nálepka, sorbi din nou din votcă, apoi rînji, arătîndu-şi dinţii urîţi, negri, şi şuieră mînios :

— Nu fi atît de curios ! Oaspetele trebuie doar să asculte şi să tacă. Şi un ofiţer slovac, pe nume Čambal — adăugă el mai încet — a lucrat împreună cu Hans al nostru. O ciupi de obraz pe una din fetele înalte, blonde, îşi linse buzele cărnoase şi-şi puse pe umărul lui Nálepka mîna sa grea. Mă doare-n cot de Bandera [1], înţelegi ? Vom merge mînă-n mînă cu englezii şi vom întemeia Ucraina liberă, dar pe nemţi îi lăsăm în pace. Ai înţeles ? Oh, eşti încă tînăr, frăţioare, foarte tînăr ! Ascultă-mă — şi-l apucă de umeri. Trebuie să rămîi la noi ! Nu te las să te-ntorci pînă ce toţi soldaţii tăi nu vor trece la noi !

Nálepka fu cuprins de furie. Împinse mînios de pe umeri mîna atamanului şi se răsti la el, indignat :

— Cine eşti tu ? Ce eşti tu de fapt ?

— Ascultă, dacă nu te supui poruncilor mele, te spînzur cu propria mea mînă ! Am în spatele meu o armată de un milion !

[1] Bandera — Stepan Bandera, hitlerist înveterat, agent al Gestapo-ului, care se afla în fruntea aşa-numitei „organizaţii a naţionaliştilor ucraineni“, mînat pe pămîntul Ucrainei de setea de îmbogăţire, de putere, dorind să „guverneze“ poporul ucrainean cu ajutorul baionetelor străine.

— În spatele meu stă o armată de două milioane — replică Nálepka şi-l privi crunt pe ataman. Tu trebuie să mi te supui. Tu-mi datorezi ascultare.

Atamanul îşi holbă ochii săi negri, extrem de vii, şi făcu o figură de parcă în loc de votcă i-ar fi curs pe gît oţet. Îl uimise curajul nemăsurat al lui Nálepka. Izbucni într-un rîs forţat şi-l bătu pe Nálepka peste spate.

— Hei, lasă, o să vedem — zise, uitîndu-se chiondorîş la el, şi trase o bancă lîngă fereastră. Să ne aşezăm. Cum rămîne deci cu înţelegerea noastră ?

Nálepka se aşeză, îşi sprijini bărbia în pumn şi spuse cu sînge rece :

— Ne întoarcem amîndoi împotriva nemţilor şi ne lăsăm în pace unul pe celălalt.

Conducătorul de bandă îi dădu cu tifla şi înjură urît.

— Te fac comandant — mormăi el. Cît aur vrei în schimb ?

Nálepka clătină din cap :

— N-am nevoie de aurul tău.

— Atunci am să ordon să te spînzure ! izbucni atamanul.

Nálepka ridică din umeri :

— Ordonă, dacă vrei, dar nici avangărzile tale nu vor rămîne în viaţă. Şi dacă pînă mîine nu m-aş întoarce acasă, te vor ataca concomitent zece detaşamente de-ale noastre.

— Nu-mi pasă de detaşamentele tale — spuse bătrînul şi-şi frecă multă vreme cu palma nasul său turtit, imens. Ai să primeşti arme de la mine, arme minunate, englezeşti ! Rămîi aici !

— Numai dacă eşti gata să lupţi împotriva nemţilor !

Atamanul îşi împreună mîinile pe abdomen şi făcu, îngîndurat, morişca cu degetele. Apoi, ca şi cum s-ar fi dezmeticit brusc, întrebă tăios :

— Ai luptat împotriva lor ?

Nálepka simţi că genunchii încep să-i tremure. Sîngele îi năvăli în obraji. Ce mult ar fi dorit să-i trîntească în faţă atamanului întregul adevăr.

— Ei, dacă nu — continuă bătrînul, fără să mai aştepte răspuns — atunci îţi dau drumul. Dar peste o săptămînă vei trece la mine cu tot statul tău major. Ne-am înţeles ? spuse lungind cuvintele şi înghiontindu-l pe Nálepka. Vor

fi şi fete, şi-o să tragem un chef... După aceea vom lupta împreună împotriva bolşevicilor !

Ospăţul dură pînă la asfinţit. Cînd, în cele din urmă, luă sfîrşit, Nálepka trecu călare printre şirurile de bandiţi, spre pădure. O piatră grea i se luă de pe inimă.

— Au vrut să ne spînzure — îi şopti Benko, care în tot cursul ospeţiei stătuse ghemuit, închis, fără mîncare, într-un hambar. Am auzit ce vorbeau.

— Principalul este că am scăpat cu viaţă — rîse Nálepka.

În clipa aceea, în spatele lor se auzi un nechezat. Nálepka se-ntoarse instinctiv. Pe drum dănţuia un cal mîndru, cu un călăreţ în şa. Calul îşi întorcea neîncetat capul spre Nálepka. În zadar îl trăgea flăcăul de frîu. Calul se ridica în două picioare, tropăia şi necheza.

Nálepka nu-şi putea lua ochii de la cal. I se oprise aproape şi respiraţia.

— Savoj, bravul meu Savoj — şopti el şi-l durea că nu-i este îngăduit să-şi recunoască calul.

„Nu putem face nimic cu această adunătură, se gîndi. Sînt la fel de limitaţi ca şi gardiştii lui Hlinka, din Stupava !"

Întunericul îi prinse în pădure. Caii mergeau prudenţi, pe poteca îngustă. Nálepka stătea aplecat pe coama calului şi se gîndea cu inima întristată la Savoj.

Ziua se-ngîna cu noaptea. O dată cu întunericul care devenea tot mai des, supărarea lui Nálepka se preschimbă încet-încet într-o mînie neputincioasă. Dimineaţa, mai crezuse că înrudirea de sînge îi va ajuta să se înţeleagă cu bulbiştii, dar această credinţă se prăbuşise ca un castel din cărţi de joc.

Răsări luna, iar caii trecură la trap. În apropierea mlaştinilor încetiniră din nou paşii. Nálepka îşi deschise inima în faţa lui Benko, exprimîndu-şi deziluzia prin următoarele cuvinte :

— Hotărîtoare este ideea, şi nu înrudirea de sînge !

Îşi aminti de acţiunea pe care generalul Saburov o plănuise pentru a treia zi împotriva localităţii David-Gorodok şi şuieră printre dinţi : Îi învăţăm noi minte !

— David-Gorodok, verflucht noch einmal! ocărî colonelul Laube şi mută cu o mişcare energică regina pe tabla de şah. Îţi rupi limba pînă o pronunţi.

Braunias îl privi compătimitor pe sub sprîncenele sale încruntate.

Are şi motive să ocărască acel orăşel. I s-a întîmplat aici un lucru nemaiauzit. Abia se terminase festivitatea organizată în cinstea sosirii lor, că un soldat neamţ, beat, îi trăsese o palmă de văzuse stele verzi. Cînd jandarmii au pus mîna pe făptaş, i-au găsit în buzunare manifeste sovietice. Fireşte că l-au împuşcat fără întîrziere, dar Laube tot se mai necăjea grozav din pricina acestui caz. Disciplina slăbise, pretutindeni umblau dezertori, în rîndurile soldaţilor se stinsese credinţa în victorie.

— Mut calul — spuse încet Braunias şi făcu mai mică feştila lămpii, care fumega.

Mobilele, adunate Dumnezeu ştie din cîte feluri de garnituri, fiecare de alt stil, se cufundau într-un semiîntuneric plăcut. Pendula bătu surd miezul nopţii. Degetele lui Laube se jucau cu o cutie de ţigări de foi. Clipea des din ochiul drept, care se zbătea nervos.

„Cît de mult s-a schimbat bătrînul, gîndi în sinea lui Braunias. A fost totdeauna atît de calm, de echilibrat, iar acum este un pachet de nervi. De altfel, ca toţi ceilalţi de la statul-major al trupelor de ocupaţie din Ucraina."

Pentru a căpăta forţe, dădu peste cap un păhărel de spirt diluat cu apă, ascultă horcăitul astmatic al mecanismului bătrînei pendule, care semăna cu zgomotul produs de pietrişul turnat într-un vas de fier, gol, apoi aprinse, leneş, o ţigară.

— Am mutat, domnule colonel!

— Calul? întrebă colonelul dezmeticindu-se şi aţintindu-şi privirea asupra lui Braunias. Este un pas foarte riscant, camarade!

— Doar şi în război facem paşi riscanţi, domnule colonel — remarcă Braunias timid.

Şi înaintea ochilor îi apăru faţa prietenului său, Erik, care, venind din permisie, se abătuse pe la el. Din cuvintele acestuia izvora o asemenea deznădejde, încît frînsese şi în el orice speranţă. Înfrîngerea de la Stalingrad a fost o catastrofă fatală; pretutindeni, pe întregul front, se apropia catastrofa.

— Numai nu filozofa — îi spuse Laube cu reproş. Gîndeşte-te mai degrabă la „apa grea" şi la experienţele specialiştilor noştri.

Braunias nu mai credea de mult în cuvintele încurajatoare ale lui Laube şi, în sufletul său, îi reproşa veşnicul său ton de comandă. La drept vorbind, nici nu ieşea dintre cei patru pereţi, dar îşi închipuia că ar cunoaşte situaţia de pe front ca propria-i palmă.

— Ştiţi, domnule colonel — prinse el curaj, cînd partenerul său îi luă calul în schimbul unui nebun, — am răspîndit vestea că partizanii au fost nimiciţi şi generalul Saburov a căzut prizonier. Dar nimeni nu ne-a crezut, nici măcar propriii noştri soldaţi.

— Ne vor crede — spuse colonelul dînd din mînă. Oamenii cred orice, numai să li se repete pînă ce le intră în cap. Minciuna repetată de zece-douăzeci de ori se transformă uneori în adevăr.

Chibzui mult înainte de a face o mişcare, mutînd, între timp, dintr-un colţ în celălalt al gurii, ţigara aprinsă. Braunias îşi aminti cum fuseseră mînaţi locuitorii satelor la gară, „ca să-l asculte pe Saburov". Stătuseră mai mult de o oră lîngă elegantul vagon de dormit ataşat la locomotivă, şi cînd dădură semne de plictiseală, soldaţii nemţi au făcut cunoscut mulţimii că generalul doarme şi că nu le e îngăduit să-l trezească. Peste puţin timp însă trenul special porni mai departe, deoarece, chipurile, şi în gara apropiată, o mulţime de oameni îl aşteaptă pe general. Braunias raportă în scris că şiretlicul îndemînatic al colonelului Laube a avut un efect extrem de demoralizant asupra populaţiei şi i-a zdruncinat încrederea în partizani, dar nici el însuşi nu era convins că cineva se va fi lăsat înşelat de această ştire. Dimpotrivă, în sate se răspîndise cu iuţeala fulgerului vestea că uriaşa ofensivă pornită împotriva trupelor generalului Saburov a suferit pe toată linia un eşec ruşinos.

— Şah! exclamă triumfător colonelul.

Braunias se aplecă indispus deasupra mesei de şah:

— Mă predau — şi-şi ridică mîinile spre cer, cu un zîmbet acru. Mat imparabil!

Își ciocniră paharele, și Laube mătură cu o mișcare bruscă figurile de șah din fața sa. Se ridică în picioare și se apropie, căscînd, de fereastra deschisă. Începu să vorbească cu voce înceată, ca și cum ar fi vorbit doar pentru sine.

— O noapte minunată, parcă special făcută pentru bombardament ! Se întoarse spre Braunias și adăugă : N-o scoatem la capăt în nici un fel cu acești bandiți. Spune, ce crezi, cam la cît se ridică numărul partizanilor ?

— Cu siguranță în jurul a o sută de mii, domnule colonel.

— Nu — spuse Laube, care se opri în fața lui cu mîinile în buzunare — te înșeli, domnule locotenent. De altfel, esența chestiunii nu este cantitatea, ci faptul că populația civilă îi sprijină. La fel și soldații. Vezi, ca și în cazul lui Repkin. Ne-am învîrtit în jurul lui surzi și orbi.

— O, Repkin ! și Braunias oftă, ca vînătorul care-și amintește de un vînat deosebit, pe care l-a scăpat.

— Asta înseamnă că se pricep și la organizare. Nu numai slovacii și ungurii trec la partizani, dar și de la noi au trecut doi ofițeri.

— Maiorul Gretzmacher se află la naționaliștii ucraineni — și Braunias umplu păhărelele. Nu înțeleg nici pînă astăzi, domnule colonel, de ce-a trecut tocmai la ei.

Pleoapa colonelului Laube se mișcă.

— Cum adică de ce ? întrebă el mirat. Pentru că este dușmanul Reich-ului.

— Dar bulbiștii nu luptă împotriva noastră — spuse Braunias.

Colonelul Laube zîmbi :

— Dar nici alături de noi. Se orientează spre puterile occidentale, speră în ajutorul lor. Gretzmacher e ca și Cambal. Dar acestea sînt lucruri prea complicate, camarade.

Braunias constată uimit cît de mult s-a schimbat colonelul, cît de comunicativ a devenit ; nici cu subalternii săi nu mai era atît de rezervat, atît de zgîrcit la vorbă. Colonelului Laube îi răsunau însă în urechi cuvintele șefului său, amiralul Canaris :

„Trebuie să gîndim realist, spusese acesta nu de mult. Führerul este doar o mică parte a realității. Iar întreaga realitate este Wehrmacht-ul nostru — plus America !"

Pendula bătu orele douăsprezece și jumătate. Colonelul Laube începu să caște.

— Să mergem la culcare — și-i întinse mîna lui Braunias.

Prin coridorul îngust, întunecat, Braunias trecu în încăperea învecinată, unde cineva sforăia zgomotos. Deschise fereastra și privi multă vreme copacii nemișcați din grădină, argintați de lumina lunii. Între doi mesteceni, deasupra gardului, din întuneric apăru capul santinelei, apoi dispăru din nou după colț. Exact după douăzeci de secunde, Braunias zări din nou același cap ; îl observă cum se apropie de plop, cum se întoarce și cum înoată, ca luna printre nori, pe deasupra gardului de lemn, spre celălalt plop. Apoi aceeași mișcare se repetă exact, ca pe o bandă rulantă, și lui Braunias i se păru că santinela nu pășește, ci alunecă pe roți. Odată, în copilărie, a avut un măgăruș de jucărie, pe care îl trăgea, legat cu o sfoară, de la o margine la alta a balconului.

Țigara îi arsese pînă la capăt ; o aruncă pe fereastră și-și privi ceasul de mînă. Santinela apăru și dispăru din nou de după colț, cu punctualitatea unui tren. Braunias își scoase vestonul și-și descheie cămașa. Deodată i se păru că aude un țipăt înnăbușit. Se aplecă pe fereastră și ascultă cu atenția încordată. Capul santinelei nu se mai ivi.

În umbra întunecată a copacilor recunoscu statura uriașă a Marelui Fritz. Alerga într-un suflet spre gard, dar în clipa aceea o siluetă îndesată, îmbrăcată în uniformă, îi sări de gît de după un boschet de trandafiri. Ceva sclipi în lumina lunii. Fritz scoase un horcăit și se prăbuși cu fața la pămînt. Braunias nici nu și-a dat seama cum s-a pomenit cu revolverul în mînă, dar nu trase. Trei siluete întunecate se desprinseră acum de trunchiurile negre ale copacilor și dispărură prin intrarea clădirii. În urma lor se strecură o umbră cu chipiu de ofițer. Pe fața acestuia sticliră o secundă sticlele ochelarilor. Apoi se trase în umbra care-l înghiți ca un zid întunecat. Braunias respira sacadat. Sîngele îi zvîcnea în tîmple.

— Nálepka ! șopti el îngrozit și, în aceeași clipă, deasupra capului său se sparse cu zgomot un geam.

Răpăitul pistoalelor automate rupse tăcerea nopții din David-Gorodok. O rachetă verde spintecă întunericul,

iar, drept răspuns, pe stradă începură să țăcăne mitraliere grele.

— Was ist loss? strigă cineva din patul așezat în colț, dar Braunias ieși glonț din cameră.

Alergă prin întuneric de-a lungul coridorului și se cățără pe o scară șubredă în pod. La parter explodară grenade. Întreaga clădire se cutremura. Cu chiu cu vai, Braunias se urcă pe scara ce ducea la pod și-și scoase capul prin lucarnă. În grădină, automatele răpăiau.

— Partisanen... Partisanen — șopti locotenentul și în mînă strîngea, convulsiv, revolverul.

Deasupra străzilor sclipeau proiectilele trasoare. Zgomotul infernal al exploziilor umplea întregul oraș. Umbre omenești se furișau prin noaptea cu lună. În casă explodă din nou o grenadă. Inima lui Braunias se făcu mică, iar dinții porniră să-i clănțăne. Avusese un noroc nemaipomenit. Cu Laube, de bună seamă că s-a isprăvit.

Văzu un ofițer german care se avîntă pe gard, dar de îndată răsună un foc și ofițerul alunecă în iarbă, cu brațele moi.

„Doamne, numai de n-ar da peste mine“, se ruga Braunias în sinea lui și-și ștergea cu palma sudoarea de pe frunte.

Asupra orașului liniștea se lăsă încetul cu încetul, o liniște ca după furtună. Ici-colo izbucneau flăcări de sub streșinile caselor și, din cînd în cînd, mai răsuna cîte o împușcătură izolată, mai șuiera cîte un glonte rătăcit. Doar vîntul vuia în noaptea umedă. Clădirea comandamentului, cuprinsă de o liniște adîncă, părea în întregime pustie, doar Braunias respira sacadat și strîngea convulsiv coșul de sub acoperiș.

Nemții susțineau că partizanii au fost nimiciți, iar aceștia, precum se vede, au ras întreaga garnizoană și au ocupat orașul. S-au revărsat pe străzi și n-au întîlnit nicăieri vreo rezistență.

În grădină, Braunias îl recunoscu pe Nálepka. Își aprindea tocmai pipa și-l bătea, elogios, pe umăr pe unul dintre partizani.

În zori, către orele patru, din străzile învecinate se auzi scîrțîit de care. Se crăpa de ziuă. Braunias urmărea carele încărcate vîrf cu saci, puști, mitraliere, încălțăminte. Șirul de care nu se mai sfîrșea, și locotenentul

se mira cum pot întreține partizanii atîția cai în pădure. Apoi pe pietrișul străzii hurducăiră care încărcate cu aruncătoare de mine și tunuri antitanc, și Braunias suspină trist:

— Depozitele, depozitele noastre!

Își astupă gura cu batista, ca să nu-l trădeze tusea. O palidă rază de speranță i se furișă în inimă: sînt pe cale de a pleca.

Cînd zorile înroșiră orizontul, străzile deveniră pustii. Braunias coborî cu greu de pe coș, dar tot nu îndrăzni să părăsească podul. Prinse curaj abia cînd pe stradă începură să duduie tancurile germane. Călcînd pe dărîmături de zid, alergă de-a lungul coridorului. În dormitorul comun, ofițerii zăceau pe podea într-un lac de sînge.

Intră în camera colonelului Laube, dar de-ndată se retrase și-și închise îngrozit ochii. O schijă de grenadă îl nimerise pe colonel drept în frunte și-i despicase țeasta.

Din primul tanc săriră doi soldați S.S.-iști și se năpustiră în clădirea comandamentului:

— Mai trăiește careva dintre ofițeri? auzi Braunias, dar în loc de răspuns mormăi înnebunit:

— Și se mai spune că partizanii au fost nimiciți...

— Sînt aproximativ două sute de morți — raportă unul dintre soldații S.S., dar Braunias nu-l mai auzi.

O ceață i se lăsă pe creier, urechile începură să-i vîjîie, fața i se făcu verde și, pierzîndu-și cunoștința, se prăbuși pe podea.

9

Focul de tabără al partizanilor trosnea vesel. Deasupra limbilor de foc trandafirii se ridica o trîmbă cenușie de fum. Cincizeci și șase de flăcăi ședeau într-un cerc mare în jurul focului și o voce plăcută de femeie începu un cîntec melancolic.

Nálepka asculta, pierdut, cîntecul Taniei. Abia-și putea stăpîni lacrimile. Cuvintele slovace sunau ciudat și plăcut pe buzele fetei:

Dalbă cămașă cui speli, fetițo?
Ție, iubite, s-o porți în război,
Rănile-n luptă cu ea să-ți lege,
Giulgiu să-ți fie în ceasul de-apoi...

Nálepka se trase mai aproape de fată și-i mîngîie pe furiș mîna. Ochii lui erau plini de dragoste.

— Micuța mea infirmieră — îi șopti la ureche și o sărută ușor. Cît mă bucur că ești aici, lîngă mine.

Feodorov, comisarul politic al detașamentului, se ridică, ieși în fața focului de tabără și strigă:

— Tovarăși, azi cîțiva tovarăși de-ai noștri au fost distinși cu medalia de „Partizan al Marelui Război pentru Apărarea Patriei". Să-i salutăm cu un întreit ura!

Printre cuvintele rusești amestecă și cîteva cuvinte slovace, pe care le învățase de la băieți. Ca ecou al cuvintelor sale răsună, ca un tunet, răspunsul:

— Ura! Uraa! Uraaa!

Tania se apropie de Nálepka, își lipi fruntea de obrazul lui și-i șopti la ureche:

— Ești un băiat neascultător, rău. Te expui primul gloanțelor dușmane. Ești comandant, e adevărat, dar viața ta îmi aparține.

— Taniușa, te rog, nu strica seara asta minunată.

— Mi-e gîndul la întreaga noastră viață, Ján — se aprinse Tania. Ce importanță are, în comparație cu ea, o singură seară?

Nálepka o privi ușor încruntat.

— Uneori, o singură seară valorează cît o veșnicie.

Se ridică și simți că ochii tuturor partizanilor se îndreaptă spre el. Pe pieptul său strălucea noua decorație.

— Tovarăși! începu el. Guvernul sovietic ne-a distins cu încrederea sa deosebită. Acest război nu este un război simplu. Am fost la cartierul general al bulbiștilor și am întîlnit acolo și un ofițer german, care se află în serviciul englezilor. În acest război, soldatul nu vede decît două fronturi care stau față-n față; fabricanții, marii capitaliști, însă, văd noi piețe, noi posibilități de profit. Întreaga noastră națiune își va aminti cu recunoștință de lupta noastră. Căci scopul nostru, tovarăși, este ca Čaplovič să nu mai fie silit să tipărească minciuni domnești, iar eu, ca învățător, să pot învăța copiii în spiritul adevărului.

Flăcările mușcară o ramură uscată de brad, iar văpaia roșie care izbucni lumină puternic fețele atente ale lui Pavlík, Chovan, Králik, Čaplovič, Lieskovan, Benko, Dvorský, Mrázik și ceilalți.

— Am pierdut trei tovarăși — continuă Nálepka — dar dușmanul a plătit și plătește scump pentru moartea lor. Ne așteaptă lupte grele pînă ce ne vom putea uni cu Armata Roșie, care nu de mult a eliberat orașul Oriol și a nimicit o sută douăzeci de mii de fasciști. Comandamentul suprem ne-a oferit să ne transporte cu avioanele în spatele frontului, dar noi am ales calea luptei. Rămînem aici, rezistăm!

Partizanii aplaudară cu însuflețire. Nálepka se așeză lîngă Tania, își aprinse cu o crenguță pipa și pufăi tăcut nori albăstrui de fum. Înarmați cu nuiele, Dvorský și Čaplovič scormoneau prin jeratic după cartofii noi, de mărimea abia a unor nuci.

— Parcă ați scoate mine — rîse Feodorov.

— Dacă scînteile astea sar atîta, tovarășe comisar — și Čaplovič își întoarse spre acesta fața sa înroșită de foc.

În aer se simțea miros de cartofi copți și lui Pavlík îi lăsă gura apă. Mirosul de cartofi amestecat cu mirosul de rășină arsă trezea în el amintiri vechi, din copilărie. Ședea, ca și acum, lîngă foc și răscolea cu o nuia lungă de alun scrumul vrejului ars, de cartof. Pe ogorul vecin, o pereche de văcuțe slabe trăgeau plugul. Pe coasta dealului din spatele grădinilor, copiii înălțau zmeie. Dinspre pădurea de brazi din apropiere adia un vînt de toamnă.

— Hei, copii, de s-ar sfîrși odată — suspină Pavlík. Simt mireasma pădurilor de brad de sub Tatra.

— Apoi, cam așa e — și Dvorský îi întinse un cartof copt. Eu simt miros de brînză bună de oaie. Ce-aș mai mînca un castron de găluște cu brînză!

— Iar eu aș dori să ling puțină sare — și Mrázik plescăi din limbă.

Pavlík tresări. Amintirile i se spulberară, visul se stinse. Ce se va întîmpla dacă li se va termina din nou

sarea? Şi ce vor face toamna, cînd vor porni ploile? Nemţii vor ocupa cu siguranţă fiecare sătuc. Frontul se va apropia, ei se vor umple de păduchi, îi va ameninţa foamea şi bolile de tot felul, ca în iulie, cînd fuseseră împresuraţi. Atunci fasciştii n-au scos-o la capăt cu ei, dar acum, dacă se vor stabili aici trupe de front, cu tancuri şi tunuri, situaţia partizanilor va fi cu mult mai grea. Ba mai mult, nemţii mai ameninţă şi cu gaze.

Asemenea lucruri i se învîrteau prin cap în timp ce ceilalţi mîncau cu poftă cartofii copţi. Privirea sa îngîndurată se opri pe faţa lui Lieskovan. Amîndoi suportau cu greu viaţa de partizan. Ce-i drept, se ţineau bine, dar erau şi momente cînd îşi pierdeau curajul şi, în asemenea ocazii, nu mai aveau decît o singură speranţă: dacă nu vor suporta viaţa de aici, vor cere să fie mutaţi la grupul de armate cehoslovac.

— Hai, băieţi, să-i zicem un cîntec! strigă Nálepka, şi glasul său puternic se înălţă deasupra focului de tabără:

Jánošik, viteazule,
Unde-ţi sînt comorile?
Îngropate-s în pămînt?

Corul răspunse ca un tunet:

Cui ce-i pasă unde sînt!

Cîţiva cîntară mai departe:

Unde sînt, bine-s pitite
Şi de nimeni negăsite:
Sus, în Tatra, printre stînci,
Printre stînci, în văi adînci!...

Apoi băieţii tăcură, iar Nálepka sfîrşi cîntecul:

Numai cel care va scoate
Sabia întru dreptate
Va găsi comorile,
Să-i crească puterile!

Băieţii îl ascultau cu ochii strălucitori. Prin capetele lor se perindau vise trandafirii, iar în faţa lor apăru imaginea unui viitor mai frumos. Pavlík încerca să conceapă o cuvîntare lungă, frumoasă, cu care să apară acasă, în faţa alor săi. Războiul îi ajunsese pîn' la gît, şi în străfundul inimii rîvnea să fie ales deputat. Lieskovan se vedea îmbrăcat în uniformă de general. Králik spera să aibă un restaurant frumos, iar Dvorský ar fi rămas cu dragă inimă în militărie, dar se temea grozav că va trebui să înveţe mult pînă ce va primi gradul de ofiţer. Čaplovič se gîndea să arunce cît colo uniforma şi să se prezinte de îndată la cel mai apropiat comitet al partidului comunist. Să se hotărască acolo ce avea să se întîmple mai departe cu el. Şi Nálepka? Acesta se aplecă spre Tania şi-i şopti la ureche:

— Ai veni cu mine în Slovacia?

Tania îşi lăsă capul în jos şi răspunse cu voce înceată:

— Chiar şi la capătul pămîntului.

Soldaţii se risipiră încetul cu încetul. Unii şi adormiră, înfăşuraţi în mantalele lor, pe aşternutul moale de frunze de sub stejari. Feodorov mai aruncă un braţ de crăci uscate pe jeraticul pe cale de a se stinge, apoi plecă şi el.

Se lăsa roua. Picăturile ei, ca nişte diamante, străluceau pe frunzele de brusturi care intrau în cercul de lumină al focului. Deasupra pădurii, stelele sclipeau, strălucitoare, de parcă ar fi fost lustruite fiecare în parte. O cucuvea ţipa; cineva strigă în somn. Santinela patrula fără zgomot în jurul taberei.

Nálepka şi Tania rămaseră în doi lîngă foc. Jeraticul scotea ultimele pîlpîituri, iar Tania, cu capul pe genunchii lui Nálepka, dormea un somn dulce. Nálepka sărută fruntea fetei. Respira mireasma părului ei, care-i amintea vara fierbinte şi mirosul de lămîiţă care pluteşte deasupra cîmpurilor.

O acoperi, grijuliu, cu mantaua sa şi rămase multă vreme cu privirea aţintită în jeraticul ce mocnea. Se stîrnise un vînticel care făcu să tremure frunzele plopilor, înălbite de lumina palidă a lunii ce se ridica. Din jeratic zburară scîntei, luminînd pentru o clipă chipul Taniei.

Zilele se scurtau, nopţile lungi, întunecate, deveneau tot mai reci. Gîştele sălbatice părăsiseră ţinuturile partizanilor ; chiar şi ultimele rîndunele plecaseră spre sud, spre ţările calde. Rîndurile detaşamentului de partizani cehoslovaci se răriseră. Nu puţine doruri, nu puţine speranţe fericite se stinseseră pentru totdeauna, o dată cu sîngele ce se vărsa. Dar detaşamentul continua să trăiască la fel ca mai înainte, formînd o unitate compactă, o fiinţă uriaşă, nemuritoare, cu posturi înaintate care se întindeau ca nişte antene lungi. Dacă un viteaz cădea, locul lui îl luau alţii, fie dintre soldaţii slovaci, fie dintre flăcăii voinici, blonzi, ai satelor din împrejurimi. Detaşamentul se adăpostea printre dune de nisip, prin ţinuturi mlăştinoase, mocirloase, în păduri sau după coline, dar trăia, ca ceva ce nu poate fi distrus, ca floricica galbenă de siminoc, imortela stepelor bieloruse.

Sosi luna septembrie. Zile şi nopţi, una după alta, ambuscade neaşteptate pe şosele, locomotive aruncate în aer, atacuri de noapte împotriva garnizoanelor duşmane, plantarea de mine, săparea de gropi pentru ascunderea proviziilor de cereale, marşuri neîncetate şi mutări de trupe. De multe ori, caii abia-şi mai trăgeau picioarele din nisipul care se afunda, dar flăcăii, care erau obişnuiţi de acasă să lupte cu pămîntul tare, pietros, suportau mai mult decît caii. Se căliseră şi deveniseră dîrji.

După un marş forţat de două zile, ostaşii dormeau buştean sub copaci. Mulţi erau atît de istoviţi, încît nu simţeau nici gustul mîncării. Cu toţii trecuseră prin botezul focului, ba Nálepka nici nu şi-l mai amintea, atît de mult era de atunci. Umbla încetişor printre partizanii care dormeau, îi învelea grijuliu cu mantalele şi în mintea sa se perindau imaginile luptelor grele, ale lipsurilor şi suferinţelor.

Care fusese oare cea dintîi noapte de luptă a vieţii sale ? Poate în urmă cu un an, cînd întîlnise pentru întîia oară partizanii ruşi ? Sau şi mai înainte ? Poate atunci cînd nemţii îl spînzuraseră pe Vanea cel cu ochi albaştri ?

Îi apăru în minte imaginea satului incendiat, avea în urechi şi acum vaietele şi împuşcăturile. Poate că el primise botezul focului în momentul cînd a trebuit să privească cum ucid şi incendiază nemţii sătucul acela de lîngă Ovruci.

Ovruci... Se apropiau tot mai mult de acest orăşel, şi Tania era, pe zi ce trece, tot mai emoţionată. Nálepka suspină mulţumit : ce bine că lucrează ca infirmieră ! Ea ţinuse să rămînă agent de legătură, dar Nálepka s-a opus cu cea mai mare hotărîre. A respins neînduplecat rugăminţile Taniei. În zadar stăruia Tania că nu trebuie să se îngrijoreze pentru ea, că ştie că agentului de legătură nu-i este îngăduit să moară eroic, ci trebuie să se păzească, trebuie să se întoarcă întotdeauna viu, aducînd mesajul. În zadar insista, Nálepka nu-şi schimbă părerea.

Căpitanul se apropie încet de santinele. Aceştia nu-l observară. Dvorský şedea pe un trunchi de copac, îşi ţinea puşca între genunchi şi-i oferea o ţigară lui Sýkora, proaspătul partizan.

— Încă nu m-am obişnuit — refuză acesta, la care vocea lui Dvorský deveni mai aspră.

— Totuşi ai putea fuma una ; le-am capturat cu propria mea mînă. Am ucis unsprezece nemţi.

— Ştii, mă doare tare stomacul, iar capul stă să-mi plesnească... Nu mi-ar prii ţigara.

— Aiurea ! răspunse Dvorský. Nu e timp de bolit acum ! Pricepi ? Ascultă-mă, odată s-a îmbolnăvit la noi un recrut de ăsta, cu caş la gură. A făcut o febră de-l scuturau frigurile. Hei — gîndesc eu în sinea mea — cum va fi, aşa va fi, dar eu îl voi vindeca. Îi ordon : cîntă, fîrtate ! Aprinse ţigara, îşi drese galsul şi continuă : Cînta de răsuna pădurea. Şi s-a făcut pe loc sănătos tun ! De aceea, frate — şi clătină din cap — eu nu cred în boli. N-am fost nici aici vreodată bolnav. Lupt, prietene, lupt !

Nálepka abia îşi putu stăpîni rîsul. Îşi apăsă batista pe gură şi plecă mai departe, dar mai auzi un timp vorbele lui Dvorský :

— Înainte vreme purtam şi barbă, dar colonelul a dat un ordin special cum că trebuie s-o tai. Mă socoteau

un duşman atît de important, încît coloneii lui Tiso s-au împiedicat pînă şi de barba mea. Cu toate acestea nu m-aş fi lăsat, dacă în toată treaba nu s-ar fi amestecat o fată. Au împuşcat-o, săraca — şi suspină teatral — şi cît era de frumoasă, de minunată... Brunetă, cu piciorul zvelt, iar ochii — şi plescăi din limbă — avea nişte ochi, că ţi se făcea pielea de gîscă cînd te uitai la ea. Apoi, ştii, cum sînt muierile, îi dădea într-una cu : bobocul meu de trandafir, fără barbă te voi iubi şi mai mult.

Dvorský îi amintea lui Nálepka totdeauna de Stepan al generalului. Amîndoi erau la fel de mucaliţi. Nu de mult, nemţii îl surprinseseră pe Stepan într-o comună apropiată. Şiretul de Stepan se strecură repede într-o casă. Să-i vină rău însă cînd zări pe perete mutra lui Hitler, cu mustaţa în formă de perie. Tînăra gazdă ţipă, îşi făcu cruce şi începu să-şi caute pantofii ca să alerge la nemţi şi să-l denunţe pe partizan. L-a recunoscut după steaua roşie de pe şapcă. Spunea că nu poate face altfel, căci e soţie de poliţist, iar soţul o va omorî pe loc, cînd se va întoarce de la oraş. Stepan încă nu se pierdu cu firea, ci începu să-i facă curte femeiuştii, căreia pînă la urmă începu să-i placă atît de mult acest lucru, încît trei zile — pînă ce nemţii s-au cărăbănit din sat — l-a ţinut cu lapte şi miere pe Stepan. Cînd mai tîrziu Saburov l-a întrebat glumeţ dacă nu-i e ruşine că a ţinut în braţe nevasta unui trădător de patrie, Stepan luă poziţie de drepţi şi raportă cu faţa devenită serioasă :

— Am ţinut-o în braţe din instinct de autoapărare, tovarăşe general !

Nálepka ocoli în linişte întreaga tabără, cînd într-un loc auzi şoapte de după tufiş. Se apropie încet de micul foc de tabără aproape stins, de unde vîntul aducea spre el miros de ciuperci fripte. Lîngă foc stăteau ghemuiţi Lieskovan şi Pavlík.

— Voi nu dormiţi încă ?

— Ne luăm rămas bun de la păduri — răspunse Lieskovan şi-i întinse lui Nálepka o ciupercă mare, domnească, înfiptă într-o nuia de alun.

— Jano — spuse Pavlík, ridicîndu-se cu greu — nu te-ai răzgîndit încă ?

— Ţi-ai pierdut minţile ! rîse Nálepka. Nu, eu rămîn. Aţi auzit doar părerea băieţilor. Rezistăm pînă la venirea Armatei Roşii.

Lieskovan, care nu prea se simţea în apele lui, întrebă timid :

— Spune, Jano, nu-i aşa că n-ai să ne pui piedici ?

— Secătură ce eşti ! izbucni Nálepka. Generalul a hotărît să vă încarce mîine într-un avion. De ce v-aş pune eu piedici ? Dacă nu vă mai e pe plac pîinea de partizan şi vreţi să serviţi în armata regulată, ei bine, eu nu vă reţin cu forţa !

Se lăsă o tăcere penibilă. Nálepka examină ciuperca, apoi adăugă cu o voce mai liniştită :

— Cînd am alcătuit detaşamentul, generalul ne-a propus să fim transportaţi cu avioanele în spatele frontului.

— Ar trebui să mergi cu noi — spuse Pavlík. De la început am fost împreună, şi la bine şi la rău. Şi, în genere, Jano, locul tău este la Moscova, ca să îndrumi munca politică !

— Munca mea politică este aici, Vlado. Aici este cea mai mare nevoie de mine.

— N-ar trebui să te joci cu atîta uşurinţă cu viaţa ta — şi Pavlík îl apucă de mînă. Ştii că ultimul ceas este totdeauna cel mai greu.

Nálepka se uită nerăbdător la ceas. Era neliniştit că Čaplovič nu se întorsese încă din misiune, căci se apropia miezul nopţii.

— Ei, petrecere bună în continuare — şi le întinse mîna. Iar în ce priveşte ultimul ceas, Vlado, dacă-ţi este scris că-ţi vei frînge gîtul în cutare sau cutare loc, oricum picioarele te vor duce într-acolo. Trupa vrea să rămînă aici, iar eu rămîn cu ea.

„Ce-au învăţat aceştia de la oamenii sovietici ? se gîndea Nálepka în timp ce traversa luminişul. Nimic ! Dar de ce să-i judec atît de aspru. E adevărat că au jurat să reziste, dar n-au bănuit cît de greu le va veni să rămînă credincioşi jurămîntului. Hei, într-adevăr, de multe ori e necrezut de greu !"

Îşi căută calul, se aruncă în şa şi porni în goană pe poteca îngustă.

Vîntul şuiera prin coroanele bogate ale stejarilor, stelele clipeau palid pe bolta nemărginită.

Cît de mult s-a legat de oamenii de aici... Tania, Feodorov, generalul, fiecare om din detaşamentul său, şi moşnegii cu bărbi mari din sate, cărora întotdeauna le încurcă numele. Ba chiar şi de aceşti stejari seculari, de ogoarele semănate cu hrişcă şi de întregul pămînt al partizanilor. Fireşte, Tania este cea mai aproape de inima lui, iar dintre oraşe — Ovruci, oraşul natal al Taniei. Acolo a cunoscut-o, acolo l-a înfruntat pentru întîia oară pe duşman.

Cu ce repeziciune de necrezut s-au scurs aceste cinci luni printre partizani! Zilele aproape că zburau, şi lui Nálepka nici nu-i trecea prin minte să le împartă în minute, aşa cum făcea în armată, unde adesea un singur minut părea o veşnicie. Poate că zilele trec mai repede pentru că misiunile îi fac bucurie, gîndi el şi trase cu putere de frîu.

Dar ce-o fi cu Čaplovič? Nu cumva i s-o fi întîmplat ceva?

Peste puţin timp, în faţa sa se deschise o cîmpie întinsă şi după cîteva minute auzi din depărtare pufăitul unei locomotive. În noaptea luminoasă, cu lună plină, se desluşiră la orizont contururile unui tren lung, încărcat. Deodată, o explozie uriaşă făcu să se cutremure totul şi, în acelaşi timp, din vagonul al optulea sau al zecelea al trenului izbucni spre cer o imensă limbă de foc. Flăcările înghiţiră repede întreaga garnitură. Numai partea din faţă rămase neagră. Apoi locomotiva se zgudui, făcu cîteva mişcări violente, trenul se opri şi flăcările cuprinseră de îndată şi primele vagoane.

„Arde ţiţei sau benzină, se gîndi Nálepka. Cisternele ard de obicei cu flăcări atît de mari. Mina magnetică a funcţionat ireproşabil!“

Nori deşi, negri, de fum acopereau cu un văl cenuşiu reflexele roşii ale focului pe bolta cerească. De pe inima lui Nálepka se luă o piatră grea cînd, în lumina slabă, zări doisprezece flăcăi care traversau în curmeziş cîmpul, venind dinspre terasamentul de cale ferată. Era Čaplovič, cu grupul de plantatori de mine al lui Artiuhov.

Dinspre calea ferată începu să latre, răguşit, o mitralieră nemţească. Inutil şi ridicol.

11

O dimineaţă însorită de toamnă. Semn al verii babelor, întîrziate, prin aer pluteau aţe de păianjeni, iar pămîntul — poate pentru ultima oară în acest an — mai respira căldură. După acţiunea de noapte, Nálepka dormea buştean. Tania şedea lîngă el, iar cînd Chovan se apropie de ei, observă că ochii fetei erau plini de lacrimi.

Chovan venise ca să prezinte revista „Partizanul cehoslovac“ şi jurnalul de zi al partizanilor, de care Nálepka se ocupa de obicei.

Tania puse degetul pe gură în semn că Nálepka doarme, iar Chovan plecă tăcut.

Tania răsfoi jurnalul de zi şi silabisi, cu sprîncenele încruntate, cea mai proaspătă însemnare:

La 22 octombrie, ora 14,30, atac aerian. Avionul duşman a mitraliat formaţiunea noastră. Am primit ordin să deschidem focul împotriva avionului. Am început să tragem. Avionul a zburat mai departe, înspre răsărit. Ordin de la Comandamentul central: să ocupăm neîntîrziat poziţii noi, la circa 1,5 km vest de pădure şi să aşteptăm acolo noi ordine. La ora 20,00 a sosit comandantul unităţii, care a executat, cu un grup de şoc, lîngă Ielsk, operaţiuni de luptă. Rezultatul acţiunii: activitate de recunoaştere şi tir asupra satului Komuna. Grupul de luptă a organizat o ambuscadă împotriva nemţilor la 2,5 km vest de Ielsk. Pierderile duşmanului: 33 de morţi şi 2 răniţi, 24 cai ucişi, 2 răniţi. Pradă: 2 puşti, 2 curele cu banduliere şi baionete, 80 bucăţi cartuşe. Grupul nostru de şoc n-a avut pierderi. Comandantul unităţii de partizani aduce mulţumiri tuturor membrilor grupului care au luat parte la acţiune.

Tania se ridică într-un cot şi mîngîie mîna lui Ján. Privi multă vreme faţa celui care dormea şi inima i se strînse de tristeţe, iar ochii i se umplură de lacrimi.

Dinspre brazii înalţi se auzi deodată un nechezat de cal. Nálepka, care dormea totdeauna iepureşte, tresări.

Se sprijini într-un cot şi gura sa întîlni palma Taniei. Privea tăcut faţa fetei, apoi îşi lăsă capul jos şi zări pe o frunzuliţă o picătură de apă strălucind ca cristalul.

— E rouă sau lacrimă, Tania ? Rupse cu grijă trifoiul cu patru frunzuliţe şi-l duse la buze. Apoi îşi puse mîna pe umărul fetei şi o dojeni cu degetul : De ce-ai plîns ?

— Ţi se năzare — şi Tania zîmbi, dar Nálepka o trase drăgăstos de păr.

— Roua n-are gust sărat, Taniuşa mea !

Fata se apropie de el şi suspină adînc.

— Sînt atît de proastă, Ján. Ştii, am visat că ai fost rănit şi atunci m-a podidit plînsul.

— Prostii, Tania — rîse Nálepka. N-a fost turnat încă glontele destinat mie !

— Cred, cred — şi fata mîngîie părul lui Nálepka. Uneori mă cuprinde tristeţea. Am o fire ciudată, nu-i aşa ?

Vîntul se agita în coroanele copacilor, frunzele ruginii începură să tremure. O frunzuliţă uscată căzu în poala Taniei. O frămîntă multă vreme în mînă, apoi spuse înduioşată :

— Poate numai pentru că e toamnă. Ştii — şi-şi aţinti spre el ochii trişti — totul în jur e în agonie, iar eu mă gîndesc că tu eşti totdeauna acolo pe unde umblă moartea.

— Micuţa mea dulce — şi Nálepka o trase spre el. Uită-te, lacrima ta a căzut tocmai pe un trifoi cu patru foi, iar la noi trifoiul cu patru foi este simbolul norocului !

Puse trifoiul în carnetul său şi privi printre ramurile golaşe ale stejarului spre cerul senin, de un albastru ca oţelul. Sus, deasupra copacilor, se învîrtea un uliu cu aripile întinse, nemişcate ; uneori se înclina, ca o corabie pe valurile mării. Umbra mărită a aripilor sale aluneca de-a lungul pajiştei îngălbenite.

— La ce te gîndeşti, Ján ? şopti Tania.

— La moarte, Tania — răspunse el, dus pe gînduri.

Fata se cutremură şi-i aruncă pe sub genele ei dese o privire sălbatică, dar în acelaşi timp tristă.

— Nu, nu e voie ! izbucni ea.

Îl luă de gît, ca şi cum ar fi vrut să-l apere de un monstru groaznic, şi îşi apăsă palma pe gura lui.

Ján îşi înălţă capul şi strigă printre hohote de rîs :

— Zău că mă sufoc, Tania ! Nu m-am gîndit la mine, prostuţă mică — şi-şi apropie fruntea de fruntea fetei. Mă gîndeam cît de invincibilă este viaţa. Iată — şi prinse braţul Taniei — alaltăieri am pierdut pe unul dintr-ai noştri, şi ieri au intrat în detaşament alţi patru luptători ! Se întinse în iarbă şi-şi puse mîinile sub cap. Închise pe jumătate ochii şi continuă : Adineaori zbura pe deasupra noastră un uliu. Crezi, Tania, că dacă cineva l-ar împuşca s-ar prăpădi pădurea ? Nu, fireşte că nu. Nimeni nu este de neînlocuit — spuse el îngîndurat şi-şi potrivi ochelarii. Prin prisma societăţii omeneşti este neesenţial cine eşti, ce fel de om eşti, dacă respiri sau nu. Numai faptele contează.

— Nu te înţeleg în întregime, Ján.

— Ascultă-mă : viaţa mea, de pildă, n-are valoare din punctul de vedere al societăţii. Aşteaptă puţin — şi-şi ridică glasul, cînd văzu că Tania vrea să-l întrerupă. N-are valoare, dacă-ţi spun. Doar munca mea are. Spune, dacă aş fi muşcat ţărîna, detaşamentul nostru n-ar fi rămas oare detaşament ? Sînt doar un comandant — şi ridică din umeri, zîmbind. Iată, Pavlík a fost comandantul statului-major al partizanilor, iar în locul său această funcţie o îndeplineşte acum Chovan. Crezi c-o face mai rău ? Oamenii cresc.

Scoase din buzunar pipa, dar Tania i-o smulse din mînă cu o privire mustrătoare, dar zîmbind totodată poznaş :

— Întîi să mănînci, după aceea poţi să fumezi !

Nálepka clătină din cap jumătate glumeţ, jumătate serios, apoi îşi lipi faţa de umărul Taniei. Avea în închipuire imaginea colorată a viitorului fericit, poate în această clipă încă neguros şi nesigur, dar care de pe acum vestea seninul primăverii.

O mireasmă pătrunzătoare de brad, care se deosebea cu desăvîrşire de mireasma molizilor şi a ienuperilor de aici, îi gîdilă nările. Cu asemenea miresme în plămîni s-a întors din Slovacia în urmă cu un an. Simţi în suflet dorul plaiurilor slovace.

— Iar acasă, Taniușa mea — își depăna el gîndurile — dacă în afara rudelor și cunoscuților și-ar aminti poate de mine și alți oameni necunoscuți, crezi că nu s-ar gîndi la fel la oricare altul care s-ar fi aflat în locul meu? Fără ostașii mei, n-aș fi putut obține niciodată vreun rezultat.

Din spatele tufișurilor se auzi zgomot de gamele. Feodorov își luă, zîmbind, supa fierbinte și se așeză printre partizani.

În grupul băieților aciuiți lîngă cazan cineva începu să urle groaznic, după care răsună o împușcătură.

Nálepka sări în picioare și alergă la soldații care hohoteau zgomotos. În mijlocul cercului se clătina proaspătul partizan Sýkora. Puțin mai departe, Dvorský scotea cu briceagul un glonte dintr-un cartuș, apoi împinse cartușul gol în țeava armei sale și o întinse, glumind, lui Sýkora:

— Trage! Ia să văd, nimerești oare bușteanul acela?

— Ce se-ntîmplă aici, băieți? răsună glasul lui Nálepka, care măsură grupul cu o privire de gheață.

Îl cunoșteau bine pe căpitanul lor. Bun comandant în luptă, tovarăș bun în timp de repaus — așa se vorbea despre el. Astfel că Dvorský, care rînjea, luă poziție de drepți și raportă milităreşte:

— Tovarășe căpitan, eu sînt vinovatul. Am turnat nițel curaj în băiatul ăsta, cu rachiu de mesteacăn, iar acum trage la țintă în trunchiul de colo, cu gloanțe oarbe.

— Cîmpul are ochi, pădurea are urechi — spuse sever Nálepka.

„Ar trebui să-l pedepsesc pe acest Dvorský, dar cum?" Își bătea capul. Abia de curînd îl trecuse din nou la mitraliera sa adorată, și acum iar o ia razna. L-a lăudat de două ori pentru curajul său și pentru faptul că i-a salvat viața lui Sýkora, dar nu se potolește de fel... Bine, cel puțin, că și-a mărturisit fapta.

Se uită împrejur și privirea sa întîlni ochii buni ai lui Feodorov. Inima i se înmuie și șuieră printre dinți, cu o severitate doar prefăcută:

— Ascultă, Dvorský, ca partizan ar trebui să-ți vină odată mintea la cap.

Feodorov îl luă de braț pe Nálepka și spuse împăciuitor:

— Vino, Jano, la pîrîu. Poate găsim ceva ciuperci. Știi, îmi place grozav să culeg ciuperci.

Nálepka aprobă din cap. Pășeau unul lîngă altul pe poteca nisipoasă care ducea pe malul bălții. Comisarul bombănea.

— N-ar trebui să-i ții așa de mult în frîu pe băieți — spuse el în treacăt. În luptă este cu totul altceva.

— Tu ești bun ca pîinea caldă — și Nálepka îi dădu prietenește un ghiont lui Feodorov.

Amîndoi izbucniră în rîs.

— Sînt bun, sînt bun... De la caz la caz — spuse Feodorov, devenind serios. Odată, în detașamentul meu, s-a petrecut următoarea întîmplare: un partizan furase un miel. Chestiunea s-a întîmplat în Ucraina. Colhoznicii au venit să se plîngă. Mi-era milă de băiat, mi-era tare milă. Dar ce altceva puteam face? Știi că partizanii nu se pot descurca fără sprijinul populației. Am pronunțat sentința: moarte prin împușcare. Îți poți închipui cît de grea mi-era inima. Peste puțină vreme se prezentă la mine o întreagă delegație din sat. Au venit să mă roage să cruț viața băiatului. L-am iertat. Închipuie-ți însă că ticălosul a furat a doua zi o gîscă. Crede-mă, Ján, l-am împușcat acolo, pe loc. Ochii îi luceau umezi și zîmbi trist. În satul acela — continuă el — colhoznicii m-au supranumit țarul Feodor cel groaznic. Vezi, aceasta mi-a fost răsplata.

Ajunseră la un pîrîiaș tulbure, leneș, care se vărsa în mlaștini. Feodorov îl apucă de cot pe Nálepka și spuse cu fața gînditoare:

— Odată s-a prezentat la noi, ca infirmieră, o fetiță drăguță, de vreo nouăsprezece ani. Dintr-o lovitură cuceri inimile tuturor, dar, peste puțin timp, am aflat că se afla în slujba Gestapo-ului. Ea a otrăvit doi răniți de-ai noștri — mai tîrziu a și mărturisit-o. Închipuiește-ți, Ján, nimeni nu s-a oferit s-o împuște. Își frecă fruntea și continuă suspinînd: Și cît îi mai semănau ochii cu ai soției mele. Rîse cu amărăciune: Și tu mai spui că sînt bun. Și dacă m-ai fi văzut, Jano, în calitate de președinte al Comitetului executiv raional! Am fost

şi bun, şi sever. Cum să zic, aşa cum trebuie să fie un bolşevic !

Se dezbrăcară pînă la brîu şi se spălară în apa rece. N-aveau prosop să se şteargă, iar razele soarelui erau slabe. Pielea de pe trup li se făcuse ca de gîscă. Şi, pentru a se usca mai repede, organizară o trîntă serioasă. Nálepka fu uimit de îndemînarea lui Feodorov, care, la prima vedere, părea greoi.

Cînd se îmbrăcară, comisarul politic privi multă vreme apa, apoi spuse îngîndurat :

— După război vom face baie în Nipru, Jano. Te voi sui într-o barcă cu motor şi aşa ne vom plimba.

12

De pe copaci cădeau frunzele galbene, uscate. Zburau ca un roi de fluturi pe deasupra capetelor partizanilor. Liniştea sătucului învăluit în ceaţa de noiembrie fu tulburată de tropotul copitelor, iar partizanii, care dormitau întinşi în iarbă de-a lungul şanţului, se sculară cu greu.

— Vine comandantul ! strigă Dvorský, şi întregul detaşament năvăli pe drum.

Nálepka sări de pe cal, dădu lui Benko dîrlogii şi se opri gîfîind în faţa unei căsuţe de lemn cu ferestre albe.

— Drepţi ! răsună comanda şefilor de pluton, şi cînd ostaşii se aliniară pe două rînduri, Nálepka le privi feţele.

— Tovarăşi ! începu el. Vin de la generalul Saburov. Armata Roşie a eliberat Kievul şi a trecut pe malul drept al Niprului. Comandamentul suprem german pregăteşte contraofensiva în spaţiul Jitomir-Korosten-Sarnî. Şi acum de noi depinde ca să nu-i lăsăm pe fascişti să-şi revină ! Ridică mîneca mantalei şi se uită la ceas, după

care continuă : Peste o jumătate de oră pornim în direcţia Ovruci. Detaşamentul nostru a primit sarcina de luptă de a ocupa şoseaua Korosten-Ovruci. Se întoarse spre Chovan şi ordonă : Convoacă-i pe comandanţi, iar băieţii să se odihnească.

Cînd intră în căsuţa de lemn, Tania, cu ochii plînşi, ghemuită pe marginea patului, sări în picioare, alergă la Nálepka şi i se aruncă în braţe, plîngînd cu hohote :

— Ján, l-au spînzurat pe tata — îi izbucni durerea din piept — iar Zina a fost deportată în Germania.

Nálepka rămase împietrit. Mînia făcu să-i apară cute adînci pe frunte. Îşi încleştă maxilarele şi şuieră printre dinţi :

— De unde ştii ?

— A fost aici cumnatul meu, Luka. L-au împuşcat şi pe Bondarenko.

Nálepka se aprinse de furie, o trase spre el pe Tania şi izbucni, cu glas înnăbuşit :

— Barbarii !

— Copiii sînt la Pokalov, la nişte cunoştinţe — şopti Tania, parcă temîndu-se că şi pereţii ar putea avea urechi, iar călăii Gestapo-ului ar putea mirosi şi locul unde se află fetiţele surorii ei.

Nálepka mîngîie părul Taniei, negru ca pana corbului, şi în ochi i se aprinse hotărîrea :

— Îi vom răzbuna, Tania ! Ai să vezi, îi vom răzbuna !

Vocea dură şi privirea sa aprigă o înspăimîntară pe Tania. În inima fetei se furişară presimţiri rele, cum i se întîmpla atît de des în ultimele săptămîni.

— Ján, ai grijă de tine — îl imploră ea şi adăugă cu emoţie : În afară de tine nu mai am pe nimeni.

— Gloanţele nu se lipesc de mine — zîmbi Nálepka trist şi strînse mîna Taniei. Nu te teme ! Se aşeză pe un scaun şi îmbrăţişă fata. Am vorbit cu generalul. Peste cîteva zile vor sosi ostaşii Armatei Roşii, iar noi vom fi instruiţi ca paraşutişti.

— Şi mă iei cu tine în Slovacia ?

Sărută palma fetei şi dădu afirmativ din cap.

Cînd se afla din nou în şa, în vine îi clocotea un foc războinic. Călărea în fruntea detaşamentului, lîngă Feo-

dorov. În spatele lor se auzea freamătul stîrnit de partizani şi huruitul carelor încărcate. Cineva fredona Internaţionala. Dvorský sări în căruţă, lîngă mitraliera sa, şi oftă cu amărăciune:

— Păcat că n-am tancul aici!

După două ore de marş, Feodorov îşi opri calul. Din depărtare se auzi zgomotul unor explozii uriaşe, ca de bombardament.

— Auzi, Ján? strigă el tovarăşului său. Tună la Ovruci. Depozitele — adăugă el şi duse luneta la ochi. Partea de sus a oraşului e în flăcări!

— Să ne grăbim — îl zori Nálepka şi coloana porni mai departe.

Ovruci... Este cu putinţă oare ca încă astăzi să fie la Ovruci? Iar după aceea spre casă, în Slovacia?...

Închise ochii şi se gîndi la maică-sa. Oare ce va spune despre Tania? Cu greu îşi putea închipui viaţa tihnită, fără griji. Aproape nici nu-i venea să creadă că într-o bună zi va pune la o parte automatul şi se va aşeza lîngă un teanc de cărţi. Poate va renunţa la profesia de învăţător. Eh, e greu să te hotărăşti. Copiii s-au legat prea mult de inima lui. Pe de altă parte îl ispitea şi satul. Poate totuşi se va decide în favoarea satului: va propaga ideea colectivizării. Acasă, viaţa se va transforma din rădăcini, va fi de lucru din belşug, pretutindeni. Maică-sa i-a spus odată că viaţa soldaţilor în război este ca pîcla de deasupra apelor. Dar asta se potriveşte pentru oricare viaţă omenească. Totuşi viaţa îşi continuă drumul. Ideea rămîne!

Străbătură comuna Pieşteaniţa.

Şi, la urma urmelor, ce rămîne după el? îşi depănă în continuare gîndurile. Ce va rămîne în urma lui, dacă într-o zi destinul îl va ajunge din urmă şi pe el?

„Poate — îşi zise el — ceea ce m-a frămîntat atît de mult: dragostea nemărginită faţă de oameni."

Ajunseră în comuna Lukişki, unde detaşamentul de partizani se împărţi în grupuri mai mici. Grupul principal înaintă de-a lungul malului stîng al rîuleţului Norin, iar mitraliorii ocupară poziţie la capătul cimitirului vechi, acoperit cu iarbă înaltă, îngălbenită.

Un fum des se-nvolbura deasupra Ovruciului. Limbi roşii de flăcări se înălţau spre cer. Nálepka sări de pe cal şi alergă la mitralieră. Îl urmări pe Čaplovič, care se tîra în spatele unui stejar gros, cu trei tovarăşi de-ai lui, peste ogorul muiat de ploaie. Nu departe de ei explodă prima mină.

— Pentru Cehoslovacia! Pentru libertate! Foc!

Glasul lui Nálepka umplu de avînt inimile mitraliorilor. Dinspre stînga se abătu asupra podului o rafală de gloanţe. Dvorský stătea lungit în spatele mitralierei sale, iar rînjetul său îi adîncea gropiţele din obraji. În acel moment îşi aminti de toate nedreptăţile şi umilinţele de care a avut parte în viaţă. Îşi aminti de preotul care l-a despărţit de Mariena lui; de perceptorul cu mustăţi mari, care a pus sechestru pe pilota tatălui său; de soldaţii nemţi, umflaţi în pene; de tancul împotmolit în nămolul pîrîului de lîngă Kopcievici — şi toate acestea la un loc făcură să-i crească mînia. Acum le va plăti el pentru toate!

Nálepka cercetă drumul cu luneta. Dinspre oraş soseau într-una noi camioane încărcate cu soldaţi. De pe pod, focul nemţilor se intensifică. Minele cădeau şuierînd deasupra vechiului cimitir.

Lupta dură, cu întreruperi, peste o oră. Nálepka începu să se nelinişteasă: fasciştii se pregăteau de atac. Pe şosea apăru un car blindat. De pe aripa dreaptă, dinspre rîuleţul Norin, cu apă tulbure, răbufniră deodată automatele. „Ăsta-i Feodorov", îi trecu prin minte lui Nálepka. Se apropiase pe furiş, urmînd albia pîrîului, de şosea. Ordonă plutonului lui Čaplovič să atace, apoi se întoarse la locul său de observaţie.

După un scurt schimb de focuri, pe pod, motoarele camioanelor începură să duduie. Nemţii rămaşi în viaţă săriră în camioane şi fugiră înnebuniţi.

După-masă, la ora patru, Chovan raportă că prima unitate cehoslovacă de partizani a ocupat podul fără nici o pierdere în oameni. Nálepka sări peste şanţul de pe marginea drumului şi dădu jos cu patul automatului său tabla prinsă de pod, pe care se vedea o cruce, iar dedesubt inscripţia: „Podul lui Tiso". Respiră uşurat. Îşi îndeplinise misiunea de luptă. Acum va trebui să

păstreze podul cu orice preţ. Trebuia să-l apere pînă la ultima suflare.

Deodată simţi privirea lui Feodorov aţintită asupra sa şi se-nroşi. Mormăi mînios:

— L-au construit slovacii.

— Dar l-au şi ocupat slovacii — rîse Feodorov. Apoi deveni serios şi adăugă, cu multă convingere: Vezi, hotărîtoare este ideea, şi nu înrudirea de sînge!

— Apoi, cu podul lui Tiso s-a isprăvit — şi faţa lui Čaplovič străluci. Peste puţină vreme se va isprăvi şi cu palatul său.

Dvorský se aşeză lîngă mitraliera sa în şanţul adînc, plin de noroi, se scărpină după ureche şi se întoarse spre Nálepka:

— Înnoptăm aici, tovarăşe căpitan?

— Vom vedea — răspunse Nálepka şi-şi aprinse pipa. Apoi se apropie de Čaplovič: Drumul pare liber. Ia-ţi doi călăreţi şi cercetează care-i situaţia.

Privi prin lunetă, să vadă dacă nu cumva o zăreşte undeva pe Tania. Apoi se sprijini cu coatele de balustrada podului şi nu-şi luă ochii multă vreme de la drumul pe care trei călăreţi goneau spre oraş. Între timp, unitatea de partizani a lui Artiuhov ajunse la Ovruci şi ocupă poziţii pe ogoarele care înconjurau oraşul.

Nálepka îşi fumase pipa cînd călăreţii, plecaţi în recunoaştere, se întoarseră. Čaplovič sări din şa, gîfîind, şi luă poziţie de drepţi în faţa comandantului său.

— Tovarăşe comandant, nemţii s-au retras în spatele pieţei principale a oraşului. Nu mai ocupă decît aeroportul, gara şi strada Octombrie.

În vinele lui Nálepka sîngele clocoti. Pentru paza podului va fi suficient plutonul lui Dvorský, iar grosul detaşamentului va intra în oraş. Se opri în mijlocul drumului:

— Dvorský rămîne aici. Ceilalţi — după mine!

Cerul înnourat, acoperit de fum, se-ntuneca din ce în ce. În faţa detaşamentului, pe deal, stăteau casele mărginaşe ale părţii vechi a Ovruciului. Deasupra lor, puţin mai departe, se înălţau spre cer ramurile golaşe ale plopilor şi salcîmilor.

Nálepka înainta cu paşi repezi, strigînd:

— Direcţia Ovruci!

13

Cînd prima unitate cehoslovacă de partizani ajunse în oraş, locuitorii caselor mărginaşe se revărsară pe străzi. În ochii unora se mai citea încă teama, ca şi cum n-ar fi îndrăznit să creadă că sectorul lor de oraş a şi fost eliberat. Dar de îndată ce zăriră pe cei dintîi partizani, întreaga stradă vui de strigăte entuziaste:

— Trăiască slovacii!

Un bătrîn înalt, cu barba albă ca neaua, care-i flutura în vînt, îşi croi drum prin mulţime şi se opri în faţa lui Nálepka. Pe o tavă, acoperită cu un ştergar alb, ţinea o bucată de pîine. În spatele său se vedea o fetiţă cu ochi negri, care semăna izbitor cu bătrînul; în mînuţele ei slăbuţe aducea un cuţit şi solniţa.

Nálepka îl îmbrăţişă pe moşneag, sărută fetiţa pe frunte şi spuse încet:

— Mulţumim, tovarăşi, mulţumim foarte mult. Ne vom mai vedea după ce-i vom izgoni pe fascişti!

Acum se apropie de ei, desprinzîndu-se din mulţimea oamenilor, un unchiaş spătos, îndesat, şi, în emoţia lui, strigă bîlbîindu-se peltic:

— Tovarăse căpitan!

Nálepka privi îndărăt şi un zîmbet îi trecu pe faţă. „Tot aşa vor fi primiţi şi la Smižany“, gîndi în sinea lui, dar cînd privi mai atent faţa unchiaşului, spuse mirat:

— Dumneata eşti, tovarăşe Soşenko?

Dar nu ajunse în apropierea bătrînului, pentru că în clipa aceea în faţa lui apăru un grup de fete, iar o tînără zveltă, brunetă, i se adresă:

— Dă-ne arme, tovarăşe Repkin!

— Sîntem noi destui, fetelor — şi strînse cu putere mîna brunetei — nu mai avem de curăţat decît o mică porţiune. Dar ştiţi ce? şi-şi ridică vocea. Organizaţi un bal, azi facem chef mare!

Detaşamentul porni în sus, pe strada înclinată. Icicolo mai ardeau cîteva case, dar împuşcăturile se auzeau

doar dinspre capătul de sus al orașului, deasupra căruia se roteau două avioane. Oamenii veneau grămadă în urma partizanilor, pe cele două trotuare.

Luptătorii slovaci trecură, tăcuți, pe strada Copacului verde, pe lîngă casa lui Ivan Petrovici. Nálepka simți cum i se strînge inima de durere. La casa Sokolovilor n-a rămas nici o fereastră întreagă. A fost tăiat pînă și mesteacănul din grădină.

„Nu i-a supraviețuit mesteacănul", gîndi el cu tristețe.

Portița fusese și ea smulsă din balamale. De ea se rezemase odinioară, cînd a văzut-o pentru prima oară pe Tania.

Din spatele casei își făcură apariția trei bătrîni. În mijlocul lor pășea un soldat neamț, care ținea mîinile deasupra capului și-l privea furios, întunecat, pe Nálepka.

„Se poartă de parcă tot ar mai crede că ei vor învinge", îi trecu prin minte lui Nálepka.

În piață, detașamentul se împărți în două mari grupuri de luptă. Unul era condus de Feodorov, celălalt — de Nálepka. Se întunecase cînd de la Comandamentul central sosi un agent de legătură. Partizanii lui Saburov eliberaseră orașul. Numai aeroportul și gara rămaseră în mîinile dușmanului.

Nálepka îl privi pe Feodorov. Se auzeau împușcături dinspre aeroport.

— Atacăm gara — spuse el. Dumneata vei acoperi înaintarea noastră.

Feodorov zîmbi ușor și spuse cu voce scăzută:

— Nu, Ján, acum merg eu în față!

Nálepka comandă cu o seriozitate prefăcută:

— Tovarășe comisar, ordon să acoperi atacul meu! Se apropie de el, îl îmbrățișă cu căldură și adăugă: Nu te teme. Gara va fi a noastră, chiar dac-ar fi să facem și pe dracu-n patru!

Feodorov îl apucă pe Nálepka de umeri și-i spuse:

— Nu te avînta nebunește, Ján! Ai grijă de tine!

Nálepka izbucni în rîs și-l bătu prietenește peste spate. Comisarul privea la partizanii și oamenii care se înghesuiau în jurul lor.

Generalul îi ordonase să-l țină din scurt pe Nálepka, să nu-l lase să se avînte primul la atac. Dar cine-o scoate

la capăt cu el? Ján era făurit din lemn tare, și dacă-i intra o dată un lucru în cap, cu greu i-l scoteai. În parte, înțelegea motivul purtării lui. Doar aceasta va fi ultima luptă a partizanilor slovaci pe pămînt sovietic!

Nálepka se-ntoarse spre partizani și strigă cu însuflețire:

— Tovarăși, misiunea noastră este să ocupăm gara. Nici o palmă de pămînt să nu lăsăm în mîna dușmanului în acest oraș! Sperăm că vom scăpa și din această ultimă luptă a noastră fără jertfe! Luă automatul de pe umăr și glasul său puternic răsună: Tovarăși, după mine!

Porni. Locuitorii din Ovruci se risipiră care încotro, dispărînd printre case. Unul dintre partizani începu să-i zică:

Mame slovace, frumoși vi-s feciorii...

Nálepka simțea chiar și pe întuneric că ochii fiecărui locuitor al orașului sînt ațintiți asupra lor. Se furișau spre gară pe strada Octombrie. Cercetașii înaintaseră lipiți de garduri și se întoarseră curînd cu vestea că pe șine staționează un tren blindat. Din spatele terasamentului se ridică o rachetă verde, inundînd cu o lumină cadaverică fețele partizanilor.

Nálepka dădu ultimele instrucțiuni comandanților de pluton, împărți sectoarele de atac și glasul său răsună puternic:

— Înainte! Cu curaj!

Ostașii se revărsau după el în valuri. Zburau primele grenade.

— Ăștia or fi crăpat în adăposturi — își dădu cu părerea Mrázik.

Chiar și lui Nálepka i se părea curioasă tăcerea dușmanului. Nu cumva vor să-i atragă într-o cursă? De undeva departe, din parc, se auzea cîntecul fetelor:

Plini de curaj, înainte, tovarăși!
Inima-n lupte și-n foc ne-o călim...

Cîntecul îi aminti lui Nálepka de Ivan Petrovici. Bătrînul îi povestise odată că, în nouă sute optsprezece, același cîntec răsunase de-a lungul orașului, cînd partizanii roșii i-au izgonit de acolo pe dușmani.

Automatele lui Feodorov începură să țăcăne și totodată începură să șuiere și gloanțele dinspre gară. Băieții se aruncară la pămînt. La circa trei sute de pași se ridica, întunecată, clădirea gării. Noaptea de noiembrie atîrna grea, neagră, deasupra Ovruciului. Pe cer nu se vedea nici o stea.

Nálepka sări în picioare, ridică automatul deasupra capului și strigă :

— Înainte ! Uraa !

Auzi un geamăt din spate. Privi înapoi și trăsăturile feței i se înăspriră. Sýkora nu mai mișca.

Cu dinții încleștați, alerga, hotărît, în josul străzii. În spatele său se revărsa torentul sălbatic al trupurilor omenești.

— Uraa ! Uraa ! se auzea ca un tunet din toate părțile.

Trebuie să reducă cît mai repede la tăcere automatele din spatele terasamentului — îl străfulgeră gîndul pe Nálepka. Trebuie să pătrundă cît mai repede în clădirea gării. Trenul blindat al nemților trebuie să rămînă aici ! Aici au ucis, aici să crape.

În sufletul său creștea neliniștea. Întunericul era spintecat de proiectile verzi, fosforescente. La fel zburau odinioară licuricii pe cîmpiile de la Smižany, iar el arunca cu șapca după ei. E mult de atunci, tare mult...

Lîngă el plescăi apa unei băltoace. Foarte aproape de el cineva strigă, dar în urechi îi răsuna fără întrerupere melodia cîntată de fetele din parc și-și iuți pașii. Deodată simți o durere surdă în piept. Încleștîndu-și dinții, își încordă mușchii și se îndreptă, dar în acea clipă parcă ceva se sparse în el. Se îndoi și se prăbuși la pămînt. Sîngele îi vui în tîmple, apoi totul se întunecă în fața ochilor. Glontele mitralierei vrăjmașe îi atinsese inima.

Din clădirea gării izbucniră limbi de foc. Pe fața muribundului se revărsa o lumină roșie. Pe frunte, cutele i se neteziră, focul i se stinse din ochi.

Inima comandantului de partizani nu mai bătea.

*

Detașamentul, care nu bănuia nimic, înflăcărat de glasul comandantului, se aruncă eroic asupra dușmanului. Baionetele luceau, automatele pîrîiau.

Čaplovič se aplecă primul asupra lui Nálepka. Reținîndu-și respirația, îi descheie mantaua și-i rupse cămașa însîngerată. Ochii se umplură de lacrimi fierbinți.

Cînd Tania, în halatul ei alb, nou-nouț, de infirmieră, veni alergînd acolo, Čaplovič se ridică cu greu de la pămînt și spuse cu glas înnăbușit :

— E tîrziu.

Tania se opri mută, încremenită. Din mîini îi pieri puterea, degetele i se moleșiră, neputincioase. O sudoare rece îi acoperi fruntea. Avea senzația că se prăbușește cu capul înainte într-o prăpastie, că o furtună înspăimîntătoare îi smulge inima din piept. Privea în gol.

Nu ! Se cutremură și respiră cu o nouă speranță. Nu, cu siguranță e doar un vis, poate că unul din visele acelea groaznice care o chinuiau ca un coșmar de-a lungul nopților. Poate că de îndată se va trezi și...

— Nu, nu ! implorau buzele ei.

Stătea acolo nemișcată, împietrită. Adierea vîntului îi mîngîia fața cu blîndețe.

Era tîrziu. A întîrziat. Nu l-a putut salva. A sosit prea tîrziu.

La fel cum și în viață adesea fericirea sosește prea tîrziu.

Čaplovič tresări. Pe clădirea gării flăcările se ridicau cu furie. Sus, deasupra ei, străluci o rachetă roșie. În lumina ei văzu mișunînd partizanii, iar lui Čaplovič i se păru că sînt nespus de mulți, mult mai mulți decît la începutul luptei.

14

Noapte de noiembrie. Bătea un vînt care aducea mireasmă de brazi. Vîntul pieptăna iarba cenușiu-verzuie a luminișului înclinat, care semăna cu blana zbîrlită a unui urs bătrîn. Luna palidă, anemică, își îmbăia fața

în spuma învolburată a pîrîului de munte care clipocea în fundul văii. Deasupra munților, care străpungeau cerul, tremurau luminile palide ale stelelor de toamnă. În crîng se auzi un fluierat slab. Undeva, pe coasta muntelui, se rostogoli o stîncă.

Cinci bărbați străbătură luminișul, fără zgomot, ca fiarele pădurii, și coborîră pe hățișul îngust, șerpuind printre brazi, pe drum. Doi dintre ei — în pufoaice, cu căciuli din piele de oaie — se opriră la marginea drumului și cercetară cu băgare de seamă împrejurimile.

— Așteptați — se întoarse spre ceilalți unul dintre cei doi, un soldat deșirat, slab. Își potrivi automatul atîrnat cruciș pe spate și respiră adînc.

Acum, în semiîntunericul argintiu al nopții cu lună apărură fețele amîndurora. Ochi mici, șireți, gropițe în obraji, barbă rară de țap... Cu greu l-ar fi recunoscut cineva pe Dvorský. Iar celălalt, flăcăul înalt, cu nas acvilin, era Čaplovič.

— Mîine se va împlini un an de cînd l-am înmormîntat — spuse el cu glas scăzut, și Dvorský se întristă.

— Da, a și trecut un an de atunci.

În urmă cu un an, cînd Armata Sovietică a intrat în Ovruciul eliberat, cei treizeci și trei de ostași rămași în viață din detașamentul de partizani al lui Nálepka s-au alăturat grupului de armate cehoslovac. Cîțiva dintre ei au fost lansați cu parașuta în Slovacia centrală, ceilalți sînt în luptă, zi și noapte, la Dukla. Lieskovan și Pavlík au căzut și ei. Pe Králik l-au torturat pînă la moarte gardiștii lui Hlinka, în pădurea de la Prešok.

Čaplovič o căutase multă vreme pe Tania. Nu știa că fusese împușcată în Slovacia răsăriteană de călăii Gestapo-ului. Fusese prinsă la parașutare. I-au strigat să se întoarcă cu fața la zid, dar Tania își ridică numai mîndră capul. Primi glontele în mijlocul frunții, acolo unde sprîncenele ei dese, negre, ca niște aripi, se întîlneau. Čaplovič nu aflǎ nici că Melejova, purtînd un aparat de radioemisie, a aterizat cu bine într-o pădure din spatele Berlinului, unde s-a întîlnit cu Sitenko.

Acesta, bietul, nici nu bănuia că soția sa, Zina, murise de foame într-un lagăr de concentrare din apropiere.

*

La ora aceea, toți cei ce se adunaseră în parcul din Ovruci, la mormîntul lui Ján Nálepka, Erou al Uniunii Sovietice, se împrăștiaseră.

Bătrînul Soșenko stătu multă vreme în mijlocul străzii care ducea spre gară. Pe amîndouă laturile străzii, casele erau împodobite cu noi inscripții :

Strada Ján Nálepka-Repkin.

*

Oameni înarmați trecură spre capătul de sus al satului.

Dvorský trase siguranța automatului și strigă :

— Stai ! Cine-i ?

Un flăcău bine legat, avînd o pușcă de vînătoare pe umăr, trecu drumul către Dvorský și ochii-i străluciră :

— Ne ducem la partizani !

— Cine sînteți ?

— Sîntem mineri — și flăcăul îl măsură de sus pînă jos.

Dvorský își duse două degete la gură și fluieră tare, ciobănește.

Din crîng apărură partizanii. Čaplovič păși în mijlocul oamenilor străini, îi măsură din cap pînă-n picioare și întrebă cu fruntea încruntată :

— Și cine v-a sfătuit să faceți asta ?

— În satul nostru au năvălit nemții — explică un om mai în vîrstă, adus de spate — dar noi ne-am pregătit încă de-acum o săptămînă. A adus cineva biletele astea — mormăi el — din casă în casă — și scoase din buzunar o hîrtie împăturită.

Lanterna lui Dvorský lumină manifestul, și Čaplovič începu să citească cu voce tare cuvintele scrise stîngaci de o mînă aspră :

— *Sus, la luptă, inimă slovacă, căpitanul Nálepka ne cheamă !*

Glasul i se înecă, ochii i se umplură de lacrimi. Cînd Dvorský se apropie de el, Čaplovič îl strînse cu putere de umăr și-i șopti :

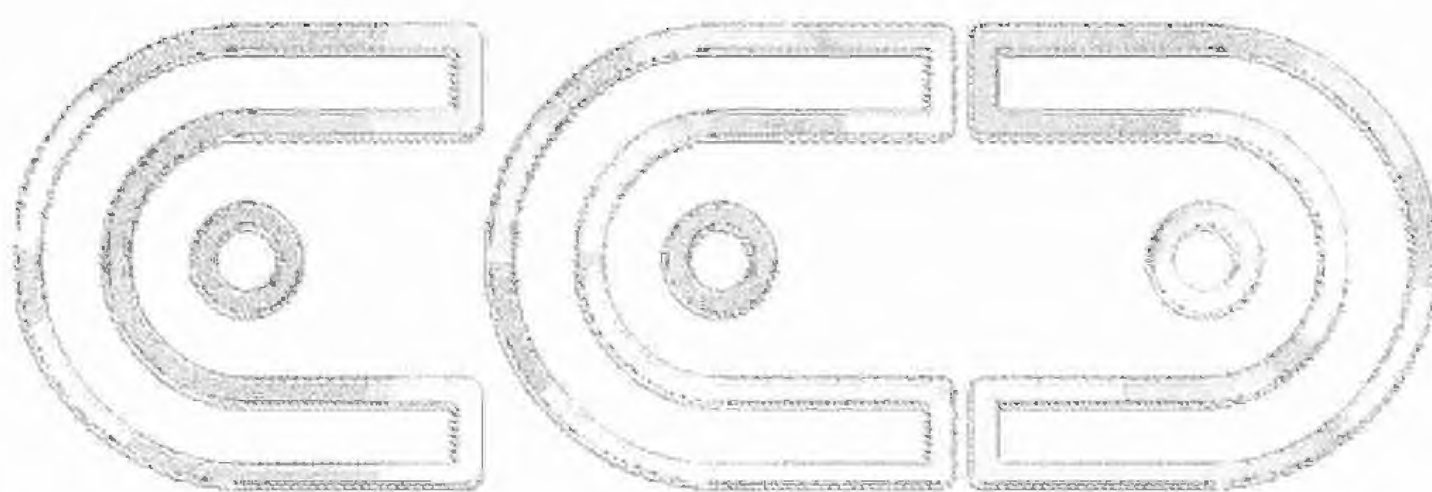
— Bine a spus el : ideea va trăi veșnic.

. . . .

Ideea va trăi veşnic, dacă n-a crescut ca o plantă de seră, dacă va satura cu oxigen sîngele din mii şi mii de inimi. Iar ideea care a pus stăpînire pe sufletul lui Nálepka a încolţit din sămînţa semănată de partid. Spre partid se îndrepta el, ca un spărgător de gheaţă printre gheţari ; a crezut în partid ca în propria sa mamă. Iar această sămînţă a încolţit în multe, multe inimi. Vlăstarele tinere se transformă în copaci puternici, care înfruntă furtunile şi îngheţurile.

CUPRINS

Scanare și prelucrare digitală

de

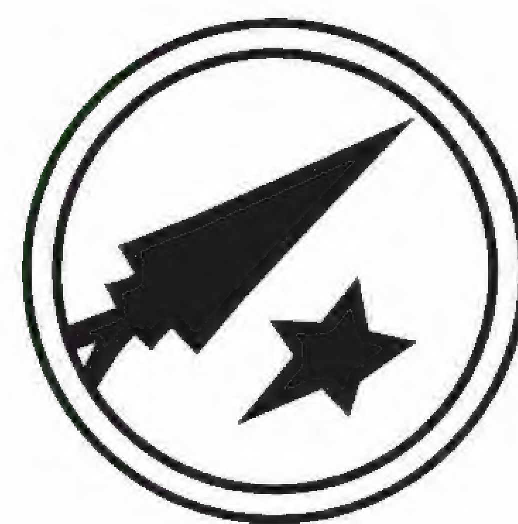
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

